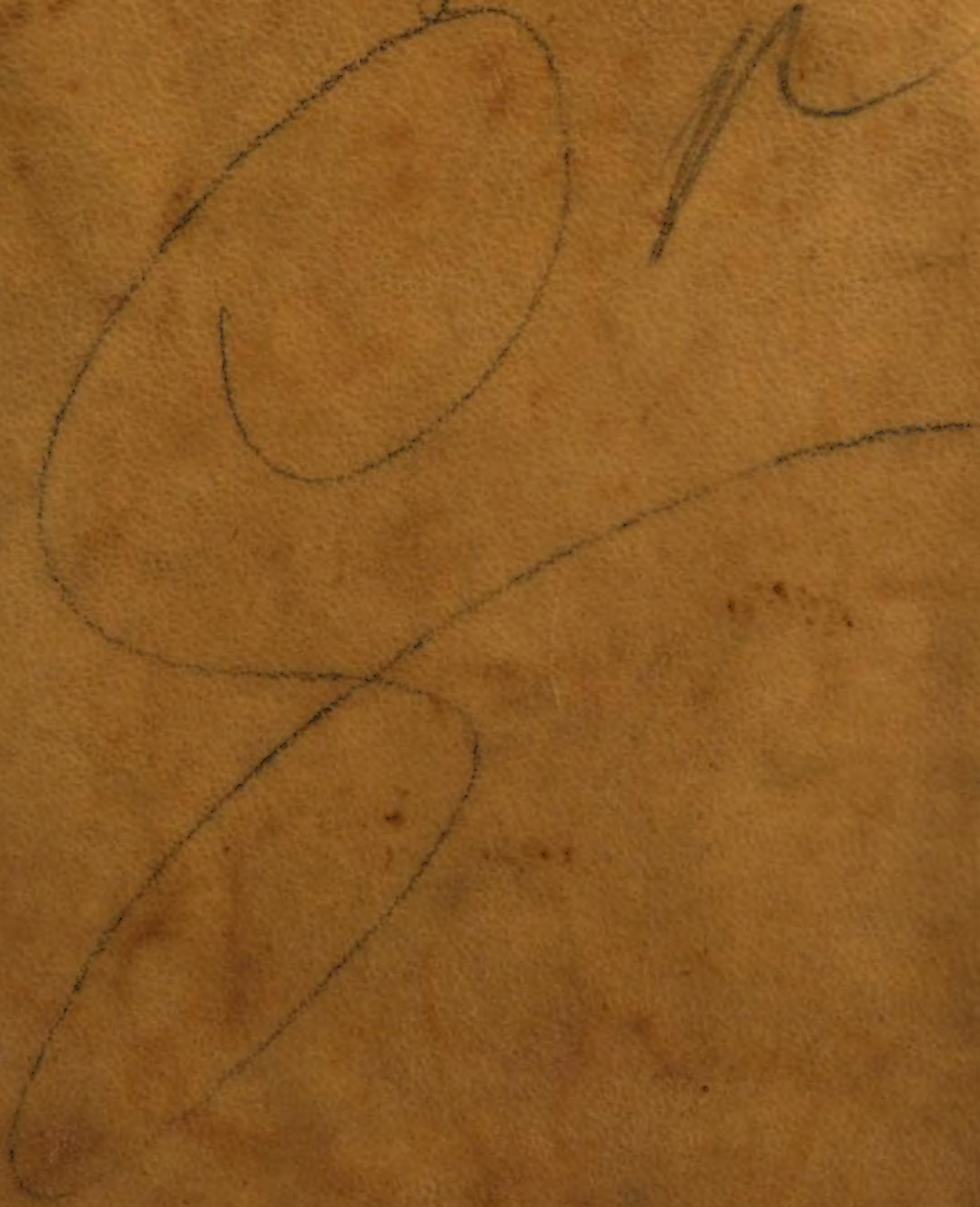
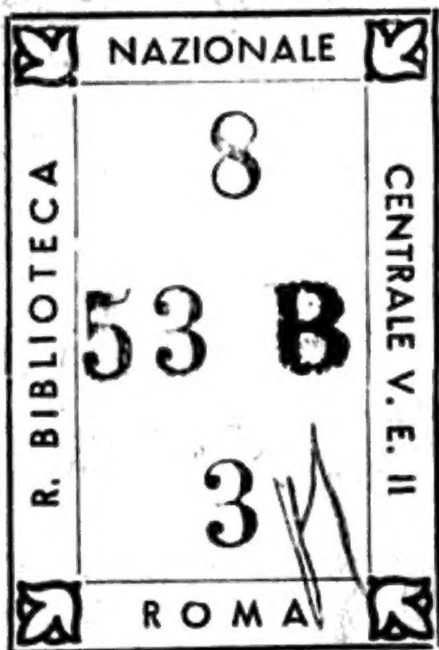

P. 4

TRACTATUS
DE
POENITENTIA
DISTRIBUTUS
In duas partes, alteram de VIRTUTE, & alteram de SACRAMENTO.

AUTHORE

P. JOANNE BAPTISTA GORMAZ
Societatis JESU.

Dicatus Emin.mo ac Rev.mo Principi

PETRO
OTTHOBONO
S. R. E. CARD. VICECANCELLARIO.

PARS PRIMA.

ROMÆ M.DC.XCVII.
Typis Antonii de Rubeis propè S. Sylvestrum de Capite in Via Vitis.

SUPERIORUM PERMISSU.

EMIN.MO AC REV.MO PRINCIPI

PETRO OTTHOBONO

S. R. E. CARDINALI VICECANCELLARIO.

Felicitatem.

UOD Liberalium Artium, quarum non unas foves Mœcenas, Cultores quamplurimi faciunt ferè quotidiè, ſe, ſuaque EMINENTIÆ VESTRÆ *rerum æquiſſimo æſtimatori ſiſtere, potiori id mihi jure re-*

lictum esse sensi, cùm de hac severioris disciplinæ, & sanctioris studii parte, quam de Pœnitentia appellamus, dicanda mecum ipse cogitabam. Illam enim, & inscribi tibi prior ipse quodammodò urgebas, & vehementer è re mea fore sciebam, si ita instantem audirem; tùm ne à proposito deflecterem gratitudinis leges vetabant, cùm quod plus est officii mei me admonebat justitia.

Neque id succensere mihi meritò potes, quod te priùs ipsum quodammodò ursisse dixerim, atque adeò suaviter impulisse ad hoc qualecumque opus meum tibi inscribendum. Scimus enim in id curas te conferre quotidiè, ut suus Templis sit honos, Majestas aris, atque ad eas facientibus Sacerdotibus par dignitati sit Cultus: non alio Consilio, nec parco sinu opes effundere, quàm ut multo auro, & numeroso lumine ornatiora Templa, & Populum Romanum, & Patriâ longè dis-

sitos

sitos advenas ad supplicem Supremi Numinis venerationem invitent. Accedit, cujus sine ingenti Nominis tui commendatione recordari nemo potest, quod per te, atque etiam à te factum esse videmus, ut & decenti Comitatu, atque Ornatissimâ pompâ, quæ pietatis unumquemque, ac religionis commonefaciat, jam fortè è vita migraturis Sanctissimum Viaticum feratur: quibus illud in primis egisti, ut nemo de Ecclesiarum splendore, de Festis magnificè instructis, de Cultu pietatis promovendo, de institutis à servatore amoris tesseris, aut loqui, aut prælo commissis Libris agere possit luculentiùs, qui non aut tui cum Laude meminerit, aut operis fronti Nomen Tuum præfixum gerat: atque hujus equidèm necessitatis, quam probatissima virtus tua induxit, vim semper majorem expertus sum, quàm cui satis resistere possem.

Quamquam, ut ita possem, nollem

tamen: etenim ſi ab iis, quibus Libri inſcripti ſunt, ſæpè non parum Operi commendationis accedere videmus, multum ſanè jam nunc meo polliceri poſse videor, quod in te ea eſse non ignoramus, quæ iſtiuſmodi laudum pondus ferè conſtituunt: quid enim, quam hic potiſſimum à me compellari decet, de ſingulari tua prudentia ſatis pro illius magnitudine aptè commemorabo: Sanè quæ ætatem ſemel virtus prævenerat, eam illa numquam non poſteà ſuperavit: gratulabundi excipimus illius publicas Laudes, quas nulli referent ampliores, quàm qui te in graviſſimorum Purpuratorum Patrum conſeſſibus, negotiiſque difficillimis ſententiam dicentem audiverunt, non hoc tempore modò, cum & ætas maturuit, & diuturnior exercitatio acceſſit, ſed vel à primis menſibus, quibus Eminentiſſimorum Collegio adſcriptus es, quando nihil præter virtutem, niſi juvenile ferè præ te ferebas, quæ tamen non ita

parie-

parietibus, aut Urbe Romanâ, aut etiam Italiâ contineri poteſt, ut vel exteræ Nationes, vel Eccleſiæ rebelles illam, quod vel inviti non poſſunt, diſſimulent.

Et hâc quidèm præter cætera, ita excellis, ut inter antiquiſſimæ, atque illuſtriſſimæ Propaginis tuæ decora, illam hæreditario quaſi jure non immeritò propriam tibi gratulari poſſis. Sanè ſummam eam cum ſingulari eruditione conjunctam jam à ſæculo in LEONARDO OTTHOBONO ſuſpexit TRIDENTUM, cùm is inter REIPUBLICÆ VENETÆ Legatos Sanctiſſimi Concilii actis deſcribendis vacaret. Ante illum verò in JOANNE FRANCISCO OTTHOBONO præter hæc Omnia, & raram in paucis doctrinam, & ſingularem Linguarum peritiam Græcæ, etiam & Hebraïcæ, Eruditi omnes laudarunt. Quanto præterea Conſilio, quantâ in rebus agendis dexteritate valuerit LEONARDUS, teſtis eſt Hiſpania, Germania, Luſitania, aliæque Pro-

vinciæ quamplurimæ, in quibus Nobilissimæ Reipublicæ Venetæ Negotia ita gessit, ut nec digniorem Respublica mittere, nec Chariorem Provinciæ accipere se posse scirent. Vivit etiamnùm in bonorum Omnium memoria, Pontifice Maximo dignissimus Parens MARCUS OTTHOBONUS, *quem præter Germaniam, Hispaniam mirata est Anglia, Francia, Polonia, atque adeò tota propèmodùm Europa annis pœnè sexaginta, tàm domi, quàm foris gravissimas Provincias pro Republicâ suâ sustinentem: quàm rectè verò de illo sentiret Italia, publico Testimonio probatum est, dum eum illa eligi voluit, qui sequester pacis statueretur inter Pontificem Clementem VIII. ac Ferrariæ Ducem, & paucis post annis interjectis, inter Paulum V. & Rempublicam Venetam: quæ quidèm Respublica ita horum virtutem amavit, ut singulos* JOANNEM FRANCISCUM, LEONARDUM, MARCUM, *Magni Cancellarii*

mune-

munere ornaverit, atque ita in Illustrissimâ, Sapientissimâque OTTHOBONI *Familia tertiùm summam hanc dignitatem coluerit.*

Sed licèt hæc planè abessent, quæ tamen sunt maximè conspicua, dum in memoriam redeunt, & singularis affectus, & juncta affectui beneficia, quibus laudatissima Familia tua minimam nostram JESU Societatem prosequuta est, non hoc Opus tantùm, quod sanè exiguum est, sed quæcumque sunt nostra ei non uno titulo deberi, lubenter fatemur: ut enim de te taceam, dum satis cætera loquuntur, & beneficia præstare magis, quàm commemorari desideras: scimus, & eo, quo debemus, animo recolimus, quantùm debeamus Sapientissimo Patruo tuo Felicissimæ recordationis PONTIFICI MAXIMO ALEXANDRO VIII. *Illum alii Orbis Catholici Patrem esse sciverunt, alii quâ decet Veneratione prosequuti sunt; Nos ma-*

gis etiam illis Patrem *experti ſumus: hæc pro me longè diſſitæ Oræ, & Orientales plagæ copioſiùs referent, in quibus quicumque ſunt Societatis Noſtræ, Optimi Patris ſui, & benevolum animum, & potens auxilium, gratiſſimo animo, & ſuaviſſimâ memoriâ repetunt: illius autem ſingularem prudentiam in hunc modum Univerſa Societas veneratur, ut ei maximè præſentiſſimum, idque non leve diſcrimen, à ſe ſublatum eſſe, non ſine ingenti lætitiâ adſcriptum referat.*

Accedit, quod id etiam jure aliquo exigere videatur Sapientiſſimus Pontifex, ut ſi quid in hac Sacræ Diſciplinæ parte, quæ de Pœnitentiâ eſt, à Nobis edi contingeret, continuò Nepotibus ſuis, dum minùs ipſi poteſt, inſcriberetur: quod Nos eò convenit agere alacriùs, quò non pauci alibi non ſatis ubique veritatis amantes laudatiſſimum ALEXANDRI VIII. *nomen occultari volunt ſtudioſiùs: ſentiunt*

quip-

quippè, nullum ferè ex placitis ſupereſſe, quæ Principii loco erant, dum in præcipua hujus partis diſceptatione verſabantur, quod falli neſciâ ſententiâ, notatum non ſit, atque proſcriptum. Alii quidèm ita ſtatuebant: Quicumque actus cum Sacramento cauſat Gratiam bonus eſt: ſed actus ille, qui Dei dilectio non eſt, bonus non eſt, *eripuit ultimum hoc ALEXANDER VIII. hanc in* Decreto 7. Decembris 1690. *Ordine ſeptimam Propoſitionem proſcribens:* Omnis humana actio deliberata, eſt Dei dilectio, vel Mundi, ſi Dei, charitas Patris eſt, ſi Mundi, concupiſcentia carnis eſt, hoc eſt, mala eſt. *Pronuntiabant alii:* Actus deteſtans peccatum merè ob ejus turpitudinem, vel difformitatem cum natura rationali, ſine ullo ad Deum offenſum reſpectu, peccaminoſus eſt. *Quo poſito nihil reliquum erat niſi, ut ex his ortus dolor,* Attritio, *Theologis dictus peccami-*

caminosus haberetur: Erant qui ita sentirent: Deteſtatio mali, & complexio boni, merè ut quis obtineat gloriam, non eſt actio recta, neç Deo placens; *quibus non omninò abſimile illud erat:* Operans propter æternam mercedem, ſi careat Charitate, vitio non caret, & exindè timor Gehennæ non eſt ſupernaturalis, nec Attritio ex Gehennæ, & pœnarum metu concepta, ſine dilectione benevolentiæ Dei propter ſe. *Verùm ſingula hæc Sanctiſſimus D. N. ALEXANDER VIII. damnat, & probibet. Alterum quidèm in Propoſitione decimâ.* Intentio, quâ quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum, merè ut Cœleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens. *Alterum in decimâ tertiâ.* Quiſquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate ſi caruerit, vitio non caret, quotiès intuitu licèt beatitudinis operatur.

tur. *Et decimâ quartâ:* Timor Gehennæ non est supernaturalis, *& decimâ quintâ:* Attritio, quæ Gehennæ, & pœnarum metu concipitur, sine dilectione benevolentiæ Dei, propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis. *Post quæ, fortè dolet horum Omnium Assertores, Veritatem nimis in aperto esse, atque indè non nisi cum hæterodoxis potiùs propriâ indignatione meminerunt laudatissimi hujus Decreti, quo unam supra triginta Propositiones proscripsit: Cujus fructum dum jam ante præsagiebant, fore arma Authoribus Nostris subministrata, quibus adversa jacula faciliùs retundi possent, magis quidèm profuerunt, quàm vellent, & gloriosiùs de Nobis senserunt quàm ipsi credebant.*

Superest post hos plures, eosque optatissimos inscriptionis meæ titulos, ut, qualecumque illud est, opus meum, eo, quo soles omnia prosequi, benevolo animo dicari

tibi

tibi patiare. Erunt intereà meæ illæ partes, ut illud Deum Optimum Maximum orem enixè, Eminentiam Vestram diù sospitem servet Ecclesiæ Romanæ, Universæ Italiæ, Nobis Omnibus.

EMINENTIÆ VESTRÆ.

Humillimus, ac Devotiss. Servus.

JO: BAPTISTA GORMAZ.

THYRSUS GONZALEZ

Præpoſitus Generalis Societatis Jesu.

CUm Librum, cui titulus, *Tractatus de Pœnitentiâ*, à Patre Ioanne Baptiſtâ Gormaz Societatis noſtræ Sacerdote compoſitum, aliquot ejuſdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi poſſe probaverint, facultatem facimus, ut typis mandetur, ſi iis, ad quos pertinet, ita videbitur; Cujus rei gratiâ has litteras manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus. Romæ 8. Novembris 1696.

Thyrſus Gonzalez.

APPRO-

APPROBATIO.

EX commiſſione Reverendiſs. P. Paulini Bernardinii Sac. Apoſt. Pal. Mag. Ord. Prędicat. Ego infraſcriptus attentè legi, & percurri opus, cui titulus *Tractatus de Pœnitentia &c.* & deprehendi doctrinam in eo traditam profundis Sac. Theol. principiis, Summorum Pontificum, Sacrorum Canonum, pręſertim Oecumenicæ Tridentinæ Synodi Decretis ſolidè fulciri, graviores in materia de Pœnitentia difficultates accuratè diſcuti, & dilucidè reſolvi, exquiſita eruditione abundare, nihil bonis moribus, vel orthodoxæ Fidei adverſum continere, dignumque planè eſſe, ut in lucem publicam edatur: Ita ſentio. Romę ex Collegio S. Iſidori Ordinis Fratrum Min. Hibernorum Provinciæ Hiberniæ, hac die 27. Decembris 1696.

Fr. Franciſcus Porter Ord. Fratrum Min. Hibernorum Sac. Theologiæ Lector bis Jubilatus, Suæ Majeſtatis Britannicæ Theologus, & Hiſtoricus.

IN-

INDEX
DISPUTATIONUM, ET SECTIONUM.

Quæ in hâc Primâ Parte continentur.

Se-

Im-

Imprimatur,

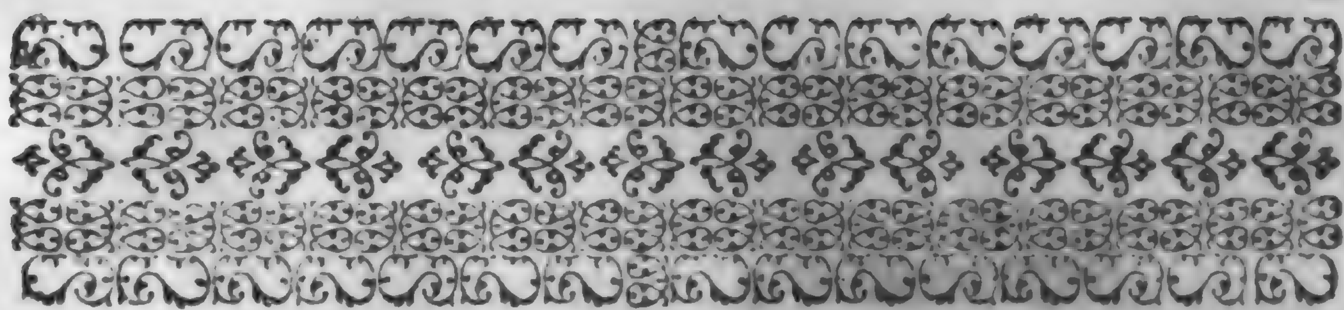
Si videbitur Reverendiſs. Patri Magiſt. Sac. Pal. Apoſt.

Sperellus Epiſc. Interamn. Viceſg.

Imprimatur.

Fr. Paulinus Bernardinius Ord. Præd. Sac. Apoſt. Pal. Magiſter.

TRA-

TRACTATUS DE POENITENTIA

PARS PRIMA

De Virtute.

1. DUAS ſub eodem titulo principes partes complectitur tractatus iſte, alteram de Pœnitentia virtute, alteram de Pœnitentia Sacramento. Nec ſolum ad membra tituli diviſio iſta pervenit, ſed litterarium etiam orbem tranſcendit, inter Doctores theologos diſſidium inducens, quod in duas etiam eos partes diſtraxit, nimirum an recta diſſerendi methodus exigat, ut priùs de Pœnitentia Virtute; vel prius de Pœnitentia Sacramento agere incipiant. D. Th. 3. par. quæſt. 84. priùs agit de Pœnitentia Sacramento: quæ-

ſtione verò 85. uſque ad 89. *de Pœnitentiæ virtute*. Rurſus quęſt. 90. reaſſumens iterum doctrinam de Sacramento, Juſtorum morte ad laborum ſuorum præmia vocatus diſputationem imperfectam reliquit. Cæterùm ſi ad claritatem doctrinæ attendamus longè commodior videtur methodus Eximii Doctoris, qui priùs de Pœnitentia virtute, poſtea de Sacramento diſputat: virtus quippe Pœnitentiæ ſe habet ſicut pars ſuperior ad inferiorem, cùm poſſit reperiri Pœnitentia virtus ſine Sacramento, at non è contra: unde quoad rationẽ virtutis in omni ſtatu extitit, licèt non fuerit Sacramentũ, ut docet Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 1. Ordo autem doctrinæ poſtulat, ut priùs ab univerſalibus incipiamus. Virtutis itidem actus eſt pars Sacramenti, ac proinde ad cognoſcendum totum oportet priùs naturam partis præmittere. Quod accuratè prænotavit Catechiſmus Tridentini titulo *de Pœnitentia*, dicens: *Ac primum quidem de ipſa ut virtutis parte agendum eſt, non ſolùm quia fidelis populus ad omne virtutis genus inſtitui à Paſtoribus debet, ſed etiam quia hujus virtutis actiones tanquam materiam præbent, in qua pœnitentiæ Sacramen-*

tum

tum versatur: ac nisi prius, quæ sit pœnitentiæ virtus intelligitur sacramenti etiam vim ignorari necesse est. Quapropter à Pœnitentia virtute incipiemus, ut ad Pœnitentiam Sacramentum progrediamur. Agunt de Pœnitentia virtute non solum Scholastici cum Magistro in 4. distint. 14. & cum D. Thom. ab ea qu. 85. sed etiam plures ex SS. PP. quos inter præcipuè Ambrosius in lib. *de Pœnitentia*, Cyprianus Sermone *de lapsis*, Chrysostomus duobus libris *de compunctione cordis*, & duodecim sermonibus *de Pœnitentia*, Auctor libri *de vera & falsa pœnitentia* apud Augustinum tom.4. tum & Tertullianus in lib. *de Pœnitentia*.

DISPUTATIO PRIMA.

De essentia & existentia virtutis Pœnitentiæ.

2. NOMEN istud *Pœnitentia* ad multa significata potest extendi. Primò umitur genericè pro retractatione actus præcedentis pręscindendo ab eo quod vel per actum vitiosum, vel per actum virtuosum fiat retractatio, quo in sensu Matth.26. de

Juda dicitur : *Pœnitentiâ ductus retulit triginta argenteos, & abjens laqueo se suspendit.* Secundò Philosophicè pro retractatione virtuosa actus pravi præcedentis quæ fieri potest ab actu cujusque virtutis peccato commisso oppositæ, licet motivum retractationis sit particulare, & non se extendens ad omnia peccata : sic peccatum furti quatuor juliorum retractatur, per actum, quo ex odio talis furti quatuor illi julii restituuntur, quo in sensu loquitur Aristoteles 7.*Ethicorum* cap.7. Tertiò Theologicè pro retractatione virtuosa actus pravi præcedentis ex generali motivo se extendente ad omnia peccata saltem gravia : sic dolor detestativus peccati furti propter turpitudinem offensæ gravis Dei, vel ob metum pœnarum, vel propter Dei Bonitatem peccato aversam, est actus Pœnitentiæ theologicè sumptæ, qui quidem actus, utpote ex generali motivo elicitus ad omnia peccata saltem gravia se extendente, incompossibilis est saltem virtualiter cum voluntate peccandi in posterum, ac proinde est propositum non peccandi de cætero. Cæterum cum voluntas sit potentia cœca, & egeat variis motivis secundum naturã actus

eli-

eliciendi, ad hujus actus elicientiam præcedit ex parte intellectus actus Fidei, quo illuminatur Voluntas, & ex parte voluntatis actus Spei obtinendæ à Deo veniæ, imò & actus timoris: quo in sensu loquitur Tridentinum sess. 14. cap. 4. dicens: *Contritio, quæ primum locum inter dictos pœnitentis actus habet, animi dolor, ac detestatio est de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero.* Unde si talis actus est actus virtutis, habitus productivus istius actus erit virtus. Quapropter idem est quærere in præsenti an Pœnitentia theologicè sumpta sit virtus, quam quærere, an actus Pœnitentiæ theologicè sumptæ sit virtuosus.

SECTIO PRIMA.

An Pœnitentia theologicè sumpta sit virtus?

§. I.

3. SUPPONO primo adeo conformem esse naturæ ut rationali virtutem, & vitium adeo difforme, ut ipso naturæ lumine vel ipsis Ethnicis innotescat. Qua de causa antiqui Philosophi virtutem olim definierunt modo, quo postea Sancti Patres, & Do-

ctores Theologi eam definiunt: *Virtus enim est recta qualitas stabilis in potentia*, ac proinde est, *habitus ad eliciendos actus rectos, non verò irrectos*: sub qua consideratione convenit cum donis Spiritus Sancti; à quibus distinguitur, si in rigore metaphysico loqui velimus, quia donum Spiritus Sancti est ad operandum juxta regulas extraordinarias rectæ rationis: sic Sancta Apollonia sese in flammas injecit ex extraordinario impulsu Spiritus Sancti, qui cum sit Dominus vitæ & mortis potest creaturæ suæ facultatem dare, ut ad majorem Dei gloriam sibi necem inferat, quod juxta ordinarias regulas rectæ rationis foret illicitum: Exinde virtus juxta ordinarias rationis regulas operatur, quo in sensu Plato apud Eximium Doctorẽ disp. *de Virtutibus* sect. 1. virtutem ita definivit: *habitus animi, quo unaquæq; potentia rectè exercet suas operationes*. Aristoteles verò 2. *Ethicorum* c. 6. sic: *habitus, qui bonum facit habentem, & opus ejus reddit bonum*: & infra: *Virtus est habitus electivus in mediocritate cõsistens prout prudens determinaverit*. Tum etiam 7. *Ethicorum* c. 3. *Virtus est dispositio Perfecti ad optimum*.

4. Antiquis Philosophis consonant Sancti

cti Patres & Theologi. Augustinus enim lib. 1. retract. cap. 9. apud Esparzam quęst. 75. de Pœnitentia: *Virtus est bona qualitas mentis, qua rectè vivitur, qua nemo malè utitur.* Exinde D. Thomas 2. 2. quæst. 55. art. 4. in corpore dixit: *Virtus autem est habitus semper se habens ad bonum, & ideo, ut discernatur virtus ab his, quæ se habent ad malum, dicitur qua rectè vivitur. Ut autem discernatur ab his, quæ se habent quandoque ad bonum, quandoque ad malum dicitur qua nullus malè utitur.* Tum etiam quæst. 2. *de Virtutibus* art. 2. in corp. *In definitione virtutis aliquid ponitur, quod spectat ad perfectionem actus, & aliquid ad perfectionem operantis: ad perfectionē actus duo requiruntur: requiritur autem quod actus sit rectus, & quod habitus non possit esse principium contrarii actus.* Quomodo autem hæc omnia vera sint in virtutibus naturalibus, controvertunt Theologi in tractatu de Virtutibus. Ad nos autem solùm spectat rationē reddere in præsenti de Virtutibus per se infusis, cur scilicet non possint in actus pravos influere.

5. Ratio est, quia Deus est causa specialis actus supernaturalis. Cum verò non possit esse causa specialis actus pravi, exinde

habitus virtuoſus per ſe infuſus non poteſt inclinare in actus pravos. Unde ſi mutentur circumſtantiæ, in quibus actus eliciendus, non amplecteretur objectum rectum,ſed irrectum Deus non applicaret concurſum illius habitus ad eliciendum actum pravum circa tale objectum:Sic ante adventum Chriſti per actum fidei credebat Judæus Chriſtum venturum, poſt adventum verò Chriſti non poteſt jam talem actum elicere ex eo habitu fidei: quæ ratio etiam militat pro habitu acquiſito, ſi ſit intrinſecè ſupernaturalis. Habitus verò per ſe infuſus in eo diſtinguitur ab acquiſito, quia habitus acquiſitus, utpote ex actuum repetitione comparatus generatur ex actibus, ac proinde limitatur ad ſimiles actus; imò cum actus, à quibus comparatur, ſupponant ſimpliciter poſſe, habitus acquiſitus non deſervit ad ſimpliciter, ſed ad facilè poſſe, ac proinde non ſe habet tanquam potentia, ſed tanquam facilitas potentiæ: habitus verò per ſe infuſus, cum ſit qualitas per ſe ſtabilis à Deo infuſa ad ſimpliciter poſſe, ſe habet tanquam potentia. Exinde

6. Suppono ſecundò magnum eſſe diſcrimen inter habitum per ſe infuſum & acquiſi-

tum

tum consistens in eo quod habitus acquisitus, utpote deserviens ad facilè posse, potest esse diversus secundum diversam difficultatem. Cum autem diversa difficultas veniat non solùm ex objecto formali, sed sæpe etiam exoriatur ex objecto materiali, ut constat experientia, qua videmus, multos esse faciles ad abstinentiam in cibo, non in potu; & è contra: Exinde probabile est, quod multi Doctores cum Arriaga & Bernal defendunt; nimirum non solùm ex objecto formali, sed etiam posse multiplicari habitum acquisitum ex objecto materiali, è contra vero habitus per se infusus cum deserviat ad simpliciter posse, & se habeat tanquam potentia, solùm debet multiplicari ad modum potentiæ ex objecto formali, in quod per suum actum tendit habitus cum potentia, licet potentia, utpote latius patens, quam habitus, habeat objectum formale magis extensum, quam objectum formale habitus: Sic quia lucidum coloratum est objectum formale potentiæ visivæ, eadem potentia visiva se extendit ad omne lucidum coloratum: pariter potentia intellectiva ad omne intelligibile, sive affirmandum, sive negandum

dum, & volitiva ad omne bonum, sive honestum, sive utile, sive delectabile; nec solùm ad amplectendum illud, si sit naturæ rationali conforme, sed etiam ad fugiendum, si sit difforme.

7. Quapropter sicut potentiæ assignandum est objectum formale distinctum ab ipso actu, in quod tendat actus; ita pariter & virtuti per se infusæ: potentia siquidem non specificatur per actum in ordine ad actum, sed per actum in ordine ad objectum: sic potentia visiva non specificatur per visionem in ordine ad visionem, sed in ordine ad lucidum coloratum, nec potentia cognoscitiva per cognitionem in ordine ad cognitionem, sed in ordine ad objectum affirmatum vel negatum: sic potentia volitiva non specificatur per actum volitionis in ordine ad volitionem, sed per volitionem in ordine ad objectum volitum; cum autem potentia volitiva, sicut & reliquæ omnes intentionales, non solum habeat objectum bonum quod amplectatur, sed etiam objectum malum quod fugiat, & specificatur secundum formalitatem amplexivę ab objecto bono, & secundum formalitatem auersivæ ab obje-

cto malo. Unde & virtus per se infusa voluntatis, qualis est virtus pœnitentia, de qua agimus, non solùm habet objectum malum, à quo fugiat, circa quod potest tendere actus, sed etiam objectum bonum, quod amplectatur, ideoque non solùm potest se exercere fugiendo peccatum, sed etiam amplectendo bonum peccato oppositum.

8. Ratio autem horum omnium & quidem Philosophica, & Theologica est: quia ad eandem virtutem, ad quam spectat trahere ad se bonum, spectat etiam retrahere à se, sive impedire oppositum malum: etenim ut receptum est apud omnes Theologos proloquium illud Dionysii cap. 4. de divin. nom. *Bonum ex integra causa; malum autem ex quocumq; defectu.* Unde Divus Thomas 1. 2. quæst. 19. art. 7. ad tertium dixit: *Sive voluntas sit ejus quod est secundum se malum, & sub ratione boni, sive sit bona sub ratione mali, semper voluntas erit mala: sed ad hoc quod sit voluntas bona, requiritur quod sit bona sub ratione boni*: sic malum est furari ad dandam eleemosynam, & recitare propter vanitatem. Rationem à priori assigna-

gnavit Eximius Doctor: quia bonum eſt perfectum, malum autem defectuoſum; & licèt ad defectuoſum ſufficiat in uno deficere, ad perfectum verò requiritur, quod ex nulla parte habeat defectum. Quapropter ſi virtus non poſſet retrahere à ſe oppoſitum malum, neque ad ſe poſſet afferre ſuum ſpeciale bonum, ex quo originem habuit paremmia illa celebris antiquorum: *Contrariorum eadem eſt ratio*. Exinde.

9. Suppono tertiò objectum ſive bonum ſive malum morale, circa quod poteſt virtus tendere per actus amplexionis aut fugæ, duplex eſſe: alterum intrinſecè, & alterum extrinſecè bonum aut malum. Exinde eſt duplex bonitas, & malitia moralis objectiva, altera intrinſeca, & altera extrinſeca, ut conſtabit numero 11. Ratio eſt quia bonitas moralis objectiva ſtat in prædicatis objecti ex ſe conformis naturæ rationali ut rationali; malitia vero in prædicatis objecti ex ſe difformis. Sicut enim ſpectat ad lineam ſenſitivam operari ſenſitivè, ita ad rationalem operari benè, vel malè moraliter. Unde ſicut bonitas objectiva ſenſibilis, v. g. bonitas caloris reſpectu illius qui laborat frigore,

re, non ſtat in approbatione, aut conformitate cum cognitione ſenſibili, ſed in conformitate cum natura ſenſibili; ita bonitas objectiva moralis non ſtat in approbatione, aut conformitate cum cognitione rationali, ſed cum natura rationali, ut rationali.

10. Diſcrimen verò quod intercedit maximum inter naturam ut ſenſibilem, & ut rationalem, nimirum quod natura ut ſenſibilis non operatur imputabiliter; benè verò ut rationalis, ſtat in eo quod natura ſenſibilis non operatur cum advertentia ad honeſtatem, bene vero natura ut rationalis. Et cum iſta advertentia ſeu dictamen quod habet natura rationalis, vel quo caret pro culpa ſua, ſit lex naturalis, ea de cauſa omne peccatum, cum afferat imputabilitatem, arguit etiam tranſgreſſionem contra legem ſaltem naturalem: quod ſignificavit Divus Paulus ad Rom. 2. dicens: *Cum enim gentes, quæ legem non habent naturaliter ea, quæ legis ſunt faciunt ejuſmodi legem non habentes ipſi ſibi ſunt lex*. Quod & in veteri Teſtamento ſignificavit clariſſime Script. Sacra Pſal. 4. ubi ad illam interrogationem, in qua ſermo eſt de bono honeſto, nimirum

quis

quis ostendit nobis bona? ita respondet: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Unde ipso naturæ lumine notum est amplexionem boni cogniti ut naturæ rationali conformis esse bonam & honestam; amplexionem verò mali cogniti ut naturæ rationali difformis esse peccaminosam.

11. Cęterum cum sint aliqua objecta neque conformia, neque difformia intrinsecè naturæ ut rationali, sed indifferentia ut præcipiantur & sint bona: v. g. deambulatio præcepta à superiore; vel ut prohibeantur & sint mala v. g. comestio carnis in die Veneris; alia verò ita sint intrinsecè naturæ ut rationali difformia, ut quatenus concepta prout sunt in se, nunquam possint à dictamine rationis non reprobari, v. g. intemperantia, mendacium, odium Dei, &c. ea de causa altera dicuntur extrinsecè mala, sive mala, quia prohibita; altera vero intrinsecè mala, sive prohibita, quia mala. Idcirco Innoc. XI. inter eas 65. propositiones juremerito damnavit 48. quæ sic habebat: *Tam clarum videtur fornicationem secundum se nullam involuere malitiam, & solùm esse malam, quia interdictam, ut contrarium*

rium omnino rationi dissonum videatur. Tum & 49. quæ sic habet: *mollities jure naturæ prohibita non est, unde si Deus eam non interdixisset sæpè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali*. Nec refert quod prohibitio divina sit bona, ne reddat objectum extrinsecè malum: quia ut latè suo loco dicemus præceptum bonum afficit extrinsecè suũ objectum per convenientiam, & sic denominat illud extrinsecè bonum; prohibitio verò bona afficit suum objectum per contrarietatem, & sic reddit illud extrinsecè malum. His positis.

§. II.

12. Assero primo cum omnibus Theologis uno dempto Cajetano. Pœnitentia theologicè sumpta absolutè, & absque addito limitante est virtus. Probatur primo: actus pœnitentiæ theologicè sumptæ est absolutè virtuosus: ergo pœnitentia theologicè sumpta est absolutè virtus. Consequentia tenet ex dictis num. 2. Antec. verò probatur: actus pœnitentiæ theologicè sumptæ ex Tridentino citato eo num. 2. est *animi dolor ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero*; sed talis actus est absolutè

lutè virtuosus: ergo, &c. Probatur Minor: actus conformis naturæ rationali ut rationali est absolutè virtuosus: sed talis actus est conformis naturæ rationali ut rationali: ergo, &c. consequentia tenet, & Major constat à nu. 8. Minor verò Probatur: non solùm est conformis naturæ ut rationali amplexio boni sibi conformis, sed etiam fuga mali sibi difformis: sicuti non solùm est conveniens naturæ ut sensitivæ alimentum, quo acquirit bonum, sed etiam medicina, qua expellit, & impedit malum: atqui actus penitentiæ est vera fuga mali naturæ rationali difformis: ergo, &c.

13. Probatur secundò: Deus consulit, & præcipit pœnitentiam, ut constat ex Lucæ 13. *nisi pœnitentiam egeritis omnes simul peribitis*. Actorum secundo. *Pœnitemini, & baptizetur unusquisque vestrum*: sed quod Deus consulit, & præcipit est bonum, vel intrinsecè si est præceptum quia bonum, vel saltem extrinsecè, cum constituatur bonum quia præceptum, ex dictis num. 11. ergo, &c: Confirmatur primo ex Catechismo Tridentini tit. *De pœnitentia* dicente: *quod autem intima hæc pœnitentia, ut antea diximus, ad virtutem*

tutem pertineat apertè ostendunt multa, quæ de pœnitentia tradita sunt præcepta. Lex enim de iis tantum actionibus, quæ suscipiuntur cum virtute præcipit: Ergo, &c. Confirmatur secundò quia actui pœnitentię convenit definitio actus virtuosi, ut constabit expendenti definitiones virtutis traditas à Philosophis Theologis, & SS. PP. à numero tertio: ergo &c. Confirmatur tertiò ex S. Thoma q. 85. art. 1. dicente: *Unde manifestum est, quod pœnitentia, de qua nunc loquimur, vel est virtus vel actus virtutis*. Ubi Divus Thomas notanter addit: pœnitentia, *de qua nunc loquimur* propter rationes plurimas, quarum una est, quia non agit de pœnitentia physicè, aut philosophicè, sed theologicè accepta.

14. Respondebis cum Cajetano 2. 2. q. 144. art. 1. pœnitentiam non esse absolutè virtutem, sed cum addito limitante *ex suppositione*; quia Divus Thomas 3. par. quæst. 85. art. 6. ait, pœnitentiam non pertinere ad perfectionem hominis simpliciter, sed ex suppositione peccati; & articulo primo dixerat, magis posse dici de pœnitentia, quam de verecundia quod sit virtus, ubi ly

magis significat neutram esse studiosi nisi ex suppositione. Contra tamen: suppositio, quæ non tollit rationem absolutam virtutis ab habitu pœnitentiæ, non impedit ne habitus pœnitentiæ sit absolutè virtus, & actus pariter virtuosus: Sic suppositio causæ productivæ ut detur Petrus à parte rei, quæ non tollit à Petro rationem absolutam hominis, non impedit ne Petrus sit absolutè homo: atqui suppositio præcedentis peccati, ut circa illud eliciatur actus pœnitentiæ, non tollit rationem absolutam virtutis ab habitu pœnitentiæ: ergo &c. Major & consequentia tenent: Minor autem patet: quia illa suppositio non tollit, ne habitus pœnitentię influat in actum rectum, vel quod actus pœnitentiæ non sit naturæ ut rationali conformis; sed habitus, qui non influit in actum irrectum, sed in actum rectum, & naturæ ut rationali conformem participat absolutam rationem virtutis, & actus est absolutè virtuosus ut constat à numero tertio, ergo, &c. Unde ista Cajetani responsio, neque D. August. neque D.Th. neque Philosophis & Theologis consona est, ut ex ibi dictis manifestè apparet.

15. Asse-

15. Assero secundò: Actus pœnitentiæ theologicè sumptæ non includit solùm dolorem, neque solam peccati detestationem, sed simul complectitur saltem virtualiter formalitates doloris, detestationis, & propositi non peccandi de cætero. Probatur primo: actus penitentiæ theologicè sumptæ est ille contritionis actus, sive simplex, sive complexus, quem Deus peccatori præcipit, & per se necessarius est in hac providentia, ut à peccato vel extra, vel saltem intra Sacramentum resurgat: atqui talis actus neque est solus dolor, neque sola detestatio peccati, sed utramque formalitatem complectitur cum proposito non peccandi de cætero saltem virtualiter: ergo &c. Consequentia tenet, & Major patet: quia actus contritionis eatenus dicitur actus pœnitentiæ theologicè sumptæ, quatenus ex Scriptura Conciliis, & PP. cognoscitur à Theologis necessarius, ut aliquis verè dicatur pœnitens, & rectè dispositus ad remissionem peccati saltem intra Sacramentum: Minor verò probatur ex Tridentino citato num. 2. & ex Florentino in decreto Eugenii dicente: *quartum Sacramentum est pœni-*

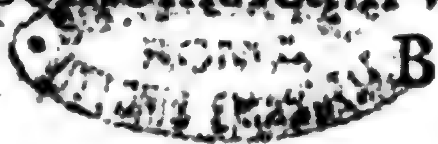
tentia, cujus quasi materia sunt actus pœnitentis, qui in tres distinguuntur partes, quarum prima cordis contritio, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero: ergo &c.

16. Confirmatur illi Sanctorum clamores, qui ut actus pœnitentiæ à Sacra Scriptura laudantur peccatorum dolorem detestativum includunt cum proposito non peccandi de cætero: ergo &c. Probatur antecedens ex Psalmo 6. ubi David pœnitens ita fatur: *Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo*: ly etenim *laboravi*, dolorem, & detestationem significat: ly *lavabo*, & *rigabo* propositum non peccandi de cætero clarè præseferunt. Sic Ezechias Isajæ 38. *recogitabo omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*. Quod satis significavit Deus in veteri Testamento Ezecheię 18. dicens: *Convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: & non erit vobis in ruina iniquitas. Proiicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus pręvaricati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum*. Tum & Christus Dominus in novo Te-

vo Te-

vo Testamento Matt. 11. dicens: *Si in Tyro & Sydone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent*: ergo &c. Vide num. 25.

17. Probatur secundò Beati non agunt pœnitentiam, neque damnati in Inferno, sed Beati habent detestationem magnam peccati, & damnati dolorem ratione peccati: ergo neque solus dolor, neque sola detestatio sufficit ad actum pœnitentiæ. Rursus plures peccatores dolent de peccatis commissis, quia se vident reos æternæ pœnæ; verùm cum adeo dediti sint delectationibus, non displicent in illis, sicut oportet, ideoque nec peccata detestantur, nec propositum firmum concipiunt ulterius non peccandi; imo etsi propter specialem turpitudinem aliqua detestentur, non detestantur omnia gravia, unde fit ut solùm eliciant pœnitētiam vel grammaticalitèr vel ad summum philosophicè sumptam, secus autem theologicè acceptam: ergo ad pœnitentiam theologicè sumptam neque sufficit solus dolor, neque sola detestatio, sed dolor efficax, sive detestativus peccatorum incompossibilis cum voluntate peccandi de

cætero. Confirmatur à SS. PP. per conceptum à nobis expositum pœnitentiam theologicè acceptam explicantibus. Sic Gregor. hom. 34. in Evangelia: *Pœnitentiam agere est perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare.* Cypr. ser. de lapsis: *agite pœnitentiam plenam, dolentis, & lamentantis animi probate tristitiam.* Hieronym. in illud Psalm. 118. *exitus aquarum deduxerunt oculi mei,* sic dicit: *vera est pœnitentia jugiter fletibus commissa diluere & diluta non iterare:* ergo &c.

18. Assero tertiò: Ad complectendas formalitates doloris detestationis & propositi non opus est duobus actibus distinctis, sed in eodem actu possunt omnes conjungi. Probatur primò. Licèt nulla sit repugnantia in eo, quod aliquis per unum actum eliciat dolorem, & detestationem de omnibus peccatis à se commissis, præsertim si Deus revelaverit, quæ sint peccata ab ipso commissa, & per alium actum propositum formalè non peccandi de cætero; nihilominus unus & idem actus potest etiam omnes istas formalitates rectè complecti: ergo &c. Probatur antecedens. Licèt intellectus possit per

unum

unum actum cognoſcere albedinem, & per alium nigredinem poteſt etiam per unum, & indiviſibilem actum albedinem & nigredinem ſimul cognoſcere: ergo licèt poſſit voluntas per unum actum dolere, & deteſtari peccata, & per alium actum proponere nunquam peccare de cætero; poterit nihilominus per eundem, & indiviſibilem actum dolere, deteſtando peccata, & proponendo nunquam peccare de cætero. Probatur conſequentia: ideo poteſt intellectus cognoſcere ſimul per eundem actum albedinem & nigredinem, quia expreſſio albedinis non eſt incompoſſibilis in eodem ſigno cum expreſſione nigredinis: atqui dolor & deteſtatio peccati non eſt incompoſſibilis in eodẽ ſigno cum propoſito non peccãdi de cætero, imò ut experientiâ conſtat ita ſemper, aut fere ſemper proponitur verè penitenti: ergo &c.

19. Probatur ſecundò. Voluntas ut potentia libera poteſt elicere actum, quo diverſo modo tendat in objectum ſecundum diverſam objecti propoſitionem: ſic quando bonitas objecti proponitur ut abſens poteſt elicere actum deſiderii; ſi verò eadem bonitas proponatur ut præſens, & poſſeſſa,

poteſt circa illam elicere actum delectationis; ſi ut prȩſcindens à poſſeſſione, actum amoris ſecundùm ſe; ſi ut abſens & non conſequenda, actum deſiderii diffidentialis, qui eſt deſperatio; ſi ut abſens, & conſequenda, actum deſiderii fiducialis, qui eſt ſpes, & ſic de aliis affectibus ſecundum diverſas objecti boni propoſitiones. Pariter etiam poteſt elicere diverſos actus fugæ, vel mixtos ex fuga & proſecutione ſecundùm diverſas propoſitiones objecti mali, aut unius boni, & alterius mali: ergo quando voluntati proponitur objectum dignum ſimul dolore, & deteſtatione propter malitiam gravem, quam ſemper debet fugere voluntas; poteſt elicere actum, quo doleat deteſtando peccatum grave, & proponendo nunquam de cætero malitiam gravem committere. Ex dictis.

§. III.

20. Fit primò dolorem non ſe extendentem ad omnia peccata commiſſa non eſſe actum pȩnitentiæ theologicè ſumptæ; ſed pȩnitentiæ vel gramaticalitèr vel philoſophicè acceptæ: unde ſi perdiverſos actus doleret quis de omnibus peccatis à ſe commiſſis

quo-

quorum nullus esset adhuc vitualiter propositum non peccandi de cætero, nullus eorum actuum, neque aggregatum ex illis cõstitueret pœnitentiam actualem theologicè sumptam, benè verò simul cum proposito vel formali, vel saltem virtuali non peccandi de cætero, ut constat ex doctrina Tridentini tradita num.2. Licèt enim illi actus ab eadem virtute procederent, non ideò essent omnes actus pœnitentiæ theologicè sumptæ: sic in sententia ferè omnium theologorum, & omnium adversariorum, cum quibus infra contendemus ad eandem virtutem ad quam spectat elicere gaudium circa bonum, quod amplectitur, spectat etiam ante possessionem elicere desiderium illud consequendi, & post consecutionem delectationẽ de illo ut possesso ex dictis numero superiore. Unde sicut esset inutilis arguendi modus: hic actus elicitus ab hac virtute est desiderium: ergo omnes actus eliciti ab hac virtute sunt desiderium, pariter esset inutilis arguendi modus: hic actus elicitus ab hac virtute est actus pœnitentiæ theologicè sumptæ: ergo omnes actus eliciti ab hac virtute sunt actus pœnitentiæ theologicè sumptæ. vide num.75..

21. Fit

21. Fit ſecundò dolorem deteſtativum peccati commiſſi ob motivum generale ſe extendens ad omnia peccata; v. g. propter turpitudinem offenſæ Dei, vel ne peccator incurrat pœnas inferni, quas peccatum grave meretur, vel ne amittat gloriam, quâ privat quodcumque lethale, & ſic de aliis pœnis, ut à Deo ratione peccati infligendis eſſe virtualiter dolorem, & deteſtationem omnium peccatorum, & propoſitum non peccandi de cætero: ac proinde & ſe ſolo eſſe actum pœnitentiæ theologicè ſumptæ: Ratio eſt quia propoſitum à Tridentino requiſitum, ut habet ſeſs. 14. cap. 4. eſt actus voluntatis ita fugiens peccatum, ut ex ſe voluntatem peccandi excludat; ſed hæc omnia habet dolor deteſtativus peccati ob motivum generale, ut per ſe conſtat: ergo &c.

22. Fit tertiò actum pęnitentiæ theologicè ſumptæ eſſe ſupernaturalem. Ratio eſt quia cum illo dolemus, ſicut oportet ad gratiam obtinendam, ſed cum dolore naturali, utpote omnino improportionato non poſſumus dolere ſicut oportet ad gratiam obtinendam: ergo &c. Exinde Conc. Trid. ſeſs. 14. cap. 1. 4. docet non ſolùm cõtritionem perfectam

fectam, verùm etiam contritionem imperfectam, sive attritionem esse donum Dei, & Spiritus Sancti impulsum, ac proinde est actus verè supernaturalis: cum autem talis actus sit homini omnino necessarius, & valde frequens, & ad actus necessarios, & valde frequentes detur virtus per se infusa; exinde ad talem actum eliciendum datur virtus per se infusa, quæ vocatur pœnitentia ut ex Scriptura Conciliis, & PP. supra adductis manifestè constat. Quamobrem pœnitentia sumpta in sensu Scripturæ, Conciliorum & PP. *erit virtus per se infusa voluntatis ad eliciendum dolorem detestativum de omnibus peccatis commissis cum proposito non peccandi de cætero*. Ex quo essentia, & existentia pœnitentiæ satis apparet.

23. Fit quarto mollem Lutheranorum resipiscentiam non esse virtutem pœnitentiæ theologicè sumptæ, de qua huc usque egimus, neque pœnitentiæ restrictè acceptæ, de qua loco suo dicemus: Lutherus enim & cum ipso Hæretici hujus temporis cum omnia aspera fugiant, & mollia quæque sectentur, pænasque & satisfactiones pro peccatis commissis detestentur, consequenter docent pœniten-

nitentiam non importare dolorem , & detestationem peccatorum : imò talem dolorem, & detestationem facere hominem magis hypocritam , sed significare tantùm fidem & propositum novæ vitæ inchoandæ, & simplicem resipiscentiam, vitæque novitatem , doloris de peccatis, & pœnæ omnis expertem ; ideoque vocem *Metanœa* , quæ in textu græco Bibliæ habetur, & significat pœnitentiam, vertunt resipiscentiam , quæ solam propositi , vel mentis emendationem significet . Hęc autem omnia esse figmenta inimicorum Dei clarè constat ex dictis num. 16., ubi Scriptura Sacra cum laude proponit illos clamores dolorosos Sanctorum pœnitentium , & ex num. 17. ubi SS. PP. per dolorem detestativum peccati explicant actum pœnitentiæ . Quin imò & talem actum esse honestum facilè probatur rationibus adductis à num. 12., cum sit naturæ ut rationali conformis vide à num. 25. & 370.

24. Quapropter quando Scriptura Sacra pęnitentiam vocat *Metanæam* sive resipiscentiam , non loquitur de quacumque resipiscentia , sed de dolorosa à nobis explicata , cui optimè convenit ratio resipiscentiæ : sic Basi-

Basilius or. 3. *de Siccitate pœnitentiam Ninivitarum*, quæ ut dicitur Jonæ 3. in cinere, sacco, & jejunio fuit, *Metanæam* appellat: & Lactantius lib. 6. *diuinarum institutionum* c. 24. *Metanæam* latinè reddit resipiscentiam ita dicens: *Resipiscit, quem errati piget, ac se ipsum castigat dementiæ, confirmatque subinde ad rectiùs vivendum*. Qua de causa authores latini per expressionem doloris explicant pœnitentiam. Sic Cicero in oratione pro Cælio: *id nunquam tam acerbè feret ut eum pœniteat*. Ovidius lib. 1. *de Ponto* eleg. 1.

Pœnitet ò si quid miserorum creditur uni:
Pœnitet & facto torqueor ipse meo.

Quod satis expressit Ausonius, dum fictæ illius antiquitatis Deæ pœnitentiam exprimens propter mala, quæ fecit, & bona, quę non fecit ita dixit: *Sum dea, quæ facti, non factique exigo pœnam, nempè ut pœniteat, sic metanæa vocor*. Videatur Bellarminus lib. 2. *de Pœnitentia* cap. 7.

25. Exinde apparet hujusmodi hæresim ex hebetato cerebro, & excæcata dumtaxat mente promanare potuisse, cum adeò clarè se opponat latinitatis authoribus, Theologis, Patribus, Conciliis, & Sacris Scripturis. Unde

de jure optimo Tridentinum sess. 14. cap. 4. istos hæreticorum errores per hęc verba damnavit: *Declarat igitur Sancta Synodus hanc contritionem non solum cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum, & inchoationem, sed veteris etiam odium continere juxta illud: projicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor novum & spiritum novum. Et certè qui illos Sanctorum clamores consideraverit tibi soli peccavi, & malum coram te feci: laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum: recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ: & alios hujusmodi generis, facilè intelliget, eos ex vehementi quodam anteactæ vitæ odio, & ingenti peccatorum detestatione manasse.*

26. Fit quinto dolorem detestativum, & propositum constitutivum hujus actus generalis pœnitentiæ theologicè sumptæ esse actum efficacem; aliter potius esset pura displicentia, quàm dolor detestativus, & potius esset velleitas, quàm voluntas incompossibilis cum voluntate peccandi, quam requirit Tridentinum; adeoque licet dolor inefficax, & velleitas non peccandi possent aliquando con-

constituere actum pœnitentiæ vel genericè, vel philosophicè sumptæ; non valent constituere actum pœnitentiæ theologicè sumptę. Fit sexto, peccatorem elicientem dilectionem Dei super omnia absque advertentia suorum peccatorum, adeoque absque illorum contritione, recepturum gratiam promissam dilectioni; exinde tamen non excusari ab obligatione eliciendi actum pœnitentię quando advertat se teneri illam elicere, aut quando velit confiteri: imò ut notant theologi impossibile est, quod cum aliquis Deum super omnia diligit, advertat se peccata commisisse, quin per eundem vel diversum actum ea detestetur: illa enim dilectio Dei est votum adimplendi omnia ad quæ homo tenetur, ac proinde & eliciendi pœnitentię actum, quando teneatur illum elicere. Unde in casu peccati solum per accidens ex accidentali inadvertentia potest peccator elicere dilectionem perfectam absque contritione, secus autem per se; ac proinde contritio semper est per se necessaria ex dictis num. 13. ut expressè definit Tridentinum sess. 14. cap. 4.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

§. 1.

27. OBJICIES primo contra primam assertionem. Nullum aliud Sacramentum includit ut partem sui constitutivam actum virtutis: ergo neque Sacramentum pœnitentiæ, ac proinde neque actus pœnitentia erit virtuosus, neque pœnitentia erit virtus. Confirmatur primò: Ideò verecundia non est virtus ex Aristotele 4. *Ethicorum* cap.9. quia est passio quædam appetitus sensitivi cum quadam corporis commotione; nempè cum rubore, siquidem qui verecundantur rubescunt; sed etiam pœnitentia est passio appetitus sensitivi cum corporis immutatione, hoc est cum fletu, ut constat ex Gregorio citato num.7. ergo &c. Confirmatur secundò ex ipso Aristotele 7. *Ethicorum*, ideo verecundia non est virtus, quia virtus est dispositio perfecti ad optimum, verecundia verò non est dispositio perfecti, sed imperfe-

perfecti, cum sit de actu turpi, ac proinde supponat in subjecto actum turpem; sed etiam pœnitentia supponit in subjecto actum turpem nempè peccatum: ergo &c.

28. Resp. conc. antecedens, & nego consequentiam: quia partes constitutivæ sacramentorum pendent à libito, & institutione Christi Domini: cum autem Christus Dominus determinaverit pro materia Pœnitentiæ Sacramenti actum virtuosum pœnitentiæ; secùs autem pro materia aliorum Sacramentorum, exinde ad solum Sacramentum pœnitentiæ pertinet tanquam materia actus virtutis, secus ad alia Sacramenta; in his enim quæ à libito Christi Domini dependent inutilissimus est arguendi modus sumpta paritate unius ad aliud. Sic omnes meritò irriderent arguentem hoc modo: nullum Sacramentum prȩter Sacramentũ Confirmationis habet pro materia remota chrisma: ergo neq; Sacramẽtum confirmationis. Pariter in nostro casu.

29. Ad primam conf. conc. Ma. & nego Min. actus enim pœnitentiæ nõ est passio appetitus sensitivi, sed actus rectus, & electivus voluntatis, ut manifestè constat ex dictis à num. 12., licèt ex illo non raro sequatur pas-

ſio appetitus ſenſitivi ut fletus, & aliæ ſimiles, quod fatemur cum SS. PP. & experientia ſatis oſtendit, quâ videmus flere & triſtari illos, qui ingenti pœnitentia moventur: hæc autem paſſio appetitus ſenſitivi, licèt ſit effectus actus virtuoſi, non eſt actus virtuoſus; adeoque in hoc effectu convenit pœnitentia cum verecundia, ſecus in ratione virtutis; ſi tamen pro verecundia ſumeretur actus elicitus voluntatis, naturæ ut rationali conformis, tunc jam eſſet virtuoſus ut cum Arriaga & Vazquez communiter docent Recentiores. Ad ſecundam confirmationem nego Ma: verecundia enim ab Ariſtotele, & D. Thoma non excluditur à ratione virtutis, ex eo quod ante ipſam præcedat actus turpis, ſed quia eſt motus indeliberatè conſurgens ex apprehenſione dedecoris ob turpe factum, quod in faciem nobis objicitur: ſicque ejus turpitudo apparet præſens ſaltem intentionaliter, ex quo dimanat illa paſſio appetitus ſenſitivi, quæ vocatur verecundia, ideoque dum erubeſcimus, natura indeliberato pudore tacta ſanguinem in faciem effundit.

30. Quamobrem D. Thomas 2.2.q.144. dicit verecundiam non eſſe virtutem, ſed paſ-

ſio-

ſionem laudabilem, tanquam indicium bonæ indolis. Actualis autem pœnitentia (idem ſuo modo de habituali) eſt actus electivus voluntatis naturæ ut rationali conformis, ac proinde eſt virtuoſus, & habet in ſe perfectionem ſuæ lineæ, quam ſubjecto comunicat, & ſic eſt diſpoſitio perfecti non quidem præſuppoſitivè, ſed conſtitutivè; ſicuti albedo eſt forma albi, non præſuppoſitivè, ſed conſtitutivè. Neque verba Ariſtotelis poſſunt intelligi de perfecto in omni linea, ſed in linea actus virtuoſi; aliter cum nullus actus afferat perfectionem in omni linea, nullus actus virtuoſus eſſet virtuoſus, quod implicatorium eſt: cum autem quicunque actus virtutis ſit recta diſpoſitio ad optimum modum agendi in linea illius virtutis, exinde dicitur diſpoſitio perfecti ad optimum, quę doctrina manifeſtè applicatur habitui in genere habitus ſive virtutis:.

31. Objicies ſecundo: actus pœnitentiæ non eſt virtuoſus; ergo Pœnitentia non eſt virtus. Probatur antecedens: nullus actus virtuoſus ſupponit in ſubjecto ſuum contrarium ante illius elicientiam; ſed actus pœnitentiæ ante illius elicientiam ſupponit

fuisse in subjecto suum contrarium, nempè peccatum: ergo &c. Confirmatur: in Christo Domino fuerunt omnes actus virtuosi, sed non fuit actus pœnitentiæ: ergo &c. Respōdeo nego antecedēs: ad prob. nego Ma: perfecta enim contritio est actus virtuosus adeo perfectus, ut etiam extra Sacramentum sit ipsi promissa justificatio ut definit Tridentinum sess. 14. cap. 4. Et tamen ante illius elicientiam in subjecto præsupponitur peccatum: illa enim præsuppositio peccati cum non tollat ne actus pœnitentiæ liberè à voluntate elicitus sit naturæ ut rationali conformis, neque impedire potest ne sit virtuosus ex dictis num. 14. Ad conf. nego antecedens: nam in Christo Domino solùm fuerunt illi actus virtutis, qui ad illorum elicientiam non præsupponunt in subjecto ullam imperfectionem, & sunt cum statu ipsius compossibiles, ex quo sicut à plurimis Theologis negantur Christo Domino actus fidei, & spei, quia incompossibiles cum visione beata, quam Christus habebat; ita à nobis potiori jure negatur actus pœnitentiæ quia incompossibilis cum perfectione impeccabilitatis, quam Christus habebat.

32. Ob-

32. Objicies tertio: actus pœnitentiæ theologicè ſumptæ præſupponit metaphyſicam neceſſitatem peccati: ergo non eſt virtuoſus, ac proinde neque habitus pœnitentiæ erit virtus. Probatur conſequentia: ex eo quod actus pœnitentiæ metaphyſica neceſſitate præſupponat peccatum, bonitas illius actus ſecundùm differentialem ſuum, & ultimum conceptum conſtituitur ex peccato præſuppoſito; ſed bonitas ex peccato conſtituta non eſt virtuoſa; implicat enim perfectiones conſtirui ex defectu ſibi oppoſito: ergo bonitas actus pœnitentiæ non eſt virtuoſa; ac proinde pœnitentiæ actus virtuoſus non eſt. Probatur Ma: præcisè non præſuppoſito peccato tollitur bonitas actus pœnitentiæ ſecundùm differentialem, & ultimum conceptum, cum illa ſine præſuppoſito peccato haberi non poſſit; ſed id, quo præcisè ablato, res tollitur eſt ſaltem pars illius conſtitutiva: ergo &c. Confirmatur primo: Punitio inflicta à judice eſt bona & juſta, ſi præſupponit in reo delictum verum aut juridicum; ſi autem non præſupponitur ex hac præciſa ablatione præſuppoſitionis eſt mala, & injuſta, cum in primo caſu punitio

ſit ſecundùm jus judicis, & in ſecundo contra jus innocentis: ergo ſicut punitio redditur non bona ex præciſa ablatione præſuppoſiti delicti, actus etiam pœnitentiæ bonitatem amittet ex præciſa ablatione peccati; ac proinde bonitas actus pœnitentiæ ex ipſo peccato debet conſtitui.

33. Confirmatur ſecundò: Peccatum nequit eſſe medium omnino neceſſariū ad actū virtutis: finis enim virtutis efficaciter intentus, movet ad eligendum medium neceſſarium ad actum talis virtutis, & movere non poteſt ad eligendum peccatum: ſic qui efficaciter intendit tanquam finem ſanitatem ex illa efficaci intentione ſanitatis movetur ad eligendam medicinam omnino neceſſariam ad ſanitatem obtinendam; atqui peccatum eſt medium omnino neceſſarium ad actum pœnitentiæ: ergo actus pœnitentiæ non eſt actus virtutis. Probatur Mi: illud eſt medium omnino neceſſarium ad finem, ſine quo finis exiſtere non poteſt: atqui ſine peccato finis pœnitentiæ exiſtere non poteſt: ergo &c. Confirmatur tertio: non eſt actus virtutis qui pugnat cum ſtatu perfectæ virtutis; ſicuti non eſt ſapientia, quæ

non

non poteſt convenire ſapienti: Sed actus pœnitentiæ propter omnino neceſſariã præſuppoſitionem peccati pugnat cum ſtatu perfectæ virtutis: v. g. cum ſtatu Chriſti, & creaturæ innocentis, v.g. Deiparæ: ergo &c.

34. Mirum eſt in quot & quantos dicendi modos argumentum iſtud authores diviſerit. Card. de Lugo diſput. 2. *de pœnit.* ſect. 3. vi hujus argumenti convictus concedit bonitatem pœnitentiæ conſtitui ex peccato: ac proinde & peccatum eſſe amabile affectu aliquo honeſto ab illo qui amat pœnitentiam. Card. Pallavicinus lib. 7. *de virt. pœnit.* cap. 3. §. ult. concedit in omni malo reperiri aliquam bonitatem: nam alioquin non eſſet permiſſibile à Deo, qui eſt infinitum bonum. Plures Recentiores licèt negent Deum amare peccatum, concedunt bonitatem pœnitentię eſſentialiter conſtitui ex peccato. Alii cum Martino Perez diſput. 17. *de pœnitentia* ſect. 3. negant conſtitui ex peccato; quia ut detur actus verus pœnitentiæ non ręquiritur quod præſupponatur in re peccatum, ſed ſat eſt, quod ſupponatur in exiſtimatione qua aliquis invincibiliter judicaret ſe peccatum cõmiſiſſe, quando illud non commiſit: ac pro-

inde docent peccatum ita judicatum in conſcientia ſufficere ad veram contritionem, & ad recipiendum validè Sacramentum pœnitentiæ. Cæterùm de hoc agendum nobis eſt in ſecunda parte hujus tractatus: Interim ne difficultatem fugere videamur præmittimus cum communi Theologorum non poſſe dari actum verum pœnitentiæ quin in re præſupponatur peccatum. Quo poſito :

35. Reſpõdeo omitto antecedens, & nego conſequentiam. Ad prob. nego Ma. Ad prob. diſt. Ma: tollitur bonitas actus pœnitentiæ arguitivè concedo, formaliter nego Ma.; & diſtincta Mi: nego conſequentiam. Ratio eſt quia ſi non præſupponatur peccatum non poteſt dari actus ſupernaturalis intellectus, utpotè verus ex num. 5. qui affirmet extitiſſe peccatum, quo debet illuminari voluntas ad eliciendum affectum deteſtativum peccati commiſſi: ac proinde nequit elicere affectum illum deteſtationis, in quo ſtat actus pœnitentiæ ex dictis à num. 12. Cum autem defectus formalis peccati non ſit defectus formalis hujus actus deteſtativi; ſicuti neque peccatum formaliter eſt formaliter actus deteſtativus; exinde ablatio formalis peccati non

non eſt formalis ablatio bonitatis actus pœnitentiæ, benè verò arguitiuè: quia deficiente peccato deficit id ſine quo elici non poteſt pœnitentiæ actus: ſicuti deficiente Deo non deficit formaliter creatura, ſed arguitivè: quia deficeret id, ſine quo non poteſt dari creatura. Vide à num. 40.

36. Ad primam confirmationẽ diſtinguo antecedẽs: ex hac ablatione præſuppoſitionis eſt mala & injuſta formaliter, nego; arguitivè, concedo antecedens, & nego conſequentiam: quia punitio rei ſolùm eſt juſta quando fit ab illo, qui habet authoritatem ipſi conceſſam à Deo ſupremo Domino & gubernatore creaturarum, qui ſolus eſt Dominus vitæ & mortis, juxta illud Sap. 16. *Tu es enim Domine, qui vitæ & mortis habes poteſtatem*. Quando autem aliquis arrogat ſibi authoritatem, quam non habet, punitio eſt mala: hanc autem authoritatem non conceſſit Deus omnibus, ſed legitimis ſuis Miniſtris: Sic Judex licitè ſuſpendit homicidam; & privatus homo peccaret mortaliter illum ſuſpendendo, quia privatus homo non habet authoritatem à Deo conceſſam, benè verò Judex: cum autem Deus talem authoritatem non concedat,

cedat, nisi præsupposito delicto vero aut juridico, exinde deficiente delicto deficeret authoritas, qua deficiente non potest dari punitio justa: ac proinde deficiente delicto deficeret bonitas punitionis, non quidem formaliter, sed arguitivè ex defectu delicti. Quò respexit responsio Christi ad Pilatum quæ habetur Jo. 19. *Dixit ergo ei Pilatus: mihi non loqueris? nescis, quia potestatem habeo dimittere te? respondit Jesus: non haberes potestatem adversus me ullam, nisi tibi datum esset desuper*.

37. Ad secundam confirmationem concedo Majorem, & nego Minorem: Ad probationem distinguo Majorem: sine quo ut ponendo, aut non prævisо absolutè futuro, finis existere non potest, concedo; sine quo ut previè jam posito aut previso absolutè futuro ante voluntatem finis, nego Majorem, & distinguo Minorem: nequit existere sine peccato ponendo, nego, sine peccato prævié jam posito, aut absolutè previso ante voluntatem finis, concedo Minorem, & nego consequentiam. Ratio autem est quia quando aliquid est positum pro priori ad affectum, quo voluntas vult aliud

poste-

posterius, non est necesse, quod affectus voluntatis terminetur ad id quod est prius, ut terminetur ad id quod est posterius. Quando verò non est positum, neque prævisum absolutè futurum, ipse affectus voluntatis volens efficaciter finem, saltem interpretativè vult quod illud ponatur ne omittatur finis: tunc enim voluntas, cum velit quod finis non omittatur, exinde vult quod ponatur id, sine quo finis omitteretur, adeoque tunc dicitur medium; quando verò præsupponitur jam positum, aut prævisum absolutè futurum dicitur purus terminus. Rem explico exemplo; præsupposito peccato Petri Deus habet scientiam de illo peccato, in quo casu ego amo honestissimè scientiam Dei de peccato Petri, quin autem peccatum Petri, & tunc peccatum Petri dicitur purus terminus præsuppositus ad meum actum; non autem medium ad actum. Si autem pro priori ad peccatum & scientiam Dei de peccato vellem ego quòd Deus haberet scientiam de peccato committendo à Petro, ille actus jam non haberet peccatum ut purum terminum, sed ut medium ponendum: ac proinde ta-

lis

lis actus esset volitio saltem interpretativa peccati, adeoque esset peccaminosus: cum autem in nostro casu actus pœnitentiæ præsupponat peccatum positum, exinde non respicit illud ut medium, sed ut purum terminum.

38. Ad tertiam confirmationem: distinguo Majorem, qui pugnat cum omni statu perfectæ virtutis concedo, cum aliquo statu, nego Majorem; & distincta Minore nego consequentiam, quæ adhuc in sententia adversariorum falsissima est, cum ipsi doceant Christum non habuisse habitum fidei, & habitus fidei non solùm sit virtus utcumque sed altissima & theologica. Unde ad rationem virtutis non requiritur, quod sit compossibilis cum omni statu perfectæ virtutis, sed sufficit quod sit compossibilis cum aliquo statu veræ virtutis sive cum statu, in quo verè sit actus ille conformis naturæ, ut rationali: cum autem præsupposito peccato, pœnitentia sit naturæ ut rationali conformis, ut constat à numero 12. exinde participat veram rationem virtutis. Cæterum ad has & alias tricas, quæ hic admisceri possent, radicitus extirpandas notare oportet,

quan-

quando quærimus bonum, aut malum morale objectivum contrapositum bono aut malo morali actus, idem esse ac quęrere, quænam sint ea prædicata objectiva, quæ naturæ rationali aut conformantur, aut opponuntur: illa quippe sola prædicata, quæ opponuntur naturæ ut rationali sunt & dicuntur mala; illa verò quæ ipsi convenientia sunt & conformia, sunt & dicuntur bona ut constat à num. 9.

39. Quapropter cum in moralibus non solùm valeat objectum denominari à sua forma vel quasi forma per convenientiam, sicuti Deus denominatur bonus à bonitate, sed etiam possit denominari per contrarietatem; sicuti comestio carnium die Veneris denominatur mala à Divina prohibitione, quæ prohibitio est bona; exinde malum morale quod tale fit per contrarietatem, non redditur malum à forma, quæ sit malitia, sed à forma, quæ sit bonitas. Pariter bonum objectivum morale v. g. punitio justa objectiva peccati denominatur objectum bonum à peccato per contrarietatem: cum autem peccatum non sit bonitas, sed malitia moralis, ea punitio objectiva denomina-

minatur bona non quidem à bonitate, ſed à malitia. Vnde licèt concretum ex re denominata, & denominante includat bonitatem & malitiam; res, quæ denominatur mala non includit bonitatem, ſed malitiam, & res, quæ denominatur bona non includit pro forma malitiam, ſed bonitatem; ex quo diſſolvetur argumentum quod fieri poteſt in hac materia ſatis moleſtum, quod jam ſubiicio.

40. Objicies quartò inſtando ſimul ſolutionem. Licèt non poſſit elici actus pœnitentiæ ſine prævio actu intellectus, quo voluntati repręſentetur commiſſum peccatum, v. g. comeſtio carnis contra præceptum in die Veneris, attamen ſtante præcepto, & poſita ea comeſtione nõ poteſt rectum intellectus dictamẽ non reprobare eam comeſtionem ut malam: atqui malum formale objectivum talis comeſtionis conſtituitur per præceptum Sanctum & bonum: ergo licèt actus pœnitentiæ non conſtituatur formaliter per peccatum præſuppoſitum, nihilominùs malum formale objectivum, circa quod verſatur actus pœnitentiæ conſtituetur formaliter per bonitatem; ac proinde & bo-

bonum objectivum punitionis quod posito delicto non potest intellectus Divinus non approbare tanquam condignum quod infligatur pro delicto, non poterit non constitui ex ipso delicto. Major & consequentia tenent. Minor verò Probatur: Ablato precisè præcepto, licèt reliqua dentur, non manet malum objectivum comestionis, neque rectum intellectus dictamen potest eam comestionem reprobare ut malam: superaddito autem præcisè præcepto jam ea comestio est mala, & rectum jntellectus dictamen non potest non reprobare illam: sed id quo præcisè ablato res aufertur, & quo præcisè superaddito res ponitur est de intrinseco rei constitutivo: ergo &c.

41. Resp. distinguo Majorem: non potest non reprobare eam comestionem ut malam extrinsecè, concedo Majorem, ut malam intrinsecè, nego Majorem; & distinguo minorem: Constituitur per præceptum secundùm id quod est intrinsecum comestioni malæ, nego, secundùm id qnod est extrinsecum, per quod denominatur mala, sive prout sumitur in concreto ex re, quæ denominatur mala, & forma denominante,

con-

concedo Minorem; & distinguo consequens eodem modo. Ad probationem distinguo Majorem: non manet malum objectivum comestionis secundùm id, quod comestio dicit pro constitutivo intrinseco, nego; secundùm quod dicit extrinsecè, quo denominatur mala, concedo Majorem, & distinguo Minorem: est de intrinseco constitutivo, si eo ablato intrinsecè, res aufertur intrinsecè, concedo, si eo ablato intrinsecè res aufertur solùm extrinsecè, nego Minorem, & distinguo consequens eodem modo. Ratio est quia cum præceptum denominet per contrarietatem comestionem malam ex n. 39. comestio illa nunquam manet mala intrinsecè, sed extrinsecè, ac proinde ablata ea ratione, qua comestio denominatur mala, non tollitur aliquid intrinsecum, sed extrinsecum comestioni, ideoque non tollitur aliquid quod sit de illius constitutivo. Cæterùm cum tollatur forma, qua comestio denominatur mala extrinsecè, nimirum præceptum, tollitur concretum constitutum ex re, quæ denominatur mala, & forma denominante; ac proinde ablato illo concreto ex forma & comestione non manet comestio extrinsecè mala.

42. Qua.

42. Quapropter deficiente prohibitione, quæ eſt forma ,per quam comeſtio denominatur extrinſecè mala , deficiunt ſimul duæ denominationes : altera , quâ natura rationalis denominatur benè affecta ſive bona, cum nullum præceptum quin ſit juſtum, & naturæ rationali conforme , poſſit eſſe obligatorium ; & altera, quâ comeſtio denominatur mala : eadem namque forma reſpectu diverſorum poteſt dare denominationes diverſas; ſic actus vitalis productus à creatura, & à Deo denominat creaturam viventem & non Deum. Sic actus viſionis productus à potentia viſiva denominat potentiam videntem, & non viſam ; objectum autem denominat viſum & non videns. Pariter illa prohibitio bona denominat comeſtionem malam, & naturam rationalem bonam . Unde ſicut deficiente viſione deficit in objecto denominatio viſi, quamvis viſio non ſit viſa; ita deficiente prohibitione deficit in comeſtione denominatio malæ, quamvis prohibitio non ſit mala , & ſicut objectum viſum non eſt viſio, ſed denominatum per viſionem, ita comeſtio mala non eſt prohibitio, ſed ob-

jectum denominatum per prohibitionem.

43. Exinde sicut solùm potest dici visio constitutiva visi, non quidem sumpto *viso* pro re visa, sed pro concreto ex re visa & forma, quâ videtur; ita prohibitio solùm potest dici constitutiva mali, non quidem sumpto malo pro re mala, sed pro concreto ex re mala, & forma, quâ denominatur mala. Quinimo, cum voces accipiendæ sint secundùm significationem, quam habent in communi modo loquendi, cum juxta communem modum loquendi pro malo significetur res, quæ denominatur mala, & prohibitio non denominetur mala, nunquam concedendæ sunt absolutè istæ propositiones: *Malum formale objectivum, sive malitia formalis objectiva constituitur ex divina prohibitione*, sed in sano sensu distinguendæ sunt modo explicato: in his enim rebus maximè attinet ad Theologum & cautè loqui, & ambigua explicare, ut diximus in tractatu de Sacramentis. Unde cum objectum, quando denominatur malum per contrarietatem sit naturę ut rationali difforme, & forma, quâ denominatur sit naturæ rationali conformis, ea-

pro-

propter nunquam possumus licitè amare peccatum, neque odio habere formam, quâ malum denominatur. Imò decentius forsan loqueremur dicendo, prohibitionem esse de constitutivo mali philosophicè sumpti, secus theologicè accepti: quia philosophicè sumptum significat concretum, theologicè acceptum subjectum, quod denominatur malum per formam illius concreti, quæ duæ denominationes ita connexæ sunt, ut deficiente philosophica, deficiat & theologica: ac proinde deficiente prohibitione deficeret formaliter malum philosophicè sumptum; & arguitivè malum theologicè acceptum. Pariter cum ad justam permissionem peccati sat sit quod reperiantur in Deo justi tituli, quales sunt titulus causæ universalis, & alii similes manet permissio justa, licèt res permissa sit omnino mala, quo præcaventur ea, quæ opponi poterant ex num. 34. Vide à n. 56.

44. Objicies quintò. Licèt actus pœnitentiæ non constituatur ex peccato, non potest non præsupponere peccatum, quod detestatur: ac proinde vult quod peccatum non extitisset; sed ex eo quod talis actus ve-

lit quod peccatum non extitisset, non est virtuosus: ergo actus pœnitentiæ non est virtuosus. Consequentia tenet, & Major patet: quia detestari peccatum est ostendere in affectu, quod si voluntas reperiretur in actu primo proximo cum præparatione animi, quâ modo reperitur non commisisset peccatum, quod tunc commisit, quando poterat illud non committere: ac proinde detestari peccatum est saltem virtualiter velle quod peccatum non extitisset. Minor verò Probatur: ex eo quod talis actus velit quod peccatum non extitisset vult etiam quod non extitisset ipsius actus bonitas, utpotè impotens existere sine peccato præsupposito: sed actus volens quod ipsius bonitas non extitisset non est virtuosus: ergo &c. Confirmatur: actus dolens de dolore peccati non est virtuosus: sed actus pœnitentiæ volens quod ipse actus non extitisset est actus dolens de dolore peccati: ergo &c.

45. Resp. distin. Major. vult quod peccatum non extitisset ex suppositione quod extiterit nego: vult quod non extitisset, quando potuit non existere, ut rectè ostenditur in probatione Majoris, concedo Major. & di-

& distincta Minore nego consequentiam. Ad Probationem dist. Major. vult quod non extitisset ipsius bonitas ex suppositione quod peccatum extiterit, nego, ex suppositione quod peccatum non extiterit, conc. Major. & distincta Minore nego consequen. Ratio est quia si ille actus vellet quod peccatum non extitisset in sensu composito quod extiterit, sive ex suppositione quod extitisset esset velle impossibile ut impossibile, ac proinde non esset virtuosus, sed implicatorius: velle autem quod peccatum non extitisset, quando potuit non existere, est velle quod non extiterit offensa Dei: cum ergo iste actus dicens, *potius vellem ego non esse, quàm quod fuerit offensa Dei*, sit perfectissimus, & naturæ rationali valde conformis, exinde actus pœnitentiæ est virtuosus volens ex hoc motivo non extitisse. Ad Confirmationem distin. Major. actus dolens de dolore peccati non est virtuosus, si doleat propter motivum incompossibile cum voluntate peccandi, nego: si doleat propter affectum peccati, concedo Major. & distincta Minore nego consequen. quia actus pœnitentiæ doleret ex eo quod extitisset offensa Dei quan-

do potuit non existere, quod virtuosum est, & incompossibile cum voluntate peccandi, ac proinde & valde laudabile.

§. II.

46. Objicies sextò contra secundam assertionem. Pœnitentia theologicè sumpta stat in solo dolore: ergo &c. Probatur antecedens: deficiente solo dolore licèt maneat detestatio & propositum, non manet actus pœnitentiæ ut patet in Beatis: ergo actus pœnitentiæ stat in solo dolore. Confirmatur primò ex S. Thoma quæst. 85. art. 1. dicente: *Pœnitere est de aliquo prius à se facto dolere*: ergo stat in solo dolore. Confirmatur secundò: *pœnitere nihil aliud est, quam pœnam tenere*; sed pœnam tenere stat in solo dolore: ergo &c.

47. Resp. nego antecedens: ad Probationem concedo antecedens, & nego conseq. quia totum deficit deficiente parte, ac proinde deficiente dolore, qui est pars sive inadęquatum constitutivum actus pœnitentiæ, deficit actus pęnitentiæ: sic deficiente animali deficit homo, ex quo pessimè arguitur

guitur ſolum animal eſſe de conſtitutivo hominis. Pariter manente dolore, & deficiente propoſito deficit actus pœnitentiæ, ut patet in damnatis ex numero 17. quin exinde arguatur dolorem non eſſe de conſtitutivo actus pœnitentiæ. Ad primam confirmationem diſtin. anteced. eſt dolere ut oportet ad veram denominationem pœnitentis, concedo, aliter nego antecedens & conſeq. quia Divus Thom. ſolùm poteſt intelligi de hoc dolore à nobis expoſito, de quo Scriptura & Concilia loquuntur & loquitur ipſe D. Thomas videndus à num. 76. Ad ſecundam confirmationem diſtin. eodem modo Major. pœnam tenere ut oportet ad veram denominationem pœnitentis concedo, aliter, nego Major. & diſtincta Minore nego conſequen. quæ falſa eſt ut ſatis conſtat ex dictis, & evidenter patet in illo, qui pœnam teneret invitè, in quo reperiretur dolor, non autem actus pœnitentiæ theologicè ſumptæ.

48. Objicies ſeptimò contra tertiam aſſertionem. Deteſtatio eſt affectus voluntatis tendens in malum ut præteritum: dolor verò in malum ut præſens: propoſitum au-

tem in malum ut futurum: atqui nullum objectum potest esse simul præteritum, præsens, & futurum: ergo nullus actus potest esse simul detestatio, dolor, & propositum. Confirmatur ex eo quod idem objectum non possit esse simul præsens & absens, neque potest idem actus tendere circa illud ut delectatio, & desiderium: sed idem peccatum non potest esse simul præsens & absens: ergo neque potest idem actus tendere circa illud ut dolor, detestatio, & propositum.

49. Resp. distin. Major. tendens in malum ut præteritum, præsens, & futurum, vel physicè, vel intentionaliter, concedo, solùm physicè nego Major. & distincta Minore, nego consequen. Ratio est quia non solùm dolemus de malo pro ut in re habito, sed etiam prout imminente & in apprehensione altè concepto, ex qua excitatur dolor, præsertim si aliquã sui denominationem dolore dignam proponat: cum autem peccatum præteritum relinquat pravas sui reliquias, vel saltem denominationes illas: *Homo iste peccavit, fuit inimicus Dei, alienus à Deo*, & alias similes, quæ in subjecto capaci & expedito sufficientes satis sunt ad con-

cipien-

cipiendum dolorem; Ea de causa non solùm possumus concipere detestationem, sed etiam dolorem de peccato prçterito, Dixi in subjecto capaci, & expedito, quia Beati ratione status non possunt concipere dolorem, ac proinde neque actum pœnitentiæ, licèt de illis verum sit dicere quod peccaverint. Vide num. 53.

50. Pariter cùm etiam dignæ sint denominationes istæ, quas in posterum natura rationalis refugiat: exinde possumus etiam tunc propositum verum & firmum concipere, adeoque quam optimè valent hæc omnia simul motiva proponi intellectui ita ut in eodem actu eas omnes formalitates conjungat. Ad confirmationem distinguo Major. si non possit esse præsens & absens secundùm diversas sui considerationes, concedo: si possit, nego Major. & distincta Minore nego consequen. quia peccatum potest simùl repræsentari ut præteritum in sua elicientia, & ut præsens in suis denominationibus moralibus, & effectibus ut constat ex numero superiori. Unde sicuti quando objectum bonum cognoscitur ut possessum, & possidendum, possumus circa illud elicere

actum

actum delectationis circa possessionem, & desiderii circa futuritionem ex illo Petri Epistolâ primâ cap. 1. *In quem desiderant Angeli prospicere*: & ex Paulo ad Rom. 12. *spe gaudentes*: Sic etiam possumus circa idem peccatum concipere simul detestationem & dolorem cum proposito nunquam peccandi de cætero.

51. Objicies octavò ex Tridentino sess. 14. can. 5. Dolor contritionis habitus per detestationem peccatorum est liber: atqui non esset liber, si constitueret actum pœnitentiæ, cum talis dolor necessariò sequatur ad detestationem constitutivam actus pœnitentiæ: ergo &c. Propter hoc argumentum judicat P. Coninck disput. prim. *de Pœnitentia* cap. 2. num. 12. necessariò dicendum actum pœnitentiæ completum involvere utramque actum, nempe & detestationem, & dolorem illamque esse magis liberam, hunc autem participativè ab illa; sicuti actus fidei completus includit actum piæ affectionis voluntatis, à quo denominatur liber. Cæterùm licèt ista doctrina locum habeat, quando actus sunt distincti, falsa omnino est quando actus est idem: ac pro-

proinde falsò dicitur necessariò asserendum dolorem solùm esse participativè liberum: quapropter.

52. Resp. concedo Ma. & nego Mi: quia quando idem indivisibilis actus est dolor & detestatio repugnat quod sit libera detestatio, quin sit liber dolor. Quinimò licèt in actibus distinctis frequenter contingat detestationem esse causam doloris, existimo tamen posse aliquādo etiam dolorem esse causam detestationis. Ratio est, quia ex eo quod aliquis doleat de gravi malo quod patitur, connaturalissimè induci potest ad detestandam causam illius: ac proinde & dolor erit tunc causa detestationis: unde in actu, qui simul sit dolor, & detestatio, neque adhuc logicè debet semper subsequi dolor ad detestationem. Ex dictis

53. Fit primò: viatorem illum, cui revelatum fuisset peccata ei esse dimissa, adhuc posse elicere verum actum pœnitentiæ. Ratio est quia ratione status non impediretur ad concipiendum dolorem peccatorum detestativum cum proposito non peccandi de cætero; deinde ratione objecti maneret sufficiens motivum ad talem dolorem conci-

pien-

piendum: hoc enim ipſum quod eſt hominem peccaſſe, & innocentiã perdidiſſe ſatis eſt ex parte objecti ad concipiendum talem dolorem, ut per ſe patet. In Beatis autem aliter res ſe habet: quia licèt reſpectu illorum maneat hæc veritas, eos nimirum peccaſſe, & innocentiam perdidiſſe, ac proinde habeant quidquid requiritur ex parte objecti non habēt quidquid requiritur ex parte ſtatus, cum ſtatus beatitudinis, & æternæ felicitatis ſit doloris incapax.

54. Cæterùm cum viator neque ex parte ſtatus, neque ex parte objecti tale habeat impedimentum, quam optimè poteſt conteri. Scio aliquos Recentiores contrarium ſentire ex doctrina Comptoni & Arriagæ: mihi autem omnino diſplicet. Ratio eſt quia dum homo eſt in via ſatis ſunt peccata commiſſa, ut licitè & validè accedat ad Sacramentum pœnitentiæ, ut conſtat ex Benedicto XI. in Extrav. 1. *de privileg.* dicente, *ſalubrem eſſe, atque adeo validam confeſſionem peccati, iterum validè confeſſi, ac proinde condonati.* Atqui ad Sacramentum pœnitentiæ non poteſt homo licitè accedere abſque dolore, qui eſt pars ſacramenti conſtitutiva: ergo ſufficit

cit

cit homini viatori, quod peccata commiſerit ad concipiendum dolorem. Qua de cauſa, SS. PP. applicare ſolent animæ quæ peccavit illa Hieremiæ verba cap. 2. *Vide quia malum & amarum eſt reliquiſſe te Dominum Deum tuum.*

55. Fit ſecundò: non eſſe idem dolere cum propoſito delendi peccata, ac dolere cum propoſito non peccandi de cætero, ac proinde non ſufficere ad ſacramentum pœnitentiæ ſolùm dolere cum propoſito delendi peccata. Ratio eſt quia dolor requiſitus ad Sacramentum pœnitentiæ eſt incompoſſibilis cum voluntate peccandi: atqui ſolus dolor cum propoſito delendi peccata non eſt incompoſſibilis cum voluntate peccandi: ergo &c. Conſequentia tenet, & Major conſtat ex dictis à num. 12. Mi: verò probatur in iſto caſu metaphyſicè poſſibili, in quo aliquis crederet nullum peccatum deleri poſſe abſque Sacramento pœnitentiæ reipsâ adhibito; & ſimul ſciret eſſe peccatum mortale negare Chriſtum coram tyranno. Tunc enim ſi tyrannus in hunc finem minaretur illi homini necem ſtatim inferendam, ſi Chriſtum non negaret, & aliundè confeſſarii copia deſtitu-

tus

do potuit non existere, quod virtuosum est, & incompossibile cum voluntate peccandi, ac proinde & valde laudabile.

§. II.

46. Objicies sextò contra secundam assertionem. Pœnitentia theologicè sumpta stat in solo dolore: ergo &c. Probatur antecedens: deficiente solo dolore licèt maneat detestatio & propositum, non manet actus pœnitentiæ ut patet in Beatis: ergo actus pœnitentiæ stat in solo dolore. Confirmatur primò ex S. Thoma quæst. 85. art. 1. dicente: *Pœnitere est de aliquo prius à se facto dolere*: ergo stat in solo dolore. Confirmatur secundò: *pœnitere nihil aliud est, quam pœnam tenere*; sed pœnam tenere stat in solo dolore: ergo &c.

47. Resp. nego antecedens: ad Probationem concedo antecedens, & nego conseq. quia totum deficit deficiente parte, ac proinde deficiente dolore, qui est pars sive inadęquatum constitutivum actus pœnitentiæ, deficit actus pęnitentiæ: sic deficiente animali deficit homo, ex quo pessimè arguitur

guitur ſolum animal eſſe de conſtitutivo hominis. Pariter manente dolore, & deficiente propoſito deficit actus pœnitentiæ, ut patet in damnatis ex numero 17. quin exinde arguatur dolorem non eſſe de conſtitutivo actus pœnitentiæ. Ad primam confirmationem diſtin. anteced. eſt dolere ut oportet ad veram denominationem pœnitentis, concedo, aliter nego antecedens & conſeq. quia Divus Thom. ſolùm poteſt intelligi de hoc dolore à nobis expoſito, de quo Scriptura & Concilia loquuntur & loquitur ipſe D. Thomas videndus à num. 76. Ad ſecundam confirmationem diſtin. eodem modo Major. pœnam tenere ut oportet ad veram denominationem pœnitentis concedo, aliter, nego Major. & diſtincta Minore nego conſequen. quæ falſa eſt ut ſatis conſtat ex dictis, & evidenter patet in illo, qui pœnam teneret invitè, in quo reperiretur dolor, non autem actus pœnitentiæ theologicè ſumptæ.

48. Objicies ſeptimò contra tertiam aſſertionem. Deteſtatio eſt affectus voluntatis tendens in malum ut præteritum: dolor verò in malum ut præſens: propoſitum au-

tem in malum ut futurum: atqui nullum objectum poteſt eſſe ſimul præteritum, præſens, & futurum: ergo nullus actus poteſt eſſe ſimul deteſtatio, dolor, & propoſitum. Confirmatur ex eo quod idem objectum non poſſit eſſe ſimul præſens & abſens, neque poteſt idem actus tendere circa illud ut delectatio, & deſiderium: ſed idem peccatum non poteſt eſſe ſimul præſens & abſens: ergo neque poteſt idem actus tendere circa illud ut dolor, deteſtatio, & propoſitum.

49. Reſp. diſtin. Major. tendens in malum ut præteritum, præſens, & futurum, vel phyſicè, vel intentionaliter, concedo, ſolùm phyſicè nego Major. & diſtincta Minore, nego conſequen. Ratio eſt quia non ſolùm dolemus de malo pro ut in re habito, ſed etiam prout imminente & in apprehenſione altè concepto, ex qua excitatur dolor, præſertim ſi aliquã ſui denominationem dolore dignam proponat: cum autem peccatum præteritum relinquat pravas ſui reliquias, vel ſaltem denominationes illas: *Homo iſte peccavit, fuit inimicus Dei, alienus à Deo*, & alias ſimiles, quæ in ſubjecto capaci & expedito ſufficientes ſatis ſunt ad concipien-

cipiendum dolorem; Ea de causa non solùm possumus concipere detestationem, sed etiam dolorem de peccato prçterito, Dixi in subjecto capaci, & expedito, quia Beati ratione status non possunt concipere dolorem, ac proinde neque actum pœnitentiæ, licèt de illis verum sit dicere quod peccaverint. Vide num. 53.

50. Pariter cùm etiam dignæ sint denominationes istæ, quas in posterum natura rationalis refugiat: exinde possumus etiam tunc propositum verum & firmum concipere, adeoque quam optimè valent hæc omnia simul motiva proponi intellectui ita ut in eodem actu eas omnes formalitates conjungat. Ad confirmationem distinguo Major. si non possit esse præsens & absens secundùm diversas sui considerationes, concedo: si possit, nego Major. & distincta Minore nego consequen. quia peccatum potest simul repræsentari ut præteritum in sua elicientia, & ut præsens in suis denominationibus moralibus, & effectibus ut constat ex numero superiori. Unde sicuti quando objectum bonum cognoscitur ut possessum, & possidendum, possumus circa illud elicere

actum

actum delectationis circa possessionem, & desiderii circa futuritionem ex illo Petri Epistolâ primâ cap. 1. *In quem desiderant Angeli prospicere*: & ex Paulo ad Rom. 12. *spe gaudentes*: Sic etiam possumus circa idem peccatum concipere simul detestationem & dolorem cum proposito nunquam peccandi de cætero.

51. Objicies octavò ex Tridentino sess. 14. can. 5. Dolor contritionis habitus per detestationem peccatorum est liber: atqui non esset liber, si constitueret actum pœnitentiæ, cum talis dolor necessariò sequatur ad detestationem constitutivam actus pœnitentiæ: ergo &c. Propter hoc argumentum judicat P. Coninck disput. prim. *de Pœnitentia* cap. 2. num. 12. necessariò dicendum actum pœnitentiæ completum involvere utrumque actum, nempe & detestationem, & dolorem illamque esse magis liberam, hunc autem participativè ab illa; sicuti actus fidei completus includit actum piæ affectionis voluntatis, à quo denominatur liber. Cæterùm licèt ista doctrina locum habeat, quando actus sunt distincti, falsa omnino est quando actus est idem: ac pro-

proinde falsò dicitur necessariò asserendum dolorem solùm esse participativè liberum: quapropter.

52. Resp. concedo Ma. & nego Mi: quia quando idem indivisibilis actus est dolor & detestatio repugnat quod sit libera detestatio, quin sit liber dolor. Quinimò licèt in actibus distinctis frequenter contingat detestationem esse causam doloris, existimo tamen posse aliquādo etiam dolorem esse causam detestationis. Ratio est, quia ex eo quod aliquis doleat de gravi malo quod patitur, connaturalissimè induci potest ad detestandam causam illius: ac proinde & dolor erit tunc causa detestationis: unde in actu, qui simul sit dolor, & detestatio, neque adhuc logicè debet semper subsequi dolor ad detestationem. Ex dictis

53. Fit primò: viatorem illum, cui revelatum fuisset peccata ei esse dimissa, adhuc posse elicere verum actum pœnitentiæ. Ratio est quia ratione status non impediretur ad concipiendum dolorem peccatorum detestativum cum proposito non peccandi de cætero; deinde ratione objecti maneret sufficiens motivum ad talem dolorem conci-

pien-

piendum: hoc enim ipſum quod eſt hominem peccaſſe, & innocentiã perdidiſſe ſatis eſt ex parte objecti ad concipiendum talem dolorem, ut per ſe patet. In Beatis autem aliter res ſe habet: quia licèt reſpectu illorum maneat hæc veritas, eos nimirum peccaſſe, & innocentiam perdidiſſe, ac proinde habeant quidquid requiritur ex parte objecti non habẽt quidquid requiritur ex parte ſtatus, cum ſtatus beatitudinis, & æternæ felicitatis ſit doloris incapax.

54. Cæterùm cum viator neque ex parte ſtatus, neque ex parte objecti tale habeat impedimentum, quam optimè poteſt conteri. Scio aliquos Recentiores contrarium ſentire ex doctrina Comptoni & Arriagæ: mihi autem omnino diſplicet. Ratio eſt quia dum homo eſt in via ſatis ſunt peccata commiſſa, ut licitè & validè accedat ad Sacramentum pœnitentiæ, ut conſtat ex Benedicto XI. in Extrav. 1. *de privileg.* dicente, *ſalubrem eſſe, atque adeo validam confeſſionem peccati, iterum validè confeſſi, ac proinde condonati*. Atqui ad Sacramentum pœnitentiæ non poteſt homo licitè accedere abſque dolore, qui eſt pars ſacramenti conſtitutiva: ergo ſuffi-

cit

cit homini viatori, quod peccata commiserit ad concipiendum dolorem. Qua de causa, SS. PP. applicare solent animæ quæ peccavit illa Hieremiæ verba cap. 2. *Vide quia malum & amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum.*

55. Fit secundò: non esse idem dolere cum proposito delendi peccata, ac dolere cum proposito non peccandi de cætero, ac proinde non sufficere ad sacramentum pœnitentiæ solùm dolere cum proposito delendi peccata. Ratio est quia dolor requisitus ad Sacramentum pœnitentiæ est incompossibilis cum voluntate peccandi: atqui solus dolor cum proposito delendi peccata non est incompossibilis cum voluntate peccandi: ergo &c. Consequentia tenet, & Major constat ex dictis à num. 12. Mi: verò probatur in isto casu metaphysicè possibili, in quo aliquis crederet nullum peccatum deleri posse absque Sacramento pœnitentiæ reipsâ adhibito; & simul sciret esse peccatum mortale negare Christum coram tyranno. Tunc enim si tyrannus in hunc finem minaretur illi homini necem statim inferendam, si Christum non negaret, & aliundè confessarii copia destitutus

tus

tus existeret in lethali; si ille inquam determinaretur cum dolore ad negandum Christum, & ad peccandum de novo lethaliter, ut sic conservatâ vitâ, posset habere locum, & tempus inveniendi confessarium ad delendum utrumque peccatum cum firmo proposito utrumque delendi, tunc in tali homine reperiretur dolor, & propositum delendi peccatum compossibile tamen, ut per se patet cum voluntate peccandi: ergo &c.

56. Fit tertiò: objectum extrinsecè malum per cõtrarietatem non posse cognosci ut tale, quin cognoscatur forma per quam malum redditur: intellectus enim, utpote potentia necessaria, non potest cognoscere unum prout denominatum ab alio, quin cognoscat unum & aliud: ac proinde, cum nihil volitum quin præcognitum debet prçcedere ejusmodi cognitio, ut voluntas eliciat actum aversivum mali (idemque suo modo de objecto denominato per contrarietatem bono à forma mala) cæterùm cum illa prævia cognitio non repræsentet esse malam formam denominantem, sed solùm repræsentet esse malum objectum denominatum, voluntas, quæ est potentia libera potens laudabiliter

odio

odio proſequi malum & non bonum, quam optimè valet odio proſequi objectum denominatum, quin odio proſequatur formam denominantem. Unde ſi contra doctrinam noſtram, & contra ſolutiones in tota iſta ſectione à nobis traditas aliquis per paralogiſmos inſtaret in hunt modum: *Voluntas odio proſequitur objectum ut malum: ergo odio proſequitur id, quo denominatur malum.* Reſponderi facilè poteſt: diſtinguo antecedens: odio proſequitur objectum ut malum, cadente ly *ut* ſupra objectum expreſſionis intellectus, concedo: ſupra objectum averſionis voluntatis, nego antecedens & conſequentiam.

57. Pariter quando objectum denominaretur bonum per contrarietatem à forma mala, v. g. à peccato, ſi aliquis inſtaret ita: *voluntas amat objectum ut bonum: ergo amat id quo denominatur bonum.* Reſponderi facilè poteſt diſtinguo antecedens: amat objectum ut bonũ, cadente ly *ut* ſupra objectum expreſſionis intellectus, concedo: ſupra objectum amplexionis voluntatis, nego antecedens, & conſequentiam. Rurſus ſi alter ita inſtaret. *Voluntas amat objectum ut conſtitu-*

tum

tum bonum: ergo amat constitutivum objecti in in esse boni. Responderi eodem modo potest distinguo antecedens: cadente ly *ut* supra objectum expressionis intellectus, cōcedo; supra objectum amplexionis voluntatis, nego antecedens, & consequentiam: Nam voluntas sicut non amat formam malam simulq; objectum bonum, quæ duo constituunt cōcretum illud, sive objectum expressionis intellectus, sed solùm amat objectum denominatum bonum; ita non amat adæquatum, sed inadæquatum illius concreti constitutivum. Quę, si verum fatear, mihi, explicatis terminis, naturæ lumine videntur nota, & experientiâ ipsâ comprobata, quâ unusquisque scit se die Veneris odio prosequi comestionem carnis, secùs autem divinam prohibitionem, licèt intellectus proponat voluntati comestionem illam malam ratione divinæ prohibitionis. Unde cum hac sola distinctione à nobis exposita, verè & solidè omnes adversariorum paralogismi facilè evanescunt.

58. Fit quartò: Doctrinam nostram non solùm se extendere ad objectum per contrarietatem denominatum bonum aut malum; verùm etiam ad actum extrinsecè bonum vel

ma-

malum, qui ita denominetur per contrarietatem: etenim ſi quando dictamen rectum rationis reprobat actum, actus eliciatur, denominabitur malus per contrarietatem: pariter ſi quando dictamen rectum reprobat amplexionem, eliciatur actus fugæ, denominabitur bonus: neque pot eſt dari complexum ex recto dictamine reprobante, & actu reprobato, quin detur malum: ex quo benè penetrato, habetur ſolutio ſecunda firma & ſolida contra ea, quæ hucuſque objecta ſunt adverſus noſtram doctrinam.

Fit quintò: voluntatem deteſtantem peccatum commiſsum per affectum, quo voluiſſet illud non commiſiſſe non reſpicere objectum ſub conditione impoſſibili, ſed ſub conditione poſſibili, ut conſtat ex dictis num.45. Unde inferes quam ſtultè ad probandum actum pœnitentiæ non eſse virtuoſum, objiciant hæretici contra nos illud Ariſtotelis 4. Ethicor. *Nullus eſt ſtultus eorum, qui ſunt ſecundùm virtutem*. Eodem modo corrumpunt ſenſum Apoſtoli *ad Galat.6.* dicentis: *neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed nova creatura*, intelligentes per nouam creaturam ſolam novitatem vi-

tæ ab ipſis confictæ: quandoquidem debe-rent intelligere novitatem vitæ à Deo præ-ceptæ, & à SS. PP. pœnitentibus, ex doctri-na Scripturæ dolorosè inchoatæ, ut conſtat à n.23. ex quo & Hęreticorum argutiæ ma-nent ſolutæ, & veritas catholica contra ipſos demonſtrata.

DISPUTATIO II.

Utrum pœnitentia theologicè ſumpta ſit virtus ſpecialis.

59. VIrtutes per ſe infuſæ ex dictis nu.6. eatenus diſtingvuntur, quatenus reſpiciunt diverſa objecta formalia. Qua-propter idem eſt quærere an pœnitentia vir-tus theologicè ſumpta ſit una ſpecialis, ac quærere an omnes actus pœnitentiæ theo-logicè ſumptæ habeant idem objectum for-male: etenim ſi unus actus doloris deteſta-tivi peccatorum commiſsorum cum propo-ſito non peccandi de cætero, poſſit elici ex uno motivo formali, & alter ex alio, unus proveniet ab una virtute, & alter ab alia, ſicque pœnitentia virtus non erit una ſpe-cialis.

cialis. Ad dignoſcendam autem naturam virtutis maximè juvat ſcire in quo diſtinguãtur virtutes theologicę à moralibus, in quem finem ſuppono dari ex conſenſu Theologorum tres ſolas virtutes theologicas per ſe infuſas in via, nimirum Fidem, Spem, & Charitatem; ac proinde reliquas omnes virtutes per ſe infuſas, quæ dantur in viatoribus eſſe morales: Quapropter ſi actus pœnitentiæ proveniat à virtutibus theologicis erit theologicus; ſi autem proveniat à virtutibus moralibus, erit moralis. Quale autem ſit fundamentum ad admittendas de facto virtutes morales per ſe infuſas, ſtatim dicemus.

SECTIO PRIMA.

An & qualis ſit ſpecialis Pœnitentiæ virtus.

§. I.

60. SUPPONO primò dari de facto virtutes morales per ſe infuſas diſtinctas à Theologicis Fide, Spe, & Charitate. Hanc enim veritatem inferebant olim Theologi ex variis ſcripturæ, & PP. teſtimoniis. Cæterùm erat quæſtio inter ipſos an infun-

derentur ſolis adultis, ut defendebant aliqui, vel omnibus tam parvulis, quàm adultis quando remittebatur illis peccatum, ut alii contendebant ex 2. *Petri cap.* 1. ubi per Chriſtum nobis conferri ea dona in juſtificatione docemur, dum dicitur: *per quem maxima & pretioſa nobis promiſſa donavit, ut per hæc efficiamini divinæ conſortes naturæ*. Qua de cauſa qui negabant virtutes infundi parvulis docebant eis remitti peccatum ſine infuſione gratiæ, ac proinde non juſtificari, neque fieri divinæ naturæ conſortes, adeoque neque infundi eis virtutes, utpote gratiam comitantes. Reliqui verò Theologi aſſerebant, in hac providentia nunquam remitti peccatum ſine infuſione gratiæ, ac proinde & quin infundantur illę virtutes comitantes gratiam, cum peccatum remittatur ex meritis Chriſti non minus potentibus applicari parvulis ſine ipſorum diſpoſitione, quàm adultis cum illa. Multo tempore in Eccleſia Dei agitata fuit hæc controverſia, pervenit quippe ad tempora Innocentii III., nec adhuc tunc fuit definita.

61. Sic enim proponit controverſiam iſtam Innocentius III. *cap. majores de Bapt.*

Illud

Illud verò quod opponentes inducunt Fidem, & Charitatem, aliasque virtutes parvulis utpote non consentientibus non infundi, à plerisque non conceditur absolutè, cum propter hoc inter Doctores Catholicos quæstio referatur; aliis assentientibus per virtutem Baptismi parvulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri; Nonnullis dicentibus dimitti peccatum, virtutesque infundi habentibus illas quoad habitum, non quoad usum, donec perveniant ad ætatem adultam. Exinde temporibus Innocentii III. usque ad tempora Clementis V. permansit sub judice lis.

62. Postea verò Concilium generale Viennense sub Clemente V. ut habetur Clementinâ primâ *de summa Trinit. & fide Catholica* expendendo utriusque sententiæ momenta, ita decrevit: *nos autem attendentes generalem efficaciam mortis Christi, quæ per Baptismum applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem secundam, quæ dicit tam parvulis, quàm adultis conferri in Baptismo gratiam informantem & virtutes, tanquam probabiliorem, & dictis SS. ac DD. modernorum Theologiæ magis consonam & concordem, sacro approbante Concilio duximus eligendam.* Unde

de cùm illa prima ſententia teneret, ut ex relatis verbis Innocentii conſtat, Fidem & Charitatem, aliaſque virtutes non infundi, & ſecunda quam Concilium approbat defenderet infundi Fidem, Charitatem, & alias virtutes, planè deducitur non ſolùm dari virtutes theologicas per ſe infuſas, cum Spes, quæ ultra Charitatem & Fidem ſupereſt non ſit aliæ virtutes, ac proinde non ſolùm dantur virtutes theologicæ Fides, Spes, & Charitas, ſed etiam aliæ virtutes præter ipſas, cum non detur potior ratio ad admittendam unam virtutem moralem per ſe infuſam, & non alias. Ex quo impugnandi ſunt Scotus, Baconius, Almainus, & Marſilius virtutes morales per ſe infuſas negantes.

63. *S*uppono ſecundò: virtutes poſse induere diverſas denominationes ſecundùm diverſos actus ab eis elicitos: ſic miſericordia quando alicui elargitur eleemoſynam ne incidat in paupertatem vocatur præſervativa, & quando ſuccurrit alteri ut ab indigentia liberetur, vocatur reparativa. Quod evenit etiam in potentiis, ſic potentia humana dicitur ſenſitiva in ordine ad ſenſationes, & diſcurſiva in ordine ad diſcurſus. Pariter ſi

à vir-

à virtute Charitatis non solùm possit provenire purus Dei amor super omnia, sed etiam actus perfectæ contritionis, in ordine ad purum Dei amorem super omnia, non dicetur pœnitentia, sed charitas; in ordine verò ad actum perfectæ contritionis diceretur pœnitentia. Suppono tertiò: virtutes per se infusas voluntatis dividi in universales, & non universales. Virtus universalis dicitur illa, cujus objecto formali opponuntur omnia peccata: Sic inter virtutes theologicas Charitas habet pro objecto formali bonitatem Divinam, cui omnia peccata opponuntur. Spes habet pro objecto formali saltem Omnipotentiam auxiliantem in ordine ad Beatitudinem, cui innixa fiducialiter desiderat æternam Beatitudinem, cui opponitur quodcumque mortale, cùm ratione cujuscumque peccati mortalis amittamus Beatitudinem.

64. Pariter inter virtutes morales Religio habet pro objecto formali honestatem reverentiæ, sive cultus debiti Deo, cui divino cultui singula peccata opponuntur. Obedientia respicit pro objecto formali honestatem objectivam rei præceptæ, contra

quam militat quodcumque peccatum, cum ſit contra præceptum divinum. Virtus gratitudinis habet pro objecto formali honeſtatem compenſandi beneficium acceptum à benefactore,& quodcumque peccatum mortale eſt contra honeſtatem compenſandi beneficia debita Deo. Juſtitia ſive ſtricta, ſive lata, quæ datur inter Deum, & creaturas habet pro objecto formali, vel honeſtatem objectivam juris Divini illæſi, ut aliqui explicant, vel honeſtatem habendi pacem cum Deo, ut alii contendunt. Cum autem quodcumque peccatum impediat Divini juris illæſionem, aut integram pacem cum Deo, exinde unumquodque peccatum opponitur tali juſtitiæ inter creaturam & Deum; eodemque modo dicendum de aliis ſimilibus virtutibus univerſalibus. Virtus non univerſalis eſt illa, cujus objecto formali non opponuntur omnia peccata: ſic peccatum avaritiæ non opponitur cum objecto formali caſtitatis, nec peccatum intemperantiæ cum objecto formali liberalitatis, cum luxurioſus poſſit eſſe liberalis, & avarus caſtus; & ſic de aliis. Unde hujuſmodi virtutes dicuntur non univerſales.

64. Sup-

65. Suppono tertiò voces, quæ absolutè sumptæ habent unam significationem posse habere aliam diversam, si cum aliqua restrictione accipiantur: Sic rationale absolutè sumptum significat idem ac capax rationis, & intellectus, quo in sensu convenit non solùm creaturis, sed etiam Deo, & multò quidem perfectiùs, quàm creaturis, cum sit infinitè perfectiùs capax rationis & intellectus, quàm creaturæ. Si verò rationale sumatur in restrictione philosophica, solùm significat intellectum potentem transire per discursum ex notis ad ignota, quo in sensu secum præfert ignorantiam, sive positivam, sive privativam: cumq; solæ creaturæ sint capaces ignorantiæ, secus autem Deus; ea de causa rationale in restrictione philosophica sumptum convenit creaturis & non Deo: unde homo distinguitur à Deo per rationale restrictè sumptum; secus per rationale absolutè acceptum. Pariter pœnitentia actualis (idem suo modo de habituali) potest dupliciter considerari: primò theologicè sumpta prout ex Scriptura, Conciliis, & PP. accipitur ab omnibus ferè theologis, sive expositivis,

vis, sive scholasticis, sive moralibus, nimirum pro dolore detestativo peccati commissi cum proposito non peccandi de cætero, ut diximus à num. 12.

66. Secundò considerari potest in restrictione scholastica pro voluntate faciendi opera bona ex motivo formali satisfaciendi Deo per peccatum offenso. Etenim ut ait Carleton disp. 97. sec. 7. num. 5. iste est communis sensus restrictionis theologorum non autem Scripturæ, Conciliorum, aut PP. nam ut ait Arriaga disp. 10. de virt. pœn. sec. 3. n. 15. nec verbum ullum est in tota S. Scrip. & PP. de eo speciali motivo, licèt de dolore, de proposito &c. multa sint: quod prius dixerat Eximius Doctor *disp. 3. sec. 3. §. ult.* eaque de causa ait Card. de Lugo disp. 2. de pœnit. sec. 4. num. 65. *Est ergo ad salutem necessaria pœnitentia communiter sumpta* (idest theologicè) *prout comprehendit quemcumque actum doloris efficacis ex motivo sufficienti ad contritionem vel attritionem; non verò strictè, prout significat hanc specialem virtutem, de qua nunc loquimur.* Quæ duo maximè distinguenda sunt, ne incidamus in æquivocationes, in quas ob defectum hujus distinctio-

ctionis alii prolapsi sunt, ut infra constabit. Agemus ergo in hac disputatione de pœnitia theologicè sumpta, in qua sunt quæstiones de re, & postea de pœnitentia in restrictione scholastica accepta, in qua sunt quæstiones de nomine, ut post alios Theologos notavit benè Maurus quæst. 232. num. 14. His positis.

§. II.

67. Assero primò: actus pęnitentiæ theologicè sumptæ elici potest à quacumque virtute per se infusa universali voluntatis, ac proinde quævis universalis voluntatis virtus in ordine ad illum actum elicitum denominabitur vera virtus pœnitentiæ. Ita communiter Theologi cum Eximio Doctore disp. 3. sec. 8. Probatur primò: ad eandem virtutem, ad quam pertinet trahere ad se suum peculiare bonum, spectat etiam retrahere à se oppositum malum, ut constat ex dictis à num. 8. *Sic* charitas, quæ habet pro objecto formali bonitatem divinam non solùm amat propter divinambo nitatem ea, quæ sunt divinæ bonitati conformia, sed etiam

etiam propter divinam bonitatem fugit quidquid opponitur ipsi bonitati divinæ. Sic etiam obedientia, quæ adimplet omnia mandata, quia à Deo præcepta, fugit omnem transgressionem divinorum mandatorum; ac proinde voluntas instructa quavis virtute universali, quando considerat malum commissum, illius virtutis fini oppositum potest detestari dolorosè illud malum cum proposito illud non committendi non solùm propter objectum suum formale ut per aliud particulare motivum contractum ad specialem illius mali turpitudinem, verùm etiam propter universalitatem sui motivi oppositi cum omni peccato; sed talis actus, ut per se patet, est actus pœnitentiæ theologicè sumptæ: ergo &c.

68. Confirmatur ab Eximio Doctore: velle formaliter unum objectum unicè propter rationem formalem æquè ab altero participatam est virtualiter velle alterum: sic qui formaliter amat Petrum unicè, quia est amicus Dei, virtualiter amat omnes, qui sunt amici Dei, neque in consortio illius amoris potest elicere odium vel unius amici Dei: Sic etiam qui assentitur Mysterio

rio Incarnationis unicè propter Teſtimonium Dei dicentis, virtualiter credit omnia, quæ Deus dicit, neque in ſenſu compoſito illius actus fidei poteſt diſſentiri alteri objecto ut propoſito, & dicto à Deo: ergo ille qui dolet, & deteſtatur unum peccatum cum propoſito illud non committendi de cætero, unicè propter motivum virtutis univerſalis, virtualiter dolet, & deteſtatur omnia peccata, cum propoſito non committendi illa de cætero, utpote eandem rationem formalem motivi æquè participantia, & æquè ſub ea ratione formali comprehenſa, ſed in eo ſtat actus pœnitentiæ theologicè ſumptæ ut conſtat à num. 12: ergo à quacumque virtute univerſali poteſt elici actus pœnitentiæ theologicè ſumptæ.

69. Probatur ſecundò: non poteſt voluntas efficaciter intendere conſecutionem finis quin virtualiter velit remotionem illorum impedimentorum: ſine qua non obtineretur finis: atqui finis virtutis univerſalis obtineri non poteſt ſi ponatur vel unum peccatum mortale; cum quodcumque mortale opponatur cum fine virtutis univerſalis, ut conſtat à num. 60: ergo nequit volun-

luntas efficaciter velle conſervare illæſum finem virtutis, contra quem opponuntur omnia peccata dolendo & deteſtando peccatum commiſſum prout oppoſitum objecto formali talis virtutis, quin volitio illa efficax ſit virtualis ſaltem deteſtatio omnium peccatorum, & propoſitum ſaltem virtuale non peccandi de cætero: repugnat enim ex ipſis terminis, quod voluntas efficaciter velit conſervare illæſum objectum formale virtutis, contra quod opponuntur omnia peccata, & ſimul velit peccare: ſed talis actus eſt actus pœnitentiæ theologicè ſumptæ: ergo à quacumque virtute univerſali voluntatis poteſt elici actus pœnitentiæ theologicè ſumptæ. Videatur Auguſt. tom. 4. de vera & falſa pœnitentia; ubi per totum tractatum doctrina noſtra clariſſimè confirmatur.

70. Confirmatur: non poteſt voluntas efficaciter deteſtari pœnas inferni, quin virtualiter deteſtetur omnia peccata: cum unum peccatum ſufficiens ſit ad eas pœnas incurrendas; neque poteſt odio proſequi unum peccatum, ne amittat Gloriam, quin virtualiter omnia deteſtetur, cum unum

pec-

peccatum ſufficiens ſit ad Gloriam amittendam: ergo quando omnia peccata opponuntur objecto formali unius virtutis non poteſt voluntas efficaciter odio proſequi, & dolere de peccatis commiſſis purè propter objectum formale talis virtutis, quin virtualiter deteſtetur omnia peccata, & ſit ea volitio incompoſſibilis cum volũtate peccandi, adeoque & actus pœnitentiæ theologicè ſumptæ.

71. Reſpondebis cum Medina, Arriaga, Comptono, & pluribus Recentioribus, aliquando poſſe voluntatem amare unum objectum propter motivum univerſale, quin virtualiter amet cætera objecta, ſic poteſt aliquis velle dare eleemoſynmæ ut quatuor propter bonitatẽ eleemoſynæ, quin velit virtualiter dare ut octo. Pariter poteſt velle confiteri, & communicare propter Deum, quin virtualiter velit jejunare. Sic etiam poteſt velle conſcendere hanc navem, quia apta eſt ad navigandum, quin virtualiter velit conſcendere alias, quamvis aptæ ſint ad navigandum, & ſic de millenis aliis. Unde poterit etiam voluntas deteſtari unum peccatum propter motivum univerſale, quin exinde

dete-

deteſtetur alia peccata virtualiter. Verùm hæc reſponſio, ni fallor, vel non venit ad rem, vel confundit duo toto cœlo diverſa, nimirum motivum comprehenſum in univerſali, cum motivo univerſali, ut benè notaverat Eximius Doctor ſupra citatus, quem adverſarii animosè impugnant, & citant, quin ipſius ſolutionem ſibi objiciant vel ſolvant. Quapropter.

72. Contra primò: quando aliquis vult dare eleemoſynam ut quatuor vel habet pro objecto formali illam honeſtatem ut quatuor eleemoſynæ comprehenſam in motivo univerſali; vel honeſtatem præcisè ut honeſtas eſt eleemoſynæ, ſive quod idem eſt motivum univerſale. Si primum: ille actus non habet motivum univerſale, ſed comprehenſum in univerſali, ac proinde, licèt non ſit virtualis volitio alterius eleemoſynæ, perperam exinde infertur actum habentem motivum univerſale non eſſe volitionem virtualem alterius eleemoſynæ. Si ſecundum: ergo ratio, propter quam vult iſtam eleemoſynam omnino eadem militat in alia; ac proinde erit etiam virtualis volitio alterius. Cæterum quia illi, qui dant eleemoſynam

com-

communiter moventur à peculiari illius honeſtate majori vel minori, ſecundùm majorem vel minorem voluntatem dandi; & rariſſimi ſint, qui ex univerſali motivo moveantur, ea de cauſa ſunt rariſſimi, qui dant quantum poſſunt dare, & qui dando unam, habeant voluntatem virtualem donandi reliqua, ut fecerunt aliqui egregii, & SS. viri, qui tale generale motivum habebant: & quia communiter motivum formale eſt ſpecialis honeſtas, ideo volitio unius non eſt virtualis volitio dandi omnia; quinimo, ut accuratè notavit Eximius Doctor diſput. 3. ſect. 8. num. 9. ſæpiſſimè non attingitur motivum univerſale, quia non movetur voluntas ab illo ſecundùm ſuam univerſalitatem, ſed habendo etiam pro motivo aliquam ſpecialem conditionem, quæ ad alia objecta non ſe extendit, vel ſaltem habendo pro motivo partiali, quo univerſale contrahitur, jus & facultatem ad exercendum ſe circa hoc objectum, ideoque non attingitur præcisè propter rationem æquè in omnibus objectis materialibus militantem. Exinde.

73. Contra ſecundò: quando aliquis vult

confiteri, & communicare propter Deum, vel movetur ab honeſtate illius operis, quæ placens eſt Deo, & quæ communis non eſt omnibus aliis objectis, vel unicè à complacentia divina circa opera bona? Si primum: illud non eſt motivum univerſale, ſed particulare, ac proindè nullam exindè rationem afferunt adverſarii ad ſolvenda argumenta, quæ contra ipſos confecimus. Si ſecundum ergo motivum illius volitionis eodem modo ac confeſſione, & communione adeſt jejunio & reliquis bonis operibus Deo placentibus, ac proinde erit volitio virtualis reliquorum, ſive quod idem eſt ex ſe incõpoſibilis cum aliorum nolitione: ſi enim voluntas alia formaliter non attingit, ideo eſt, quia tunc ab intellectu vel ratione inaduertentiæ, vel ob aliam ſimilem cauſam non repræſentantur. Cæterùm quia hujuſmodi volitiones ſolùm habentur raro, ſicuti legimus de S. Thereſia, quæ voto ſe obſtrinxerat ad faciendum in omnibus, quæ Deo placentiora judicaret, ea de cauſa rarò habet voluntas in ordine ad amplexionem ejuſmodi motivum univerſale.

74. Pariter qui vult ſe committere huic navi,

navi, & non alteri, non ſolùm habet pro motivo aptitudinem navis ad navigandum, ſed aliquam contractivam conditionem reſpicientem hanc navem, & non alias ex dictis num. 72. aliter non eligeret hanc præ aliis. Sic qui vult emere omnes naves accedentes ad portum præcisè, quia aptæ ſunt ad navigandum, non poteſt ex vi hujus voluntatis emere iſtam, & relinquere illam æquè aptam ad navigandum ut per ſe patet: ergo &c. Contra tertiò detegendo æquivocationem adverſariorum: Licèt voluntas poſſit pro libito ſuo attingere objectũ materiale, vel propter motivum purè univerſale, vel addendo conditionem non univerſalem omnibus objectis materialibus, attamen non eſt libera ad attingendum propter motivum purè univerſale, & quod ſimul ea ratio non participetur æquè ab omnibus objectis materialibus: ſi enim volo hanc medicinam præcisè, quia neceſſaria eſt ad ſalutem non poſſum ex vi hujus volitionis reſpuere aliam omnino neceſſariam ad ſalutem: ergo volitio unius objecti præcisè propter motivum, quod æquè reperitur in aliis, eſt virtualis volitio aliorum.

75. Hæc autem eſt ratio à priori, inquit Eximius Doctor, propter quam quilibet aſſenſus fidei eſt virtualis aſſenſus omnium, quæ à Deo dicuntur, quia ut eliciatur actus fidei, requiritur quod unicè credat propter teſtimonium Dei loquentis, quæ ratio formalis æquè reperitur in omnibus fidei objectis: ſi autem aliquis non moveretur ad credēdum propter ſolum teſtimonium Divinum, ſed ut corroboratum alio motivo, jam non eſſet actus fidei, ut docetur in tractatu *De fide*, & conſtat ex ipſa fidei definitione. In obiectis autem formalibus aliarum virtutum non ita contingit ex neceſſitate, cum non præcipiat Deus attingentiam objecti materialis ſemper propter univerſalitatem ſui objecti formalis: poteſt enim voluntas intra lineam ejuſdem virtutis magis vel minus extensè laudabiliter operari abſque difformitate cum natura rationali: Sic natura rationalis non ſolùm approbat voluntatem dandi eleemoſynam ut octo, ſed etiam ut unum, ac proinde & poteſt virtus cum voluntate concurrere ad illum actum eliciendum, etſi tunc voluntas annectat conditionem non ſe extendentem ad omnia objecta materia-

teria-

terialia: virtus quippe ex ſe indifferens eſt, ut ſe conjungat cum conditionibus ſibi non oppoſitis, licèt voluntas non adeo perfectè operetur cum illa virtute, ac operaretur ſi moveretur ex univerſalitate motivi. Ex quo intelliges diverſitatem actuum ab eadem virtute provenientium indicatam n. 20.

§. III.

76. Aſſero ſecundò: actus pœnitentiæ in reſtrictione ſcholaſtica ſecundùm D.Th. uſurpationem conſiderata non procedit ex motivo omnium virtutum univerſalium, ſed ex motivo juſtitiæ illius, quæ inter Deum, & creaturas intercedit; ac proinde non ſe extendit ad omnes virtutes univerſales voluntatis. Probatur primò: juxta reſtrictionem D.Thomę ille dicitur actus pœnitentiæ, qui eſt dolor de peccato commiſſo in quantum eſt offenſa Dei, ut non ſolùm intendat ceſſationem offenſæ, ſed ulteriùs exigat illius compenſationem ex parte offendentis; atqui elicere actum ex motivo compenſandi offenſam contra Deum, eſt illum elicere ex motivo illius juſtitiæ, quæ inter Deum & creaturas reperitur: ergo &c. Con-

ſequentia tenet, & præmiſſæ deſumptæ ſunt ex ipſius D.Thom. doctrina. Major enim conſtat ex quæſt.85.art.3. in corp. ubi D.Th. ait: *Pœnitentia non habet quod ſit virtus ſpecialis ex hoc ſolo, quod dolet de malo perpetrato (ad hoc enim ſufficeret charitas, ſed ex eo quod pœnitens dolet de peccato commiſſo in quantum eſt offenſa Dei cum emendationis propoſito. Emendatio autem offenſæ contra aliquem commiſſæ, non fit per ſolam ceſſationem offenſæ, ſed exigitur quædam recompenſatio, quæ babet locum in offenſis in alterum commiſſis, ſicut & retributio: niſi quod recompenſatio eſt ex parte ejus, qui offendit (utpote cum ſatisfactione) retributio autem eſt ex parte ejus, in quem eſt offenſa commiſſa.* Ex quo patet veritas Majoris.

77. Probatur etiam Minor ex eodem D.Thom.qui loc.cit. ita proſequitur: *utrumque autem ad materiam juſtitiæ pertinet, quia ūtrumque eſt commutatio quædam, unde manifeſtum eſt quod pœnitentia ſecundū quod eſt virtus, eſt pars juſtitiæ.* Quibus in verbis cōtinetur Minor noſtri ſyllogiſmi. Ubi notare maxime oportet S.Thom. non requirere, ad pœnitentiam dolorem utcumque, ſed de pecca-

to

to *perpetrato*; ac proinde qui ſit deteſtatio, ex dictis num.48. nec ſolum requirere motivum utcumque, ſed univerſale, *in quantum eſt offenſa Dei*, ac proinde quod afferat propoſitum non peccandi de cætero ex dictis num. 21.& latiùs à num 67. Ex quo patet non poſſe aliter explicari D.Thom. ſenſum verum, niſi ut à nobis expoſitus fuit num. 47. Quapropter in hoc unico D.Thom.teſtimonio, ſi bene expendatur, invenietur eadem doctrina à nobis tradita tota diſputatione prima.

78. Confirmatur. Ab eodem objecto formali, à quo procedit actus volens jus alterius illæſum ſervare, procedit etiam actus volens in quantum fieri poteſt compenſare jus alterius læſum: ſic apud homines eadem juſtitiæ virtus, quæ movet ad non furandum, movet etiam ad reſtituendum compenſando furtum commiſſum: ergo ad eandem virtutem juſtitiæ repertam inter creaturas, & Deum, ad quam ſpectat evitare læſionem divini juris, quæ fieri poteſt per offenſam contra Deum, ſpectabit etiam compenſare injuriam contra Deum commiſſam, prout compenſari poſſit; ac proinde actus, qui movetur ex honeſtate talis compenſationis, uni-

cè ſpectabit ad motivum talis juſtitiæ: ergo ſumpto actu pœnitentiæ reſtrictè prout elicito ex motivo talis ſatisfactionis non pertinebit ad omnes virtutes univerſales, ſed ad ſolam expoſitam virtutem juſtitiæ.

79. Probatur ſecundò. Licèt actus omnium reliquarum virtutum ſupernaturalium ſint in actu exercito ſatisfactorii coram Deo, non eliciuntur ex motivo ſatisfaciendi, ſed ex motivo cujuſcumque peculiaris virtutis: Sic actus charitatis non elicitur ex motivo ſatisfaciendi, ſed ex motivo bonitatis divinæ: ad eum modum, quo ſi Petrus furatus fuiſſet quatuor julios, eoſque reſtitueret non quidem ex motivo ſatisfaciendi juri alterius læſo, ſed ex timore ſupplicii, eſſet materialis reſtitutio, non verò actus juſtitiæ, ad juſtitiam autem ſpectat non quomodocumque alterius jus compenſare, ſed ex motivo aut honeſtate compenſationis: ergo ſumptâ pœnitentiâ in reſtrictione ſupra expoſita, pro virtute ſatisfactoria ex honeſtate compenſationis, actus elicitus ex tali motivo pertinebit ad juſtitiam; ac proinde in ordine ad ſimilem actum, juſtitia ea, quæ datur inter Deum, & homines dicetur pœnitentia in

hac

hac reſtricta ſignificatione ſumpta.

80. Confirmatur primò, ex communi modo loquendi, quo dicitur pęnitentiam agere illum, qui ex motivo compenſandi injuriam Deo factam internam vel externam pęnam libenter aſſumit; atqui iſte modus loquendi unicè fundari poteſt in hac reſtricta ſignificatione; ſecùs in ſignificatione abſoluta pœnitentiæ, ut conſtat à num. 67. ergo &c. Conf. ſecundò ex Auguſt. tom. 4. lib. *de vera & falſa pœnitentia* cap. 8. dicente: *Pœnitentia eſt quædam dolentis vindicta ſemper puniens in ſe quod dolet commiſiſſe*, ubi non extendit illam ad quemcumque dolorem, ſed ad dolorem ex motivo offenſæ compenſativæ; ſed talis eſt pœnitentia ſpecialis à nobis expoſita: ergo &c. Conf. tertiò ex cath. Trident. *tit. de pœnit.* dicente: *Sed id etiam ex his rebus colligi poteſt, quas ſibi tanquam finem proponit is, quem verè peccati pœnitet. Primum autem hoc ei propoſitum eſt, ut peccatum aboleat, omnemq; animæ culpam, & maculam abſtergat. Alterum eſt, ut pro ſceleribus admiſſis Deo ſatisfaciat: quod quidem ad juſtitiam referri perſpicuum eſt: nam etſi inter Deum & homines propria Juſtitiæ ratio intercedere non poteſt, cùm tam longo inter-*

vallo

vallo inter se distent, aliquam tamen esse justitiã constat, hujusmodi est inter Patrem & filium, inter Deum & servos: ergo si pœnitentia virtus in hac restrictione sumatur non conveniet omnibus virtutibus universalibus voluntatis, sed erit illa justitiæ virtus, quæ inter Deum & creaturas reperitur. Vide n. 313.

81. Respondebis primò talem virtutem justitiæ inter creaturas & Deum se sola satis non esse ad constituendam virtutem pœnitentiæ: nam virtus pœnitentia est virtus strictè sumptâ: illa verò Justitia non est virtus strictè, sed latè accepta, cum non sit justitia strictè, sed latè sumpta. Contra tamen primò: quia ista responsio est merus verborum lusus: etenim si benè expendatur, iste modus respondendi est similis huic modo arguendi: Petrus est albus & est homo: sed non est albus per identitatem: ergo non est homo per identitatem. Quod sic ostendo. Non minus sunt separabiles conceptus pœnitentiæ strictæ, & conceptus strictæ justitiæ, quàm conceptus hominis, & conceptus albi: etenim ad rationem actus strictæ justitiæ requiritur æqualitas satisfactionis cum magnitudine offensę, & insuper quod offensus sit

in-

injuſtus, ſi poſita ea æqualitate exigat ulteriorem ſatisfactionem; ad conceptum verò actus ſtrictæ pœnitentiæ requiritur, ut conſtat ex Tridentino citato, quod ſit animi dolor, ac deteſtatio de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cętero: atqui ſicut Petrus participat per identitatem conceptum formalem conſtitutivum hominis, & non conceptum formalem conſtitutivum albi; ita actus juſtitiæ latæ à nobis aſſignatus participat per identitatem cōceptum formalem conſtitutivum illius doloris, & non conceptum formalem conſtitutivum æqualitatis cum magnitudine offenſæ, neque ita exigit deletionem peccati, ut Deus eſſet injuſtus, ſi eum actum in ſatisfactionem non admitteret, ut peccatum deleret: ergo &c.

82. Contra ſecundò. Licèt eadem virtus ſit juſtitia, & pœnitentia, in ordine ad conſtitutivum juſtitiæ poteſt, & debet dici lata, & in ordine ad conſtitutivum pœnitentiæ poteſt & debet dici ſtricta; Sicuti Petrus exiſtens Romæ reſpectivè ad Neapolim poteſt, & debet dici longè diſtans; reſpectivè verò ad ſe ipſum non poteſt dici longè diſtans: ergo &c. Probatur Antecedens: Licèt

ſa-

ſatisfactio facta ab homine longè diſtet ab æqualitate in actu ſecundo cum magnitudine lethalis offenſæ factæ contra Deum, & ab eo quod Deus ita obligetur, ut non poſſit quin ſit injuſtus admittere illud opus ex aliis mille titulis ſibi debitum, quin admittat illud in compenſationem, quod ad Juſtitiam ſtrictam requirebatur; attamen non ex eo longè diſtat à dolore deteſtativo peccati propter motivum univerſale, cùm ſit talis dolor per identitatem, quod requiritur ad conſtitutivum adęquatum actus rigoroſæ pœnitentiæ: ergo licèt ſecundùm conceptum juſtitiæ dicatur actus juſtitiæ latæ, & non ſtrictæ; ſecundùm conceptum pœnitentiæ non poteſt dici actus pœnitentię latæ, ſed ſtrictæ. Quidquid tamen de hoc ſit.

83. Contra tertiò: Actus à nobis aſſignatus non minus eſt actus pœnitentię, quàm ſit actus, ut conſtat ex numero ſuperiori: ſed non eſt actus latè, ſed ſtrictè ſumptus: ergo non eſt actus pœnitentię latè, ſed ſtrictè acceptus. Contra quartò: quia hic non quærimus conſtitutivum rigoroſæ juſtitiæ, ſed conſtitutivum rigoroſæ pœnitentiæ. Certum enim eſt peccatum eſſe contra jus Dei, ac

pro-

proinde esse injustitiam contra Deum: an autem sit lata vel stricta pertinet ad tractatum *De justitia*. Rursus certum est, quod si ille actus habeat quod exigit Tridentinum ad actum rigorosæ pœnitentiæ erit actus rigorosæ pœnitentiæ, licèt non sit actus rigorosæ justitiæ; sed talis actus sive habeat, sive non habeat quod requiritur ad rigorosam justitiam, de facto certò habet quod requirit Tridentinum ad actum rigorosæ pœnitentiæ: loquimur enim de actu supernaturali, qui verè sit dolor, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cętero: ergo sive sit actus justitiæ latæ, sive strictæ erit actus non quidem latæ, sed strictæ pœnitentiæ.

84. Respondebis secundò cum plurimis Recentioribus, virtutẽ pœnitẽtię in restrictione scholastica acceptæ non elicere actum doloris detestativi de peccato commisso cum proposito non peccandi de cętero; sed actum, quo imperet alias virtutes, ut eliciant talem dolorem, ac proinde non appellari pœnitentiam à suo actu elicito, seu imperante, sed à suo actu imperato. Contra tamen primò: virtus pœnitentiæ in restrictione scholastica

acce-

acceptæ habet motivum universale non minus quàm aljæ virtutes universales voluntatis, ut constat ex dictis à num. 64. & 76. ergo non minùs potest elicere talem dolorem, quàm aliæ virtutes. Quamvis hęc ratio sufficiens sit ad responsionem impugnandam; nihilominus propter utilitatem doctrinæ oportet illam magis explicare. Quapropter

85. Contra secundò, & explicatur præcedens ratio. Qui vult efficacitèr finem consequi apponit media, quæ judicat utilia ad finem obtinendum: adeoque si ad finem obediendi Deo est utilis actus charitatis, potest virtus obedientiæ ex motivo obedientiæ imperare actum charitatis, & tunc actus Charitatis proveniet ex motivo charitatis elicitivè à charitate, sed ex motivo obedientiæ proveniet imperativè ab obedientia. Etenim hoc modo non solùm potest virtus superior imperare inferiorem, sed etiam inferior superiorem. Sic amor erga proximum potest imperare actum charitatis aut religionis, ut si quis ob bonum aliquod proximi votum emittat, aut aliud opus hujusmodi præstet. Qua de causa cum ad hanc præbendam Deo com-

compenſationem pro peccato commiſſo conducant actus charitatis & aliarum virtutum, virtus pœnitentiæ ex hoc motivo quàm optimè poteſt imperare actus charitatis, & aliarum virtutum, uſquedum facta compenſaſatione, vel per ſacramentum pœnitentiæ in re, vel per charitatem, aut contritionem perfectam, quibus promiſſa eſt deletio peccati quoad culpam, & reatum pœnæ æternæ, deſit materia compenſanda quoad culpam, & pœnam æternam.

86. Rurſus cum remiſsâ culpâ & pœnâ æternâ maneat reatus quoad pœnam temporalem in hac vel in alia vita ſolvendam, poteſt pœnitentia imperare pœnas internas & externas ad pœnas iſtas ſolvendas & compenſandas; tum etiam poteſt imperare actus aliarum virtutum, cum omnes ſint ſatisfactorii, ac proinde actus imperati poſſunt eſſe actus pœnitentiæ theologicè ſumptæ. Hoc autem non impedit, ne ipſe actus imperans ſit etiam actus pœnitentiæ theologicè ſumptæ, utpote procedens ex motivo univerſali offenſæ Dei, ſicque evadat incompoſſibilis cum voluntate peccandi ex dictis num. 77. unde non dicitur actus pœnitentię ſpecialis,

ex

ex eo quod ipsi deficiat constitutivum actus pœnitentiæ universalis, sed quia contrahitur ad motivum formale compensationis pertinens ad pœnitentiam specialem in restricta significatione acceptam.

87. Si verò ille actus non procederet ex motivo compensandi hanc pœnam particularem, ita ut neque ex parte actus imperantis, neque ex parte actus imperati daretur dolor detestativus peccatorum cum proposito non peccandi de cætero, tunc neque pœnitentia elicita, neque imperata esset theologica, de qua loquimur, sed vel philosophica, vel grammaticalis, de qua n.2. Cæterùm hoc non obstat ne pœnitentia, de qua loquimur possit elicere actum imperantem, qui sit verus dolor detestativus peccatorum cum proposito non peccandi de cætero, ut constat ex num. 84. ergo facultas ad imperandum non est incompossibilis cum potentia ad eliciendum actum pœnitentiæ theologicè sumptum, & qui ex motivo proprio compensationis ad specialem pœnitentiæ virtutem pertineat.

88. Respondebis tertiò cum aliis Recentioribus ex doctrina P. Esparzæ, virtutem pœniten-

nitentiæ ut à nobis expoſitam non poſſe dici ſpecialem, quia virtus pœnitentiæ ſpecialis diſtingui debet ab alijs virtutibus, quæ pœnitentia ſunt per conceptum proprium pœnitentiæ; aliter non eſſet ſpecialis in ratione pœnitentiæ; ſed reliquis pœnitentiæ virtutibus communis: motivum autem Juſtitiæ non eſt proprium pœnitentiæ, cum reperiatur in actu, quo juſtum alteri reddimus abſque deteſtatione peccati: Sic Petrus in ratione animalis non diſtinguitur à Leone, quia ratione animalis nullum prædicatum continet, quod non contineat Leo. Quapropter pœnitentia ſpecialis erit virtus elicitiva doloris de peccato Theologico propter ſpecialem honeſtatem doloris ſanativi, & emendativi ejuſdem peccati, ſive ut ait Eſparza, habitus purè deletivus peccatorum, quatenus ſunt offenſæ Dei. Multa diſplicent in hac reſponſione. Quapropter.

89. Contra primò: Ut virtus pœnitentię reſtrictè ſumpta diſtinguatur ab aliis pœnitentiæ virtutibus in ratione pœnitentiæ, non debet diſtingui per conceptum cõſtitutivum pœnitentiæ abſolutè ſumptæ, ſed per conceptum conſtitutivum pœnitentię in reſtrictio-

ne exposita acceptæ, ut ex ipsis terminis notum est, & constat ex dictis num. 65. atqui ut distinguatur per hunc conceptum ab aliis pęnitentiæ virtutibus, satis est, quod dolor & detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero habeatur ex motivo satisfaciendi & compensandi peccatum perpetratum contra Deum, sive in quantum est offensa Dei, quod habetur ex motivo Justitiæ, ut constat à num. 76.: ergo &c. Contra secundò: Constitutivum & distinctivum rei sunt realiter idem: atqui ut virtus poenitentiæ restrictè sumpta habeat suum adæquatum constitultvum non debet addere supra rationem poenitentia communem aliis pœnitentiæ virtutibus, nisi rationem specialem, quâ contrahatur ad speciem pœnitentiæ restrictè acceptæ, sive quod idem est tendentiam ex motivo compensationis, quod nulli ex aliis virtutibus convenit: ergo &c. Sic animal si non sumatur in significatione philosophica pro solo principio sensationis, sed in vulgari, quâ idem significare soler ac brutum, manifestum est non solùm constitui in esse animalis ita sumpti per principium sensationis, sed etiam per principiũ irrationabilita-

litatis: nec in rebus adeo notis oportet ulteriùs immorari.

90. Contra tertiò: Omnes habitus per se infusi comitantur in præsenti Providentia gratiam habitualem, non solùm quando cōfertur adultis, sed etiam quando infunditur parvulis, ut constat ex num. 62. sed habitus ad eliciendum dolorem dumtaxat delentem peccatum non infunditur parvulis: ergo talis habitus in præsenti Providentia non infunditur cum gratia; ac proinde non datur talis habitus per se infusus. Probatur Min: In pręsenti Providentia nullus infunditur habitus ad delenda sola venialia; aliter tot deberent admitti, quot sunt species peccatorū venialium, imò & tot qnot sunt species imperfectionum moralium, quod nullus hucusque Theologus dixit, neque adversarii concedent; sed ille habitus infusus parvulis ad summum deservire posset ad delenda venialia: ergo &c. Probatur Min: quando parvulus accederet ad usum rationis non posset elicere actum, quo deleret mortale, antequàm mortale committeret; deindè quando committeret mortale, amitteret illum habitum, utpote sine gratia non remanen-

tem: ergo ille habitus non poſſet elicere actum delentem mortale, ſed ad ſummũ veniale. Videatur Eximius Doct. *in comment.* art.2. ſupra quæſt.85. num.1. ex quo.

91. Contra quartò: Nulla eſt virtus per ſe infuſa, cujus non ſolùm adæquatum, verùm nec primarium munus ſit fugere malum operativè ad deſtructionem ejus: ſed talis eſſet virtus ab adverſariis aſſignata: ergo &c. Ma: eſt Eximii Doctoris: & Probatur. Virtus per ſe infuſa ita eſt radicata in gratia, ut nunquam reperiatur gratia, quin reperiatur virtus per ſe infuſa; ac proinde in quocumque ſtatu reperiatur gratia in homine expedito ad operandum, poterit exercere ſuum munus primarium virtus per ſe infuſa: ſed gratia poteſt reperiri in ſubjecto apto ad operandum, quin ſubjectum illud commiſerit peccatum ullum nec mortale, nec veniale, ut patet in Deipara, quæ habuit gratiam ejuſdem rationis, cum noſtra, & in parvulis, quando poſt Baptiſmum perveniũt ad uſum rationis: tunc enim quando primò expediti ſunt ad peccandum, vel non peccandum, nullum adhuc habent peccatum, & tamen poſſunt exercere primarium munus virtutis, ample-

ple-

plectendo ex motivo virtutis bonum, accedendo ad Deum, augendo gratiam, merendo gloriam: ergo &c. Confirmatur primò: Virtus non prærequirit, quod habens illam habuerit ſuum contrarium, aliter aſſignari deberet una virtus caſtitatis ad fugiendum malum, altera ad amplectendum bonum, & ſic de aliis: ergo neque prærequirit ſuum contrarium ad exercendum ſuum munus primarium; ac proinde poteſt illud primarium munus exercere amplectendo bonum, quin peccatum præextiterit, licèt poſtquam præextiterit poſſit ex eodem motivo peccatum illud deteſtari. Confirmatur ſecundò ex D. Thoma 2. 2. quæſt. 79. docente eſſe duo inſeparabilia virtutis officia declinare à malo, & facere bonum: ergo &c. Ex dictis.

§. IV.

92. Fit primò: virtutem pœnitentiæ theologicè ſumptam nõ eſſe unam virtutẽ ſpecialẽ: Ratio eſt, quia ſunt plures ſpecies virtutũ, quarum quælibet eſt pœnitentia theologicè ſumpta, ut conſtat à num. 67. Ex quibus virtutibus aliæ ſunt theologicæ, ut Spes, & Charitas, aliæ verò morales, ut Obedientia, Juſtitia, Gratitudo, &c. ut conſtat ex nu-

mero 59. Vide à num.95. Fit ſecundò: actum pœnitentiæ non ſolùm poſſe elici à peccatore, ſed etiam à juſto; Ratio eſt, quia non ſolùm peccator, ſed etiam juſtus poteſt dolere de peccatis commiſſis eliciendo actum contritionis, & attritionis, & recipiendo licitè, & validè ſacramentum Pœnitentiæ, ſed ad hoc requiritur verus actus pœnitentiæ: ergo, &c. Fjt tertiò: virtutem ſpecialem pœnitentiæ non dici ſpecialem, quia non habeat motivum univerſale, ſed quia habet motivum univerſale in linea juſtitiæ, ex qua fit compenſatio ex motivo ſatisfaciendi,quod in communi loquendi modo venit nomine pœnitentiæ, ut conſtat ex numero 80. quo in ſenſu loquuntur Auguſtinus ibi citatus, & expreſsè S. Thomas num. 77. ex quibus ſumimus reſtrictionis ſenſum: non enim eſt liberum unicuique illum confingere, ſed ut à majoribus conſtitutum debemus vocis ſenſum exponere, & controverſias inſtituere. Exinde

93. Fit quartò: Quodcumque lethale opponi motivo virtutis pœnitentiæ ſpecialis, non minùs quàm motivo virtutis pœnitentię non ſpecialis. Hæc autem oppoſitio alia eſt ma-

materialis, quæ virtualiter opponitur cum motivo virtutis ex dictis à num. 63. alia formalis, quæ formaliter opponitur tali motivo, ut odium Dei cum charitate, desperatio cum spe, & infidelitas cum fide. In præsenti autem Providentia fides solùm amittitur per infidelitatem, per quam etiam amittitur spes, utpotè in fide fundata: fides enim vocatur in Scriptura: *Sperandarum substantia rerum*; amittitur etiam spes per desperationem, non autem per quodcumque lethale; benè verò reliqui habitus per se infusi, unde ea oppositio virtualis orta ex quocumque lethali non sufficit ad amittendos habitus fidei, & spei; benè verò ad amittendos aliarum virtutum habitus. Videatur Ripalda disp. 128. *de supernaturalitate*, & disput. 28. *de spe*.

94. Fit quintò: Actum poenitentiæ elicitum à peccatore non dici actum virtutis, ex eo quod tunc effectivè procedat à virtute: actus enim disponens ad gratiam, ut in tractatu *de justificat.* docent communiter nostri contra Thomistas, non potest effectivè procedere à gratia, ad quam ultimò disponit: sed dicitur actus virtutis poenitentiæ, quia

procedit ex motivo pœnitentiæ, quatenus propter motivum universale dolorosè detestatur peccatum: Deus autem quando deficit habitus per se infusus in peccatore supplet defectum habitus, vel per auxilia divinæ gratiæ, vel simul cum Omnipotentia extrinsecè applicata, ut possit elicere virtutum actus, & se disponere ad justificationem, vel eliciendo attritionem, quâ acquirat gratiam simul cum sacramento. Acquisitâ autem gratiâ acquirit etiam habitus virtutum, tanquam potentias stabiles supernas, ut connaturaliùs possit illos actus elicere, vel amplectendo bonum, vel simul detestando malum priús commissum. Quapropter si actus respiciat unum solum objectum formale, proveniet ab una sola virtute; si verò attingat plura objecta formalia, concurrent etiam ad illum eliciendum plures virtutes: Sic potest quis jejunare ex motivo obedientiæ, quia est dies præceptus, & ex motivo Temperantiæ, nimirum propter honestatem, quæ in actione illa relucet. Sic etiam suo modo secundùm diversas rationes, quæ reperiuntur in actu peccaminoso discurrendum est quoad oppositionem formalem, vel contra unam,

vel

vel contra plures virtutes: Si enim formaliter ſit injuſtitia, & deſperatio opponetur formaliter ſimul cum juſtitia, & ſpe, & ſic de aliis juxta dicta num. ſuperiori.

95. Fit ſextò: Virtutem ſpecialem pœnitentiæ non eſſe theologicam, ſed moralem: Ratio eſt, quia ſicut fides eſt virtus intellectus, cum deſerviat ad eliciendum aſſenſum, quo revelatis credimus, & aſſenſus non ſit actus voluntatis, ſed intellectus; ita pœnitentia eſt virtus voluntatis, cum deſerviat ad eliciendum actum, quo nolumus malum, aut quo volumus bonum juxta dicta à nu. 12. & actus, quo volumus, aut nolumus non ſit actus intellectus, ſed voluntatis. Exinde cùm virtutes theologicæ per ſe infuſæ pertinentes ad voluntatem ſint duæ dumtaxat, Spes nimirum & Charitas; & pœnitentia ſpecialis neque ſit ſpes, neque charitas, ſed juſtitia ex dictis à num. 76. ea de cauſa ſpecialis pœnitentia virtus non eſt theologica, ſed moralis. Cæterùm quamvis tota iſta doctrina adeo clara ſit ex ſupra dictis, oportet præ oculis habere diſcrimen ex parte objecti formalis inter virtutes morales & theologicas, aliter facilè poſſet implicari quamplurimis argumen-

men-

procedit ex motivo pœnitentiæ, quatenus propter motivum universale dolorosè detestatur peccatum: Deus autem quando deficit habitus per se infusus in peccatore supplet defectum habitus, vel per auxilia divinæ gratiæ, vel simul cum Omnipotentia extrinsecè applicata, ut possit elicere virtutum actus, & se disponere ad justificationem, vel eliciendo attritionem, quâ acquirat gratiam simul cum sacramento. Acquisitâ autem gratiâ acquirit etiam habitus virtutum, tanquam potentias stabiles supernas, ut connaturaliùs possit illos actus elicere, vel amplectendo bonum, vel simul detestando malum priús commissum. Quapropter si actus respiciat unum solum objectum formale, proveniet ab una sola virtute; si verò attingat plura objecta formalia, concurrent etiam ad illum eliciendum plures virtutes: Sic potest quis jejunare ex motivo obedientiæ, quia est dies præceptus, & ex motivo Temperantiæ, nimirum propter honestatem, quæ in actione illa relucet. Sic etiam suo modo secundùm diversas rationes, quæ reperiuntur in actu peccaminoso discurrendum est quoad oppositionem formalem, vel contra unam, vel

vel contra plures virtutes: Si enim formaliter ſit injuſtitia, & deſperatio opponetur formaliter ſimul cum juſtitia,& ſpe, & ſic de aliis juxta dicta num. ſuperiori.

95. Fit ſextò: Virtutem ſpecialem pœnitentiæ non eſſe theologicam, ſed moralem: Ratio eſt, quia ſicut fides eſt virtus intellectus, cum deſerviat ad eliciendum aſſenſum, quo revelatis credimus, & aſſenſus non ſit actus voluntatis, ſed intellectus; ita pœnitentia eſt virtus voluntatis, cum deſerviat ad eliciendum actum, quo nolumus malum, aut quo volumus bonum juxta dicta à nu. 12. & actus, quo volumus, aut nolumus non ſit actus intellectus, ſed voluntatis. Exinde cùm virtutes theologicæ per ſe infuſæ pertinentes ad voluntatem ſint duæ dumtaxat, Spes nimirum & Charitas; & pœnitentia ſpecialis neque ſit ſpes, neque charitas, ſed juſtitia ex dictis à num. 76. ea de cauſa ſpecialis pœnitentia virtus non eſt theologica, ſed moralis. Cæterùm quamvis tota iſta doctrina adeo clara ſit ex ſupra dictis, oportet præ oculis habere diſcrimen ex parte objecti formalis inter virtutes morales & theologicas, aliter facilè poſſet implicari quamplurimis argumen-

mentis, ut ſectione ſequenri conſtabit. Diſcrimen verò conſiſtit in eo quod virtus moralis habet objectum ſuum formale ultimatum purè creatum; virtus verò theologica habet pro objecto ſuo formali ultimato aliquid divinum.

96. Quapropter cùm objectum formale ultimatum ſit illud, quod eſt ultimum actus reſolutivum, exinde ultimum reſolutivum actus theologici debet includere aliquid divinum. Sic quando ægrotus non vult ſumere potionem niſi utilem ad ſalutem, cùm ſibi propinatur in hunc finem aqua frigida ei valde grata, poteſt velle aquam propter ſuam bonitatem, tanquam propter objectum non ultimatum, & ſanitatem tanquam objectum formale ultimatum. Tūc enim ſi interrogetur ægrotus, cur vis ſumere aquam frigidam, & non aliam potionem tibi magis gratam? rectè reſpondebit, quia hæc, & non illa eſt utilis ad ſalutem, adeoque ſalus erit ultimum reſolutivum, & objectum fotmale ultimatum illius volitionis. Pariter in virtutibus theologicis. Si fidelis interrogetur, cur credis hoc adeo difficile, & non illud? rectè reſpondebit: quia Deus infinitè verax, & ſapiens

dicit

dicit hoc ita eſſe, & non dicit illud ita eſſe. Sic quando interrogatur ille, qui amat Deum ſuper omnia: cur amas hoc & non illud delectabilius? rectè reſpondebit, quia hoc eſt conforme bonitati divinæ, & non illud. Eodem modo qui theologicè ſperat. Si interrogetur, cur deſideras beatitudinem cum fiducia illam obtinendi, & non habes fiduciam obtinendi alia minora bona? rectè reſpondebit, quia omnipotentia divina auxiliatur mihi, ut obtineam ſi velim beatitudinem, non ita ut obtineam etſi velim illa minora bona:

97. In virtutibus autem moralibus ultimum reſolutivum eſt Bonitas purè creata. Sic religio reſpicit honeſtatem, quæ eſt in cultu & reverentia facta Deo. Obedientia honeſtatem, quæ eſt in prædicatis rei præceptæ conformem præcepto. Juſtitia honeſtatem, quæ eſt in re, quæ alteri offertur, ne lædatur jus illius, vel ut compenſetur, ſi læſum fuerit, & ſic de reliquis: vel quoad fugam, vel quoad proſecutionem. Unde licèt ex parte intellectus prærequiratur aliquando propoſitio prædicati divini, ut voluntas ſit expedita ad eliciendum actum virtutis moralis propter bonitatem creatam; reſolutivum

at-

tamẽ illius actus intra lineam virtutis moralis nunquam extenditur ad prędicatum Divinũ. Sic quando Deus præcipit Jejunium, aut prohibet comestionem carnis die Veneris, præcedit ex parte intellectus expressio Divinæ voluntatis, sive præcipientis, sive prohibentis; homo verò per actum virtutis moralis non amat illud prædicatum divinum propter suam bonitatem, sed amat jejunium propter suam honestatem, per quam præceptum adimplet: non enim adimplet homo præceptum ponendo pręceptum, sed ponendo rem præceptam, vel omittendo prohibitam, ac proinde illa prędicata, prout adimpletiva pręcepti dicuntur honestas purè creata, & objectum ultimatum virtutis moralis.

98. *Sic* ut intellectus eliciat actum fidei præcedunt variæ cognitiones & signa credibilitatis, ex quibus cognoscimus dari revelationem circa hoc mysterium: attamen mysterium non credimus propter illa motiva, sed propter divinam revelationem. Ad eum modum, quo cum aliquis legit librum, quin sciat quis sit ejus author, si ab homine veridico certò assequatur Augustinum esse ejus libri authorem, legit, quæ ibi dicuntur, eisque

que assensum prestat, nō quidem ob testimonium illius hominis, sed purè ob authoritatē Augustini. Unde aliud est illuminatio ad credendum, & aliud motivum credendi. Pariter in nostro casu, aliud est illuminatio, & illuminationis motivum ad cognoscendum ista prædicata esse adimpletiva præcepti, & aliud est constitutivum præcepti, prædicata adimpletiva præcepti sunt honestas moralis objectiva purè creata, sive objectum formale ultimatum virtutis moralis, cognitio verò præcepti, quæ præceptum supponit est illuminatio ad actum illum eliciendum. Quapropter illa adimpletio divinæ voluntatis non respicit divinam voluntatem tanquam objectum formale, sed tanquam obliquum sui objecti formalis: sic quando Petrus debet Paulo inimico suo centum pro equo, potest velle dare illi centum propter honestatem compensativam juris Pauli, quin Paulum amet, sed solùm habeat illum pro obliquo sui objecti formalis, ex qua doctrina facilè dissolvemus plura, quæ fieri solent argumenta satis implicata, quæ juxta varietatem sententiarum suo ordine proponemus. Pro quibus sit.

SE-

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

§. I.

99. OBJICIES primò contra primam assertionem ex Lodulpho, Raymundo, & Sylvestro. Actus pœnitentiæ est verè detestativus omnium peccatorum, prout ad Justificationem, vel extra, vel intra Sacramentum oportet: sed non potest ita esse verè detestativus, nisi procedat ex motivo omnium virtutum: ergo pœnitentia theologicè sumpta non reperitur in aliquâ peculiari etsi universali virtute, sed in aggregato omnium virtutum. Ma: & Conseq. tenent. Mi: verò probatur. Inter peccata mortalia alia sunt majora, & alia minora, ut constat ex illo Christi ad Pilatum Jo: 9. *Qui me tradidit tibi majus peccatum habet*: atqui majora & minora peccata non possunt verè detestari ex motivo unius solius virtutis, sed ex motivo omnium virtutum: ergo &c. Probatur Mi: Peccator debet magis detestari peccatum majus, quàm

ıàm peccatum minus: atqui per deteſtatio-
em factam ex uno ſolo motivo non ita de-
ſtaretur peccata: ergo &c. Probatur Min:
er illam deteſtationem deteſtaretur peccata
rout comprehenſa ſub ratione generali of-
enſæ Dei, aut aliâ ſimili: ſed quando homo
eteſtatur peccata pro ut ſub ratione gene-
ali comprehenſa non deteſtatur unum ma-
is, quàm aliud, ſed omnia æquè deteſtatur:
rgo &c.

100. Reſp. concedo Ma: & nego Mi: Ad prob.conc.ant. & nego Mi: ad prob. diſt.Ma: debet magis deteſtari peccatum majus, ſi ly *magis* ſignificet incompoſſibilitatem voluntatis ex vi deteſtationis non ſolùm ad amplectendum minus, ſed etiam incompoſſibilitatem ad amplectendum majus concedo; Si ly *magis* ſignificet comparationem inter minus & majus nego Ma: & diſtin: Mi: nego conſ. Ad prob. concedo Ma: & diſtincta Mi: nego conſequentiam. Ratio eſt, quia ſi voluntas deteſtatur peccata pro ut ſunt offenſa Dei, non ſolùm manet incompoſſibilis cum voluntate committendi peccatum minus, ſed etiam cum voluntate committēdi peccatum majus; cùm ratio illa deteſtandi non ſolùm

va-

valeat ad fugiendum minus, ſed etiam ad fugiendum majus, ut per ſe conſtat, & patet ex dictis à num. 67. Iſta autem, & non alia eſt majoritas, quæ ex Florentino & Tridentino citatis ad verum actum pœnitentiæ requiritur in deteſtatione.

101. Compatatio verò inter peccatum majus & minus, aut affectus voluntatis, quo oſtendat non tantùm fugere ab uno, quàm ab alio nullatenus requiritur, imò & fortaſſe non poſſet talis actus abſque magno periculo elici. Unde ſi hoc intenderent authores hujus Sententiæ, rem homini impoſſibilem ad juſtificationem requirerent, cum vix Theologi poſt longas diſputationes ſciant, quale ſit majus, quale minus peccatum: neque homo timens mortis periculum poſſet in inſtanti contritionem elicere, cum priùs deberet cogitare quot, & quanta eſſent ſua peccata, quęnam graviora, & quænam minora, ut in exceſſum illum comparativum prorumperet: nec peccata oblita comprehenderentur in illa generali deteſtatione contra firma theologiæ principia ſupra expoſita, contra Eccleſiæ praxim, & contra Trident. ſeſs. 14. cap. 5. dicens: *Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogi-*

cogitanti non occurrunt in universum eâdem confessione inclusa esse intelliguntur. Quapropter si contrariæ sententiæ sensus esset, quod absque comparativa peccatorum detestatione non valet elici verus pœnitentiæ actus, nulla mihi in ea vel probabilitatis umbra appareret.

102. Objicies secundò ex Cano, Ricardo, & aliis: Licèt possit elici actus veræ pœnitentię sive contritionis, sive attritionis per unam detestationem ex motivo universali; attamen quãdo adest opportunitas cogitandi singula peccata in particulari non potest dari actus verus pœnitentiæ per unam detestationem, sed debent esse tot detestationes, quot sunt peccata commissa: ergo &c. Probatur antecedens: quot sunt peccata, tot sunt aversiones à Deo, & conversiones expressæ ad creaturas: ergo quando adest tempus,& opportunitas, ut sufficienter retractentur, debent esse è contrario totidem expressæ conversiones ad Deum, & aversiones à creaturis: Confirmatur primò ex Psal. 76. ubi dicitur. *Cogitavi dies antiquos*; *& meditatus sum nocte cum corde meo*, *& exercitabar*, *& scopebam spiritum meum*, *idest*, ut legit Augustinus *scru-*

tabar ſpiritum meum. Tum etiam Ezech. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, & fecerit judicium, vitâ vivet, & non morietur*: Sed in iſtis teſtimoniis *ſcrutari*, & *judicium facere* eſt facere examen, & inquiſitionem peccatorum ad eliciendas ſingulas eorum deteſtationes: ergo &c. Confirmatur ſecundò. Peccator cum convertitur exercet munus Judicis contra ſe: ergo neceſſe eſt, ut omnia peccata examinet ad eliciendum verum actum converſionis.

103. Reſpondeo nego antecedens. Ad probationem concedo antecedens, & nego conſequentiam: quia ſicut peccator, qui per plures annos averſus fuit à Deo, & converſus ad creaturas poteſt apud adverſarios in uno, & indiviſibili inſtanti averti à creaturis & converti ad Deum; ita licet per plures actus averſus fuerit à Deo, & converſus ad creaturas; poteſt per eundem, & indiviſibilem actum averti à creaturis & converti ad Deum, uti fit per contritionem perfectam extra Sacramentum, & per perfectam, vel imperfectam ſimul cum Sacramento, quod in ipſo ſacramento evidenter apparet: licèt enim peccator per quamcumque averſionem à

Deo

Deo demeritus fuerit gratiam ſacramenti, non eget tot ſacramentis quot fuerunt averſiones, ut iſtæ omnes remittantur, eo quod ſacramentum habeat virtutem omnium remiſſivam. Sic etiam actus pœnitentiæ cum habeat virtutem ad retractandas omnes averſiones factas contra Deum, ſi eliciatur ex motivo generali, ſatis erit talis actus ad veram retractationem peccatoris, quin opus ſit ea multiplicitate retractationum.

104. Ad primam confirmationem concedo Ma:& nego Mi: quia ex illis teſtimoniis nullatenus probatur neceſſitas cogitandi numerum peccatorum ad ea deteſtanda. Si autem David, aut alii ea diviſim cogitarunt utiliter ſanè fecerunt, cùm ea conſideratio deſerviat ad intenſiùs dolendum; nec aliud ſignificant iſta, & ſimilia Scripturæ & Patrum teſtimonia, quæ expendit Vaſquez quæſt. 86. art. 2. dub. 7. Etenim quando aliud ſignificant, non loquuntur de deteſtatione, ſed de confeſſione ſacramentali à Chriſto Domino præcepta, in qua debemus omnia, & ſingula peccata ſeorſim exponere: quo in ſenſu loquũtur Chryſoſtomus & Auguſtinus multis in locis. Modò autem de his non controver-

timus, sed de detestatione; cum autem ad veram detestationem actus pœnitentiæ constitutivā non requiratur major actus intensio, sed præcisè quod sit dolor detestativus peccatorum commissorum cum proposito non peccandi de cætero, ut habent Florentinum & Tridentinum, idque totum reperiatur in actu detestante propter generale motivum omnia peccata, ut constat à num. 67. exinde non requiruntur tot detestationes, quòt fuerunt peccata commissa, sed sufficit una generalis detestatio. Ad secundam confirmationem nego antecedens: peccator enim dum conteritur, non agit contra se munus Iudicis, sed rei dolentis, & sua peccata detestantis: munus enim Iudicis intra Sacramentum pertinet ad sacerdotem, & ad Deum solum extra sacramentum.

105. Objicies tertiò ex Cajetano, &aliis. Licèt non requirantur,neque necessitate medii, neque præcepti non solùm in lege scripta, verùm neque in lege Evangelica semper, & in omni casu tot detestationes, quot fuerunt peccata commissa ad eliciendum verum actum pœnitentiæ; attamen id requiri videtur ex præcepto ad verum actum pœniten-

ten-

tentiæ, quando peccator ſacramentaliter confitetur: ergo non ſufficit in omni caſu dolor deteſtativus ex motivo univerſali ad verum actum pœnitentiæ. Probatur antecedens: licèt non extet præceptum, ut peccator cogitet ſingillatim omnia peccata commiſſa, ut conteratur; extat tamen præceptum, ut ea cogitet, quando vult ſacramentaliter confiteri: ergo licèt non extet præceptum exigens tot deteſtationes extra confeſſionem ſacramentalem, negandum non eſt requiri eas ex præcepto ad verum actum pœnitentiæ in confeſſione ſacramentali. Confirmatur. Quando peccator memor diverſorum mortalium confitetur ſua peccata, ſi unum deteſtetur propter univerſale motivum, v.g. propter Deum ſummè dilectum, non eliciet verum actum pœnitentiæ requiſitum ad ſacramentum: ergo &c. Probatur antecedens: ſi quis in præſentia duorum honeſtorum virorum unum tantùm honoret, videtur eo ipſo alterum contemnere: ergo pariter in noſtro caſu.

106. Reſp. nego antecedens: ad probat. concedo antecedens, & nego conſeq. Ratio eſt, quia ea cogitatio, & expreſſio ſingulorum

peccatorum requiritur ex ſingulari præcepto juxta Chriſti inſtitutionem: etenim Chriſtus Dominus inſtituit Sacramentum Pœnitentiæ per modum judicii, & ſacerdotes illud adminiſtrantes reliquit ut Judices: Judices autem incognitâ causâ judicare non poſſunt, neque in pœnis injungendis ſervare æquitatem. Ex his Conc. Trid. ſeſs. 14. cap. 5. ait: *Colligitur oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habent, in confeſſione recenſeri*: Præceptum autem circa unam materiã perperam extenditur ad aliam, præſertim quando circa aliam omnino contraria ratio militat, ut patet in noſtro caſu, in quo deteſtatio non ſolùm debet extendi ad peccata confeſſa, ſed ad commiſſa, etſi inculpabiliter oblita, cùm verè ſint peccata commiſſa, in quem finem magis conducit unica deteſtatio ex motivo univerſali, quàm mille deteſtationes circa mille peccata, quæ memoriæ occurrunt, ut per ſe eſt evidens. Unde irrectè adverſarii exigunt tot deteſtationes neceſſarias.

107. Ad confirmationem reſpondet primò Eximius Doctor diſput. 4. ſect. 6. negando ſuppoſitum, nimirum poſſe hominem

in

in eo caſu deteſtari propter motivum univerſale unum peccatum, non deteſtato alio. Cæterùm ut quæſtioni de voce aditus pręcludamus: ſi adverſarii loquantur de deteſtatione, quæ talis ſit formaliter reſpectu unius peccati. Reſpondeo nego antecedens. Ad probationem diſtinguo antecedens: ſi honorem unum propter motivum æquè conveniens alteri, eſt alterum contemnere, nego, propter motivum non conveniens alteri, tranſeat antecedens, & nego conſequen. Ratio eſt, quia quando ſunt duo fratres, ſi aliquis laudaret unum propter ſanguinis nobilitatem ex paterna origine habitam, cùm motivum hujus honorationis æquè conveniret alteri fratri, exinde planè fit honorationem unius non eſſe tunc inhonorationem alterius. Pariter in noſtro caſu, cùm deteſtatio unius peccati propter motivum univerſale ſit ratio eodem modo aliis conveniens ad illa deteſtanda; exinde deteſtatio unius peccati propter illud motivum univerſale non eſt approbatio, ſed virtualis aliorum deteſtatio, ut per ſe patet, & conſtat ex dictis à num. 67.

108. Objicies quartò ex Medina: deteſtari propter motivum univerſale non eſt ſuffi-

ciens ad virtualem deteſtationem aliorum: ergo neque ad actum veræ pœnitentiæ. Probatur antecedens: velle operari unum, quia eſt conſentaneum rationi, non eſt virtualiter velle operari quidquid eſt rationi conſentaneum: ergo neque deteſtari unum propter motivum univerſale erit virtualiter deteſtari aliud. Confirmatur. Poſſum velle aliquid facere, ut Petro inferam injuriam, quin exinde cogar velle omnem injuriam facere Petro: ſic Pater poteſt legare Franciſco centum, quia ejus filius eſt, quin exinde cogatur cuilibet filio legare centum: Sic video Joannem, quia eſt mihi præſens, quin exinde videam omnes mihi præſentes: ergo poſſum etiam deteſtari unum peccatum, quia offenſa Dei eſt, quin exinde deteſter omnes Dei offenſas.

109. Reſp. nego antecedens. Ad prob. nego etiam antecedens: quia licèt velle aliquod particulare bonum, ut incluſum in motivo univerſali conſentaneo rationis, ſi illud non volo propter motivum univerſale, ſed propter ſuam peculiarem bonitatem, non ſit virtualiter velle quidquid conſentaneum eſt rationi; attamen velle illud præcisè ob genera-

nerale motivum est virtualiter velle alia in illo motivo inclusa, ut satis constat ex dictis à num.72. Hinc ad conf. dist. primam partem antecedentis: si motivum faciendi sit generalis ratio injuriæ, nego, si sit ratio talis injuriæ, concedo. Deinde dist. eodem modo secundam partem antecedentis: Si Pater velit legare Francisco centum, quia præcisè filius ejus est, non tenetur legare centum alteri filio, nego; si quia talis filius est, concedo. Tandem tertia pars de præsentia, ut inquit Eximius Doctor, non venit ad rem: quia illa præsentia Petri necessaria ut videatur est peculiaris Petri, & non est communis omnibus visibilibus, unde consequentia nulla est, quia nos non asserimus motivum particulare inclusum in uniuersali sufficere ad volendum virtualiter reliqua in universali contenta, sed ipsam rationem universalem propter se ipsam attactam, ut satis constat ex dictis à numero 72.

§. II.

110. Objicies quintò contra secundam conclusionem ex Scoto & aliis. Virtus specia-

cialis pœnitentiæ eſt illa, quâ peccator ſumit vindictam contra ſe propter peccata commiſſa: ergo virtus ſpecialis pœnitentiæ non conſiſtit in Juſtitia reſpiciente compenſationem, quæ eſt ſpecies diſtincta Juſtitiæ commutativæ, ſed in Juſtitia vindicativa. Reſp. diſt. antecedens: quâ ſumit vindictam contra ſe liberè,& meritoriè concedo: coactè aut neceſſariò, nego antecedens, & conſeq. Ratio eſt, quia aſſumere ita liberè vindictam, ſiue potiùs non ſolùm liberè facere, ſed pati non eſt de conſtitutivo Juſtitiæ vindicativæ, quæ ſolùm exigit libertatem ad decernendum in Judice, non in reo. Hæc autem eſt de conſtitutivo Juſtitiæ meritoriè compenſativæ, qualis eſt pœnitentia ſpecialis in reſtrictione Scholaſtica juxta mentem D. Thom. acceptam. Quæ omnia conſtant ex ipſo D. Thom. quæſt. 85. art. 3. dicente: *Ad tertium dicendum, quod ſicut eſt commutatio quædam in beneficiis, (cùm ſcilicèt aliquis pro beneficio recepto gratiam rependit) ita etiam eſt commutatio in offenſis, cùm aliquis pro offenſa in alterum commiſſa, vel invitus punitur, quod pertinet ad vindicativam Juſtitiam, vel voluntariè recompenſat emendam, quod pertinet ad pœniten-*

tentiam, quæ respicit personam peccatoris, sicut justitia vindicativa personam judicis. Unde manifestum est, quod utraque sub justitia commutativa continentur.

111. Objicies sextò ex Esparza, & aliis Recent. Quotiescumque datur diversum objectum formale, datur diversa virtus per se infusa ad actum ex illo objecto formali eliciendum: atqui datur diversum objectum formale exclusivè præ aliis, pertinens ad pœnitentiam specialem, distinctum ab honestate compensationis: ergo pœnitentia specialis stat in tali virtute, & non in virtute respiciente compensationem. Maior supponitur certa apud Theologos. Min: verò Probatur: honestas doloris sanativi, & emendativi peccati theologici, est objectum formale distinctum ab honestate compensationis unicè pertinens ad lineam pœnitentiæ: ergo &c. Confirmatur. Vel nulla alia virtus habet hoc objectum formale, vel aliqua alia simul habet: atqui utrolibet modo loqui placeat motivum formale assignatum convenit huic soli virtuti pœnitentiæ exclusivè præ aliis: ergo &c. Probatur Mi: si nulla alia virtus habet motivum formale assignatum: ergo hæc sola illud ha-

habet, si aliqua alia dicitur illud habere, illa non est alia, sed hæc ipsa in sensu præsentis controversiæ: ergo &c.

112. Resp. distin. Ma: Quotiescumque datur diversum objectum formale comitans gratiam Sanctificantem in primario suo exercitio concedo: non ita comitans, nego Ma: & distinctâ Mi: nego consequentiam. Ad prob. distinguo antecedens: est objectum formale comitans in primario suo munere, & exercitio gratiam Sanctificantem, nego, non ita comitans, concedo antecedens, & nego conseq. Ratio est, quia omnes virtutes per se infusæ sunt comites gratiæ, ac proinde in quocumque statu ille, qui habet gratiam expeditam ad operandum potest exercere primarium munus virtutis, ut constat ex dictis num. 91. Operari autem ad delendum peccatum commissum non ita fieri potest, ut patet in justo accedente ad usum rationis; ac proinde in hac præsenti Providentia tale objectum formale non potest specificare virtutem per se infusam. Quæ doctrina adeò certa est apud omnes Theologos, si ab hac præsenti controversia, vel petitione principii præscindamus, ut vel ipsi

ad-

adversarii eam concedere teneantur; quod ita demonstro.

113. Actus; quo ego assentirer objecto connexo cum actu fidei propter veritatem intrinsecam actûs fidei purè creatam, diversum motivum formale est à motivo fidei, & tamen non specificat virtutem per se infusam intellectûs, ex eo, quod ille habitus non posset exercere suum munus primarium in omni statu, in quo justus posset operari. Tum etiam actus, quo detestor peccatum propter peculiarem, & particularem hujus detestationis honestatem exclusivè præ aliis, diversum objectum formale habet à motivo doloris præcisè sanativi, & deletivi peccati theologici; & tamen apud adversarios nō specificat in hac Divina Providentia diversam virtutem per se infusam, pro quo non est assignabilis alia, nisi ratio à nobis assignata. Unde illa major, quam ut certam supponebant adversarii, si bene expendatur, & apud ipsos, & apud omnes est omnino falsa. Hinc ad confirmationem respondeo, nullam virtutem per se infusam habere tale objectum formale; nec juxta ordinem præsentis Divinæ Providentiæ esse assignabilem aliquam cum

tali

tali objecto formali: unde totus adversariorum discursus corruit.

114. Objicies septimo instando simul solutionem ex doctrina D. Thom. quæst. 85. art. 2. ubi hæc habet: *Species habituum distinguuntur secundùm species actuum: & ideo ubi occurrit specialis actus laudabilis, ibi necesse est ponere specialem actum virtutis. Manifestum est etiam, quod in pœnitentia invenitur specialis ratio actûs laudabilis, scilicet operari ad destructionem peccati præteriti in quantum est Dei offensa; quod non pertinet ad rationem alterius virtutis. Unde necesse est ponere, quod pœnitentia est specialis virtus*: Sed in hoc testimonio assignatur pro objecto formali virtutis poenitentiæ objectum formale actus non potentis elici absq; præsupposito peccato: ergo ad virtutem per se infusam non requiritur quod possit exercere suum munus primarium non præsupposito peccato. Confirmatur ex Ecclesia dicente: *Deus qui culpâ offenderis, pœnitentium placaris*: sed objectâ hujus pœnitentiæ, quâ Deus placatur præsupponit peccatum: ergo virtus specialis poenitentiæ ad suum munus primarium exercendum præsupponit peccatum.

115. Re-

115. Resp. concedo Major:& nego Min: quia D.Thom.solùm dicit,operari ad destructionem peccati in quantum est offensa Dei esse actum laudabilem arguentem virtutem per se infusam. Quomodo autem, vel quale debeat esse motivum talis actus hic non explicat: declarat autem illud, & quidem perspicuè sequenti ar.3.ubi dicit esse honestatem compensationis,ut constat ex verbis Angelici Præceptoris citatis num.76. Ea autem honestas compensationis fit ex motivo illius justitiæ, quæ extat inter Deum & creaturas, ut ibidem explicat D. Th. justitia verò operari potest non præsupposito peccato, dando quod Deo debetur,ne ipse offendatur; ex quo testimonio clarè infertur mens D. Th. pro multiplicitate habituum, cum recurrat ad quærendum objectum formale, circa quod exerceri potest virtus non præsupposito peccato, prout exigunt leges præsentis Divinæ Providentiæ. Quapropter si ita non se habeant actus laudabiles, non arguent multiplicitatem virtutum per se infusarum, ut ostendimus num.113. Ad confirmationem concedo Major: & nego Minor: Quia licèt actus supponat peccatum, virtus illud non sup-

ſupponit; Sic actus compenſativus furti ob motivum juſtitiæ ſupponit peccatum, & tamen Juſtitia virtus illud non ſupponit ad ſuum munus primarium exercendum, ut latè conſtat ex dictis.

116. Objicies octavò inſtando iterum ſolutionem: Multò difficilius eſt hominem liberari à peccato commiſſo, quàm præcisè elicere actum adimpletivum Divinæ legis, quo peccatum non committat: ergo ſi actus adimpletivus Divinæ legis ſpecificat habitum per ſe infuſum cum ſuo munere primario; ita actus emendativus peccati commiſſi ſpecificabit ſuum habitum cum munere primario emendandi peccatum. Confirmatur primò: Virtus Perſeverantiæ ex eo eſt diſtinctus habitus per ſe infuſus à reliquis virtutibus, quia perſeverare affert ſecum majorem difficultatem, quàm præcisè primum virtutis actum elicere; ſed etiam affert diſtinctam difficultatem retractare peccatum ab ea, quam afferebat elicere actum bonum, quo peccatum impediretur: ergo &c.

117. Confirmatur ſecundò. Virtus perſeverantiæ non poteſt exercere ſuum munus

prima-

primarium ſtatim, atque homo habet gratiam, & expeditus eſt ad operandum: prærequirit enim elicientiam actuum aliarum virtutum tempore præcedentium; ſed hoc non obſtat, ne ſit virtus per ſe infuſa: ergo licèt habitus purè emendativus peccatorum, ſive ſpecialis pœnitentia Virtus excluſivè præ aliis, non poſſit exercere ſuum munus primarium ſtatim, atque juſtus expeditus eſt ad operandum, hoc non obſtabit, ne ſit habitus per ſe infuſus. Confirmatur tertiò: Virtus juſtitię vindicativę eſt apud omnes Theologos vera virtus, & non minus per ſe infuſa, quàm aliæ virtutes morales in ſententia eorum, qui tales virtutes per ſe infuſas admittunt: atqui non poteſt elicere ſuum actum primarium, niſi præſuppoſito peccato: ergo &c.

118. Reſp. omitto antec. & nego conſeq. Ratio eſt, quia virtutes per ſe infuſæ, ut conſtat ex dictis à num. 6. non multiplicantur ad multiplicationem majoris, aut minoris difficultatis; aliter ad credendum Myſterium Trinitatis deberet dari diverſa virtus Fidei ab illa, quâ credimus exiſtentiam unius Dei; ſed multiplicantur ad multiplicationem di-

versi objecti formalis gratiam in hac divina Providentia comitantis: Cum autem habitus pœnitentiæ, qui ex suo munere primario solùm deserviret ad eliciendum actum destructivum, & emendativum peccati commissi propter honestatem talis destructionis, & deletionis, non respiceret objectum formale ita comitans in suo exercitio gratiam habitualem, exinde talis habitus per se infusas alienus est ab ordinatione præsentis Divinæ Providentiæ. Dixi omitto antecedens: nam absolutè est omnino falsum: quia ad delendum in hacdivina Providētia peccatū, solùm requiritur ponere id, cui Deus remissionem peccati promisit, nimirum vel contritionem perfectam, vel attritionem simul cum Sacramento; Et hoc planè non est difficilius, quàm sit elicere contritionem, quando tenemur illam elicere, vel attritionem recipiendo Sacramentum, quando ex præcepto tenemur sacramentaliter confiteri ad non peccandum.

119. Ad primam confirmationem, nego suppositum Ma: nam ad perseverandum non datur habitus per se infusus distinctus à virtutibus, quæ primos actus elicuerunt: eadem

enim

enim virtus Charitatis (idem ſuo modo de reliquis), quæ fecit primum charitatis actum valet elicere ſecundum, & tertium, ac proinde & actum perſeverantiæ: Neque debebant confundere adverſarii duo toto cœlo diverſa: homo enim attentâ illius fragilitate, & mutabilitate, tum etiam & occaſionibus circumſtantibus ad malum allicientibus, majorem ſanè habet difficultatem ad perſeverandum, quâm ad primum virtutis actum eliciendum; ac proinde ne virtutem habeat otioſam, & ad alia declinans decidat, & ex prava ſua operatione gratiam, & habitum virtutis amittat, eget ſpeciali gratia auxiliante, à qua provenit magnum illud Perſeverantiæ donum, ut ſciunt omnes, qui legerunt Tridentinum ſeſs.6. can.22. dicens: *Si quis dixerit Juſtificatum, vel ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta Juſtitia perſeverare poſſe, vel cum eo non poſſe, anathema ſit.* Unde licet auxilia ſint diverſa, virtus per ſe infuſa non eſt diverſa, ſed eadem, & quæ poteſt ſuum primarium munus exercere ſtatim atque homo juſtificatus expeditus eſt ad operandum. Hinc

120. Ad ſecundam confirm. nego Ma:

quia licèt non denominetur Perſeverantia à primo actu, ſed à ſubſequentibus, poteſt ante actum ſubſequentem exercere ſuum munus primarium. Videatur Eximius Doctor lib.10. *de gratia* cap.8. Ad tertiam confirm. concedo Ma: & nego Mi: Ratio eſt, quia ut ait Exim. Doct. citat. n.90. Juſtitia vindicativa inter creaturam & Deum, quâ creatura voluntariè ſe punit in compenſationē peccati, non diſtinguitur à Juſtitia commutativa, ſive lata, ſive ſtricta, ac proinde primarium hujus virtutis munus non præſupponit peccatum. Quapropter idem ſuo modo dicendum eſt de Juſtitia vindicativa inter homines. Quænam autem hæc ſit, controvertitur in tractatu de Juſtitia, & Jure. Addit autem in præſenti Exim. Doct. fortaſſe etiam inter homines juſtitiā vindicativam, prout ſervat æqualitatem commutativæ non eſſe diſtinctam à communi virtute Juſtitiæ commutativæ, licèt fortaſſe addere poſſit imperium juſtitiæ legalis, de quo aliàs. Ex quo fit, hanc ſicut, & alias virtutes per ſe infuſas, ita habere ſuum primarium exercitium, ut nullo præſuppoſito peccato exerceri poſſit: ſic Juſtitia apud homines exerceri poteſt

dan-

dando quod cuique convenit, licèt secundùm diversos actus diversas sortiatur denominationes: sic in ordine ad legem observandam dicitur legalis, & in ordine ad pœnam, quam reo infligit judex, dicitur vindicativa. Imò licèt Judex non posset exercere illam virtutem, quin præsupponeretur peccatum Rei, nihil exinde obtinerent ad suum intentum adversarii, cùm peccatum commissum à reo non excludat gratiam, & virtutem in Judice, sicut excludit in ipso peccatore.

121. Objicies nonò ex Card. de Lugo: Offensa contra Deum non affert ex conceptu suo formali offensæ injuriam Dei: ergo specialis pœnitentia virtus non stat in Justitia compensativa offensæ Dei: Probatur antecedens: offensa unius hominis contra alium non affert ex conceptu suo formali injuriam alterius: ergo neque offensa contra Deum afferet ex conceptu suo formali injuriã Dei. Probatur antecedens: si amicus petat à me librum commodatum, quo ipse valdè indiget, & quem ego sine incommodo possum cõmodare, & tamẽ nolo id facere, procul dubio offendo amicum, & do sufficiens fundamentum, ut rationabiliter avertatur à me,

ſed non facio illi injuriam, cùm nullum jus habeat in librum meum: ergo &c. Confirmatur: Si ab amico furarer librum, aut veſtem, non ſolùm facerem injuriam, ſed offenſam diſtinctam ab illa injuria furti: illa enim furti injuria omnino ceſſaret reſtituto poſtea libro, vel veſte; adhuc tamen maneret in æſtimatione prudentum ſufficiens fundamentum, ut ille maneret averſus, donec illi etiam pro offenſa ſa.isfacerem: ergo &c.

122. Reſp. primò nego antecedens. Ad prob. nego antecedens. Ad prob. diſt. Ma: procul dubio offendo amicum, faciendo illud in circumſtantiis, in quibus appareret aliquale vilipendium, inhonoratio amici, aut quid ſimile, conc. aliter nego Ma: & diſt. Mi: nego conſeq. Ratio eſt, quia dominium proprietatis pertinens ad Juſtitiam contrapoſitè ad dominium juriſdictionis pertinẽs ad obedientiam reſpicit omnia bona propria Domini, ſcilicèt divitias, honorem, famam, authoritatem, & id genus alia. Quapropter actio contra honorem alterius eſt læſio juris proprietatis, quod reperitur in altero, ac proinde quæcumque ſit inhonoratio amici, eſt amici offenſa, & injuria. Unde ſi apud ho-

mines

mines illa negatio libri reputaretur vilipendium, aut quid ſimile, eſſet offenſa & injuria amici, & teneretur alter juxta inhonorationis qualitatem pro illa ſatisfactionem dare amico. Quapropter ſi contra nullum jus amici eſſet, non eſſet illius offenſa. Hinc

123. Ad confirm. conc. antec. & nego conſeq. Duplex enim eſt offenſa, ut explicant Theologi in tract. de peccatis, & perperam adverſarius in præſenti confundit: alia quippe eſt realis, & alia perſonalis. Offenſa realis ſtat in materiali rei entitate ablatæ domino; Sic qui à Petro furatur equum, facit offenſam realem, & ablatio equi dicitur offenſa realis, quæ ſolùm menſuratur ad menſuram rei ablatæ, adeoque reſtituto equo ceſſat offenſa realis. Alia eſt offenſa perſonalis, quæ eſt inhonoratio perſonæ offenſæ, & creſcit geometricè ad incrementum dignitatis perſonæ offenſæ, & hæc in præſenti conſideratur à Theologis: Dicitur enim offenſa theologica, pro ut eſt contra Deum; quod accuratè prænotavit D. Thom. cit. num. 76. dicens, quod pœnitens dolet de peccato commiſſo, in quantum eſt offenſa Dei, cujus compenſationem intendit ſpecialis pœnitentia virtus.

Hæc autem omnia respiciunt jus proprietatis Dei, sicut apud adversarios, & omnes Theologos jus jurisdictionis est bonum proprietatis superioris distinctum ab aliis, quia hoc est tale ad imperandum, & non alia proprietatis bona; Unde quævis offensa est contra verum jus offensi. Deus autem, quidquid sit apud homines, dimissâ offensâ personali, offensam realem etiam dimittit; ac proinde compensatio unius ex Divina ordinatione est compensatio alterius. Ex quibus apparet absque gravi fundamento discessisse adversarium à communi sententia Theologorum. Verùm neque indigemus his principiis quantumvis veris ad argumenti solutionem. Quapropter

124. Resp. secundò: omitto antec. cum suis probationibus, & nego conseq. Ad probationem, omissis etiam præmissis nego conseq. Ratio est, quia sive omnia peccata, sint stricta injuria contra Deum, sive non, adeoque sint contra strictam justitiam, sive non, certum est esse Dei offensam, ac proinde contra jus Divinum sive latè, sive strictè sumptum, contra quamcumque virtutem opponantur. Propterea si sit offensa levis, potest

Deus

Deus ex jure ſuo peccatorem punire, & ſi ſit offenſa gravis, non ſolùm punire, verùm etiam concipere rationabiliter averſionem adversùs peccatorem, donec offenſa remittatur. Cùm autem ad remiſſionem illius deſtinaverit Deus compenſationem per actum pœnitentiæ, quæ ſit perfecta contritio extrà Sacramentum, vel attritio cum Sacramento, & ſic de aliis operibus meritoriis, & ſatisfactoriis, virtus compenſativa tendere poteſt ad ponendam compenſationem offenſæ, quam exigit illud jus, in quo ſtat ratio juſtitiæ illius, quæ intercedit inter creaturam, & Deum. Compenſatio autem poteſt eſſe, vel præſervativa, quando apponitur, quod exigit jus Dei, ne offendatur, nimirum quando apponitur res præcepta; vel reparativa, quando apponitur, quod deſtinavit Deus, ut offenſa facta remittatur, nempè ſatisfactio ab ipſo deſignata. Cùm autem ſatisfacere, ſive præſervativè, ſive reparativè, ſit munus juſtitiæ, ea de cauſa hæc pœnitentia ſpecialis eſt virtus juſtitiæ.

125. Quare ſi ex hac virtute juſtitiæ eliciatur actus pœnitentię, qui ſit contritio perfecta, erit compenſatio, quam & jure ſuo exigit

git Deus extra Sacramentum ad remittendum peccatum quoad culpam, & pœnam æternam. Eodem modo dicendum de attritione cum Sacramento. Ad satisfaciendum verò pro temporali pœna, quæ non sit remissa, admittit Deus reliquos supernaturales virtutum actus, sive à pœnitentia elicitos, sive ab ipsa imperatos ex dictis num. 85. Cùm autem totum hoc procedat à justitia, sive eliciente, sive imperante, quando fit ex motivo compensationis pertinet ad justitiam: licèt enim idem peccatum secundùm diversas formalitates possit opponi diversis virtutibus, ut sacrilegium justitiæ, & religioni, adulterium temperantiæ, & justitiæ, & sic de aliis, ex eo, quod Deus posita compensatione ab ipso misericorditer ordinata remittat totum peccatum, pro quo nulla creatura de condigno satisfacere poterat, exinde apparet clarum, quomodo tota compensatio à justitia procedat. Hic autem est legitimus Tridentini sensus sess. 14. cap. 2. *De Sacramento Pœnitentiæ* dicentis: *Alius est præterea Baptismi, & alius pœnitentiæ fructus: per Baptismum enim Christum induentes nova prorsus in illo efficimur creatura, plenam & integram pec-*

cato-

catorum omnium remiſſionem conſequentes, ad quam tamen novitatem, & integritatem per Sacramentum Pœnitentiæ ſine magnis noſtris fletibus, & laboribus, divinâ id exigente juſtitiâ pervenire nequaquam poſſumus. Expendantur illa verba *divinâ exigente juſtitiâ*, & apparebit univerſa doctrina noſtra firmiſſimè roborata.

126. Objicies decimò. Habitus compenſationis juſtitiæ non poteſt intendere compenſationem, ſeu ſatisfactionem æqualem pro peccato, cùm ipſa ſit impoſſibilis creaturæ, deinde non poteſt intendere inæqualem: ergo nullam. Probatur ſecunda pars antecedentis. Sicut eſt honeſtum velle ſatisfactionem æqualem, ita eſt inhoneſtum velle inæqualem, eſt enim perinde ac nolle ſatisfacere: ergo &c. Reſp. diſtinguendo ſecundam partem antecedentis: non poteſt intendere inæqualem, quia inæqualem, concedo: quia hæc, & non alia eſt poſſibilis creaturis: imò & quia hæc eſt à Deo pro peccati remiſſione deſtinata, nego antecedens. Ad prob. diſt. antecedens: eſt inhoneſtum velle inæqualem, quia inæqualem, concedo: quia à Deo deſtinatam pro remiſſione peccatorum,

rum, & prout non est alia possibilis creaturis, neg. antec. & conseq. Ratio est, quia sicu est naturæ rationali difforme, ac proinde inhonestum, quod creatura potens dare satisfactionem æqualem, nolit dare nisi inæqualem, ita est naturæ rationali conforme, ac proinde honestum, quod creatura non potens dare satisfactionem æqualem, sed inæqualem à Deo destinatam eam velit dare Cùm autem ad hoc tendat specialis pœnitentia virtus, sivè habitus compensativus, est honesta illius tendentia.

127. Objicies undecimò. Si specialis pœnitentia virtus intenderet compensationem juris divini offensi, prout à nobis explicatur, non esset virtus moralis, sed theologica: sed virtus justitiæ, quæ inter Deum, & creaturas intercedit non est theologica, sed moralis: ergo &c. Ma: prob. Si ita intenderet compensationem juris offensi, eo ipso nollet Deum esse offensum: sed nolle Deum esse offensum est amare bonum Dei, quod spectat ad charitatem: ergo &c. Hoc argumentum putat esse difficillimum Card. de Lugo, præsertim propter paritatem virtutis speì, ut infra constabit. Non parùm molestum fatetur Aria-

riaga: nec diffiteor difficillimum esse in eorum principiis. Est autem facilè à nobis solubile ex principiis positis à nu. 96. ex quibus

128. Resp. nego Ma: Ad prob. dist. Ma: Nollet Deum esse offensum, quatenus Deum non esse offensum est bonum Deo, nego: quatenus est bonum pœnitenti, concedo Ma: & dist. Mi: est amare bonum Dei, quia bonum Deo, nego Mi: quia pœnitenti bonum, concedo Minorem, & nego conseq. Ratio est, quia amare bonum alterius, non quia alteri, sed quia mihi bonum, potius est amare me, quàm amare alterum: ad charitatem autem, quæ est virtus theologica attinet amare bonũ Dei, quia bonum Deo, & odio prosequi offensam Dei, quia Deo malam. Ad justitiam verò, quæ est virtus moralis, attinet amare bonum compẽsationis, & illęsionis juris Dei, non quia Deo bonum, sed quia satisfacienti bonum. Sic quando vult aliquis satisfactionem facere inimico, quæ illi est bona, ex eo non amat illum, quia non vult eam satisfactionem, ut illi bonam, sed ut bonam satisfacienti ex num. 98.

129. Objicies duodecimo instando solutionem. Spes est virtus theologica, sed solùm

lùm habet pro objecto formali bonitatem visionis terminatã ad Deum: ergo ex eo quod specialis pœnitentia virtus habeat pro objecto formali bonitatem compensationis terminatã ad Deum erit virtus theologica. Respondeo, concedo Ma: & nego Mi. quia Spes theologica habet pro objecto Beatitudinem concretè sumptam constitutam ex formali, & objectiva, scilicèt ex ipso Deo possesso, & ejus possessione; quod concretum desideratur, & speratur per actum spei theologicæ, ac proinde habet pro objecto formali aliquid divinum. Tum etiam habet pro objecto alia prædicata divina, ut condonationem peccatorũ, & alia hujusmodi, ut dicitur in tract. *De spe*. Imò actus spei, cum non solùm includat formalitatem desiderii, sed etiam fiduciam, habet secundùm hanc formalitatem pro objecto formali ultimato Deum auxiliantem ex dictis num. 96. Unde licèt non induceret rationem theologicæ virtutis à formalitate desiderii, prout desiderat beatitudinem concretè sumptam, ut speranti bonam, illam planè inducit propter formalitatem fiduciæ, quæ verè innititur Deo ut auxiliatori. Specialis autem justitiæ virtus

solùm

ſolùm exigit compenſationem propter compenſationis honeſtatem, quam amare poſſum, quin per illum actum amem Deum, ut conſtat ex numero ſuperiori. Etenim non amo compenſationem, quatenus per illam ſum poſſeſſurus immediatè Deum, ſed præcisè illam amo propter ſe ipſam, quia ipſa mihi bona eſt.

§. III.

130. Objicies decimotertiò inſtando iterum ſolutionem: Eatenus pœnitens amat compenſationem peccati, quatenus intendit peccati ablationem: atqui ablatio peccati non ſolùm dicit honeſtatem compenſationis, ſed etiam divinã condonationem: ergo pœnitentia non ſolùm habet pro objecto formali honeſtatem compenſationis, ſed etiam bonitatem Divinæ condonationis, ac proinde erit virtus theologica non minus quàm ſpes. Confirmatur primò. Jus Dei eatenus ſe habet reſpectivè ad creaturas, quatenus materia prima reſpectivè ad formas, & ſicut ignis reſpectivè ad combuſtionem ligni. Si enim materia prima non habet diſpoſitiones

ad

ad formam ignis non exigit formam ignis; & si ignis non sit approximatus ligno non exigit id comburere. Pariter si non detur præceptum Dei, non exigit jus Divinum compensationem præservativam, ne lædatur, benè verò posito præcepto, cum tunc lædatur, si non apponatur res præcepta: tum etiam si non detur peccatum non exigit compensationem reparativam, bene verò posito peccato: ergo compensatio reparativa, quæ intenditur à pœnitentia, formaliter respicit deletionem peccati, ac proinde & divinam condonationem, quæ est formalis deletio peccati. Confirmatur secundò: pœnitentia non potest intendere, quod peccatum præteritum non sit præteritum, sed solùm quod peccatum præteritum non sit conditio, aut terminus, quo præsupposito jus divinum exigat, quod Deus concipiat aversionem contra peccatorem, eumque puniat. Sed hoc est formaliter velle divinam condonationem: ergo &c.

131. Resp. dist. Ma: quatenus intendit peccati ablationem, ita ut ablatio, & condonatio peccati sit motivum actus spei præcedentis actum pœnitentiæ, concedo: ita ut sit mo-

motivum actus pœnitentiæ, nego Major. & dist. Minor. dicit divinam condonationem, secundùm quod dicit pro formali remissione peccatorum, quam spectat pœnitens, concedo: secundùm quod dicit pro honestate actus compensativi eliciti, & imperati à pœnitentia, nego Major. & conseq. Ad primam confirmationem, concedo antecedens, & dist. conseq. eodem pacto, quo supra. Ad secundam confirmationem, nego Major. nam virtus specialis pœnitentiæ solùm intendit honestatem actus, quatenus compensativam ex ordinatione divina juris Dei offensi, licèt ad illum eliciendum, aut imperandum præcedat spes remissionis peccati, & aliæ dispositiones assignatæ à Tridentino sess. 6. cap. 6. quas propter utilitatem doctrinæ, & solidam nostræ explicationis solutionem, & breviter insinuabo.

132. Peccator enim ante actum pœnitentiæ cognoscit per fidem ea, quæ divinitùs promissa sunt in ordine ad remittendum peccatum, nempè deletionem peccati, si facti pœniteat. Exinde timens divinam justitiam advertit pœnitentiam esse necessa-

riam in hac divina Providentia ad remissionem peccati, eamque cum auxilio, quod Deus offert, posse liberè elici à peccatore. Tunc concipit spem remissionis, sicq; imperat actum pœnitentiæ. Unde licet actus spei imperans habeat pro objecto divinam condonationem, quam amat, adeoque sit amor Dei, actus pœnitentiæ imperatus non habet pro objecto formali divinam condonationem, sed honestatem, in quam tendit ut divini juris compensativam: Valde namque diversum est prærequiri eos actus ad pœnitentiam eliciendam, aut ea prærequisita esse objectum formale actus pęnitentiæ. Præcedunt quippè aut formaliter, aut virtualiter, ut docent Theologi in tractatu *De justificatione* actus fidei, actus timoris, actus spei, sive dilectionis Dei: Sed actus subsequens pœnitentiam non habet pro objecto formali objecta eorum actuum præcedentium, ut patet ex dictis à num. 97. Si autem aliquando idem actus habeat motiva plurium virtutum, non ab una, sed à pluribus elicietur.

133. Quapropter Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 6. loquens de peccatoris

præ-

præparatione ad justificationem, doctrinam nostram per hæc verba proponit: *Disponuntur autem ad ipsam justificationem, dum excitati divinâ gratiâ, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera esse, quæ divinitus revelata, & promissa sunt, atque illud in primis, justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, & dum peccatores se esse intelligentes, à divinæ justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi per Christum propitium fore, illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod, & detestationem, hoc est per eam pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet.* Exinde si peccator imperet pœnitentiam sufficientem ad justificationem extra Sacramentum, necesse est, ut imperet contritionem perfectam, quæ est ultima dispositio ad gratiam. Si autem tendat in actum pœnitentiæ ex motivo compensationis, erit actus pœnitentiæ specialis, si verò ex alio motivo, erit actus

pœnitentiæ universaliter,& theologicè sumptæ, ut ex dictis tota sectione præcedenti constat.

134. Objicies decimoquartò: actus pœnitentiæ vult compensationem facere, non quidem hominibus, sed Deo pro offensa commissa: sed hoc ipso habet Deum pro objecto formali; adeoque compensationis actus est Theologicus: ergo. Probatur Ma: Ex eo quod velit facere compensationem Deo, compensatio respicit Deum tanquam objectum cui, sed non potest respicere Deum tanquam objectum cui, quin illud habeat tanquam objectum formale: ergo &c. Probatur Minor: actus, quo volo Petro bonum, quia ipsi bonum, habet pro objecto formali bonitatem Petri: sed non ex alia causa, ni si quia respicit Petrum ut objectum *cui*:ergo&c.

135. Respondeo distinguo Major. sed Deo præsupposito,ut creditori,conced.repręsentato ut bono amabili nego Major. Minor. & consequen. Ad probationem, dist. Major. tanquam objectum cui præsuppositum ut creditorem,conced.repręsentatum ut bonum amabile, nego Major. & distinctâ Minor. nego conseq. Ratio est, quia creditor est il-

le,

le, cui aliquid debetur, adeoque res illa, quâ debitum ſolvitur, habet in ſe ſuam bonitatem compenſativam, quæ eſt totum illud bonum amabile, quod proponitur ad imperandum actum compenſativum. Unde ille, cui debitum ſolvitur, non proponitur ut bonum amabile ad talem actum eliciendum, ſed purè ut terminus *cui*, ſive obliquum objecti formalis: purus autem terminus cui, ſive obliquum objecti formalis non eſt objectum formale illius actus amoris: objectum quidem formale eſt illa bonitas movens ad amorem, quæ eſt diſtincta ab ipſo creditore. Sic quando volo ſolvere centum, quæ debeo inimico, objectum formale eſt bonitas relucens in ea compenſatione: inimicus autem eſt purus terminus cui, ſive obliquum talis objecti formalis, proponitur enim ut creditor, & non ut bonum amabile ad eliciendum talem actum.

136. Quare Religio non eſt virtus theologica, ſed moralis; quia solùm reſpicit Deum ut creditorem in ordine ad cultum, quem debemus præſtare Deo, adeoque bonitatem relucentem in cultu reſpicit ut objectum formale. E contra verò contingit,

quando volo Petro bonum, quia ipſi bonum, tunc enim bonitas Petri proponitur ut objectum formale talis actûs: implicat enim in ipſis terminis, quod aliquod objectum proponatur ut bonum amabile movens ad actum, quin ſit objectum formale amatum per ipſum actum. Sic repugnat, quod ſanitas proponatur mihi ut bonum amabile movens ad ſumendam medicinam, quin actus, quo volo medicinam, non attingat ut objectum formale amatum ſanitatem. Ex qua regula inferes plura principia ad dignoſcenda varia objecta formalia voluntatis.

137. Objicies decimoquintò: in tantum peccat quis contra juſtitiam, & poteſt elicere actum compenſativum propter honeſtatem compenſationis, in quantum per illam actionem læditur jus, vel dominium alterius: atqui jus, vel dominium Dei lædi à creatura non poteſt: ergo &c. Confirmatur primò: jus proprietatis Dei eſt perfectiſſimum; ſed ſi lædi poſſet, non eſſet perfectiſſimum: perfectiſſimum enim eſt illud jus, quod lædi non poteſt: ergo non poteſt dari virtus ad jus illud non lædendum, ſeu læſum

ſum reſarciendum,magis quàm caſtitas, ſeu virtus ad reprimendos motus inhoneſtos in Angelo. Confirmatur ſecundò:ſi daretur talis juſtitia inter creaturam, & Deum, qui equum alteri injuſtè abſtuliſſet, injuſtus eſſet non ſolùm in Dominum equi, ſed etiam contra Deum: ergo deficiente Domino equi teneretur eum reſtituere Deo, ac proinde commiſſo quocumque peccato, ſtatim teneretur peccator pœnitere, ſicut in humanis teneretur ſtatim reſtituere, ubi commodè poteſt. Confirmatur tertiò:ſcienti, & volenti non fit injuria,quam quidem nullus patitur niſi invitus: ergo neque fit injuria Deo ſcienti, & non impedienti cum poſſit, hoc autem interpretativè, & moraliter eſt conſentire in actionem illam.

138. Reſp. diſt. Major. in quantum læditur jus, vel illud diminuendo, vel utendo, aut non utendo rebus Domini invito Domino, conced. ſolùm diminuendo jus, nego Major. & diſtin. Min. nego conſeq. Ratio eſt, quia cùm jus Dei ſit in ordine ad actus noſtros liberos, & conſequenter in ordine ad eos, qui poſſunt à nobis poni, & non poni, quando exiguntur; ſi quando exiguntur, non

ponantur, licèt non lædatur jus Dei, diminuendo jus, cum in se sit inamissibile, læditur tamen non ponendo rem invito Domino, ad quam ex jure tenemur, ac proinde committitur injustitia. Ad primam confirmationem, concedo Major. & distinctâ ut supra Min. nego conseq. quia de ratione perfectissimi dominii moralis non est, quod non possit physicè ab aliquo impediri in usu suarum rerum, sed solùm quod habeat quis potestatem moralem aliquid exigendi tanquam suum, ita ut sine injuria negari ei non possit; alioquin non esset dominium morale perfectissimum, cum non esset dominium in actiones creatas liberas.

139. Ad secundam confirmationem, concedo antecedens, & nego conseq. quia Dominium est potestas utendi re aliqua: cum autem Deus semper habeat potestatem utendi equo, prout voluerit, sub cujuscumque sit potestate, non indiget ea restitutione, quâ indiget homo. Imò satis ostendit Deus in scripturis, se nolle eo modo satisfactionem sibi fieri, quo hominibus, quibus bona ablata restitui debent, sed solùm petit sibi satisfieri per veram pœnitentiam. Quare qui

qui peccavit contra Deum, non eliciendo actum charitatis, aut obedientiæ, non tenetur postea elicere alium actum charitatis, aut obedientiæ, ut ex fidelium praxi; & communi omnium sensu constat. Ex quo generalis ratio justitiæ transcendens omnia peccata non obligat erga Deum ad hanc restitutionem offensæ realis; neque opus est eam in confessione explicare, cum jam comprehendatur sub quocumque peccato, sicut generalis ratio inobedientiæ erga Deum.

140. Si autem contineret non solùm eam generalem rationem, sed insuper peculiarem justitiæ v. g. si quis Deum infamaret, falsam de eo doctrinam spargens, & esset periculum, ne latiùs serperet, ex communi fidelium sensu deberet eam statim revocare, & errorem illum ex hominum mentibus, quibus ipsum inserverat, tollere, illudque peccatum in confessione aperire. Satis enim ex hoc communi fidelium sensu infertur, Deum huic juri non cessisse, neque restitutionem ad aliud tempus prolongasse. Ex quo magno discrimine inter Deum, & homines tenet hodiè Thologorum Sententia apud Eximium Doctorem disp. 15. *De pœniten-*

nitentia ſect. 5. Tannerum diſp. 6. quæſt. 6. dub. 3. Carleton diſp. 43. ſect. 5. & alios, non obligari creaturam ſtatim poſt peccatum admiſſum Deo pro illa injuria ſatisfacere, quia homines rebus ſuis ſpoliati, non poſſunt, per ſe loquendo, eam independentiam habere ab aliis, quàm ſi res ſuas retinerent: ideoque ad inopiam redacti, faciliùs contemnuntur, & vilipenduntur. Deus autem eam ſemper habet independentiam, nec omnia peccata provocant ad contemptum. Quare reſtitutio apud homines ſtatim obligat; apud Deum verò ea ſolum, quæ peculiarem Dei contemptum, aut ſimilem titulum haberet: de reliquis permiſit hominibus compenſationem pro tempore longiori, ut dicemus, cum agemus de præcepto pœnitentiæ.

141. Ad tertiam confirmationem, diſtinguo antecedens: ſcienti, & volenti non retinere jus, cui poteſt cedere, concedo, ſcienti, & volenti retinere jus, nego antecedens, & conſeq. Ratio eſt, quia ſtante voluntate, quâ Dominus vult retinere jus ad rem ſuam, & omnes illius uſus, facit injuriam alteri, qui invito Domino re illa utitur. Talis autem

tem

tem voluntas præſumitur ſtare, donec non innoteſcat Dominum cedere juri ſuo. Qua de cauſa voluntas, qua cedit, dici ſolet voluntas *ſigni* contradiſtincta à voluntate non ſignificativa ceſſionis: Recta enim ratio dictat, non eſſe utendum re aliena, niſi de licentia Domini, quæ per expoſitam voluntatem ſigni conceditur, non verò per puram voluntatem non impediendi, etiam cum commodè poſſet. Sic qui furem videns auferentem rem ſuam, non Prohibet, patitur injuriam, & datur ei juxta leges actio in furem, eumque de injuria poſtulare poterit.

142. Sic etiam, dum quis patienter fert alterum, qui eum conviciis lacerat, & infamat, quem tamen corripere, & impedire poteſt, non proprerea liberatur infamans à peccato injuſtitiæ, nec ab obligatione ſatisfaciendi, & famam reſtituendi. Sic injuriam maximam intulere martyribus Tyranni, eſto illi libenti animo paſſi ſint, ſe torqueri, & occidi. Nec ſufficit ad cedendum pręciſa traditio phyſica rei ſuæ in circunſtantiiş, in quibus rectè præſumitur nolle Dominum juri ſuo cedere, ut patet in ſolvente

te usuras, cui in hoc fit injuria, & usurarius tenetur ad restitutionem. Quare sine voluntate signi à nobis exposita nō fit cessio, aut translatio juris. Exinde cùm voluntas Domini nolit cedere juri suo, ne offendatur, licèt peccata permittat, non sufficit permissio, ne peccatum sit offensa Dei. Cæterùm de his latiùs agemus in tractatu *De justitia*. Hæc autem satis sint ad solutionem præsentis difficultatis. Ex dictis

§. IV.

143. Fit primò: non posse remitti offensam pro ipso instanti, pro quo committitur. Ratio est, quia in instanti, in quo committitur offensa est contra voluntatem offensi illam prohibentem, ac proinde contra ipsius jus satis manifestatum: adeoque repugnat, quod pro eo instanti detur voluntas signi cessiva illius juris: daretur enim in illo instanti jus offensi, adeoque daretur, & non daretur offensa, quod ex ipsis terminis implicat, ut per se patet. Unde solùm potest dari in illo instanti voluntas signi, quâ offensus ostendat, quod pro signo sequenti desi-

desistet ab illa voluntate, & cedet juri offensi, quo offensa destruatur, & remittatur. Sic in instanti, in quo Deus vult efficaciter producere Petrum, non potest simul velle illum non producere, licèt possit in illo instanti elicere voluntatem destruendi Petrum, vel illum non conservandi in instanti sequenti. Scio plures Recentiores in hac quæstione plurimùm immorari, sed opus non est tempus impendere in re, quæ ex principiis nostris adeo clarè deducitur, & quæ nullam affert utilitatem, nec doctrinam ultra principia à nobis exposita. An verò remissio divinæ offensæ possit fieri non solùm per formam intrinsecam, sed etiam per extrinsecam condonationem, solet hìc exagitari. Cæterùm quia anno proximè elapso tradita, & resoluta solidè, & ingeniosè fuit in tractatu *De gratia*, libenter illam omitto.

144. Fit secundò, pro instanti, pro quo committitur offensa gravis Dei, dari verum jus ad inimicitiam inter creaturam, & Deum. Ratio est, quia pro eo instāti datur vera offensa Dei, sive justitiæ strictæ, sive latæ opponatur: gravis autem offensa Dei, quandiù durat, indispensabiliter affert verum jus

ad

ad inimicitiam inter creaturam,& Deum:nequit enim Deus pro instanti, in quo durat illa offensa, eam non reprobare, ut legis suæ graviter transgressivam; ac proinde nequit non reprobare graviter causam per se illius actionis elicitivam, ex qua necessaria gravi reprobatione oritur necessaria gravis displicentia. Insuper actus ipse offensæ præfert creaturam creatori, & complacentiam creaturæ displicentiæ creatoris. Quibus positis exstat in Supremo Domino verum jus ad inimicitiam, *dixi in Supremo Domino*; nam hoc jus ad inimicitiam non extat in creatura offensa, quę utpote creatura subjecta est Deo ut Domino, qui inter viatores talem prohibet inimicitiam, præcipiens, ne odio habeamus inimicos, sed ut illos diligamus, & ipsi, qui est per essentiam Judex, reservemus vindictam ex illo ad Rom. 12. *nulli malum pro malo reddentes, providentes bona non tantùm coram Deo, sed etiam coram hominibus: Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus pacem habentes, non vos metipsos defendentes carissimi, sed date locum iræ, scriptum est enim: mihi vindictam, & ego retribuam: dicit Dominus.* Hinc

145. Fit tertiò: offenſam facti, & jus offenſi eſſe metaphyſicè inſeparabilia. Ratio eſt, quia offenſa facti ſtat in actione, quæ fit contra jus alterius nolentis tali juri cedere, imò prohibentis, ne fiat contra jus ſuum. Cæterùm ſi non eſſet contra jus illius, jam non eſſet illius offenſa: atqui eſt metaphyſicè impoſſibile, quod actio ſit contra jus offenſi, & quod non detur jus offenſi: ergo &c. Unde ſi actio eſt circa jus alterius, reverâ dabitur jus alterius: & ſi actio eſt contra jus alterius in exiſtimatione, dabitur jus alterius in exiſtimatione. Fit quartò: remiſſionem offenſæ dicere etiam duo inſeparabilia, nempè & offenſam extitiſſe, & illam deſtrui. Cæterùm, cùm offenſa, quæ extitit non perſeveret phyſicè, ſed moraliter, deſtructio non debet tendere ad faciendum, quod offenſa non extiterit, ſed ad tollendam denominationem moralem. Denominatio autem moralis ſtat in eo, quod offenſa commiſſa denominat peccatorem debitorem ad eum modum, quo furtum commiſſum denominat furem debitorem, donec ponatur, & admittatur ſatisfactio condigna, vel donec creditor, ſive offenſus eliciat actum voluntatis æquivalentem

tali

tali satisfactioni condignæ, nimirum quo se placatum ostendat eodem modo, ac si posita, & admissa esset condigna satisfactio. Unde hic actus vocari solet cessio juris offensi: ac proinde est vera remissio. Exinde

146. Fit quintò: non posse offensam existere physicè, quin existat moraliter, benè verò è contra. Ratio est, quia existere moraliter nihil aliud est, quàm existere denominationem transgressionis juris offensi non remissam. Cum autem ita existat offensa pro instanti, pro quo committitur, et existit physicè; exinde nequit existere physicè, quin existat moraliter. Pro instanti verò sequenti, si non remittatur, et si non existat physicè offensa, manet tamen denominatio transgressionis juris offensi non remissa, ac proinde existet moraliter, quin physicè. Unde cum impossibilis sit illa transgressio, antequàm offensa committatur, etiam est impossibilis remissio offensæ ante commissionem offensæ: aliter pro instanti, pro quo offensa committeretur, esset, & non esset offensa, simulque esset, & non esset jus offensi. Notandum autem est discrimen inter destructionem offensæ habitam per condonationem

offen-

offenſæ poſitam ab offenſo, vel per condignam ſatisfactionem poſitam ab offendente conſiſtens in eo, quod offendens habet debitum ſolvendi, aut petendi; ac proinde, ſi non ſolvat, ipſi imputatur, quando non deſtruatur offenſa: Offenſus verò non habet debitum condonandi; ac proinde ſi offenſa per condonationem non deſtruatur, non imputatur offenſo. Quare offendens vocatur cauſa conſervativa offenſæ, ſecus autem offenſus.

147. Fit ſextò: de potentia abſoluta poſſe Deum remittere unum mortale ſine alio: Ratio eſt, quia poteſt cedere juri offenſi reſpectu unius, & non reſpectu alterius pro libito ſuo. Hoc autem in præſenti Providentia non fit, quia Deus decrevit non remittere unum mortale, alio non remiſſo, cùm lethale remittatur per gratiam cum omni mortali incompoſſibilem; ideoq; exigit Deus pœnitentiam omnium peccatorum ad peccati remiſſionem. Quare author libri *de vera & falsâ pœnitentia* apud Auguſt. tom.4 cap.9. rectè infert *Deum non fore fidelem in promiſſis, ſi aliter faceret*: poſtquam enim toto eo capite nono declaravit ea, quæ ſeparant veram pœ-

nitentiā à falsâ, & dixerit: *totum enim hominem sanavit in sabbatho, quia & corpus ab infirmitate, & animā ab omni contagione liberavit, indicans pœnitentem oportere simul dolere de omni crimine orto in anima, & corpore*, postea ferè ad finem capitis ita subjungit: *Quædam enim impietas infidelitatis est, ab illo, qui justus, & justitia est, dimidiam sperare veniam.* Quo in sensu, suppositâ nimirum hac divina promissione, exponēda sunt testimonia dicentia, non posse Deum unum mortale sine alio remittere: homo autem, cui unum sine alio remitteretur, non exinde esset Dei amicus, sed inimicus, non quidem ratione peccati remissi, sed ratione non remissi: ad malum enim sufficit quicumque defectus. Unde illa cessio non esset amor amicitiæ, sed puræ benevolentiæ, quo afficitur etiam Deus erga peccatores.

DISPUTATIO III.

De objecto materiali, & formali virtutis Pœnitentiæ.

148. NON agimus in præsenti de objecto materiali Pœnitentiæ, sumpta virtute in tota sua latitudine; diximus enim à num.20. & 67. omnes virtutes per se infusas voluntatis, utpote habentes objectum formale concomitans gratiam, posse exercere suum munus primarium, quamvis nullum peccatum in subiecto præsupponatur, ac proinde posse elicere plures actus, qui neque sint dolor, neque detestatio de peccato commisso: adeoq; neque actus pœnitentiæ theologicæ, aut restrictè sumptæ. Agimus ergo de eo objecto materiali, & formali, quod habet ille actus virtutis, à quo virtus illius elicitiva, aut imperativa appellatur Pœnitentia; sivè quod idem est vocatur pœnitentia quá talis. Cæterùm cùm verus, & rigorosus pœnitentiæ actus ex intrinseca, & essentiali sua tendentia non solùm sit fuga mali, sed etiam, aut semper, aut ferè semper sit amplexio boni:

ni: communis enim Theologorum contra Lugo, & Arriagam negat actus purè aversivos; illi autem, qui eos admittunt, fatentur, rarò voluntatem purè aversivè se exercere, adeoque ità fugere malum, ut actus fugæ à malo sit amplexio oppositi boni: ea de causa Theologi in præsenti quærunt, quodnam sit objectum formale tum fugæ, tum prosecutionis Pœnitentiæ quá talis.

SECTIO PRIMA.

Resolvitur controversia.

§. I.

149. ASSERO primò cum Eximio Doctore quæst. 2. sect. 1. Objectum materiale immediatum pœnitentiæ quá talis per modum fugæ, non solùm est peccatum à pœnitente commissum, sed etiam lethalia omnia, quæ ab illo possunt committi. Probatur primò: Illud est objectum materiale immediatum pœnitentiæ quá talis per modum fugæ, quod immediatè fugere potest pœnitentia per illum actum, per quem pœni-

ni-

nitentia denominatur: atqui pœnitentia per talem actum non solùm potest immediatè fugere peccatum à pœnitente commissum, sed etiam omnia lethalia, quæ ab illo possunt committi: ergo &c. Probatur Mi: Pœnitentia quá talis, ut constat ex dictis à num. 15. & 94. elicit actum, qui est animi dolor, & detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero: sed talis actus, ut per se patet, non solùm immediatè fugit peccatum à pœnitente commissum, sed etiam omnia lethalia, quæ ab illo possunt committi, imò si non ità fugeret, non esset sufficiens ad impii justificationem, ut in secunda parte hujus tractatus constabit: ergo &c.

150. Confirmatur. Actus pœnitentiæ quá talis sufficiens ad justificationem impii cum Sacramento, sive sit actus pœnitentiæ universaliter, & theologicè sumptæ, sive pœnitentiæ in restrictione scholasticâ acceptæ ita fugit offensam lethalem Dei, ut voluntatem peccandi excludat: atqui actus fugiens peccata commissa, simulque excludens voluntatem peccandi lethaliter non solùm respicit immediatè, tanquam objectum materiale per modum fugæ, peccatum à pœniten-

te commissum, sed etiam omnia lethalia, quæ ab illo possunt committi: ergo &c. Consequ. tenet, & Mi: patet: quia si peccator proponat ex infinitis peccatis mortalibus possibilibus nullum lethale committere præter hoc, evidens est per illum actum non excludere voluntatem peccandi lethaliter. Ma: verò probatur: actus pœnitentiæ theologicè sumptæ expositus à Tridentino est contritio, sive perfecta, sive imperfecta: atqui ea contritio non solùm dolet de peccato commisso, sed etiam excludit voluntatem peccandi lethaliter: ergo &c.

151. Prob. Min: Si est contritio perfecta, ita est incompossibilis cum voluntate peccandi lethaliter, ut sit ultima dispositio ad gratiam, adhuc extra Sacramentum, ut definit Tridentinum. Si verò est contritio imperfecta, seu attritio, non potest esse verus pœnitentiæ actus ad justificationem impii in Sacramento sufficiens, si hanc voluntatem peccandi non excludat, ut constat ex ipso Tridentino sess. 14. cap. 4. dicente: *illam verò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu*

com-

communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cũ spe veniæ -- quamvis sine Sacramẽto pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramẽto pœnitentiæ impetrandam disponit: ergo &c. Confir. In eo distinguitur actus poenitentiæ sufficiens cum Sacramento ad justificationem impii ab aliis, qui possunt elici à poenitente; quod iste, vel extra, vel saltem intra Sacramentum sufficit ad justificationem; alii autẽ non ità, sed ad remissionem venialis, aut quid simile, ut suo loco dicemus: atqui licèt in hac Providentia possit remitti unum veniale, alio non remisso, non ita evenit in mortali, quod in hac providentia nequit remitti, alio mortali non remisso: ergo licèt actus pœnitentis circa veniale non debeat esse fuga respectu omnis venialis; actus pœnitentiæ theologicè sumptæ circa mortale non remissum debet esse fuga respectu omnis mortalis.

152. Respondebis primò cum Dicastillo, non requiri ad actum verum pœnitentiæ theologicè sumptæ circa mortale non remissum propositum adhuc virtuale non peccandi de cætero, sed sufficere propositum non

committendi iterum peccata, de quibus ſe pœnitens accuſat, aut quæ commiſit: ac proinde Pęnitentiam non reſpicere tanquam immediatum obiectum materiale, aut virtuale peccata, quæ committi poſſunt. Ratio ejus eſt, quia ille eſt verus actus poenitentiæ theologicè ſumptæ circa mortale non remiſſum, qui ex Tridentino requiritur ad valorem Sacramenti, licèt non ſufficiat ad ſacramenti fructum; adeoque maneat Sacramentum validum, & informe, ſicuti de Baptiſmo diximus in ſuo tract. à num.24. Ad valorem autem Sacramenti Pœnitentiæ ſufficit propoſitum non committendi iterum peccata, de quibus pœnitens ſe accuſat, aut quæ commiſit, licèt non ſufficiat ad fructum Sacramenti. Cæterùm reſponſio iſta, & falſa eſt, & rationem noſtram nequaquam diſſolvit. Quapropter

153. Contra primò: Licèt ille actus nō haberet pro objecto materiali omnia lethalia, quæ à pænitente poſſunt committi, non repugnat alter actus à pœnitentia quá tali elicitus, qui fugiat ea omnia lethalia, ſed hoc ſufficit, ut ea omnia ſint objectum materiale pœnitentiæ per modum fugæ, ut per ſe patet:

tet: ergo &c. Contra ſecundò: Ut aliquod ſit objectum materiale unius Scientię non requiritur, quod attingatur ab omni actu illius Scientiæ quá talis, ſed ſufficit, quod ab aliquo actu illius ſcientiæ quá talis attingatur, ut omnibus philoſophis, & theologis notum eſt. Sic ut tres operationes intellectûs ſint objectum materiale logicæ, non requiritur, quod per quemcumque actum logicæ attingantur omnes intellectûs operationes, ſed ſat eſt, quod per diverſos actus logicæ attingantur. Pariter ut Aſtra ſint objectum materiale Aſtronomiæ non requiritur, quod per quemcumque illius actum attingantur omnia Aſtra, ſed ſat eſt, quod circa ea per diverſos actus verſetur: atqui pœnitentia quá talis poteſt per aliquos ſuos actus verſari circa omnia lethalia, quæ à pœnitente poſſunt committi, ea nimirum fugiendo per actus, qui ſint dolor de commiſſis, & propoſitum nunquam peccandi de cætero: ergo &c.

154. Contra tertiò. Non peccare de cætero, eſt nullum peccatum in poſterum committere ſaltem ex illis, quæ impediunt gratiam Sacramenti, de quo ibi Tridentinum agit, ut legenti conſtabit: atqui quodcumq;

letha-

lethale impediret gratiam Sacramenti: ergo propoſitum non peccandi de cætero, de quo ibi agit Tridentinum, ſe debet extendere ad quodcumque lethale. Contra quartò: Ut quis in hoc inſtanti præſenti dicatur non peccare lethaliter, non ſufficit, quod in hoc inſtanti vitet unum, aut plura peccata ex his, quæ commiſit, ſed requiritur, quod omnia omnino peccata lethalia vitet: etenim ſi aliquod omittat, jam non eſt verum, quod non peccat lethaliter in hoc inſtanti: ergo ut non peccet lethaliter in poſterum, requiritur, quod in poſterum nullum lethale committat: ſed non peccare lethaliter ſaltem de cætero eſt non peccare ſaltem lethaliter in poſterum: ergo &c. Contra quintò: Ut paries in poſterum non ſit albus, non ſufficit, quod ſit privatus hac, vel illa albedine, ſed requiritur, quod nullam albedinem habeat; & ſic de millenis aliis exemplis: ergo ut homo proponat non peccare ſaltem lethaliter de cætero, non ſufficit, quod proponat non patrare in poſterum hæc, vel illa peccata lethalia commiſſa, de quibus ſe accuſat, ſed omnino requiritur, quod proponat nullum peccatum lethale in poſterum committere. Ex quibus faci-

facilè impugnatur aliorum reſponſio, quam jam ſubjicio.

155. Reſpondebis ſecundò cum Gaſpare Hurtado diſp. 6. *de Pœnitentia*, quem aliqui Recentiores ſequuntur, etſi fateantur noſtram opinionem in praxi tenendam. Dicunt enim, neque ad valorem, neque ad effectum Sacramenti requiri propoſitum, aut virtuale, aut implicitum vitandi omnia mortalia, ſed ſufficere propoſitum non reincidendi in commiſſa, cum carentiâ propoſiti actualis peccati. Ratio eorum eſt, quia pœnitens tantùm tenetur dolere de peccatis cõmiſſis, non verò de aliis, quæ non commiſit: cum autem propoſitum ſolùm debeat correſpondere dolori, ſufficit, quod ſe extendat ad peccata commiſſa, & non ad ea omnia quæ poſſunt committi; unde talis pœnitentiæ actus non debet habere pro objecto adhuc virtuali omnia lethalia, quæ pœnitens poſſet committere. Hæc autem reſponſio, ſicuti & præcedens, & eſt falſa, & rationem noſtram non diſſolvit. Quapropter

156. Contra primò: licèt non eſſet neceſſarium, quod pœnitentia quá talis illum actum eliceret, poſſet tamen verè, & pro-

priè elicere illum actum, quo fugeret omnia lethalia, quæ à pœnitente possent committi: sed hoc sufficit, ut respiciat tanquam objectum materiale immediatũ per modum fugæ ea omnia lethalia, ut constat ex num. 153. ergo &c. Contra secundò; quia ista responsio non benè consonat cum doctrina Trid. exigentis propositum vitandi omnia peccata, quæ Sacramenti gratiam impedirent, ut latè dicemus infra; & in secunda parte hujus tractat., quando agamus de actibus pœnitentis, qui ex Christi institutione sunt pars essentialis Sacramenti, & diximus aliquid à n. 154. ergo &c.

157. Assero secundò: Peccata venialia sunt etiam objectum materiale immediatum pœnitentiæ, quá talis per modum fugæ. Probatur: peccata venialia participant rationem offensæ Dei à penitente commissæ: etenim non solùm sunt contra fervorem charitatis negativè, sicuti imperfectiones morales, & purus reatus pœnæ; sed etiam positivè, quatenus fundant jus ad aversionem divinam, etsi levem contra peccatorem: qua de causa licèt purus reatus pœnæ, aut imperfectiones morales non sint materia suffi-

ciens

ciens Sacramento pœnitentiæ, peccata venialia ſunt materia ſufficiens, etſi non neceſſaria, ut docet Trid. ſeſs. 14. cap. 5. dicens: *Nam venialia, quibus à Dei gratia non excludimur, & in quæ frequentiùs labimur, quamquam rectè, & utiliter, citrâque omnem præſumptionem in confeſſione dicantur, quod piorum hominum uſus demonſtrat, taceri tamen citra culpam, multiſque aliis remediis expiari poſſunt*: atqui actus pœnitentiæ quá talis per modum fugæ immediatè fugit quidquid participat rationem offenſæ Dei commiſſæ à pœnitente: ergo &c. Ma:, & Conſequen. tenent. Minor verò patet, quia actus pœnitentiæ, quá talis, utpotè dolor, & deteſtatio de peccato commiſſo retractat offenſam contra Deum commiſſam: ergo immediatè fugit quidquid participat rationem offenſæ Dei commiſſæ à pœnitente. Ex dictis

158. Fit primò: peccatum habituale eſſe objectum immediatum pœnitentiæ quá talis per modum fugæ: Ratio eſt, quia eſt offenſa Dei nondum deleta, & à pœnitente commiſſa: ſed talis offenſa Dei eſt objectum immediatum pœnitentiæ quá talis: ergo &c.

Pro-

Propter eandem rationem opus externum constituens unum peccatum cum interno est objectum pœnitentiæ, quá talis per modum fugæ, cum illud concretum ex interno, & externo sit vera Dei offensa auertenda à pœnitente, ut dicitur in tractatu *De peccatis*, & in confessione explicanda, ut in secunda parte dicemus. Imò & peccata, si dari possint absque advertentia ad Deum, erunt objectum pœnitentiæ, cùm talia verè displicerent Deo, ejusque offensionem promererentur: ipse enim ut creator naturæ rationalis, ejusque caput morale, odio habet ea, quæ fiunt contra dictamen rationis naturalis; sicut pater, qui est caput filii, odio habet offensas contra filium sine advertentia ad ipsum patrem. Advertendum tamen est circa peccatum habituale: id, quod istud addit supra actuale non esse offensam, sed carentiā destructionis offensæ commissæ, adeoque secundùm illam reduplicationem non esse objectum pœnitentiæ quá talis. Quæ ratio eodem modo militat pro lethali dimisso, quod pœnitens commisit: si enim consideretur reduplicando supra rationem remissi, non est objectum pœnitentiæ: benè verò, si consi

consideretur secundùm rationem offensæ commissæ: eo namque modo est materia sufficiens Sacramento pœnitentiæ, ut constat ex num. 54. & dicemus in secunda parte hujus tract., ac proinde & est objectum immediatum pœnitentiæ quá talis.

159. Fit secundò: Peccatum Originale non esse objectum immediatum pœnitentiæ quá talis per modum fugæ. Ratio est, quia peccatum originale non est peccatum commissum, sed contractum ex pravâ alienæ voluntatis determinatione: sed actus pœnitentiæ, ut constat ex Triden. & Florent. citatis num. 2. & 15. est dolor, & detestatio de peccato commisso: ergo &c. Quæ est etiam ratio, propter quam non tenemur dolere de originali, neque tenentur adulti ad Baptismum accedentes. Confirmatur: detestatio de peccato commisso est retractatio peccati facti: sed pœnitens non potest retractare, quod ab ipso factum non fuit: retractatio enim cadit supra actum, sive opus previè elicitum ab eo, à quo postea retractatur (quo comprehendimus peccatum omiśsionis, si possibile sit) sic ego voluntatem Petri retractare non possum, quod etiam evenit in

pro-

proposito: propositum enim efficax, quod Petrus non peccabit de cætero, non elicitur à mea voluntate, sed à voluntate Petri, ut per se est evidens. Exinde

160. Fit tertiò: peccatum alienum non esse objectum materiale pœnitentiæ quá talis per modum fugæ. Ratio est, quia peccata aliena non sunt peccata à nobis commissa: atqui virtus solùm denominatur pœnitentia ab actu illius versante circa peccata à pœnitente commissa, ut ex Trid. & Floren. diximus num. superiori, & constat ex testimoniis scripturæ, & SS. PP. adductis à num. 16. & ex S. Thom. num. 76. in quibus dicitur actum pœnitentiæ versari circa iniquitates à pœnitente commissas: ergo &c. Quapropter Div. Thom. in 4. distinct. 17. art. 2. quæst. 2. ait. *Ad primum ergo dicendum, quod contritio non est de peccato ratione substantiæ actûs tantùm, quod ex hoc non habet rationem mali, neque iterum ratione deformitatis tantùm, quia deformitas de se non dicit rationem culpæ, sed quandoque importat pœnam. Debet autem de peccato esse contritio, in quantum importat utramque deformitatem ex actu voluntatis provenientem, & hoc non est in peccato originali,*

nali, & ideo de eo non est contritio. Et in eodem articulo: *ad quintam quæstionem dicendum, quod illud idem conteritur, quod priùs durum, & integrum fuit. Unde patet quod contritio pro peccato sit in eodem, in quo peccati duritia præcessit, & sic de alienis peccatis non est contritio.* Et ibidem ad sextam. *Quantum ergo ad principium contritionis, oportet, quod sit de singulis peccatis, quæ quis in memoria habet: sed quantum ad terminum, sufficit, quod sit una communis de omnibus, tunc enim ille motus agit in vi omnium dispositionum præcedentium:* Unde

161. Fit quartò: malum pœnæ prout contradistinctum à malo culpæ, & offensæ Dei, non esse objectum aversionis, & pœnitentiæ, quá talis. Ratio est, quia actus pœnitentiæ, quá talis non fugit illud malum pœnæ: deinde reatus ad talem pœnam contradistinctus à malo culpæ non est offensa, ut constat ex S. Thom. citato num. superiori: Sic Regulæ Religionum obligantes sub pœna, & non sub culpa, relinquunt in transgressoribus reatum pœnæ, & non reatum culpæ: reatus enim ad pœnam purè talis stare potest inter amicos, nec affert

ullum jus ad averſionem quantumvis levem amici, ſicuti affert peccatum veniale. Sic quando duo amici ludunt, qui perdit in ludo habet reatum pœnæ, & tenetur alteri ſolvere debitum, quin reatus ille afferat jus ad averſionem, vel minimam amici. Qua de cauſa dolor de reatu puro pœnæ non eſt dolor de peccato commiſſo, ac proinde non eſt ſufficiens ad præſtandam denominationem pœnitentiæ virtuti, à qua elicitur. Exinde cùm imperfectiones morales ſolùm afferant reatum pœnæ, non ſunt objectum immediatum pœnitentiæ, quà talis. Quapropter licèt ab eadem virtute poſſint elici ejuſmodi actus circa imperfectiones, reatum pœnæ, peccatum originale, peccata aliena, & ſic de aliis, non erunt actus pœnitentiæ, quá talis theologicè ſumptæ, ſed virtutis, quæ per illos actus diverſas alias ſuſcipit denominationes, ut ex argumentorum ſolutione conſtabit.

§. II.

162. Aſſero tertiò: Objectum materiale immediatum pœnitentiæ, quá talis per modum

dum prosecutionis sunt ea omnia bona, quæ actus poenitentiæ ut talis elicere potest ad sui finis consecutionem. Probatur primò: actus poenitentiæ, quá talis non solùm est dolor, & detestatio de peccatis commissis, sed etiam propositum non committendi peccata de cætero, atqui non committere peccata de cætero sæpe sæpius est facere bona: ergo illa bona continentur sub objecto materiali prosecutionis actûs poenitentiæ, quá talis. Ma: & Conseq. tenent; Mi: verò Probatur: in instanti, in quo obligat præceptum amandi Deum, diligendi proximum, parendi superiori, succurrendi indigenti, & sic de aliis, non peccare est elicere actum amoris Dei, dilectionis proximi &c. ergo tunc non committere peccata de cætero est idem ac facere bona. Conf. omnia bona ut conducentia ad finem sunt objectum materiale prosecutionis virtutis respicientis finem: ergo ea omnia bona conducentia ad finem poenitentiæ, quá talis sunt objectum materiale prosecutionis virtutis poenitentiæ quá talis.

163. Prob. 2. Virtus poenitentiæ, quá talis, sive generaliter, & absolutè, sive in restrictione scholasticâ consideretur, est elici-

tiva actûs aversivi à malo,& promotivi boni: ergo sicut habet pro objecto materiali fugæ mala, à quibus avertitur, habet etiam pro objecto materiali prosecutionis ea bona, quæ promovet. Conf. pœnitentia quá talis tendit ad odium veteris vitæ, & ad propositum, & inchoationem vitæ novæ: sed hoc est tendere ad fugienda mala, & amplectenda bona conducentia ad finem pœnitentiæ quá talis: ergo &c. Conseq. tenet, & Mi: videtur per se nota. Ma: verò constat ex Trid. sess. 14. cap. 4. de actu pœnitentiæ, sive contritione præscindente à perfecta, & imperfecta ita dicente: *Declarat igitur Sancta Synodus, hanc contritionẽ non solùm cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum, & inchoationem, sed veteris etiam odium continere, juxta illud, proiicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis*: ergo &c. Ex dictis

164. Fit 1. pœnitentiam universaliter, & theologicè sumptam habere pro objecto materiali immediato ea omnia, ad quæ se extendere potest actus contritionis, quá talis ab illa virtute elicitus. Sic actus contritionis quá talis elicitus à charitate potest peccatum fugere, simulque amare Deum pro-

propter ſe ipſum, ſive propter divinam bonitatem, adeoque divina bonitas non ſolùm erit objectum formale, ſed etiam objectum materiale per modum proſecutionis illius virtutis pœnitentiæ quá talis: idemque ſuo modo dicendum de aliis virtutibus univerſalibus voluntatis, ex doctrina tradita à num. 67. Fit 2. pœnitentiam ſpecialem in reſtrictione ſcholaſtica acceptam, utpote reſpicientem actum pœnitentiæ, à quo denominatur in ratione pœnitentiæ ſecundùm rationem compenſationis juris Dei offenſi, reſpicere pro objecto materiali per modum proſecutionis omnes omnium virtutum actus, prout invenit in illis honeſtatem talis compenſationis, ex dictis num. 79. & 85. pœnitentia enim ſpecialis non fugit eos actus pœnales, & meritorios, ſed potiús eos amplectitur ad ſatisfaciendum pro offenſa; ſi tamen eos reſpiceret non quidem ex motivo offenſæ, ſed ex motivo ſatisfaciendi pro puro reatu pęnæ, jam ille actus cùm non eſſet actus pœnitentiæ, quá talis ex n. 161. non eſt actus pœnitentiæ, de qua loquimur. Vide à n. 182.

165. Aſſero 4. cum Exim. Doct. diſp. 2. ſect. 3. num. 2. Objectum formale pœni-

tentiæ, quá talis universaliter, & theologicè sumptæ non est unum,& idem pro omnibus pœnitentiæ actibus, sed diversum pro diversitate virtutum potentium elicere talem pœnitentiæ actum. Prob. facilè ex dictis à num. 67. Virtutes universales voluntatis potentes elicere verum actum pœnitentiæ universaliter, & theologicè sumptæ, aliæ sunt virtutes theologicæ, nimirum spes, & charitas, aliæ verò morales, nimirum obedientia, gratitudo, religio, justitia, & aliæ ex dictis à num. 63.; atqui objectum formale harum virtutum non est unum, & idem, sed est diversum pro diversitate talium virtutum: ergo actus pœnitentiæ, qui ab illis possunt elici non respiciunt unum, & idem objectum formale, sed diversum pro diversitate talium virtutum.

166. Assero 5. Objectum formale pœnitentiæ in restrictione scholastica acceptæ est honestas compensativa divini juris, sive latè, sive strictè sumpti. Prob. 1: virtus pœnitentiæ accepta in restrictione scholastica est illa, quæ operatur ad compensandam offensam Dei per verum pœnitentiæ actum; sed talis virtus habet pro objecto formali honestatem

tem

tem compenſativam divini juris, ſive latè, ſive ſtrictè ſumpti: ergo &c. Conſeq. tenet, & Ma: conſtat à num. 76. Mi: verò Probatur: objectum formale talis virtutis compenſativæ tale eſt, ut ex illo elici poſsint non ſolùm actus, qui ſunt vera actualis pœnitentia, ac proinde, & ſupponunt peccatum à pœnitente commiſſum, ſed etiam actus, qui pœnitentia non ſunt, adeoque non ſupponunt peccatum commiſſum: ſed talis eſt honeſtas compenſativa Divini juris, ſive latè, ſive ſtrictè accepti: ergo &c. Ma: conſtat à num. 90. Mi: Probatur: hujuſmodi honeſtas compenſativa divini juris ex ſe indifferens eſt ad compenſationem, vel reparativam, vel præſervativam, vel juxtà exigentiam, vel juxta juris condignitatem: aqui ex honeſtate ita indifferente poſſunt elici actus præſupponentes, & non præſupponẽtes peccatum, ut per ſe eſt evidens, & cõſtat ex n. 124. ergo &c.

167. Prob. 2. Specialis pœnitentiæ virtus, utpote divini juris compenſativa, ſolùm poteſt habere pro objecto formali, vel jus divinum, vel honeſtatem compenſativam, ut ipſi adverſarii, cum quibus diſputamus, fatentur: atqui non habet pro obje-

cto formali jus divinum: ergo habet honeſtatem divini juris compenſativam. Prob. Mi: divinum jus, utpote identificatum cum ipſoDeo conſiſtit in ipſa natura divina,ratione cujus Deus eſt Dominus, ac proinde eſt prædicatum divinum: atqui ſpecialis pœnitentia virtus non habet pro objecto formali prædicatum divinum, aliter ex dictis à n. 95.eſſet theologica,& non moralis contrà id, quod ipſi adverſarii defendunt: ergo &c.

168. Conf. non minùs prærequiritur ad actum obedientiæ prævia cognitio præcepti, aut inſinuationis voluntatis ſuperioris,quàm ad actum compenſativum divini juris prærequiratur cognitio divini juris: atqui objectum formale obedientiæ non eſt voluntas ſuperioris, ſed honeſtas objectiva rei præceptæ: ergo neque objectum formale virtutis compenſativæ erit jus divinum, ſed honeſtas objectiva compenſativa juris divini Prob. Conſeq. Ideo voluntas ſuperioris non eſt objectum formale obedientiæ, benè verò honeſtas objectiva rei præceptæ, quia objectum formale obedientiæ eſt illa honeſtas præcepta, quâ adimpletur voluntas ſuperioris, & voluntas ſuperioris neque eſt

præ-

præcepta, neque ſui adimpletiva; adimpletur autem per honeſtatem objectivam rei, quæ præcipitur; atqui eadem omnino ratio militat in noſtro caſu, cùm jus divinum non cõpenſetur per ſe ipſum, ſed per honeſta tem, quæ apponitur à compenſante: ergo &c. Ex dictis

169. Fit primò: poſſe pœnitentiam exercere ſuum actum non ſolùm circa peccatum à pœnitente commiſſum, & nondum condonatum, ut patet in veniali, ſed etiam circa peccatum habituale, quamvis aliquis per revelationem ſciret eſſe jam condonatum. Ratio communis eſt, quia dum ſumus in ſtatu dolendi, ſemper poſſumus dolere, & deteſtari peccatum, quod contra Deum commiſimus, ipſique offerre compenſationem ex condignitate divini juris, licèt non ex exigentia, quatenus jam tunc illam non exigit jus divinum, quando peccatum eſt condonatum: peccator enim licèt per totam vitam intenſiſſimos virtutum actus exerceret, nunquam poſſet de condigno ſatisfacere pro offenſa lethali, adeoque quando remittitur, Deus condonat illam, & cedit juris exigentiæ. Qua de cauſa verè dicere poteſt peccator: peccavi, & non ſatisfeci pro offen-

ſa;

ſa: ex quo manet ea, quæ vocatur condignitas juris ad offerendam majorem ſemper compenſationem. Quinimo etſi peccator condignè ſatisfecerit pro veniali, ut multi defendunt ita fieri poſſe de facto, adhuc poteſt peccator de facto offerre ſatisfactionem, quaſi ſuperabundantem pro illo, cùm dignum ſit divinum jus tali compenſatione. Sic qui beneficium accepit poteſt eſſe gratus, non ſolùm præbendo æquale beneficio, ſed etiam ſuperabundans, ut magis hoc modo ſuam oſtendat gratitudinem: ergo etiam pœnitentia, præſuppoſitâ cognitione juris divini, quod læſit, ut magis oſtendat ſuum de peccato dolorem, etiam remiſſo jam perfectè peccato quoad omnia, poteſt offerre Deo majorem, & majorem compenſationem. Sicut enim gratitudo non eſt indiviſibilis, ſed major, & major eſſe poteſt, dum gratificatio moveatur à beneficio accepto; ita & compenſatio major, & major eſſe poteſt, dum moveatur contritio ab offenſa contra Deum commiſſa. Video in hac communi ratione poſſe immiſceri plures quæſtiones de voce, ea de cauſa aliam univerſaliorem dabimus num. 183.

170. Fit

170. Fit secundò: Virtutem pœnitentiæ quá talem theologicè sumptam semper respicere Deum saltem in obliquo. Ratio est, quia semper dolet de offensa Dei: sed dolor de offensa Dei necessariò respicit Deum saltem in obliquo: ergo &c. Quapropter pœnitentia philosophicè sumpta de qua num. 2. cum indifferens sit, ut cōtrahatur ad opus factū contra hominem, vel ad offensam contra Deum, etiam est indifferens, ut contrahatur ad pœnitentiam particularem theologicam, vel non theologicam. Propter eandem rationem pœnitentia grammaticaliter sumpta, de qua eo n. 2. cum indifferens sit, & ad bonam, & ad malam, ad naturalem, & supernam, ad hæc omnia membra contrahibilis est. Possibilem autem esse habitum pœnitentiæ naturalem communiter supponitur à Theologis. Ratio est, quia naturaliter cognoscitur peccatum esse difforme naturæ rationali, ut constat ex n. 10; ac proinde & capiti naturę rationalis, quod est Deus, adeoque potest voluntas viribus propriis illud detestari per actum pœnitentiæ, neque hoc excedit ejus vires: atqui ex repetitione talium actuum gignitur habitus facilitans voluntatem ad similes

actus

actus eliciendos, in quo ſtat habitus, ſeu virtus naturalis pœnitentiæ ex dictis à num. 3. ergo &c. Hæc autem eſt ratio, propter quam antiqui Philoſophi cum Platone lib. 10. *de legibus* pœnitentię virtutem cognoverunt. Sic etiam Ouidius 1. *de Ponto* de Dijs ſuis ajebat.

Sæpè levant pœnas, ereptaq; lumina reddunt,
Dum benè peccati pœnituiſſe vident.

SECTIO II.

Solvuntur oppoſita.

§. I.

171. OBJICIES primò contra primam aſſertionem. Plures ſunt actus pœnitentiæ non ſe extendentes ad omnia peccata lethalia commiſſa: ergo non ſunt ea omnia objectum materiale immediatum pœnitentiæ per modum fugæ. Probatur Antecedens: qui commiſit duo peccata, & unius invincibiliter obliviſcitur, ſi eliciat contritionem contra unum propter peculiarem illius peccati turpitudinem, elicit verum actum pœnitentiæ, ſed talis actus non ſe extendit

ad

ad omnia lethalia commiſſa: ergo &c. Reſpondeo, permitto Anteced. cum ſua probatione,& nego Conſ.quia licèt illud peccatum non attingatur ab iſto, poteſt attingi ab aliis pœnitentiæ actibus, quod ſufficit, ut ſit objectum immediatum pœnitentiæ, ex dictis à n.153.Unde argumentum nullius eſt roboris. Dixi autem permitto Anteced: quia ſi ſermo ſit de pœnitentia theologicè ſumpta ad juſtificationem impii, & ad valorem Sacramenti requiſita, eſt falſum omninò: nam ille dolor ſe debet extendere ad omnia commiſſa nondum condonata, ut latè dicemus infra, & in 2. parte hujus tract., & conſtat ex Trid. cit. n.163. de contritione ad valorem Sacramenti requiſitâ dicente, eſſe odium vitæ anteactæ: quod non haberet,ſi ad ea omnia peccata non ſe extenderet.

172. Objic.2. inſtando ſimul ſolutionem ex doctrina P.Arriagę: Licèt pœnitentia non attingat peccata aliena per omnes ſuos actus, poteſt tamen illa attingere per aliquos actus, de eis dolendo, ſimulque deteſtando: atqui hoc non obſtante peccata aliena non ſunt objectum materiale pœnitentię ex dictis n.160: ergo licèt per aliquos ſuos actus poſſit attin-

gere

gere omnia lethalia, quæ à pœnitente possunt committi, non proinde erunt ea omnia peccata objectum materiale pœnitentiæ. Conf. 1. Pœnitentia potest fugere per suos actus ea omnia peccata, in quibus militat eadem ratio sui objecti formalis, nimirum offensæ contra Deum commissæ: sed ista ratio non solùm militat in peccatis propriis, sed etiam in alienis: ergo &c. Conf. 2. Circa peccatum originale proprium pœnitentis, & circa purum reatum pœnæ potest exercere aliquos suos actus: atqui peccatum originale, & purus reatus pœnæ non exinde sunt objectum materiale pœnitentiæ: ergo &c.

173. Resp. dist. Ma: per aliquos actus pœnitentiæ quá talis, nego; per aliquos actus, à quibus non denominatur pœnitentia, conc. Ma; & distincta Mi: nego Conseq. Ratio est, quia nulla virtus denominatur pœnitentia à quocumq; doloris actu, quem potest elicere circa peccata, sed debet esse circa peccata ab ipso pœnitente cõmissa, ut constat ex n. 159. Unde dolor circa peccata aliena nõ est actus pœnitẽtiæ quá talis, ac proinde peccata aliena non sunt objectũ pœnitentię quá talis. Sic apud adversarios in Christo, & Deipara non

fuit

fuit pœnitentia quá talis, & tamen dolebant valde de peccatis alienis. Hinc ad 1. Conf. dist. Ma: per suos actus, qui omnes sint actus pœnitentiæ quá talis, nego; qui ad hanc, vel ad aliam denominationem diversam pertineant, conc. Ma: & dist. Mi: nego Conseq. ut constat ex dictis: Sic ex eodẽ objecto Justitiæ possunt elici plures actus, quin exinde sint omnes restitutio, neq; denominent Justitiam restituentem. Ad 2. Conf. distinctis præmissis ut supra, nego Cons. quia peccatũ originale, non est peccatum commissum, neque purus reatus pœnæ est offensa Dei, ut constat ex dictis à n. 159. ac proinde actus circa talia objecta eliciti non sunt actus pœnitentiæ quá talis.

174. Objic. 3. instando simul solutionem. Peccatum originale est commissum ab Adamo tanquam à capite, adeoque *inest unicuiq; proprium*, ut definit Trid. sess. 5. in decreto *de peccato Originali*: ergo possumus illud verè retractare non minus quàm peccata commissa, ac proinde erit immediatum objectum pœnitentiæ quá talis. Prob. Cons. Quando quis per procuratorem init contractum aliquem, potest postea propriè illum retractare:

re: ergo & nos poterimus retractare peccatum commissum ab Adamo tanquam à capite, sive tanquam à procuratore nostro. Conf. Adultus, qui plura commisit peccata, potest, antequàm baptizetur, elicere veram contritionem, quâ positâ, non solùm remittentur peccata commisſa; sed etiam peccatum originale: ergo non solùm peccata commisſa, sed etiam peccatum originale erit objectum pœnitentiæ quá talis.

175. Resp. conc. Antec. & nego Conseq. Ad prob.conc.Antec. & nego Conseq. Ratio est, quia circa actum procuratoris habui ego voluntatem actualem propriam, quâ saltem dedi ei meas vices, & consensi in illius actionem; circa peccatum verò Adami nullam propriam habui voluntatem actualem, adeoque nullus manet locus propriæ retractationi: unde dolendo, & satisfaciendo pro illo, doleo, & satisfacio pro peccato contracto, non verò pro commisso, quod requiritur ad actum, & objectum pœnitentiæ quá talis, ut ex Scripturis, Conciliis, & PP. diximus n.160. Ad Cōf.dist.Antec: potest elicere veram contritionem circa peccata commissa, conc. circa peccatum originale, nego Antec. & Conſ.

quia

quia positâ ea contritione confertur gratia remissiva cujuscumque mortalis tam habitualis, quàm originalis: adeoque tunc originale remitteretur per gratiam obtentam à contritione, non quidem elicita circa ipsum, sed circa peccata commissa. Vide à n.179.

176. Objicies quartò contra secundam Assertionem. Si peccata venialia essent objectum materiale pœnitentiæ quá talis, daretur habitus deletivus venialium: sed talis habitus non datur ex dictis à nu.90: ergo &c. Resp. conc. Ma: & nego Min: quia in præsenti Providentia omnes habitus per se infusi sunt deletivi venialium: ad eandem quippe virtutem per se infusam, ad quam attinet trahere ad se suum bonum, spectat etiam retrahere à se oppositum malum, ut constat à num.6. cum autem peccatum veniale sit malum oppositum bono virtutis, exinde potest virtus tendere ad illius deletionem. Ille autem habitus non esset purè deletivus venialium, ex dictis à n.90, cum posset exercere suum munus primarium nullo præsupposito peccato in subjecto. Quapropter habitus purè deletivus venialium esset supervacaneus in hac Providentia, cum in specie cujuscumq; virtu-

tis detur habitus nobilior præstans effectum quem ille præstaret, cùm se extendat ad delenda venialia, & impedienda mortalia.

177. Propter hanc rationem docent plures cum Arriaga disp.4. sect.3. non solùm in hac Providentia; verùm etiam de potentia absoluta repugnare habitum virtutis purè deletivum venialium, quia tota malitia venialis continetur in mortali, & non è contra cum autem ille, qui virtuosè fugit venialia illa fugiat propter eorum inhonestatem, imperceptibile apparet, quomodo honestè se gerat, si curet fugere inhonestatem, quando sit minor, & non curet eam fugere, si sit major. Qualis enim habitus virtuosus esset, qui nollet furari unum obolum, & tamen non curaret furari centum duplones, ubi tota est turpitudo, quæ in furto unius oboli & alia incomparabiliter major? aut qui nollet pœnas Purgatorii, & non curaret de pœnis Inferni, ubi sunt illæ, & aliæ tantò majores? Qui nollet dolorem levem pati, & non curaret de gravi, aut qui vellet satisfacere Deo pro exiguis, & non pro majoribus? Sanè virtus pœnitentiæ, etsi non offerat Deo satisfactionem æqualem pro mortalibus quia

quia non poteſt, ex ſe non refugeret æqualem ſi poſſet; ac proinde non refugit offerre illam, quæ continetur in ſphæra ſuæ ſatisfactionis poſſibilis puræ creaturæ.

178. Objicies tamen quintò inſtando ſimul ſolutionem. Non repugnat, imò de facto datur in hac Providentia Sacramentum Pœnitentiæ per ſe primariò tendens ad delenda peccata commiſſa: ergo non repugnat, imò de facto dabitur in hac Providentia habitus pœnitentiæ per ſe primariò deletivus peccatorum. Retorqueo argum. primò: non repugnat, imò de facto datur in hac Providentia gratia habitualis abſque conſortio Sacramenti Pœnitentiæ: ergo & abſque conſortio habitûs Pœnitentiæ. Secundò: non poteſt dari in hac Providentia Sacramentum Pœnitentiæ ſine actu pœnitentis, ergo neque habitus pœnitentiæ. Reſp. deinde conc. Anteced. & nego Cônſeq. Ratio eſt, quia habitus pœnitentiæ, ſicuti & omnes habitus per ſe infuſi in hac providentia radicantur in gratia, adeoque ſunt per ſe in Anima, quandocumque eſt gratia; cumque ſint ad exercendum ſuum munus primarium, operando honeſtè, augendo gratiam, & merendo gloriam,

 quod

quod per ſe non requirit, ut anima peccaverit: anima enim non indiget peccato ad operandum honeſtè augendo gratiam,& merendo gloriam : ea de cauſa habitus per ſe infuſi non prerequirunt in hac Providentia ad exercēdum ſuum munus primarium, quod in eorum ſubjecto peccatum præceſſerit; at verò Sacramentum Pœnitentię non eſt comes gratiæ, neque datur per ſe ad augendam, ſed ad acquirendam gratiam,cum ſit Sacramentum mortuorum; eâque de cauſa eſt per ſe deletivum peccati, cum quo gratia non infunditur. Unde munus ſuum exercet in peccatore, quod habitus per ſe infuſus exercere non poſſet ex dictis n.90. cùm talis habitus non ſit habitus mortuorum, ſed vivorum.

§. II.

179. Obijcies ſextò contra tertiam Aſſertionem: Si pœnitentia virtus amplecteretur bona impeditiva peccati, non ſolùm eſſet deteſtativa peccati, ſed etiam non peccati, quod intenderet fugere per ea bona: ſed hoc repugnat ex dictìs à num.161. ergo &c. Probatur Ma: pœnitentia quá talis amplecteretur ea bona, non ſolùm ad impediendum

pec-

peccatum actuale, quod pœnitens possèt committere, sed etiam ad detestandum habituale, quod habet: possèt enim talis actus elici à spe, quæ remanet in peccatore; vel si pertineret ad alias virtutes, possèt elici ab Omnipotentia loco earum extrinsecè applicata ex dictis num. 94. atqui in eo casu non solùm detestaretur peccatum, sed etiam non peccatum: ergo &c. Prob. Mi: peccatum habituale contradistinctum ab actuali non solùm dicit peccatum commissum, sed etiam carentiam destructionis moralis illius, quæ non est peccatum: ergo detestando peccatum habituale, detestaretur peccatum, & non peccatum. Conf. primò: Pœnitentia quá talis dolere potest de peccato remisso; sed peccatum remissum supra peccatum actuale addit Divinam condonationem, quæ non est peccatum: ergo &c. Conf. secundò: Pœnitentia quá talis dolere potest de eo, quod non apposuerit impedimentum peccati, ut sic peccatum non commiserit: sed impedimentum peccati non est peccatum: ergo &c.

180. Resp. nego Ma: ad prob. dist. Ma: Sed etiam ad detestandum habituale secundùm totum concretum peccati habitualis, ne-

go; ſecundùm offenſam Dei, quæ includitu in illo concreto, conc. Ma: & diſt. Mi: neg Conſequ. Ad prob. diſt. Antec: Sed etiam ca rentiam deſtructionis tanquam conſtitut vum offenſæ, nego, tanquam conſtitutivur concreti coaleſcentis ex offensâ, & carenti deſtructionis, conc. Antecedens, & ne: Con ex dictis n. 158. Ad primam Conf. diſt. eoden modo Ma: de peccato remiſſo, ſecundùm ad æquatam rationem conſtitutivam hujus cō creti *peccatum remiſſum*, nego; ſecundùm ra tionem offenſæ Dei, quæ in illo concreto cō tinetur, conc. Ma. & diſt. Mi: nego Conſ. u ex eodem numero conſtat. Ad ſecundan Confirm. diſt. Ma: de eo, quod non appoſueri impedimentum, prout non appoſuiſſe impe dimentum ſignificat appoſuiſse peccatum concedo; prout præſcindit, aut excludit po ſitionem peccati, nego Ma. & conceſsâ Mi negoConſeq. quia pœnitentia non dolet d impedimento peccati, ſed potiùs de peccato quod eſt impedimentum ſui impedimenti Ex quo ſi benè perpendatur ſyllogiſmus ap poſitus conſtat quatuor terminis, nam in ma jori ſunt pœnitentia, & non appoſitio impe dimenti peccati; in minori ſunt peccatum, &

im-

impedimentum peccati: Cùm autem impedimentum peccati, & non appoſitio impedimenti ſint duo termini cōtradictoriè diſtincti; adsūt duo termini in majori, & alij duo in minori, ac proindè & quatuor in ſyllogiſmo.

181. Objicies ſeptimò contra 4. Concl. Si unaquęque virtus univerſalis voluntatis eliceret actum pœnitentiæ ex objecto formali diſtincto ab aliis uirtutibus, unaquęque ex illis eſſet pœnitentia ſpecialis: atqui unaquęque ex illis non eſt pœnitentia ſpecialis, ſed ſola Juſtitia ex dictis num. 76. ergo &c. Reſp. diſt. Ma: eſſet pœnitentia ſpecialis, ſumptâ pœnitentiâ ſpeciali pro ſpecie virtutis potentis elicere actum pœnitentiæ, concedo; Sumptâ in reſtrictione Scholaſtica, nego Ma: & diſt. Mi: nego Conſeq. Ratio eſt, quia ex eo quod unaquæq; virtus univerſalis voluntatis poſſit elicere verum actum pœnitentiæ theologicè ſumptum, unaquæq; illarum eſt vera ſpecies virtutis potentis elicere actum pœnitentię; adeoq; in hoc ſenſu erit pœnitētia ſpecialis. Cęterùm in præſenti nō agimus de pœnitentia ſpeciali in hoc ſenſu, ſed in reſtrictione ſcholaſtica, ex qua uni virtuti præ aliis nomē hoc quaſi per Antonomaſiam in ſcho-

lis tribuitur, ut habet Exim. Doct. disp.v.art. 1. n.1. Hujus autem restrictionis sensum accipere debent Theologi à theologiæ principibus, uti nos accipimus à D. Thom. n.76. illiusque commentatoribus cum Exim. Doct. nec licèt unicuiq; pro cerebro suo illam confingere, sicuti restrictionem rationalis philosophicè sumpti sumimus à principibus Philosophiæ ex dictis num. 65.

182. Objicies 8. contra quintam Conclusionem. Virtus specialis pœnitentiæ talis est ex objecto formali, ut possit veros pœnitentiæ actus elicere circa peccata remissa; atqui si haberet pro objecto formali honestatem compensativam Divini juris, non posset circa peccata remissa elicere verum actum pœnitentiæ: ergo &c. Ma: patet, quia peccata remissa sunt materia sufficiens Sacramento pœnitentiæ ex n.54. Mi: verò prob. Ea pœnitentiæ virtus non potest talem actum elicere in peccatore, cùm in illo non maneat; deinde neque in justo, cum in illo offensa sit jam remissa, & condonata: ergo &c. Confirmatur. Justitia non potest suum actum exercere, nisi quando datur Jus exigens satisfactionē: etenim si debeo quatuor Petro, post-

quam

quam illa quatuor ei restitui, vel postquam ipse condonavit, & juri suo cessit, jam nō possum ex justitia solvere, licèt possim ex gratitudine, aut alio simili titulo: atqui virtus, quæ habet pro objecto formali compensationem divini juris est justitia, ut constat à num 76. ergo quando offensa est condonata, jam non possum compensare ex justitia, licèt possim ex gratitudine, ac proinde in justo, in quo est offensa condonata, non potest justitia verum actum pœnitentiæ elicere.

183. Respon. conc. Ma: & nego Mi: Ad probationem nego secundam partem Antec. Ratio est, quia ut specialis pœnitentia virtus eliciat in justo verum pœnitentiæ actum, solùm requiritur, quod eliciat actum doloris detestativi peccatorum, quæ commissa, & condonata fuerunt cum proposito non peccandi de cætero, & quod talis actus ex motivo compensationis divini juris procedat, non quidem ad compensandum reparativè divinum jus efficaciter, & effectivè, cum in justo jam sit ita compensatum: reparativa enim compensatio, quæ fit per actum justitiæ, solùm dicitur pertinere ad justitiam, quatenus habet objectum formale justitiæ;

effe-

effectivè verò procedit, vel ab auxiliis divinæ gratiæ, vel ab omnipotentia extrinsecè applicata, ut diximus n. 94. In justo autem solùm requiritur actus compensationis præservativæ, qui non effectivè, sed affectivè solùm est reparativus: cùm autem justus ex eo, quod offensam contra Deum commiserit, & reus factus fuerit compensationis, pro tali offensa verè possit detestativè dolere, de tali offensa, quam commisit, eo quod reus factus fuerit eam compensandi Deo, ut constat ex num. 53. & 54. quod quidem est motivum justitiæ inter Deum, & homines intercedentis, exinde potest concipere in actu pœnitentiæ ex motivo justitiȩ formalitates doloris, & detestationis. Insuper propositum non peccandi de cætero elici etiam potest ex motivo compensandi in posterum jus divinum, scilicet prȩservativè: unde quidquid ad actum veræ pœnitentiæ in justo requiritur manifestè procedet tunc ex motivo justitiæ.

184. Quod adhuc evenire potest in humanis; Petrus enim, qui furatus est centum à Francisco, & sic contra justitiam peccavit, licèt Franciscus condonet furtum, potest verè

rè

rè deteſtativè dolere de eo , quod furtum commiſerit, & juſtitiam violaverit, ſive reus factus fuerit compenſationis juris Franciſci ab ipſo Petro læſi, proponendo ex motivo juſtitiæ nunquam jus illud lædere in poſterum, ſive non ſe facere reum iterum talis compenſationis , qui quidem actus , etſi non ſit reparativa ſolutio efficax effectivè, cùm jam offenſa ſit omnino ſoluta, ut ſupponimus, eſt formaliter efficax affectivè, & formaliter incompoſſibilis cum læſione effectiva talis juris in poſterum, quod ad nullam aliam virtutem pertinet, niſi ad juſtitiam. Hinc ad Confirmat. diſtin. Ma: non poſſum reparativè ex juſtitia ſolvere efficaciter effectivè, conc. affectivè, ſive efficaciter præſervativè, nego Ma: & diſt. Mi: nego Conſeq. quia ut ille actus eſſet gratitudinis, debebat procedere ex motivo beneficii accepti, non quidem ex motivo compenſativæ honeſtatis juris, ſicuti procederet actus iſte, de quo loquimur.

185. Objicies nonò: inſtando ſimul ſolutionem. Si actus pœnitentiæ compenſationis reparativæ in peccatore, & præſervativæ compenſationis in juſto, eo quòd ex tali moti-

motivo procederet, esset actus justitiæ; actus justitiæ quá talis esset theologicus: sed hoc est falsum ex dictis: ergo &c. Probatur Ma: ex motivo compensationis reparativæ potest peccator velle suscipere Sacramentum pœnitentiæ, quatenus reparativè compensativum juris divini lęsi per offensam, & justus Sacramentum Ecclesiæ, & alia Sacramenta, quatenus sunt præservativè compentiva: sed talis actus essent theologici, utpote attingentes divinitatem, vel hypostaticè unitam cum corpore, & sanguine Christi in Eucharistia, ut in eo tract. diximus cum Trid. num. 39. vel moraliter cum actionibus Christi meritoriis, ex quibus habent impetrationis valorem omnia Sacramenta: ergo &c.

186. Resp. nego Ma: ad probationem dist. Ma: velle suscipere Sacramentum, ut Deo bonum, nego; ut bonum justo, aut peccatori pœnitenti, conc. & dist. Mi. nego Consequen. Ratio est, quia volens Sacramenta, ut pœnitenti bona non habet pro objecto formali ultimato aliquid divinum, ac proinde talis volitio non est actus virtutis theologicæ, ex dictis à num. 95. Imò Sacramenta ut pœnitenti bona mensurantur ad mensuram valoris,

loris, qui juxta Christi institutionem pœnitenti applicatur: Cùm autem ista applicatio non sit simpliciter infinita, adeoque neque sit prædicatum divinum, actus pœnitentiæ specialis nunquam respicit in Sacramentis pro objecto suo formali prædicatum divinum. Quod autem illud prędicatum divinum sit obliquū illius objecti formalis, non sufficit ad specificandum actum theologicum, ut constat ex num. 98. Sacramenta verò formaliter, & constitutivè sumpta dicunt rem institutam, & institutionem, quæ non sunt aliquid divinum, etsi per unionem physicam, aut moralem afferant divinitatem. Sicuti res prohibita non est prohibitio, neque res præcepta est præceptum, ut constat ex dictis à num. 41. & 56. Exinde

187. Fit primò: Virtutem pœnitentiæ non denominari pœnitentiam nisi per verum actum pœnitentiæ; sicuti intellectus non denominatur intelligens, nisi per verum actum intellectionis. Vnde sicut virtus ad intelligendum non est sufficiens, ut homo præcisè per illam denominętur intelligens; ita virtus elicitiva actûs pœnitentiæ non est sufficiens, ut homo præcisè per illam denominetur

tur pœnitens. Quapropter virtus illa in Christo, Deipara, & Innocentibus, cum non posset elicere actum doloris de peccato commisso, neque erat, neque denominabatur pœnitentia; adeoque non denominabat pœnitentem voluntatem, cui inerat, ut sequenti disputatione dicemus: denominabat autem secundùm rationem absolutam virtutis, quam participabat, sive charitatis, sive justitiæ &c. Ratio est, quia ista denominatio habetur ex objecto formali, quod ex intrinsecis suis respicit unaquæque virtus, ita ut absque tali objecto formali exerceri non valeat, ut charitas, quæ exerceri non potest nisi ex objecto formali bonitatis divinæ, idemque suo modo de aliis, licèt possit ex suo primario munere exerceri, quin eliciat actum dolentem de peccato, adeoque quin sit pœnitentia; ea quippè virtus à tali actu denominatur pœnitentia, ut ex dictis constat. Imò si fugiat pœnam, non quidem ut debitam propter culpam commissam, sed propter purum reatum pœnæ; non exinde denominabitur pœnitentia, ut constat ex num.

161. Fit secundò: quod si Deus in alia Providentia ad compensationem peccati destinas-

ſtinaſſet non quidem dolorem, ſed alia objecta diſtincta, adhuc poſſet virtus juſtitiæ propter honeſtatem compenſationis ea objecta amplecti, ab eorumque amplexione denominari pœnitentia.

DISPUTATIO IV.

De efficacia, ſubjecto, & praxi Pœnitentiæ.

188. CERTVM eſt, nullum peccatum etiam poſt baptiſmum commiſſum poſſe eſſe ita grave, ut ſuperet infinitam Dei miſericordiam: cùm hæc major ſit gravitate, & numero quorumcumque peccatorum, qua de cauſa ut blaſphema reputantur illa Caini verba Gen. 4. *Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear.* Cæterùm ut refert Author de vera, & falſa pœnitentia apud Aug. tom. 4. cap. 5. non defuerunt Hæretici, qui dicerent in hac divina Providentia non eſſe omnia peccata remiſſibilia, ſaltem ea, quæ poſt baptiſmum ritè ſuſceptum committuntur. Qui quidem error tribui

bui ſolet Novato. Alii dixerunt aliqua peccata eſſe remiſſibilia, non verò omnia, idq; ſolùm ſemel poſt baptiſmum, qui quidem error attribui ſolet Novatianis, ſive Novati diſcipulis. Eorum fundamenta nituntur variis ſcripturæ, & SS. DD. teſtimoniis in pravum ſenſum detortis, ex quibus inferebant, neque pœnitentiam perfectam charitatem formatam extra Sacramentum, neque attritionem unà cum Sacramento ſufficientem eſſe ad ea peccata delenda: ac proinde dicebant, fruſtra homines agere pro illis peccatis pœnitentiam. Pro iſtorum errorum impugnatione ſit.

SECTIO PRIMA.

An omnia peccata deleri poſſint per pœnitentiam.

§. I.

189. SVPPONO primò: voces aliquando in ſcriptura non ſignificare ſecundùm verborum corticem, ſed ſecundùm ſenſum, quem in communi loquendi modo

do habent apud homines; eaque de causa cum apud homines vocari soleat impossibile, quod est difficillimum, & raro evenit; tum etiam vocari soleat impotentia ea, quæ est consequens, præsertim conjuncta cum magna difficultate simpliciter antecedenti; exinde impossibile, & impotentia solent in ista significatione aliquando usurpari in scriptura. Sic ut unum ex multis proponamus exemplum clarum: sap. 12. v. 10. de perversitate Chananęorum dicitur: *quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum*: cum tamen infra in eodem cap. v. 20. dicatur: *Deus illos puniviße dans tempus, & locum, per quem poßent mutari à malitia*. Exinde

190. Suppono secundò, quòd apud homines dici soleat etiam pœnitens, qui retractat factum, ex quocumque motivo id faciat. Quapropter etiam aliquando pœnitentia significari solet juxta hunc sensum in scriptura, nimirum grammaticalitèr, & non theologicè sumpta, de qua loquimur, ut constat ex num. 2. Talis fuit pœnitentia Caini, & Judæ minimè ordinata ad veniæ consecutionem, sed elicita cum dispositione veniæ: tum etiam pœnitentia Antiochi dolentis de

peccatis ex fine inutili, ſicut & pœnitentia Eſau dolentis ſimiliter de amiſſa benedictione paterna, ut cum D. Thom. dicemus n. 203: licèt enim Deus aliquando peccatori non det locum pœnitentiæ, ut patet in illis, qui in ipſo actu mortaliter peccandi moriuntur, vel in perpetuam amentiam incidunt, tamen dedit eis auxilia, quibus poſſent impedire peccata, ſimulque omnes Viatores ſui compotes habent parata auxilia, quibus à peccatis antea commiſsis per veram pęnitentiã poſsint reſurgere, juxta illud Apocal. 3. *ego ſto ad oſtium, & pulſo*, & Matth. 11. *venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos*, ut latiùs dicemus à n. 195. His poſitis

191. Aſſero cum omnibus Catholicis: Pęnitentia perfecta, ſive ſumpta pro actu perfectæ contritionis extra Sacramentum, ſive pro ipſo Pœnitentiæ Sacramento ſufficiens eſt, ut peccatori juſtificationis gratia conferatur, adeoque ut remittantur peccata, quin peccatorum numerus, vel qualitas obſit, quamvis poſt aliam pœnitentiam perfectam peccator ſæpiùs lapſus fuerit. Probatur primò ex Sacra Scriptura: Deus perfectè pœniten-

tentibus promisit remissionem peccatorum absq;ulla limitatione, sive peccata sint pauciora, sive plura; sive post pœnitentiam, sive ante illam cōmissa: ergo perfecta pœnitentia sufficiens est, ut gratia justificans cōferatur, & ea omnia peccata remittantur, aliter divina promissio non esset vera, quod est blasphemum. Probatur antecedens ex Joelis 2. ubi dicitur: *benignus est Deus, & misericors, & multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia*; Isaiæ 59. *non est abbreviata manus Domini, ut solvere nequeat, neque est aggravata auris, ut non exaudiat*: Ex quibus Apost. ad Rom. 2. *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* atqui misericordia Dei non promitteretur præstabilis super malitia, & parata ad exaudiendum pœnitentem, si vera pœnitentia sufficiens non esset, ut justificationis gratia ei conferretur, & peccata remitterentur: ergo &c.

192. Confirmatur primò ex Ezech. 18. *Nunquid voluntatis meæ est mors impii, & non magis ut convertatur & vivat*. Et Matth. 18. *quoties peccabit in me frater meus, & dimittam*

ei usque septies? non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies, ubi ex vulgari, & communi modo loquendi ponitur numerus finitus pro infinito, ut significetur pluries, & pluries in infinitum, ut ex SS. PP. habet Author de vera, & falsa pœnitentia apud Aug. cap. 5. ergo &c. Confirmatur secundò: magis abundat gratia in lege evangelica, quàm in lege veteri: sed in veteri Deus erat semper paratus ad quæcumque peccata remittenda perfectè pœnitentibus, ut constat ex testimoniis adductis, & ex illo Ezech. 33. *Si impius egerit pœnitentiam vitâ vivet, & non morietur*: ergo &c.

193. Probatur secundò ex Conciliis: Lateranense enim, ut habetur cap. firmiter de summa Trinitate sic habet: *Si quis prolapsus fuerit in peccatum post baptismum, potest semper per pœnitentiam reparari*. Florent. in decreto Eugenii. *Quod si per peccatum ægritudinem incurrimus animæ, per pœnitentiam specialiter sanamur*. Trid. sess. 14. de pœnitentia, canone 1. *Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia pœnitentiam non esse verè, & propriè Sacramentum pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, à Christo Domi-*

no

no nostro institutum, anathema sit. Quod idem suo modo est de perfecta contritione extra Sacramentum, ut constat ex eodem Trid. sess. 14. cap. 4. dicente: *Docet præterea, etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare priùs, quàm hoc Sacramentum actu suscipiatur*: ergo &c.

194. Probatur tertiò ex SS. PP. Author enim de vera, & falsa pœnitentia apud Augustinum tom. 4. cap. 1. ita habet: *Tuæ itaque trado dilectioni quidquid de pœnitẽtia sentio, authoritate PP. & illustratione Sancti Spiritûs*, & cap. 2. *nullum peccatum poterit remanere ante pœnitentiam*, & cap. 5. *ille enim solus diffidat, qui tantùm peccare potest, quantùm Deus bonus est*. Pariter S. Leo ser. 4. de Epiph. *dum in hoc corpore vivitur, nullius desperanda est reparatio, omnium est optanda correctio, auxiliante illo, qui erigit elisos, solvit compeditos, illuminat cæcos.* Vide alia plura testimonia apud Eximium Doctorem disp. 8. sec. 1. & apud Bellar. lib. 2. de gratia, & libero arbitrio cap. 5. tum etiam sacros Expositores ad illa Christi Domini verba, Matth. 9. *Non est opus valentibus Medicus, sed malè habentibus: euntes*

tes autem dicite, quid est: misericordiam volo, & non Sacrificium: non enim veni vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam. Ex dictis

§. II.

195. Fit primò: quemcumque viatorem sui compotem peccaturum mortaliter, si desperet de venia, cum semper habeat gratiam sufficientem, ut pœnitere possit, & Deus paratus sit ad eum recipiendum, ex testimoniis relatis. Sic super illa verba Ezech. 18. *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur:* & 33. *Nunquid voluntatis meæ est mors impii*, advertit Hieron. dicta esse ad tollendam desperationem, quia Deus ex se semper est paratus ad vitam præstandam. Sic Greg. lib. 17. *Moral.* c.4. *quisquis delinquit, & vivit, idcirco hunc divina dispensatio in æqualitate tolerat, ut ab iniquitate compescat.* Idem latè tradunt Epiphanius hæresi 59.. Leo Papa ep. 9. Fulg. ep. 7. & Prosper ad objectiones Vincentianas responsione 25. dicens: *nemini Deus correctioni adimit vitam, neque quemquam boni possibilitate spoliat*, quæ inferunt ex 11. & 12. sapientiæ, ubi de Deo dicitur:

tur: *dissimulans peccata hominum propter pœnitentiam*: Sic Cyp.lib.4.ep.2.ad Demetrianum: *Quando istinc excessum fuerit, jam non erit locus pœnitentiæ, hìc vita, aut amittitur, aut tenetur, neque quisquam, aut peccatis retardatur, aut annis*: Sic lib.de prędestinatione, & gratia cap. 14. sub nomine Aug. dicitur: *si piè de Deo sentiamus, etiam Pharaoni non denegavit misericordiam suam.*

196. Fit secundò: in hac vita nunquam cessare respectu viatoris sui compotis præceptum pœnitendi, & præçeptum etiam sperandi, ac proinde repugnare in hac Providentia totalem privationem auxilii sufficientis peccatori sui compoti. Ex quo clara patet disparitas ad casum peccatoris à tempore peccati usque ad mortem amentis, cùm ille, neque præceptis, neque prohibitionibus obligetur; sicuti obligatur, qui est sui compos: etenim in homine sui compote tota certitudo nostrę spei labefactaretur: nam juxta adversarios formidare posset peccator, ne justo Dei judicio privatus esset auxiliis sufficientibus ad poenitendum. Quapropter D. Thom. adeo veram censet doctrinam nostræ illationis, ut quæst. 86. art. 1. ita habeat:

Unde dicere, quod aliquod peccatum sit in hac vita, de quo quis pœnitere non possit, erroneum est. Primò, quia, quia per hoc tolleretur libertas arbitrii: secundò, quia per hoc derogaretur virtuti gratiæ, per quam moveri potest cor cujuscumque peccatoris ad pœnitendum, secundùm illud Proverb. 21. Cor Regis in manu Dei, & quòcumque voluerit, vertet illud. Cæterùm Exim. Doct. licèt contrariam sententiam falsam judicet disputatione 8. sect. 2. non audet illam censurâ inurere, cùm eam defendant Henricus, Abulensis, Medina, & plures alii Catholici, quorum, & Hæreticorum fundamenta sequenti sectione dissolvemus. Exinde

197. Fit tertiò: quod licèt non semper Deus actu det gratiam, ut quando homo dormit, & sic de aliis eventibus; at non habet ullum decretum absolutum, quo statuat non dare ampliùs gratiam sufficientem, quidquid homo operetur, vel quomodocũq; causæ secundæ illam postulent, aut requirant: de hoc enim modo denegandi gratiam sufficientem propter peccata commissa est tota præsens controversia. Unde non solùm Sacramentum Pœnitentiæ est utiliter iterabile,

bile, ſed etiam actus veræ pœnitentiæ, ad quem ex parte Dei parata ſunt auxilia. Illa verò controverſia, in qua quæritur, quomodo Deus parata habeat auxilia pro omnibus ex parte ſui, tam adultis, quàm parvulis, tam fidelibus, quàm infidelibus, ſpectat ad tract. *de Providentia*, ubi cum Exim. Doct. communiter dicitur, Deum omnibus adultis conferre gratiam excitantem, quia ſi homo habet fidem poteſt orare cum communi auxilio gratiæ: oratio autem, ſi cum debitis circumſtantiis fiat, habet promiſſionem certam in ordine ad ea, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem ex illo Matth. 7. *petite, & dabitur vobis*. Si verò homo non habeat fidem, vel ille audivit aliquid de fide; vel non? ſi audivit: habuit auxilium excitans, nam cum illo auditu ſemper eſt conjuncta aliqua interior excitatio gratiæ, & tunc ſi non adhibeat diligentiam, ut ad fidem perveniat, per ipſum ſtabit. Si verò nihil audivit de fide, recipiet ſaltem aliquam motionem gratiæ, per quam ad emendationem vitæ, vel abiectionem errorum aliquomodo inducatur, cui ſi benè cooperetur, majorem recipiet, ſi autem reſtiterit, liberum

erit

erit Deo, vel ultra progredi, vel ibi ſiſtere: tunc enim cùm Deus habeat parata auxilia, ſi homo correſpondeat, non minùs quàm Medicus, qui haberet contra omnes infirmitates parata medicamenta, ſi ęgrotus vellet; jam non per Deum, ſed per ipſum hominem ſtabit, juxta illud Oſeæ 13. *perditio tua Iſrael: tantummodo in me auxilium tuum*. Pariter reſpectu infantium infidelium (idem ſuo modo fidelium) qui ante rationis uſum moriuntur, confert Deus auxilia, vel parentibus, vel aliis, ut poſſint impedire cauſas ſecundas inductivas mortis infantis, ut pervenire poſſet ad ſtatum, in quo parata à Deo auxilia reciperet, vel ut parentes, aut alii perveniſſent ad fidem, & ſic remedium baptiſmi pro illis haberent. In quo ſtat mirabilis illa divinæ Providentiæ ordinatio, quâ de Deo verè dicitur primâ ad Tim. 2. *omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.*

SE-

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

§. I.

198. OBJICIES primò. In hac Providentia sunt aliqua peccata irremissibilia: ergo non possunt remitti omnia per Pœnitentiam. Prob. Antec. ex Paulo *ad Hebr.*6. dicente: *impossibile enim est, illos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœleste, & participes facti sunt Spiritûs sancti, gustaverunt nihilominus bonum Dei Verbum, virtutesque sæculi venturi, & prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam*: ergo &c. Confirmatur primò ex eodem Paulo *ad Hebr.*10. *Voluntariè autem peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis Hostia*: ergo &c. Confirm.2. ex Amos 1. ubi ait Deus: *Super tribus sceleribus Damasci, & super quartum non convertam eum.* Quam sententiam hoc, & sequenti cap. contra alios sæpè repetit: ergo &c. Confir.3. ex August. lib.1. *de Ser. Domini* in Monte versùs

sùs finem dicente: *tantam esse labem illius peccati, quo post agnitionem Dei per gratiam, fraternitas, & ipsa gratia, agitantibus invidiæ facibus, oppugnatur, ut deprecandi humilitatem subire non possit.* Confirmatur quartò ex Isidoro cap. 5. de summo bono: *Nonnulli ita à Deo despiciuntur, ut deplorare sua mala non possint.* ergo

199. Resp. nego antecedens. Ad prob. nego Conf. quia Paulus in illo loco agit de pœnitentia, quæ non se solâ, sed cum baptismo peccatum remittit: agit enim verè, & propriè de baptismo: baptismus autem est animæ renovatio, quâ nova efficitur creatura, ut constat ex n. 42. de baptismo, & habet idem Paulus ad Titum 3. dicens. *Salvos nos fecit per lavacrum reconciliationis.* Docet ergo in eo testimonio Apostolus, lapsum post baptismum non posse iterum per baptismum renovari, quia baptismus non est Sacramentum, & lavacrum iterabile, sicuti sæpe iterabantur lavacra quædam purgatoria veteris legis, ad instar quorum volebant Hebræi baptismum Christi esse iterabilem. Hæc enim est vera, & germana hujus loci interpretatio. Sic apud Aug. Author de vera

vera, & falſa pœnitentia cap. 3. vocat excæcatos illos Hæreticos, qui hoc Pauli teſtimonio abutebantur, dicentes, non manere pœnitentiæ locum iis, qui poſt baptiſmum lapſi fuerint, contra quos ſic ingenioſè inſurgit: *Sed ſi ſuperbia eos non excæcaſſet, viderent Apoſtolum non ita eſſe deſtructorem ſui laboris, atque ſui gaudii: quos enim per Epiſtolas correxit, niſi qui poſt baptiſmum ceciderant, & in peccato perſeverabant? ſi non poſſent renovari per pœnitentiam, cur prædicare eam? Præterea Corinthum revocat poſt baptiſmum peccantem, & fornicationem gentium ſuperantem. Quomodo præciperet pœnitentiam, ſi ſic contra ſuum prædicaret præceptum? ſed de baptiſmo hoc intellexit: non enim qui lapſi ſunt per iteratum baptiſmum conſequi veniam poterunt.* Hinc

200. Ad primam Conf. nego Conſequen. quia cum ibi agat Apoſtolus de baptiſmo, qui iterari non poteſt, non manet hoſtia, ſive expiatio per alium baptiſmum illis, qui poſt baptiſmum lapſi ſunt. Quaſi diceret, ait Chriſoſtomus ep. 7. in ep. ad Hebr. *Non relinquitur peccatori alius Chriſtus, cui per baptiſmum configuretur*: Ad ſecundam Con-

Confirmationem, nego Conſeq. quia in eo textu non loquitur Deus de pœna æterna, ſed de temporali, quam etiam pœnitentibus non ſemper remittit. Significat ergo Deus per illa verba, quod licèt remiſiſſet pœnam temporalem devaſtationis debitæ pro tribus primis ſceleribus Damaſci, nolebat remittere pœnam devaſtationis debitæ quarto ſceleri, ſed volebat Damaſcum devaſtari ab hoſtibus. Quinimò ſi loquatur de peccato, ait D. Hieron. facilè intelligitur de peccato impœnitentiæ finalis, à quo pro culpa ſua non recederent, cum poſſent.

201. Ad tertiam Confirmationem nego Conſeq. quia Aug. non agit ibi de non poſſe, ſive de impotentia abſoluta antecedente, ſed de impotentia conſequenti conjuncta cum magna antecedente difficultate, quæ ex dictis nu. 189. vocari ſolet impotentia. Hæc eſt expreſſa D. Thom. expoſitio quæſt. 86. art. 1. ad ſecundum dicentis: *Ad ſecundum dicendum, quod illud verbum Aug. ſic intelligendum eſt: tanta eſt labes illius peccati, ut deprecandi humilitatem ſubire non poſſit, ſcilicet de facili, ſecundùm quod illud dicitur non poſſe ſanari, quod non poteſt de facili ſanari*: Ad quartã Con-

Cõfirmationem,nego Conſeq. quia Iſidorus, ut ex ipſo contextu conſtat, non intelligit, non poſſe abſolutè, ſed non poſſe facilè, ut de Auguſtino cum D.Thom. diximus.

202. Objicies ſecundò: ſi peccata omnia eſſent remiſſibilia, Deus ſæpe exaudiret orationes verè pœnitentis pro ſe ipſo, aut ſanctorum pro eo; ſed aliquando has orationes Deus non exaudit: ergo, &c. Prob. Min. ex Hieremiæ 7. ubi Deus ait: *Tu autem noli orare pro populo hoc, nec aſſumas pro eis laudem, & orationem, quoniam non exaudiam te.* Tum etiam ex 2. Mach. 9. ubi de Antiocho dicitur: *orabat autem hic ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus.* Tandem ex 12. ad Hebr. ubi dicitur de Eſau: *non enim invenit pœnitentiæ locum, quanquam cum lacrymis inquiſiiſſet eam*: ergo, &c. Reſpondeo diſt. Ma. exaudiret orationes, in ordine ad omnes fines, quos intendit, qui orat, nego, in ordine ad remittendum peccatum verè pœnitenti, conc. Major. & diſt. Min. nego Conſeq. Ad prob. nego Conſeq.

203. Ratio eſt, quia Deus non exaudit ſemper orationem, in ordine ad remittendam pœnam temporalem, & in hoc ſenſu intelligi-

ligitur locus citatus ex Hieremia, unde perperam ex illo probatur esse peccatum aliquod irremissibile: orationes autem Antiochi, & Esau non exaudivit Deus, quia illi non orabant cum vera pœnitentia, ut habet D. Thom. loco citato num. superiori dicens: *Ad primum ergo dicendum, quod Esau non verè pœnituit, quod patet ex hoc, quod dixit: venient dies luctûs Patris mei, & occidam Iacob fratrem meum.* Similiter enim neque Antiochus verè pœnituit, dolebat enim de culpa præterita, non propter offensam Dei, sed propter infirmitatem corporalem, quam patiebatur.

204. Obiicies tertiò: Matth. 12. dicitur de blasphemia contra Spiritum Sanctum: *Qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro,* & 1. Jo. 5. *est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis*: ergo talia peccata sunt irremissibilia. Confirmatur primò ex Act. 8. ubi Simoni Mago dicitur: *pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua, & roga Deum, si fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui*: atqui ly *fortè* significat, quod illud peccatum potest esse ex remissibilibus, & non ex irremissibi-

ſibilibus: ergo &c. Confirmatur ſecundò ex Amb. lib. 2. de pœnit. cap. 10. dicente: *Reperiuntur qui ſæpiùs agendam pœnitentiam putant, qui luxuriantur in Chriſto*: ergo &c.

205. Reſp. nego Conſeq. quia ſi per peccatum contra Spiritum Sanctum, & per peccatum ad mortem intelligatur peccatum impęnitentiæ finalis, in quo homo moritur, ut ſentit Auguſtinus, nec diſſentit D. Th. planum eſt, illud peccatum, neque in hoc ſæculo, neque in alio remitti; non quidem in hoc ſæculo, quia peccator noluit agere pœnitentiam, quam potuit agere ante mortem, non in alio ſæculo, quia poſt mortem jam non eſt ampliùs pœnitentię locus, unde non ſignificatur peccatum irremiſſibile; ſed peccatum, quod erat remiſſibile, & poſt mortem nunquam remittetur: neque oportet orare pro tali peccatore, ſive potiùs damnato. Quam expoſitionem de peccato ad mortem amplectitur Exim. Doct. diſp. 8. ſec. 1. cum magno cenſu SS. PP.

206. Si verò intelligantur peccata perpetrata ex magna malitia, quibus dæmoni tribuuntur illa opera facta ex gratia veram fidem comprobantia, & quæ debebant Spi-

ritui Sancto tribui, adeoque contra Spiritum Sanctum commissa dicuntur, cui opera gratiæ tribuuntur, tunc non *remitti*, non significat *absolutè*, sed significat non *remitti de facili*, juxta phrasim scripturæ cit. n. 189. quæ est expositio D. Thom. ubi supra sic dicentis. *Ad tertium dicendum, quod illud verbum, vel blasphemia contra Spiritum Sanctum est finalis impœnitentia, ut Aug. dicit in lib. de Verbis Domini tom.* 10. *quæ pœnitus irremissibilis est, quia post finem hujus vitæ non est remissio peccatorum. Vel si intelligatur per blasphemiam, Spiritûs Sancti peccatum, quod fit ex certa malitia, vel etiam ipsa blasphemia Spiritûs Sancti, dicitur non remitti, scilicet de facili, quia tale peccatum non habet in se causam excusationis; vel quia pro tali peccato punitur aliquis, & in hoc sæculo, & in futuro.*

207. Ad primam Confirmationem conc. Ma: & nego Mi: quia, ut ait Ambr. lib. 2. de pœnitentia, per ly *fortè* non significatur impotentia, sed difficultas juxta phrasim scripturæ. Sic Hieremiæ 26. ait Deus: *noli subtrahere verbum, si fortè audiant, & convertantur unusquisque à via sua mala*; & Ezech. 3. *Et dixit ad me: fili hominis omnes sermones*

meos

meos, quos loquor ad te, aſſume in corde tuo, & auribus tuis audi, & vade ingredere ad tranſmigrationem ad filios populi tui; & loquêris ad eos, & dices eis: hæc dicit Dominus Deus; ſi fortè audiant, & quieſcant, ubi ly *fortè* non ſignificat conjecturalem ſcientiam, utpote Deo repugnantem, ſed difficultatem, quam Deus optimè cognoſcebat. Ad ſecundam Confirmationem nego Conſeq., quia Ambroſ. in eo tractatu non loquitur de pœnitentia interna theologicè ſumpta, ſed de externa, & ſolemni, quæ ex conſuetudine Eccleſiæ non iterabatur, & erat una, ſicut baptiſmus eſt unus. Sic D. Thom. quæſt. 84. art. 10. *Ad ſecundum dicendum, quod Ambroſius loquitur de pœnitentia ſolemni, quæ in Eccleſia non iteratur.*

§. II.

208. Objicies quartò: Miracula, quibus Dominus infirmitates corporales ſanavit, ſignificant ſanationes ſpiritualium infirmitatum, quibus homines liberantur à peccatis, ſed non legitur, quod Dominus aliquem cæcum bis illuminaverit, vel quod aliquem leproſum bis mundaverit, aut ali-

quem mortuum bis ſuſcitaverit: ergo illi, qui ſemel per baptiſmum liberati ſunt à Chriſto, non poſſunt in hac Providentia ulteriùs liberari, ac proinde eorum peccata erunt irremiſsibilia. Confirmatur primò ex Greg. cit. num. 17. *Pœnitentia eſt perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare*: ergo ſi aliquis verè pœniteat, non iterum peccat, ac proinde poſt primam veram pœnitentiam non dantur peccata iterum remiſſibilia. Confirmatur ſecundò ex Iſid. lib. de ſummo bono cap. 16., ut habetur de pœnitentia diſt. 3. cap. irriſor.: *irriſor eſt, non pœnitens, qui adhuc agit, quod pœnitet*: ergo &c. Confirmatur tertiò ex Ambr. ſer. 8. in pſalm. 118. ut habetur 23. quæſt. 4. *facilitas veniæ incentivum præbet delinquendi*; atqui ſi peccatis ſemel remiſsis, poſſent nova peccata iterum remitti per pęnitentiam, Deus concedens facilè veniam præberet incentivum delinquendi: ergo &c.

209. Reſp. diſt. Ma: ſignificant ſanationes ſpiritualium infirmitatum, ſumptâ ſignificatione præcisè ex effectu ſanitatis, nego; ex virtute Medici ſanantis, concedo Ma: & conceſſa Mi. nego Conſeq. Ratio eſt, quia ſigni-

gni-

gnificatio non solùm provenit ab illis effectibus factis: quamvis enim Christus non sanasset omnes mortuos, qui erant in mundo, sed paucos, nimirum filiam Jairi, filium Viduæ, & Lazarum, exindè non solùm extenditur pœnitentia ad resuscitandos solùm tres peccatores, sed ad omnes, qui eam verè facere volunt, ut vel ipsi Hęretici fatentur: aliter non ad omnes, sed ad solos tres Hęreticos posset inter omnes extendi pœnitentię virtus. Sic etiam licèt unumquemq; ex illis solùm semel suscitaverit Christus, non solùm extenditur pœnitentia ad suscitandum semel Pœnitentem, sed ad suscitandum, quotiescumque verè pœnitere voluerit: sumitur enim significatio à virtute Medici, quæ non solúm ad semel, sed ad multoties suscitandum est potens. Sic Author de vera, & falsa pœnitentia cap. 5. & cum illo D. Thom. quæst. 84. art. 10. dicit: *sed qualis hic Medicus, qui malum iteratum nesciret curare? Medicorum, est centies infirmum centies curare: qui cæteris minor esset, si aliis possibilia ignoraret.*

210. Ad primam Confirmationem, nego Conseq. quia ad actum pœnitentiæ solùm requiritur, quod ipso permanente non detur

peccatum in anima, neque cum illo poſsit componi. Cæterùm cùm voluntas, utpote libera, poſsit illum actum retractare, exinde poteſt peccare, poſtquàm elicuerat veram pœnitentiam. Hinc ad ſecundam Confirmationem, diſt. Antecedens: eſt irriſor, ſi adhuc peccat, dum dicit, ſe pœnitere, concedo Antecedens; ſi peccat poſtea, quando retractavit actum elicitum pœnitentiæ, nego Antec. & Conſeq. Neque alia eſt mens SS. Gregorii, & Iſidori, ut ait D. Thom. cit. per hæc verba. *Ad quartum dicendum, quod pœnitere eſt anteacta peccata deflere, & flenda non committere, ſcilicet ſimul dum flet, vel actu, vel propoſito: ille enim eſt irriſor, & non pœnitens, qui ſimul dum pœnitet, agit, quod pœnitet, vel proponit iterum ſe facturum, quod geſſit, vel etiam actualiter peccat eodem, vel alio genere peccati. Quod autem aliquis poſtea peccat, vel actu, vel propoſito, non excludit, quin prima pœnitentia vera fuerit: nunquam enim veritas prioris actus excluditur per actum contrarium ſubſequentem: ſicut enim verè currit, qui poſtea ſedet, ita verè pœnituit, qui poſtea peccat*: huc uſq; D. Th. qui & authoritate, & ratione ſolutionem noſtram confirmat.

211. Ad

211. Ad tertiam Confirmationem dist. Ma: incentivum prębet utentibus benè misericordiâ divinâ, nego; abutentibus, sive potiùs facientibus incentivum pro culpa sua, concedo Ma: & dist. Mi: nego Conseq. Ratio est, quia, quod ex se est incentivum ad amandum Deum, fit à pravis hominibus, per abusum, incentivum ad odio habendum. Unde Deus nunquam præbet incentivum, sed præbet id, quod ab ipsis pravè fit incentivum. Deus autem per illam magnam misericordiam satis ostendit; quantùm sibi peccata displiceant, *qui semper præstò est ea destruere, ne solvatur quod creavit, nec corrumpatur, quod amavit*, ut cum Aug. ait D. Thom. loco cit. ad 6.

212. Objicies quintò ex Authoribus Catholicis citatis num. 196. Justitia divina non est minor, quàm misericordia, atqui misericordia ita se ostendit erga aliquos, ut eos confirmet in gratia, ne possint labi, aut relabi in peccatum: ergo justitia Dei ita se debet ostendere erga alios, ut eos obduret in peccato per subtractionem gratiæ, ut non possint post peccatum resurgere per poenitentiam, ac proinde in hoc sensu erunt plura

peccata in hac divina Providentia irremissibilia. Confirmatur primò ex Paulo ad Rom. 9. de Deo dicente: *Cujus vult miseretur, & quem vult indurat*: atqui sicut est magna Dei misericordia beneficiũ per confirmationem in gratia; ita est magnum supplicium obduratio per negationem sufficientis gratiæ ad pœnitentiam: ergo sicuti unum non repugnat in hac Providentia, neque repugnabit aliud.

213. Confirmatur secundò: ex Jo. 12. ubi de Judęis dicitur: *Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isajas: excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum, ut non videant oculis, & non intelligant corde, & convertantur, & sanet eos* Similia habentur de Esau ad Heb. 12. & de Antiocho 2. Mach. 9. atque universaliter Ecclesiastis 7. dicitur: *considera opera Dei, quod nemo possit corrigere, quem ille despexerit*: atqui peccatorem non posse credere, neque posse se corrigere, est non posse se convertere per pœnitentiam: ergo &c. Confirmatur tertiò: nemo potest elicere actum pęnitentiæ, nisi dependenter à fide, ut constat ex Trid. cit. num. 133. ergo qui incidit inpeccatum infidelitatis, incidit

in

in impotentiam pœnitendi, pro ut oportet, ac proinde peccatum ſaltem infidelitatis non poterit deleri per pœnitentiam.

214. Reſp. concedo Ma: & diſt. Mi. miſericordia ita ſe oſtendit ex neceſſitate: nego; ex puro beneplacito Dei, conc. Mi: & nego Conſeq. Ratio eſt, quia beneplacitum Dei in ordine ad talem effectum confirmandi aliquos in gratia, ut Deiparam, & alios, conſtat nobis ex Scriptura, Conciliis, & SS. PP. beneplacitum autem negandi peccatori auxilia ſufficientia, ut pœnitere poſſit, ſi velit, nobis non conſtat, ſed oppoſitum: ut conſtat ex teſtimoniis adductis num. 190. in quibus, nullo excepto viatore rationis compote, vocat Deus ad ſe omnes, dicens: *venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos*: quæ vocatio eſt gratia Dei; & venienti promittit pœnitentiam, ut habetur pſalm. 50. & remiſsionem peccati: *cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies*: & Zach. 1. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos*; ita ut ex dictis num. 193. ſolùm poſſit deſperare ille, qui ſit tam malus, quàm Deus bonus eſt. Quod ita non eſſet, ſi Deus cuicumque peccatori rationis compoti non

con-

conferret auxilia sufficientia. Hinc

215. Ad primam Conf. conc. Ma: & dist. secundam partem Mi. est magnum supplicium, quo Deus utitur in hac Providentia, nego, quo non utitur, concedo Mi: & nego Conseq. Ratio est, quia quod Deus dicitur obdurare, obcæcare, & despicere peccatorem, nunquam verificatur ratione voluntatis divinæ, aut solius impotentiæ nostræ simpliciter antecedentis: nam Deus, & semper, & omnibus tribuit quantum sufficit ex parte actus primi, ut possimus emolliri, videre, & redire in dignitatem filiorum Dei, ex illo Joannis 1. *dedit eis potestatem filios Dei fieri*: ac proindè possumus semper, si velimus, agere pœnitentiam, per quam possumus prudenter sperare peccatorum remissionem. Ad secundam Conf. conc. Ma: & dist. Mi. est non posse impotentiâ absolutâ, & antecedente, nego, impotentiâ consequente conjuncta cum magna difficultate antecedẽte, concedo Mi. & nego Consf. ex dictis num. 189. quia sicut Deus neminem inducit in aliquod peccatum positivè voluntate antecedente, sed tantùm subsequitur peccatum purè permissivè, post illam voluntatem antecedentem; ita

ita nullum Viatorũ obdurat in peccato commiſſo, aut impœnitibilem, & inemendabilem reddit voluntate antecedenti, ſed id ſolùm ſequitur voluntate ſimpliciter conſequente, & purè permiſsiva mali conjuncta cum illa magna difficultate antecedneti, cujus nos ſoli nobiſmetipſis ſumus authores. Unde non in Deum, ſed in nos refundenda eſt tota culpa.

216. Quapropter Alexander VIII. die 7. Decembris anno 1690. inter illas 31. propoſitiones, juremeritò damnavit ſextam, quę ſic habebat: *gratia ſufficiens ſtatui noſtro non tam utilis, quàm perniciosa eſt, ſic ut proinde meritò poſſimus petere: à gratia ſufficienti libera nos Domine.* Ad tertiam Confirmationem concedo Antecedens, & nego Conſequ. quia infidelis poteſt redire ad fidem, & ex illuſtratione actûs fidei elicere ſalutarem pęnitentiam: habet enim gratiam ſufficientem potentiæ abſolutæ antecedentis conſtitutivam, ut conſtat ex dictis. Quapropter idem Alexander VIII. inter ſupradictas damnatas propoſitiones damnavit quintam, quæ ſic habebat: *Pagani, Iudæi, Hæretici, aliique hujus generis nullum omnino accipiunt à Ieſu Chriſto influxum; adeoque hinc rectè inferes, in*

illis

illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficienti.

SECTIO III.

De subjecto, & praxi Pœnitentiæ.

§. I.

217. FUNDAMENTA ad hujus sectionis difficultates resolvendas desumenda sunt ex formalitatibus doloris, detestationis, & propositi actûs pœnitentiæ constitutivis. Dolor enim, ut ex dictis constat, est effectus anxietatis, tristitiæ, atque inquietudinis, quo animus tristatur, anxiatur, & cruciatur de peccato commisso, quod detestatur, & aversatur: & hoc est, quod dicitur à Scriptura, Conciliis, & Patribus conteri, compungi, & scindi: sicut enim voluntas anxiatur, tristatur, & dolet de malo præsenti physicè, vel intentionaliter; ita de præsenti peccato, & præsenti denominatione, quam relinquit, ex dictis num. 49. Dolor autem potest esse non solùm in parte inferiori, & sensitiva, quâ ratione prodit in lacrymas, suspiria, singultus, aliosque similes effectus, sed

ſed etiam in parte ſuperiori animæ, & purè ſpirituali, qui quidem dolor eſt, de quo in præſenti agimus. Sic dæmones, qui ſunt purè ſpirituales habent veros dolores, tum & animæ in Purgatorio verè dolent de peccatis. Plerumque tamen in hominibus compoſitis ex corpore & anima, ex dolore purè ſpirituali facilè oritur dolor ſenſitivus in parte inferiori: unde non ſolùm de peccatis propriis, ſed etiam de alienis haberi poteſt dolor, quatenus aliquomodo malum meum reputo offenſam Dei, quem amo, vel ob aliud ſimile motivum.

218. Sic etiam Chriſtus, & Deipara maximè dolebant de peccatis alienis, dum erant viatores, ſive in ſtatu dolendi. Dolor quippe ſpiritualis, de quo loquimur, cùm ſit actus voluntatis, qui non poteſt tendere in objectum, niſi ut cognitum, prærequirit ad ſui elicientiam cognitionem mali propriam principii non adhuc conſtituti in ultimo termino anxietatis excluſivo, ratione cujus motivi, ut volunt aliqui, prodit affectus anxietatis, triſtitiæ, & inquietudinis ex intrinſecis ſuis, cùm exigentia, & tendentia uniuſcujuſque actus ſit actui intrinſeca. Alii verò

aliter

aliter discurrunt in tractatu de passionibus, dicentes hanc doloris tendentiam esse evidenter cognitam ex experientia, cùm secum afferat asperitatem, quam purus amor secum non affert, & quâ spiritus non suaviter, sed durè torquetur, quod satis est ad discernendum actum doloris ab aliis, ex quocumque capite sumatur discrimen, sive à subjecto, sive ab objecto, sive à principio. Unde actus, qui ex intrinsecis suis talem effectum formalem præstare non potest, non est dolor. Ex quibus facile est inferre naturam actûs pœnitentiæ quoad formalitatem doloris, & quomodo in Beatis reperiri non possit.

219. Detestatio verò, ut constat ex nu. 49. est actus fugæ, sive odii, quo peccatum præteritum efficaciter aversamur, & abhorremus, ideoque detestatio dici solet odium abominationis. Si autem detestemur peccatum à nobis commissum, dicitur retractatio, ut constat ex numer. 159. His verbis: *Nollem peccasse*: declarari solet detestationis actus, vi cujus ostenditur affectus voluntatis ad peccatum fugiendum, illudque impediendum, si reperiretur voluntas in circunstantiis, in quibus illud potuit evitari, ut constat ex nu. 45.

Ne-

Neque formalitas deteſtationis habet univerſalem dependentiam à prȩſuppoſita formalitate doloris, aut è contra, ut conſtat ex n. 52. Propoſitum non peccandi de cætero, eſt formalitas actûs pȩnitentiæ excludens voluntatem peccandi de cætero.

220. Quatuor conditionibus præditum debet eſſe propoſitum. Prima eſt, ut ſit firmum, ita ut quæcumque ſe offerret occaſio peccandi mortaliter, manente illo actu propoſiti, homo non peccaret, neque poſſet cum illo peccatum conjungere, ut conſtat ex D. Thom. citato nu. 210. ubi cum communi DD. notat accuratè Valentia diſp. 7. qu. 11. punct. 2. non obeſſe firmitati propoſiti, quod aliquis, conſideratâ ſuâ fragilitate, meritò timeat, aut exiſtimet ſe ad vomitum rediturum: propoſitum quippe eſt actus voluntatis; illa vero exiſtimatio eſt actus intellectûs, qui poteſt conſiſtere cum firmo propoſito voluntatis, cum ex eo quod voluntas libera ſit, & mutabilis, meritò quis timere poſſit, ne mutetur de bono propoſito in malum. Secunda conditio propoſiti theologicè ſumpti eſt, ut ſit univerſale, & ſupernaturale, quale eſt illud, quod concipitur ex univerſali mo-

tivo

tivo explicato à num. 18. quando fit ex impulſu Spiritûs Sancti, ex dictis num. 22. tunc enim, & eſt univerſale, & ſupernaturale.

221. Tertia conditio eſt: ut nullius mali metu, nulliuſque boni amore velit quis in poſterum peccare mortaliter, quod ex dictis à num. 18. & 68. habetur facile ex motivo univerſali. Ea de cauſa prudentes confeſſarii non curant, ut pœnitentes ad proponendum in particulari deſcendant, quando efficaciter ex motivo univerſali proponunt. Sicut enim terribilia in ſpecie narrata majorem nobis terrorem incutiunt, adeoque voluntas difficiliùs movetur ad ea complectenda; ſic etiam jucunda ſpeciatim, & ſingillatim propoſita multò fortiùs provocant ad ſui amplexionem, adeoque & difficiliùs movetur voluntas ad propoſitum efficax ea vitandi, ac proinde utilius eſt ad generale motivum recurrere. Quarta propoſiti conditio eſt, ut ex efficacia ſua ſit fuga cujuſcumque occaſionis, quæ vitari debet: nam cùm talis occaſio ſit peccatum, qui non haberet voluntatem efficacem fugiendi talem occaſionem, neque voluntatem efficacem haberet fugiendi omnia peccata. His poſitis.

222. Aſ-

222. Assero primò. Virtus per se infusa pœnitentiæ, quà talis non reperitur in Christo, Deipara, Innocentibus, & Beatis; benè verò in reliquis justis, qui de peccatis, ut à se commissis contra Deum detestativè dolent cum proposito non peccandi de cætero. Probatur facilè Conclusio ex his, quæ hùc usque diximus in toto tractatu: Pœnitentia quà talis, sive universaliter, & theologicè, sive restrictè considerata est illa virtus, quæ denominationem pœnitentiæ accipit ab actu suo, qui sit animi dolor, & detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero, atqui virtutes, quæ sunt in Christo, Deiparâ, Innocentibus, & Beatis non possunt suscipere denominationem à tali actu, cùm Christus, Deipara, & Innocentes nunquam peccatum commiserint, adeoque neque potuerunt de illo dolere cum proposito iterum non peccandi: Beati autem, cum sint incapaces doloris ratione statûs, non possunt elicere actum doloris; reliqui autem justi, qui peccarunt, & sunt in statu dolendi, quam optimè possunt talem actum elicere, ut per se patet. Sic etiam, & animæ in Purgatorio existentes: ergo, &c.

223. Aſſero ſecundò: ſufficit ad verum pœnitentiæ actum, & ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ propoſitum, quod ſolet vocari virtuale, & continetur in contritione, vel attritione habita ex motivo univerſali, quo quis deteſtatur omnia lethalia propter offenſam Dei ſummè dilecti, vel propter motivum pœnæ omnino fugiendæ. Probatur primò: illud propoſitum eſt ſufficiens, quod habet, quidquid ex parte propoſiti requirit Tridentinum ad verum pœnitentię actum ſacramenti pœnitentię conſtitutivum; ſed hoc habet propoſitum virtuale à nobis aſſignatum: ergo &c. Probatur Min. Trid. ſeſs. 14. cap. 4. explicans, quale ſit iſtud propoſitum, docet ſufficere, *ſi voluntatem peccandi excludat*: atqui actus, quo pœnitens deteſtativè dolet de peccatis commiſſis propter motivum univerſale omnino, ut à nobis expoſitum, metaphyſicè excludit voluntatem peccandi, ut conſtat ex dictis à num. 67. ergo &c.

224. Probatur ſecundò: quando pœnitens efficaciter, & deteſtativè dolet de peccatis commiſſis propter motivum omnino univerſale, vel poteſt mortaliter peccare in ſenſu compoſito illius doloris, vel non? Si primum:

mum: ergo dolor ille non attingit motivum omnino universale, contra id, quod supponimus: repugnat enim in ipsis terminis, quod ego detester, & doleam de uno peccato præcisè, quia est offensa Dei, & simul velim committere offensam Dei. Unde si, eo actu perseverante, veniat in mentem, utrùm velim committere offensam Dei, voluntas statim se avertet ab omni lethali, respuetque omnino efficaciter Dei offensam, quod idem est, ac elicere formale propositum. Si autem non ita se gereret, signum erat, quod dolor ille non procedebat ex motivo omnino universali, ut optimè notavit Exim. Doct. disput. 20. sect. 4. num. 33. ac proinde ex sola inadvertentia elicitur actus ille absque formali proposito: Si secundum: ergo ille actus doloris habet formalitatem propositi à Tridentino requisitam, ac proinde est certò sufficiens ad verum pœnitentiæ actum, & ad sacramentum pœnitentiæ constituendum. Vide num. 233. Reliqua, quæ hìc adjungi possent, constant ex dictis disp. 1. & 2. Exinde

§. II.

225. Fit primò: actum pœnitentiæ universalis non solùm procedere ex motivo ex

ſe univerſali, verùm etiam ad actum illum eliciendum debere concurrere tale motivum, ut univerſale, & ut ſe extendens ad omnia peccata. Ratio eſt, quia ſi non cognoſceretur ut univerſale ſe extendens ad omnia peccata, ſed ut conſequibile, quamvis homo actu peccet, affectus ad motivum ex ſe univerſale non reſpiceret motivum illud, ut univerſale, ſed poſſet hìc, & nunc conjungi cum affectu ad actuale peccatum, adeoque non excluderet omnem volũtatem peccandi. Sic caſu, quo homo haberet revelationẽ de eo, quod eſſet prędeſtinatus, & quod intra totum annum non eſſet moriturus, ſciret utique exinde, peccatũ, quod in hoc inſtanti vellet committere, neutiquam allaturum eſſe ipſi pœnam inferni.

226. Exinde motivum nudè ſumptum fugiendi pœnas inferni in inſtanti, pro quo homo ille committeret tale peccatum, non repræſentaretur ipſi, ut motivum univerſale ad omnia peccata fugienda, cùm illud peccatum, etſi afferat meritum ad pœnas, ſicuti afferunt omnia lethalia, non afferret ipſas pœnas. Quapropter ut homo ille in eo caſu ratione pœnarum conciperet motivum univerſale, debebat ob motivum pœnarum fu-

gere

gere efficaciter, quidquid esset condignum tali pœnâ, aut aliam similem tendentiã elicere: tunc enim cùm quodcumque lethale esset condignum tali pœnâ; actus ille verè excluderet voluntatem peccandi, sive committendi quodcumque lethale. Idem dicendum, si quis per ignorantiam judicaret, se non posse fugere pœnas Inferni, nisi committendo modò peccatum: tunc enim motivum fugiendi pœnas non repræsentaretur, ut universale ad fugienda omnia peccata, ut per se patet. Quod idem de aliis similibus casibus dicendum est, ut constabit à num. 235.

227. Fit secundò: ea omnia peccata, quæ cum desiderio fugiendi pœnas Inferni committerentur in casibus assignatis num. superiori; quando motivum pœnarum nudè sūmptũ non attingebatur ut universale, posse verè postea fugi à peccatore ex motivo pœnarum, si ut universale repræsentetur postmodùm in aliquibus circunstantiis: Sic casu, quo per ignorantiam peccasset homo, eliciendo hunc actum: *ego mallem peccare, quàm in perpetuum pati eas pœnas*: considerando postea, per illum actum exposuisse se periculo eas patiendi, & contraxisse condignitatem ad illas,

poterit quàm optimè ex motivo fugiendi condignitatem ad pœnas, aut ex timore se exponendi tali periculo, dummodo hæc motiva illi ut universalia repræsententur, fugere efficaciter omnia lethalia. Sic homo considerando, quod eo ipso, quod peccet, jam est dignus Inferni pœnâ, & quod aliunde est omnino incertus de tempore, & auxilio efficaci ad pœnitendum, potest moveri ex metu gehennæ, tanquam ex motivo universali ad omnia lethalia detestanda, ut dicemus num. 236. unde Authores, qui dicunt requiri formale propositum non peccandi de cætero, intelligendi sunt, quando motivum doloris non proponitur ut universale ad omnia peccata. Qua de causa Tridentinum non dixit, quamcumque attritionem conceptam ex metu gehennæ disponere ad gratiam cum Sacramento, sed illam, quæ incompossibilis sit cum voluntate peccandi.

228. Fit tertiò: pœnitentem accedentem ad Pœnitentiæ Sacramentum cum contritione à nobis exposita, præscindente à perfecta, & imperfecta, nullatenus exponere frustrationi sacramentum; licèt ob inadvertentiam formale propositum non eliciat: si enim

enim advertat; imperceptibile apparet, ut non proponat ex dictis num. 224. Quapropter nullo modo comprehenditur doctrina nostra sub prima ex 65. propositionibus ab Innocentio XI. damnatis. Exinde Cardenas in expositione hujus propositionis dissert. 2. cap. 6. art. 2. quæst. 4. num. 80. ita habet: *Sed notandum est, aliter dicendum esse de proposito virtuali, quod continetur in contritione, vel attritione habita ex motivo universali, quo quis detestatur omnia peccata lethalia propter offensam Dei summè dilecti, vel propter motivum gehennæ omnino fugiendæ. Est enim supra omnem probabilitatem omninò certum, quod hoc propositum virtuale sufficiat: nam Trid. sess. 14. cap. 4. affirmat illam attritionem, quæ voluntatem peccandi excludat, sufficere intra Sacramentum Pœnitentiæ ad gratiam sacramenti consequendam; sed ea detestatio peccatorum mortalium, ex eo motivo universali concepta, excludit voluntatem peccandi: non enim est compossibilis cum tali voluntate: ergo talis detestatio continet virtualiter id propositum, & facit illud esse sufficiens ad valorem, & fructum Sacramenti*. Huc usque Cardenas, qui clariùs loqui non poterat pro nostra sententia. Et ratio ulterior est, quia

licèt ille dolor philoſophicè vocetur propoſitum virtuale: theologicè tamen conſideratus, eſt propoſitũ formale, ut cõſtabit à n.468.

229. Fit quartò: Propoſitum præcisè quà propoſitum univerſale non ita ęquivalere contritioni univerſali, ſicuti contritio ęquivalet propoſito. Ratio eſt, quia propoſitum præcisè quà tale habet pro proprio effectu ſuo excludere voluntatem peccandi: cùm autem generalis contritio hanc peccandi voluntatem excludat, evidenter ęquivalet propoſito quà propoſito. Contritio verò quà talis habet pro proprio effectu ſuo triſtitiam, anxietatem, inquietudinem, & cruciatum animæ, ex dictis à num.217. Cum autem propoſitum quà tale huic effectui non æquivaleat, ut patet in eo, qui nullum peccatum commiſit, & tamen habet propoſitum non peccandi de cætero, qui nullam habet triſtitiam, nec dolorem, ſed ſerenitatem, & pacem; ac proinde non dicitur habere contritionem, nec pęnitentiam; ſicut nec Beati, quamvis habeant illud propoſitum; exinde propoſitum præcisè, ut propoſitum non ęquivalet contritioni ut contritioni.

230. Quapropter communis ſententia cum

Exi-

Eximio Doctore, Bellarmino, Coninck, & Bonacinâ docet, quod licèt unus actus amoris Dei sit sufficiens ad justificationem extra sacramentum, non tamen est sufficiens ad sacramentum pœnitentiæ. Si autem propositum universale dolorosè procederet; ut contingere solet, quando elicitur ex recordatione peccatorum commissorum; tunc jam æquivaleret contritioni quà tali; sicuti de amore Dei super omnia communiter docent Theologi, quando elicitur ex recordatione peccatorum commissorum, qui in eo eventu non potest nisi dolorosè procedere; ac proinde tunc tale propositum est sufficiens ad Sacramentum Pœnitentiæ, ut latè docet Arriaga to.7. disp.13.& tom.8. disp.38. & Moya in selectis theologicis disp. 5. q.12.

SECTIO IV.

Solvuntur opposita.

231. OBJICIES primò contra primam Assertionem. Omnes virtutes per se infusæ, quæ nullam arguunt imperfectionem fuerunt in Christo Domino, Deiparâ, Innocentibus, & Beatis, ac proinde Charitas,

tas, Justitia, & aliæ similes: sed charitas est pœnitentia virtus universalitèr, & theologicè sumpta; Justitia verò est pœnitentia virtus restrictè accepta: ergo pœnitentia virtus, & universalitèr, & restrictè considerata reperitur in Christo, Deipara, Innocentibus, & Beatis. Resp. dist. Ma. fuerunt quoad entitatem, concedo: quoad denominationem supponentem subjecti sui imperfectionem, nego Ma. & dist. Min. Charitas, Justitia, & aliæ similes sunt pœnitentia virtus, si sumantur præcisè quoad entitatem, nego, quoad denominationem desumptam ab actu doloris, & detestationis de peccato commisso à Tridentino exposito, conced. Min. & nego Conseq. Ratio est, quia nulla virtus quoad munus suum primarium est pœnitentia, sive virtus pœnitentia quà talis, ut constat ex dictis à num. 90. sed talis appellatur à munere suo secundario, quod quidem munus exercetur, postquam subjectum, in quo adest ea virtus, commisit peccatum: Cum autem reperiri nequeat tale munus in Christo, Deipara, Innocentibus, & Beatis, utpote peccato carentibus, ut per se est evidens, & diximus num. 187. exinde nequit in illis reperiri vir-

virtus pœnitentiæ, ſive pœnitentia quà talis.

232. Objicies ſecundò contra ſecundam Aſſertionem: Tridentinum non ſolùm meminit deteſtationis, & doloris de peccato commiſſo, ſed etiam propoſiti non peccandi de cætero: ergo non ſolùm dolor, ſed etiam formale propoſitum requiritur indiſpenſabiliter ad pœnitentiam. Confirmatur. Si quis advertens ſe formale propoſitum non habere, & tamen nollet illud elicere, peccaret mortaliter, ita ſuſcipiendo ſacramentum: ergo formale propoſitum requiritur ad valorem ſacramenti. Reſp. conc. Antec. & nego Conſequent. quia propoſitum, quod à Tridentino requiritur, ut explicat ipſum Concilium citatum num. 223. conſiſtit in actu voluntatis efficaciter excludente voluntatem peccandi: cum autem non ſolùm propoſitum formale, ſed etiam propoſitum virtuale præſtet hoc munus, exinde ad propoſitum requiſitum à Trid. ſufficit non ſolùm actus propoſiti formalis, ſed etiam virtualis.

233. Ad Conf. diſt. Antecedens: peccaret mortaliter, ſi quando adverteret poſſe ex vi illius actus ſe conjungere cum voluntate peccandi, concedo; ſi ex vi illius actûs cogno-

ſce-

ſceret, ſe excludere omnem voluntatem peccandi, nego Antecedens, & Conſeq. quia in eo caſu cognoſceret, ſe habere quidquid à Trid. requiritur: imò interrogatus pœnitens ſtatim reſpōderet, ſe nolle in poſterum peccare, non minùs, quàm ſi formale propoſitum elicuiſſet, cum non minùs ſit incomponibilis cum voluntate peccandi de cætero unus actus, quàm alter: ac proinde eliceret tunc formale propoſitum, reſpondendo interrogationi, ex dictis num. 224. Si tamen ſupponamus, quod impercebtibile apparet, nimirum ut in ſenſu compoſito illius generalis contritionis, & advertentiæ de defectu formalis propoſiti, adhuc maneret libertas ad non eliciendum propoſitum formale, ſicuti manet libertas ad non eliciendum actum ſecundum formalis propoſiti, poſtquam primum elicuit; non teneretur ad illum eliciendum; cùm ſe cognoſceret ex vi primi actûs ſatis diſpoſitum, & incompoſſibilem cum voluntate peccandi.

234. Objicies tertiò, inſtando ſimul ſolutionem. Dolor ex metu gehennæ non excludit omnem voluntatem peccandi: ergo quando contritio concipitur ex metu gehennæ ſem-

ſemper requiritur indiſpenſabiliter propoſitum formale. Probatur Antecedens: ſi quis commiſiſſet hoc peccatum: *ſi eſſet neceſſarium eligere pœnas inferni ad vitandum peccatum lethale, ego potiùs peccarem, quàm infernum eligerem.* Propoſitum vitandi hoc peccatum eſſet propoſitum eligendi infernum, potiùs quàm peccatum; cum in illa hypotheſi non aliter poſſet peccatum vitari, quàm eligendo infernum, atqui metus inferni, & voluntas vitandi illum non poteſt movere ad eligendum illum: ergo neque ad propoſitum vitandi prædictum peccatum. Conf. deteſtatio doloroſa peccati ex motivo attritionis non ſufficit ad fugiendum omne peccatum, etiamſi motivum ſit generale: ergo ultra dolorem illum deteſtativum requiritur propoſitum formale. Probatur Antecedens: ſi quis conſiderans gravem acerbitatem pœnæ æternæ, dicat intra ſe: *ego mallem pecare, quàm in æternum pati illas pœnas*: peccaret graviter: atqui in iſto caſu repugnaret fugere hoc peccatum ex odio pœnarum: eſſet enim velle ſimul duo contradictoria, ſcilicet: *nolo peccare, ne damner*; *volo peccare, ne damner*: ergo &c.

235. Reſ-

235. Respondent primò aliqui Recentiores, dist. antecedens: dolor ex metu gehennæ ex motivo non universali, concedo, ex motivo universali, nego antecedens, & Conseq. Ad probationem, concedo Ma:& distinctâ, ut supra Mi: nego Conseq. Ratio est, quia quando homo consideret, quod per illud peccatum factus fuerat reus pœnarum inferni, simulque considerat præsentem divinæ Providentiæ ordinationem, facilè poterit invenire motivum universale ad illud, & reliqua omnia peccata fugienda ex timore gehennæ: in hac enim divina Providentia electio inferni prę peccato est medium ad infernum vitandum, ac proinde ex metu inferni, quàm optimè potest quis de eo peccato dolere, simulq; proponere eligere infernum, potiùs quàm peccatum. Rem explicāt exemplo: si aliquis reus mortis sciret, quod eligendo mortem, & ad illam se offerendo, mortem vitaret, benè posset ex metu mortis ad mortem se offerre, & eam eligere: ergo quando sciat peccator, quod eligere infernum est illi medium ad infernum vitandum, quàmoptimè poterit, ex metu inferni, infernum eligere. Ad Confirmationem, negatur

Ante-

Antecedens. Ad probationem negatur Mi: quia in eo casu eligere infernum non esset velle, & nolle effectivè, sed velle affectivè, ut fugiat effectivè. Cæterùm ipsa explicatio pugnat contra istos Recentiores sic respondentes: nam ista pœnitentia talis esse debet non solùm coram hominibus, sed coram Deo, qui intuetur cor, & videt illum affectum non esse efficacem, qualis debet esse verus affectus pœnitentiæ coram Deo. Quapropter.

236. Respondeo ipse, dist. Antecedens: dolor ex metu gehennæ in circunstantiis, in quibus metus gehennæ repræsentatur ut motivum universale, nego: in circunstantiis, in quibus non repræsentatur, ut motivum universale, conc. Antecedens, & nego Conseq. Ad probat. dist. Ma: esset propositum eligendi infernum, eligendo reatum condignitatis ad illum, nego; detestando reatum condignitatis ad illum, conc. Ma: & dist. Mi: voluntas vitandi infernum cum reatu condignitatis ad illum, non potest movere ad eligendum illum cum tali reatu, conc. ad eligẽdum illum sine tali reatu, nego Mi: & Conseq. Ad Conf. nego Antec. Ad probationem,

conc.

conc. Ma: & dist. Mi: repugnaret fugere hoc peccatum ex odio pœnarum, conceptis pœnis sine reatu ad illas,conc. cum reatu condignitatis ad illas,nego Mi: & Conf. quia tunc non diceret homo ille absolutè, volo, & nolo pœnas, ne damner, sed volo pœnas sine reatu,ne damner cum reatu condignitatis ad illas, qui quidem actus nullatenus est implicatorius,sed valdè honestus,& laudabilis,ut per se patet.

237. Explico solutionem: metus inferni per se loquendo, & seclusâ ignorantiâ, inadvertentiâ,extraordinario privilegio,aut revelatione, ex se affert in ista divina providentia circunstantias sufficientes ad constituendum motivum universale cuicumque lethali oppositum : seclusis enim illis circunstantiis, quæ per accidens supervenire possent, re per se consideratâ, & ut communiter evenit, scit peccator,quodcumque lethale afferre reatum condignitatis ad eas pœnas, illasque ipsi infallibiliter sustinendas, si in peccato lethali moriatur: cognoscit insuper contingentiam amittendi subitaneè vitam; exinde ergo moveri potest ex timore gehennæ ad detestandum dolorosè quodcumque lethale:

lethale,neq;in ſenſu compoſito hujus motivi elicere poteſt actum, quo dicat, *vellem potiùs peccare,quàm eas pœnas incurrere*: neq; actum, quo dicat:*ſi non eſſent illæ pœnæ,peccarem*:& ſic de aliis ſimilibus: cum enim ſciat, hujuſmodi actus eſſe peccatum, manente eo affectu, quo propter timorem gehennæ deteſtatur omnia peccata, impoſſibile omnino eſt, quod eos actus eliciat. Qua de cauſa dolor ex metu gehennæ, ſi excludat omnem voluntatem peccandi, ut communiter concipitur (ait Tridentinum) ſatis eſt ad actum attritionis requiſitæ ad pœnitentiam.

238. Si autem ex aliquo accidenti deficiant circunſtantiæ illæ, quibus proximè proponitur objectum univerſaliter, jam objectum non movebit ut univerſale; ſicuti ſi deficiat applicatio, ſive approximatio ignis ad comburendam ſtupam; tunc ignis non comburet ſtupam. Unde ſicuti ut ignis ſtupam comburat, requiritur, quod ſi per iſtam viam non poſſit applicari, applicetur per aliam viam;ita ſi objectum non poſſit per unam viam applicari, ut univerſale, neceſſe eſt ad hoc, ut univerſaliter moveat, quod per aliam viam applicetur,ut univerſale. Ex-

inde cùm casu, quo per ignorantiam elicita fuissent illa peccata in argumento proposita, præclusa esset via, ut metus pœnarum applicetur, ut universale, sicuti antea applicabatur, necesse est, ut per aliam viam applicetur ut universale, si debet movere ut universale. Applicabitur autem ut universale, si recursus fiat ad aliam circunstantiam, nimirum, si peccator sibi proponat, quàm malam gehennam cum reatu ad illam: etenim multò pejùs incomparabiliter est, pati pœnam cum culpa, & reatu ad illam, uti patiuntur malefactores, & damnati in inferno, quàm sine culpa, & sine reatu ad illam; sicuti Sancti Martyres cum summâ lætitiâ mortem propter Christum patiebantur. Illud ergo motivum timendi pœnam cum reatu ad illam esset in eo casu sufficiens ad eliciendum dolorem detestativum omnium lethalium ex motivo universali, & sufficiens certissimè ad propositum virtuale.

239. Quod idem suo modo dicendum est in aliis circunstantiis, quæ fingi possunt: si enim motivum ex uno capite non possit proponi, ut universale, vel non movebit ut universale, & sic non satis erit ad dolorem, qui sit

ſit virtuale propoſitum nunquam peccandi de cætero, vel quærenda eſt circunſtantia,in qua poſſit ut univerſale movere. Hæc autem doctrina non ſolùm eſt peculiaris pro noſtro caſu, ſed communis pro omnibus motivis univerſalibus. Exemplum ſit in motivo bonitatis divinæ, quæ apud omnes certiſſimè ſufficit ad vitanda omnia peccata, ſi proponatur, ut motivum univerſale omnibus peccatis oppoſitum; & tamen ſi non ita proponatur, non ſufficit, v. g. quando quis per ignorantiam invincibilem judicaret, jurare cum mendacio ad ſalvandam vitam proximi,non eſſe peccatum lethale; tunc ex deſiderio fugiendi omnia lethalia propter bonitatem Dei, non fugeret homo illud mendacium, neque illud juramentum falſum.

240. Quapropter motivum bonitatis divinæ debebat approximari, non per iſtam, ſed per aliam circunſtantiam, ad fugiendum iſtud mendacium, & perjurium. Exinde adverſariorum argumentum non ſolùm eſt invalidum, verùm etiam omnino extra rem, quam agimus: nam in caſu, & circunſtantiis ab adverſariis aſſignatis, vel me-

tus gehennæ proponitur ut motivum universale omnibus peccatis oppositum, vel non? si primum: jam proponitur sufficiens ad eliciendum dolorem universalem, ac proinde, & qui certò sit virtuale propositum non peccandi de cætero. Si secundum: cùm ex illa approximatione non possit elici dolor universalis, neq; elicietur dolor, qui sit virtuale propositum non peccandi de cætero. Verùm exinde quomodo probabitur, quod quando approximatur sufficienter ad eliciendum universalem dolorem, non approximetur sufficienter ad eliciendum virtuale propositum? Sanè hoc neutiquam sequitur, sed oppositum; adeoq; ex hoc argumento, si benè expendatur, potiùs confirmatur, quàm impugnetur nostra sententia.

241. Objicies quartò: Dolor de peccatis ex motivo universali non inducit ad vitandum peccatum: ergo non est propositum virtuale. Probatur Antecedens: ad vitandam gehennam non est medium necessarium non peccare hic, & nunc; sufficit enim, vel non peccare, vel si committatur peccatum, delere postea illud per pœnitentiam: ergo in illa detestatione non includitur propositum vitan-

vitandi peccata in futurum, ſed vel vitandi, vel delendi poſtea illa per pęnitentiam. Confirmatur: ſi aliquis ex revelatione ſciret, ſe eſſe prędeſtinatum, dolor, quem conciperet de peccatis ex metu gehennæ, non afferret ſecum tale propoſitum virtuale, cùm enim ſciret, ſe poſtea deleturum illa peccata per pœnitentiam, etſi laberetur in illa, non apprehenderet, tanquam medium neceſſarium ad ſalutem, vitare peccatum ſubſequens: ergo ex metu gehennæ non determinaretur ad vitanda peccata in poſterum.

242. Reſp. nego Antecedens. Ad probationem diſt. Antecedēs: ad vitandam gehennam per affectum elicitum ex illa, tanquam ex motivo univerſali, nego: per alios diverſos affectus; conc. Antecedens, & nego Conſ. ut conſtat ex dictis; etenim licèt Deus poſſit me ſalvare, etiamſi ego peccem, & poſſit mihi dare tempus pœnitentiæ; hoc tamen non eſt in mea poteſtate, poſſum enim ſubitò mori: exinde ſi ego volo efficaciter ſalvari ex metu gehennæ tanquam ex motivo univerſali, volo non ponere impedimentum, quo poſito non eſſet in mea poteſtate ſalvari, ac proinde nolo ponere peccatum. Sic ſi

volo efficaciter vivere, non proiicio in mare unicum panem, quem habeo ad vitam; licèt conjecturam habeam, quod Petrus fortasse dabit mihi dimidium sui panis: at cùm id non sit certum, neque in mea potestate, non impedit ad concipiendum, modo exposito, motivum universale.

243. Ad Confirmationem dist. Antecedens: ex metu gehennæ concepto, ut motivo universali, nego, non ita concepto, conc. Antecedens, & dist. Cons. eodem modo. Ratio est, quia in illo casu posset ille homo concipere dolorem de peccatis commissis, quatenùs afferebant condignitatem ad gehennam: sciret enim, quod si committeret vel unum peccatum in posterum, haberet condignitatem ad gehennam, quam deberet delere, ut revelatio verificaretur, & adimpleretur, & quod ita meliùs esset, talem condignitatem vitare, ex quo dolor ille jam esset incompossibilis cum quacumq; condignitate ad gehennam, ac proinde, & cum quocumque lethali. Si autem non conciperet motivum universale, non esset casus, de quo agimus, ut dixi n. 240.

244. Objicies quintò: Propositum ex mo-

motivo universali, ad omnia peccata se extendente, non est incompossibile cum voluntate peccandi: ergo neque dolor ex motivo universali. Probatur Antecedens: potest voluntas præscindere peccata præterita à futuris, & de præteritis gaudere, proponendo firmiter vitare futura. Sic sæpe senes proponunt firmiter in futurum castè vivere, & tamen illis non displicet lascivia juventutis: Item sæpe gaudent, & jactant bella inita præterita, & tamen proponunt non iterum ire ad bellum: ergo &c. Resp: nego Anteced: ad probationem dist. Antecedens: proponendo ex motivo universali, ad omnia peccata se extendente, nego: ad sola futura, & non ad præterita, conc. Antec. & nego Conf. etenim si Senex proponat castè vivere ex odio turpitudinis contra castitatem, quod est universale motivum, ad peccata præterita, & futura se extendens in linea castitatis, non potest simul cum illo actu complacere in luxuria præteritâ. Pariter si proponat non iterum ire ad bellum, ex motivo æquè se extendente ad detestanda bella præterita, & futura, non potest simul cum illo actu gaudere de bello præterito.

245. Cæterùm cùm illi, qui ita se jactant, non proponant ex motivo universali, se extendente ad præterita, & futura, sed ad sola futura: solent enim prononere non redire ad bellũ,& ad luxuriam cum viribus extenuatis, & facilè amissibilibus in peccatis,& laboribus belli, quas antea non ita extenuatas habebãt: ac proinde sic, vel aliter cõtrahunt suum motivum ad futura, & non extendunt ad præterita: quapropter solùm detestantur futura, & gaudent de præteritis. Si autem detestarentur futura ex motivo eodem modo se extendente ad præterita, simul cum illo actu nequaquam gaudere possent de præteritis: sic Senex, qui verè dolet de suis peccatis ex motivo universali, non complacet in peccatis juventutis, secùs autem si non doleat ex motivo universali. Pariter, qui proponit non committere futura,ex motivo universali æquè se extendente ad præterita,detestatur virtualiter præterita, secùs si non proponat ex tali motivo universali. Unde nulla manet vis argumento. Quæri poterat in præsenti, an merita per peccatum mortificata reviviscant per veram pœnitentiam. Cæterùm quia hujus difficultatis resolutio nullam

jam habet connexionem cum principiis antecedentibus, aut consequentibus, illam modò omitto, commodiùs alibi soluturus. Nunc verò ad actus proprios pœnitentiæ, & obligationem illos eliciendi progrediamur.

DISPUTATIO V.

De Contritione perfecta.

246. CONTRITIO ex Tridentino sess. 14.cap.4. alia est perfecta, & alia imperfecta. Perfecta est illa, quæ etiam extra Sacramentum est sufficiens dispositio ad justificationem, & est dolor de peccatis commissis propter Deum super omnia dilectum, ut ex dicendis constabit. Imperfecta, quæ vocatur attritio, est dolor ob alia motiva conceptus, sive ob metum inferni, amissionis gloriæ, sive propter peccati turpitudinem. Exinde attritio, & contritio distinguuntur essentialiter, cùm unaquęque ex intrinsecis suis respiciat diversum objectum formale: contritio enim respicit bonitatem divinam, ut Deo bonam; attritio verò respicit suum objectum formale, non quidem

ut

ut Deo, ſed ad ſummum, ut peccatori bonum: unde peccator magis unitur cum Deo ex vi contritionis, quàm ex vi attritionis, adeoque & peccata nobiliori modo manent deteſtata per contritionem. Qua de cauſa D. Thom. in ſuppl. quæſt. 1. art. 2. ad. 2. dixit: *Attritio non dicit acceſſum ad perfectam contritionem; unde in corporalibus dicuntur attrita, quæ aliquomodo diminuta ſunt; ſed non adhùc ſunt comminuta, ſed contrita dicuntur, quando omnes partes tritæ ſunt ſimul per diviſionem ad minima, & ideo attritio ſignificat in ſpiritualibus quandam diſplicentiam de peccatis commiſſis, ſed non perfectam; contritio autem perfectam*. An autem ad hanc perfectam contritionem requiratur indiſpenſabiliter, quod ex motivo charitatis procedat? Negant Soto, & alii apud Cardinal. de Lugo diſp. 5. ſec. 1. qui etiam conatur oſtendere eſſe probabile, quod procedat ex motivo Religionis, Obedientiæ, Juſtitiæ, aut alio ſimili, licèt P. Vazquez hanc ſententiam erroneam appellaverit. Eximius Doctor diſp. 4. ſec. 2. num. 13. ait, ſibi aliquando placuiſſe, eamque appellat probabilem, pro cujus reſolutione ſit.

SE-

SECTIO PRIMA.

An contritio sufficiens ad justificationem extra sacramentum debeat esse ex motivo Charitatis.

§. I.

247. ASSERO cum communi. Contritio sufficiens ad justificationem extra sacramentum debet esse ex motivo charitatis. Probatur ex Tridentino sess. 14. cap. 4. *de Contritione* sufficienti ad justificationem extra Sacramentum, ita dicente. *Si contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur:* Ergo ex mente Concilii non aliter contritio extra Sacramẽtum sufficiens est ad justificationem, nisi quatenus dolor de peccatis commissis perficitur charitate, sive quod idem est, formalitas illa doloris, quæ ex genere suo est ignobilior, identificetur cum formalitate dilectionis Dei super omnia, sive charitatis, quæ nobilior est, sicuti de animali hominis dicitur, quod non est animal imperfectum, sed

ſed perfectū, ideſt identificatū cum rationali: ergo ex mente Concilii contritio ſufficiens ad juſtificationem extra Sacramentum procedere debet ex motivo charitatis. Confirmatur: Concilium eo cap. 4. contradiſtinguens contritionem perfectam, quæ extra ſacramentum juſtificat, ab imperfecta, quæ non juſtificat extra ſacramentum, docet eſſe charitate formatam, adeoque in re adeò gravi diminutè procederet, ſi eſſet aliqua contritio non formata charitate, quæ extra ſacramentum juſtificaret: ſed hoc nemo audebit dicere: ergo, &c. Vide num. 252.

248. Reſpondebis primò. Concilium non proceſſiſſe diminutè, cùm ibi doceat, imperfectam contritionem eſſe, quæ vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennę, & pœnarum metu communiter concipitur. Unde contritio illa, quæ concipitur de peccato, quia eſt irreverentia, vel injuria Dei, aut contemptus Divini præcepti in ſenſu Concilii non eſt contritio indigens ſacramento ad juſtificationem, adeoque eſt contritio in ſenſu Concilii potens extra ſacramentum juſtificare. Contra tamen primò. Concilium ibi contradiſtinguens contritionem perfectā

ab

ab imperfecta, non dicit, perfectam esse, quæ communiter est charitate formata, sed absolutè dicit esse illam, quæ est charitate formata. Imperfectam verò non dicit, quæ semper, sed quæ ex ibi assignatis motivis communiter concipitur; per quæ verba indicat non concipi semper ex illis motivis, sed etiam posse ex aliis: ergo, ex mente Concilii perfecta contritio solùm potest concipi ex motivo charitatis; imperfecta verò ex aliis motivis.

249. Contra secundò. Qui dolet de peccato ex motivo Religionis, Justitiæ; vel Obedientiæ, etiam dolet de peccato ob ipsius turpitudinem; nimirum, quia privat honestate Religionis, Justitiæ, &c. Sicut qui amat actionem aliquam ex motivo Religionis, vel Justitiæ, amat honestatem creatam, quam respiciunt illæ virtutes: ergo dolor de peccatis ob illa motiva est attritio in sensu Concilii. Contra tertiò. Quando aliquis dolet de peccatis, prout sunt offensa Dei, vel considerat offensam Dei, ut pœnitenti malam, & sic non est actus Theologicus, sed Moralis, & pura attritio, ut constat à num. 128. & 135. vel considerat illam ut Deo malam,

& sic

& ſic eſt actus charitatis, ſive dolor, aut contritio charitate formata, ut Concilium loquitur, & loquuntur SS. PP. qui dicunt, dolorem de peccatis, prout ſunt offenſa Dei, eſſe contritionem: ergo in ſenſu Concilii, & SS. PP. nullus actus eſt contritio, qui non procedat ex motivo charitatis.

250. Reſpondebis ſecundò. Concilium ibi nomine charitatis intellexiſſe gratiam habitualem, ſive ipſum habitum charitatis, nam loquitur de contritione, cui contingenter advenit, ut informetur charitate; dicit enim: *Si contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contingat*: at actui charitatis, cum ſit ipſa charitas actualis, non advenit contingenter, ſed eſſentialiter informari charitate actuali, ſolùmque advenit ipſi contingenter informari charitate habituali: hoc autem modo etiam advenit contingenter actui contritionis elicito à Juſtitia, Obedientia,&c.ut informetur Charitate,adeoq;quando ita informetur, erit perfecta contritio in ſenſu Concilii,non minùs,quàm actus Charitatis. Contra primò: ibi loquitur Concilium de contritione, quâ ut ultima diſpoſitione ſe diſponit peccator ad recipiendum habitum gra-

gratiæ, & charitatis, quam dispositionem dicit satis disponere, si sit charitate formata: atqui dispositio charitate formata ad recipiendum habitum charitatis, nequit esse formata charitate habituali, sed actuali, aliter esset informata habitu pro priori ad habitum, cum sit dispositio ad habitum pro priori ad habitum: ergo nomine charitatis non intellexit Concilium habitum, sed actum: ac proinde solùm vocat contritionem actum illum, qui ex motivo charitatis procedit.

251. Contra secundò. Si Concilium nomine contritionis formatæ charitate, intelligeret contritionem conjunctam cum habitu gratiæ, aut charitatis; cùm habitus charitatis sit, vel idem realiter cum habitu gratiæ, vel, ut verius judico, cum illo in hac Providentia metaphysicè connexus, nihil aliud definiret, nisi quod illa contritio est ultima dispositio extra Sacramentum ad habendum habitum gratiæ, & charitatis, quæ extra Sacramentum conjungitur cum habitu gratiæ & charitatis, quod idem esset, ac definire, contritionem esse conjunctam cum gratia, quando est conjuncta cum gratia: sed talis definitio, utpote identica est ridicula, & in-

digna

digna Concilio: ergo non loquitur Concilium de contritione formata charitate habituali, ſed actuali, ac proinde de actu contritionis ex motivo charitatis, cùm nullus actus dicatur formari niſi à ſuo modo tendendi in ſuum motivum.

252. Contra tertiò. Actus contritionis perfectæ, utpote actus vitalis identificatur cum ſuo modo tendendi, ac proinde ſolùm poteſt formari charitate actuali, ex ſuo modo intrinſeco tendendi identificato cum charitate actuali, ſive quod idem eſt ex intrinſeco ſuo modo tendendi in motivum charitatis: ergo quando dicit Concilium. *Si contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contingat*, non loquitur de contingentia phyſica, quam habet ſubjectum, ut idem numero manens jam ſit album, jam nigrum, jam calidum, jam frigidum; ſed de contingentia logica, quam habet genus, ut ad hanc ſpeciem ignobiliorem, vel ad illam nobiliorem contrahatur, quo in ſenſu dicitur contingere animali eſſe rationale. Patet Conſeq. quia ibi Tridentinum agit de contritione in genere, prӕſcindente à perfecta, & imperfecta: poſt cujus conſiderationem contrahit illam

ad

ad utramque ſpeciem perfectæ,& imperfectæ contritionis, atqui differentia, quâ genus contrahitur, non advenit generi contingenter physicè, ſed logicè, ut per ſe eſt evidens: ergo, &c.

253. Contra quartò: Eo cap.4. agit Concilium de contritione,quatenus charitate formata includit votum confeſſionis: atqui habitus gratiæ, vel charitatis non includit votum confeſſionis: ergo non loquitur de charitate, quæ ſit habitus gratiæ, aut charitatis. Contra quintò: poſtquam Concilium conſideravit contritionem præciſam à perfecta, & imperfecta, contrahit perfectam ad eam, quæ eſt charitate formata; imperfectam verò ad illam, quæ concipitur ex metu gehennæ, aut peccati turpitudine, ſimilibuſque motivis, de qua dicit, quod ſufficiat ſolùm intra ſacramentum: ergo ex mente Concilii contritio perfecta,quæ eſt charitate formata, habet nobilius motivum, quàm contritio concepta ex metu gehennæ, aut turpitudine peccati, ſive oppoſiti religioni, ſive juſtitię, ſive obedientiæ; dummodò non eliciatur ex motivo charitatis,ac proinde ibi duo definit, nimirum,per actum illum ex motivo charita-

tis obtineri justificationem extra sacramentum, & per alios inferioris motivi, non nisi intra sacramentum, ideoque sunt attritio, quamvis in sacramento cum ipso habitu gratiæ, & charitatis conjungantur.

254. Probatur secundò Conclusio: pœnitentia, quæ à peccatore fit, & est ultima dispositio ad gratiam, contradistincta à Pœnitentiæ Sacramento, quod non fit à peccatore, sed à ministro, ex dictis à n. 193. de sacramentis, est actus elicitus ex motivo charitatis, juxta doctrinam Scripturæ, & SS. PP., ita ut sine illo motivo, per pœnitentiam à peccatore factam, non habeatur justificatio:, ergo contritio sufficiens ad justificationem extra sacramentum debet esse ex motivo charitatis. Probatur Antecedens ex primâ Joan. 3. *qui non diligit, manet in morte.* Ad Cor. 3. *Sine charitate nihil sum.* Luc. 7. ubi Christus de Magdalena ait: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm: cui autem minùs dimittitur, minùs diligit:* quasi diceret: etsi omnia mortalia remittantur per contritionem habitam ex charitate, venialia autem, vel plura, vel pauciora remittentur, quò major, vel minor fue-

rit

rit dilectio. Ad istum Scripturæ locum, multi PP. expressè requirunt charitatem pro vera pœnitentia sufficiente ad Justificationem extra sacramentum. Sic August. *de vera, & falsa pœnitentia* cap. 9. *Sine amore nemo unquam gratiam invenit, nec veniam assecutus est*: & tom. 7. lib. 2. cap. 12. contra Cresconium, ubi de modo, quo peccatores mundantur, ait: *Mundantur ipsâ, quæ supereminet omnibus, charitate, ab illo, qui per Apostolum Petrum ait; charitas operit multitudinem peccatorum, quæ una si adsit, omnia illa recta fiunt, si autem desit, illa omnia frustra fiunt.* Et to. 10. ser. 7. *de temp.* qui est 3. *de nat. Salvatoris*: *Pœnitentiam certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei*: ergo, &c.

255. Probatur tertiò istâ ratione conjecturali: etenim cùm hoc solùm dependeat ab ordinatione divina, non possumus reddere rationem, cur ita debeat fieri, sed solùm conjecturam pro convenientia, ut ita ordinatum fuerit: quæ autem à Theologis communiter traditur, ad hanc formam potest ita reduci. Peccatum mortale est maximum malum; & summa offensa, & injuria ex parte hominis erga Deum: ergo ut Deus tale

 pec-

peccatum remittat, congruentissimè exigit ab homine, ut efficiat nobilissimum in specie actum, quem potest, qualis est amor Dei super omnia. Confirmatur: congruentissimum est ad remissionem peccati extra sacramentum, ut requirat Christus Dominus magis, quàm exigit in sacramento, in quo voluit singularem favorem ostendere pro lege gratiæ, quem non ostenderat Deus pro lege scripta, aut lege naturæ, applicando nimirum sua merita; faciliore mque reddendo justificationem peccatori: sed in sacramento exigit actum pœnitentiæ; licèt non eliciatur à charitate: ergo extra sacramentum congruenter exigit actum pœnitentiæ elicitum à charitate. Ex dictis

§. II.

256. Fit primò contra Cajetanum: attritionem nunquam posse fieri formaliter contritionem. Ratio est: quia contritio ex intrinseco suo modo tendendi in bonitatem divinam, tanquam in objectum suum formale, distinguitur ab attritione, utpote non habente modum tendendi, tanquam in objectum formale, in bonitatem divinam: sed modus tendendi unius actûs nequit mutari

in

in modum tendendi alterius, ſicut neque cognitio ſolius Petri fieri poteſt cognitio ſolius Pauli: ergo,&c. Quapropter commune illud theologicum axioma: *homo in Sacramento Pœnitentiæ de attrito fit contritus*: non intelligitur: de attrito actualiter, actualiter contritus: ſed contritus habitualiter, quatenus recipit charitatis habitum, qui eſt principium per ſe infuſum ad contritionis actum eliciendum, & ſimul admittitur ad amicitiam divinam habitualem, non minus quàm ſi contritionem extra ſacramentum elicuiſſet. Unde non dicitur: attritio fit contritio: quia hoc eſt impoſſibile, cùm ſignificet mutationem intrinſecam attritionis in contritionem, ſed dicitur: homo attritus fit contritus: prout denotatur mutatio quoad denominationem ex parte ſubjecti, quod de attrito in actu, fit contritum in habitu, ut bene notavit Soto in 4. diſtinct. 17. qu. 2. art: 5. concl. 2.

257. Fit ſecundò: contritionem indiſpenſabiliter deteſtari peccatum ſupra omne malum pœnæ, non verò attritionem: Ratio eſt, quia contritio nunquam fugit peccatum propter illud malum ſolum pœnæ, ſed propter bonitatem divinam, quam ſupra omne ma-

lum pœnæ appretiativè diligit; at verò attritio concipi poteſt ex motivo gehennæ, ſive ex timore, ne pœnam illam incurrat. Cùm autem nullus actus excedat motivum, ſub quo fertur in objectum, utpote ab illo habens totam vim, & efficaciam; exinde, qui deteſtatur peccatum propter malum pęnæ, non deteſtatur plùs peccatum, quàm malum pœnæ. Cæterùm non ex eo iſta deteſtatio (quod maximè notandum eſt) eſt conditionata voluntas admittendi peccatum, ſi non eſſet pœna. Ratio eſt evidens, quia ſimul cum iſta deteſtatione attritionis, componi poteſt in voluntate alter actus amoris Dei ſuper omnia, ut ſæpè contingit, & experientia docet, quo voluntas deteſtetur peccatum ſupra omne malum pœnæ: atqui cum voluntate admittendi peccatum, ſi non eſſet pœna, nequit componi voluntas deteſtandi peccatum, licèt non eſſet pœna: ergo ea attritio non eſt voluntas admittendi peccatum, ſi non eſſet pœna: unde ſolùm eſt voluntas incompoſſibilis cum voluntate peccandi ex ſuo motivo, & compoſſibilis cum perfectiori peccatorum deteſtatione, etenim in ſenſu compoſito illius actus eliciti ex motivo

pœ-

pœnarum, ut universaliter applicato, nequit homo componi cum voluntate peccandi, ut ex dictis à num. 223. constat, & 237.

258. Fit tertiò: non solùm contritionẽ immediatè liberam, sed etiã contritionem imperatam mediatè liberam, esse ultimam dispositionem ad justificationem, juxta sententiam illorum Theologorum, qui cum Scoto, Ripalda, Oviedo, &c. docent actum mediatè liberum augere meritum supra meritum actus imperantis immediatè liberi, quinimo, & præcipuè propter hunc casum in tractatu *de actibus humanis*, & in tractatu *de merito*, admittunt distinctum meritum in actu imperato graviores Theologi: Ratio est: quia peccator morti proximus, & copiâ confessarii destitutus, advertens se teneri ex præcepto elicere contritionem, flagrans desiderio suæ æternæ salutis, & obediendi Deo, potest per actum obedientiæ imperare efficaciter contritionem: atqui si contritio imperata non haberet tunc meritum distinctum à merito actûs obedientiæ imperantis; ille homo coràm Deo solùm haberet meritum actûs obedientiæ; quod satis non est pro ultima dispositione ad justificationem. Si autem

non haberet adeò flagrans desiderium obediendi Deo, eam contritionem immediatè liberam eliciendo, haberet meritum contritionis, quod est ultima dispositio ad justificationem: ergo flagrans desiderium obediendi Deo impediisset salvationem illius hominis, quod est satìs absurdum.

259. Scio P. Vazquez docere, contritionem perfectam esse ultimam dispositionem ex destinatione divina, sive liberè fiat, sive necessariò, quod etiam docet Arriaga *de actibus humanis* disp. 4. sect. 3. subsect. 2. Huic autem sententiæ non acquiesco, eamque latè impugnavi in tract. *de merito*, quia homo non se avertit à Deo sine libertate, ac proinde, neque se convertit ad Deum, nisi cum libertate: Tridentinum enim eandem exigit libertatem ad conversionem, quam ad aversionem à Deo: Sic sess. 6. cap. 5. dixit: *Declarat præterea, ipsius justificationis exordium in adultis à Dei per Jesum Christum præveniente gratia, sumendum esse, hoc est ab ejus vocatione, quâ nullis eorum existentibus meritis, vocantur, ut qui per peccata à Deo aversi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam, ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem,*

eidem

eidem gratiæ liberè aſſentiendo, & cooperando diſponantur. Et infra. *Unde in Sacris litteris cùm dicitur: convertimini ad me, & ego convertar ad vos: libertatis noſtræ admonemur: cum reſpondemus: cõverte nos Domine ad te, & cõvertemur: Dei nos gratiâ præveniri confitemur.* Ex qua doctrina plura inferri poſsũt ſcitu digna, & ad peccatoris juſtificationem requiſita.

260. Fit quartò: in hac Providentia per ſe requiri ad juſtificationem peccatoris ex divino præcepto actum pœnitentiæ. Hoc autem præceptum divinum ex Scriptura, & Conciliis, ſatis nobis conſtat, ut diximus n. 13. & in tractatu *de Sacramentis* num. 258. Quapropter peccator ſuorum peccatorum memor, nunquam eliciet actum perfectæ dilectionis Dei, niſi dolendo ſimul de peccatis commiſſis, idque non ſolùm, ut pœnitentiæ præceptum adimpleat, ſi enim nollet pœnitentiæ præceptum adimplere, ſanè neque eliceret perfectam Dei dilectionem: verùm etiam, quia impoſſibile apparet, ut ex natura rei aliter fieri poſſit: ſi enim peccator cognoſcit ſe eſſe inimicum Dei ratione offenſæ, quã contra ipſum commiſit, quomodò poterit Deum ſuper omnia diligere, quin offenſam

illam

illam dolorosè deteſtetur? Vide num. 269.

261. Si autem ſit invincibiliter immemor ſuorum peccatorum; facilè credam, Deum applicantem ſuam omnipotentiam ad actum charitatis, excitaturum memoriam alicujus peccati, ut charitas ſit doloroſa, & vera contritio. Dolor enim formalis reſpectu unius peccati ex generali motivo, eſt verus virtualis dolor omnium commiſſorum, non minùs quàm actus formaliter incompoſſibilis cum uno peccato ex motivo generali ſit virtuale propoſitum reſpectu omnium: ex eo enim, quod Deus velit in hac Providentia veram contritionem ad remiſſionem peccatorum, & paratus ſit ad concurrendum cum peccatore, quotiès ille velit converti, paratus eſt etiam ad ea omnia, ſine quibus non extat vera converſio, à fine uſque ad finem dirigens omnia fortiter, & diſponens omnia ſuaviter, utpote perfectiſſimus providens. Cęterùm quia communiter ſupponunt Theologi, non repugnare caſum, in quo peccator eliciat perfectum amorem cum omnimoda accidentali ignorantia, & inadvertentia peccati; addo, quod tunc per accidens poterit ex illa accidentali ignorantia, & inadvertētiā

ob-

tinere justificationem sine dolore: Ratio est, quia actui perfectæ charitatis est promissa in Sacris litteris justificatio, ut constat ex testimoniis adductis num. 254. tum ex Prover. 8. *diligentes me diligo*: Eccl. 34. *oculi Dei in diligentes se*: & 1. Joan. 4. *Qui manet in charitate, in Deo manet*. Exinde poterit per accidens in eo casu extra Sacramentum obtineri justificatio sine dolore, secùs autem per se, cùm per se requiratur contritio, ut habet Trident. sess. 14. cap. 4. dicens: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius*, quæ verba saltem de necessitate per se debent intelligi. Quænam autem contritio cum martyrio sufficiat, & per se, & per accidens, constat ex num. 4. *de Baptismo*.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

§. I.

262. OBJICIES primò: Antiquiores Theologi, & aliqui Patres, explicantes contritionem perfectam, dicunt esse dolorem de offensa Dei, ut videri potest apud

apud Eximium Doct. disp.4. sect.1. Vazquez quæst. 85. art. 2. & Lugo disp. 5. sect.1. atqui dolor de offensa Dei non solùm potest procedere ex charitate, sed etiam ex omnibus aliis virtutibus universalibus voluntatis: ergo contritio perfecta, quæ extra sacramentum sit ultima dispositio ad justificationem, non solùm potest procedere ex motivo charitatis, sed etiam ex motivo aliarum virtutum. Confirmatur ex Soto: iste actus: detestor dolorosè offensam Dei, quà talem: est perfecta contritio: atqui non solùm potest procedere ex motivo charitatis, sed etiam ex motivo aliarum virtutum: ergo, &c.

263. Respondeo dist. Ma. de offensa Dei, prout bonitas divina est illi aversa, sive prout offensa est mala Deo, concedo; prout est mala pœnitenti, nego Ma. & dist. Min. nego Conseq. ex dictis num.128. & 135. Ratio est, quia sicut velle malum alicui, quia ipsi malum, est formaliter illum odio prosequi, ita nolle malum, quia malum ipsi, est, formaliter illum amare, adeoque nolle offensam Dei, quia divina bonitas est illi aversa, est formaliter Deum amare: quo in sensu locuti sunt antiquiores Theologi, & SS. PP. Ad

Con-

Confirmationem, dist. Ma. Si ly *quà talem* reduplicet supra bonitatem divinam, ut aversam offensæ; concede. Ma. si solùm reduplicet supra malitiam, aut bonitatem purè creatam, nego Ma. & dist. Mi. nego Cons. quia si ille actus ita reduplicet supra bonitatem divinam, erit actus charitatis, adeoque non pertinebit ad alias virtutes universales voluntatis, aliter cùm ex metu gehennæ possit peccator detestari offensam Dei quà talem, dolor ex metu gehennæ esset perfecta contritio contra expressam doctrinam Tridentini citati num. 248.

264. Objicies secundò: Sæpè in Sacra Scriptura promittitur justificatio pœnitenti absque ulla mentione charitatis, ut Ezech. 18. & 33. ubi dicitur: *Si impius egerit pœnitentiam, vitâ vivet, & non morietur*, ibi enim nulla fit mentio de motivo charitatis, idque etiam docere videntur Chrysost. hom. 6. in Genes. & alii PP. ergo ad contritionem perfectam non requiritur indispensabiliter motivum charitatis. Confirmatur: per religionem (idemque suo modo de justitia, aliisque similibus virtutibus) ita amat homo cultum Dei, ut si necessaria esset ipsius hominis annihila-

tio

tio ad illum cultum, eam vellet; ſed nihil aliud requiritur ad perfectam contritionem: ergo, &c.

265. Retorqueo argumentum: In illis Scripturæ verbis nulla fit mentio de contritione præ attritione: ergo non potiùs requiritur attritio, quàm contritio ad juſtificationem peccatoris extra ſacramentum. Reſpondebis, nego Conſeq. quia licèt non fiat explicitè, fit implicitè mentio de contritione, cùm ibi ſermo ſit de actu pœnitentiæ ſufficiente ad juſtificationem extra ſacramentum, qui quidem non eſt attritio, ſed contritio. Verùm ecce jam ſolutio noſtra. Reſp. eodem modo diſt. Antecedens, abſque ulla mentione explicita, conc. implicita, nego Anteced. & Conſequ. quia ibi eſt ſermo de actu pœnitentiæ ſufficiẽte ad juſtificationem extra ſacramentum, qui quidem, non niſi ex motivo charitatis, poteſt procedere, ut conſtat ex Conciliis, Scripturis, & PP. adductis à num. 247.

266. Ad Confirmat. retorq. argum. Per actum virtuoſum conceptum ex metu gehennæ, ita timet homo Deum, ut infligentem inferni pœnas propter peccatum, ut ſi neceſſaria eſſet ipſius hominis annihilatio ad

eas

eas pœnas fugiendas, eas vellet, juxta illud Christi Matth. 26. *Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille*: Sed nihil aliud requiritur ad perfectam contritionem; ergo timor virtuosus conceptus ex metu gehennæ sufficiens est ad perfectam contritionem: quod expresse est contra Tridentinum, ut & ipsi adversarii fatentur. Respondebis, timorem ex metu gehennæ, quantumvis virtuosum, ut definit Tridentinum, non respicere Deum eâ nobilitate motivi, quæ requiritur ad perfectam contritionem. Sed ecce iterum solutio nostra. Resp. igitur, dist. Ma. eam vellet, prout Deo bonam, nego Ma. prout peccatori bonam, permitto Ma. & dist. eodem modo Mi. nego Conseq. quia nobilitas motivi bonitatis divinæ requiritur ex Scripturis, Conciliis, & PP. ad actum perfectæ contritionis, ut constat ex num. 247. & 254. Hæc solutio adeo efficax est ad homines, ut & ipsi adversarii, velint, nolint, eam veram esse fateri teneantur. Cæterùm pro re adeò gravi, non solùm est satis retorsisse contra adversarios vim argumenti; sed oportet ostendere, quàm falsum sit, quod ipsi assumebant, nimirum virtutem religionis, aut aliam præter charitatem,

tatem, habere vim ad eligendam anihilationem ſui ſubjecti, ut habeatur bonum à ſe amatum, qua de cauſa dixi: permitto Major. quæ quidem abſolutè eſt falſa.

267. Ratio eſt: quia Religio (idem ſuo modo de aliis prẹter charitatẽ) ſolùm amat cultũ præcisè ut honeſtum, & quidem non per modum ſubſtantiæ, ſed per modum accidentis, ſeù ut honeſtum homini rationali, ideſt ſibi colenti Deum; adeoque repugnat quod illum amet magis, quàm ſe, aut quod velit annihilationem ſui in ordine ad illum: ſolùm namque poteſt homo, prout ſe concipit ſine virtute imperfectum, velle potiùs non eſſe, quàm eſſe imperfectum, & ſic eligere annihilationem ſui, potiùs quàm conſervationem defectuoſam. Quod, ut ex ipſis terminis patet, non eſt eligere non eſſe, ut illa perfectio ſit, ſed eligere non eſſe, quia ipſe eſt ſine illa perfectione, quam intendit: Sicuti qui amat ſanitatem ſibi, quam obtinere non poteſt, eligere valet potiùs annihilationem, quàm infirmitatis moleſtias pati; non poteſt autem eligere ſui annihilationem, ut detur ea ſalus: annihilatus enim, & ſanus ſunt termini contradictoriè pugnantes, eodem

dem prorſus modo, ac ſi diceret: *Volo ego annihilatus exercere actum religionis, & Deum colere, atque ſervare caſtitatem*, &c. Quapropter hujuſmodi actus, non quidem ab alia virtute, ſed à ſola poſsunt procedere charitate, quæ quia non fertur in Deum, ut bonum homini amanti, ſed ut bonum in ſe, neque amat ſolùm obſequia à ſe facta, ſed quidquid eſt per ſe bonum Deo, poteſt eo ipſo amore velle citiùs annihilari, quàm Deum offendere.

268. Objicies tertiò: Contritio ex motivo Charitatis non eſt per ſe unicum medium in hac divina Providentia ad juſtificationem extra Sacramentum: ergo quando Tridentinum loquitur de illa, non loquitur tanquam de unico medio per ſe, ac proinde ſine ulla oppoſitione cum doctrinâ Tridentini deſignari poſſunt plures alii actus, qui ſint ultima diſpoſitio ad juſtificationem extra Sacramentum. Probatur Antecedens: Purus Dei amor ſuper omnia, qui non ſit dolor, non eſt contritio: atqui eſt diſpoſitio per ſe ſufficiens: ergo &c. Probatur Mi: ſi non eſſet per ſe, ſed ſolùm per accidens ſufficiens, ideò eſſet, quia ſolùm poſſet elici

à peccatore ex accidentali ignorantia, aut inadvertentia peccati commissi: atqui purus Dei amor sine dolore potest etiam elici à peccatore, quantumvis sui peccati memore: ergo &c. Probatur Mi: Si peccator recordetur peccati commissi in eo instanti, in quo non obligat pœnitentiæ præceptum, ex eo, quod amet Deum super omnia, non tenetur dolere de peccato commisso, ac proinde potest elicere amorem Dei super omnia sine dolore: ergo &c. Confirmatur: qui diligit Deum super omnia, non tenetur dolere de omnibus malis, quæ Deo displicent: aliter teneretur dolere de omnibus offensis ab ipso commissis, & de peccatis alienis, quod est contra experientiam: ergo &c.

269. Resp. nego Antecedens. Ad probationem conc. Ma: & nego Mi: Ad probationem, nego Antecedens. Ratio est, quia amor charitatis super omnia diligit Deum appretiativè supra omnia creata, supràque ipsum diligentem, ejusque voluptates, & bona, ut constabit à num. 286.: ac proinde in eo, qui doloris est capax, fert necessariò secum dolorosam detestationem mali, quod cognoscit, se contra Deum fecisse, præsertim

si ma-

si malum illud non est adhùc deletum: cùm autem in signo priori, in quo peccator habet cognitionem supernam illuminativam volũtaris, & constitutivam actûs primi proximi ad amorem, vel carentiam amoris, cognoscat se peccasse, & ob levem suam voluptatem graviter aversum à Deo, & non adhuc videat offensam Dei deletam, implicat, quod moveatur ex illa cognitione ad eum amorem, quin simul dolorosè eam offensam detestetur: etenim quando offensa moraliter perseverat, protrahitur actualiter antiquum malum, eodem omninò modo, ac si tunc physicè committeretur. Qua de causa iudicant plures Theologi non solùm necessitari peccatorem in eo casu ad dolendum de peccatis à se commissis nondum deletis, sed etiam de remissis, & de peccatis alienis, si veniant in mentem, quando determinatur ad Deum super omnia diligendum.

270. Hanc autem vim ejus amoris nullo alio aptiori modo cognoscere possumus, quàm ex ipsa experientia: Videmus enim illum, qui filium vehementer diligit, si videat, illi aliquod grave malum accidere, ex naturali illo affectu prorumpere necessariò in

odium ejus mali, ſive à parente ipſo, ſive ab alio inducti, ſtatimque concipere voluntatem, quantum eſt ex ſe efficacem illud malum propulſandi, præſertim ſi amatus id exigat, ſicut exigit Deus dolorem noſtrum, & pœnitentiam. Exinde ad Conf. diſt. Antecedens: non tenetur dolere, ſi mala illa veniant in mentem, quando à Deo præcipitur dolor, vel ſecundùm conceptum, quem habebant divinæ averſionis, pręſcindendo à remiſsione, nego; ſi non veniant in mentem, concedo Antecedens; & nego Conſeq. ut conſtat ex dictis. Quinimò adhuc Antecedente permiſſo, Conſequentia nulla eſſet, quia malum jam deletum non nocet, ſicuti nocet, quod perſeverat: quapropter mater (idem de amico reſpectu amici) extremè amans filium, ſi illum videat aliquid grave actu patientem, non poteſt non dolere de eo malo; ſi tamen hoc malum non apprehendatur, ut præſens, ſed ut præteritum, & ſanatum, non movetur neceſſariò ad dolendum de illo. Pariter reſpectu peccati alieni eſt magnum diſcrimen: quia ſicut ille, qui Deum ſuper omnia diligit, præſcindit ab eo, quod alii proponant non offendere Deum in poſterum, & ſolùm

curat

curat, ut ipſe nunquam Deum in poſterum offendat, ſed ut illum rebus omnibus præferat, ita poteſt non curare de malo, quod alii intulerunt, ſed de malo, quod ipſe intulit, illudque doloroſè deteſtari.

§. II.

271. Objicies quartò: ille actus ſufficit ad juſtificationem extra Sacramentum, qui eſt ſufficiens, ut homo redeat ad amicitiam cum Deo: ſed ad hoc non eſt neceſſaria contritio ex motivo charitatis, quâ Deum ſuper omnia diligamus: ergo ſufficit actus alterius inferioris virtutis. Probatur Mi: poteſt Petrus eſſe veriſſimus Pauli amicus, & cum eo, tanquam cum amico, ſe gerere, eſto non ſit paratus ad amittendum ſuum honorem, & omnia ſua in gratiam Pauli: multò autem magis, etiamſi non ſit paratus alios omnes offendere citiùs, quàm Paulum: ergo pari ratione poterit peccator fieri per pœnitentiam à ſe elicitam amicus Dei, licèt non ſit paratus omnia omninò illi poſtponere, vel propter illum vitam, omniaque ſua amittere. Reſp. concedo Ma: & nego Mi. Ad probationem concedo Antecedens, & nego

Conſeq. quia amicitia humana non eſt digna eâ prælatione; ſecùs amicitia divina. Quinimò apud homines plura opera egregia merentur ex ſe amicabilem alterius amorem; apud ipſos verò homines nulla ſunt opera, quæ ex ſe mereantur amorem amicabilem Dei, ſolùmque elevantur ad hanc dignitatem ex gratia, miſericordia, & deſtinatione divina, quæ ex ſcripturis dumtaxat, Conciliis, & PP. poteſt nobis innoteſcere: cùm autem ex ſcripturis, Conciliis, & PP. habeamus, Deum ad hunc finem deſtinaſſe eam contritionem, quæ procedit ex motivo charitatis, & non alios actus inferiorum virtutum, ut conſtat à num. 247. exinde inferimus hanc contritionem eſſe ſufficientem, ſecùs autem alios inferiores actus.

272. Quinimò paritas ab amicitia humana ad divinam eſt à longè petita; ratio eſt, quia ut amicitia vera, & honeſta ſit, debet eſſe juxta regulas rationis, ita ut amicus injuſta non petat ab amico: cùm ergo homines, etſi amici poſsint ſæpe injuſta petere, non poſſum ex vera amicitia eſſe paratus ad omnia facienda, quæ ille petierit, ſed debeo eſſe amicus, ut dicitur, uſque ad aras.

Ex-

Exinde cùm amico non tenear omnia mea dare, multò minùs alios ſine cauſa offendere ratione amicitiæ erga illum; At verò ut nullum peccatum lethale contra Deum committam, ipſa ratio naturalis independenter à lege amicitiæ me obligat: unde non eſt mirum, ſi ratione amicitiæ in Deum, tenear ita eum amare, ut omnibus præferam, hoc eſt ut malim omnia amittere, quàm ullum mortale committere; neque aliud nunc dicimus, requiri in eo amore ſuper omnia ad juſtificationem neceſſario, ſed id ipſum, quod juxta rationis regulas tenemur efficere, ne Deus rationabiliter ſit nobis graviter averſus propter offenſam. Quapropter ſi amor Dei non ita eſſet ſuper omnia, non excluderet omne peccatum, neque eſſet perfecta converſio ad Deum, ac proinde talis debet eſſe, ut ſit ultima diſpoſitio ad juſtificationem extra Sacramentum.

273. Obiicies quintò: ſi perfecta contritio ex motivo charitatis requireretur per ſe ad juſtificationem extra Sacramentum, amor Dei ſuper omnia, qui non eſſet perfecta contritio, non ſufficeret adhuc per accidens ad talem juſtificationem, ſed talis amor ſufficit

ex dictis num. 261. ergo perfecta contritio ex motivo charitatis non est per se requisita. Probatur Ma: posito illo amore, cùm homo maneret justificatus, haberet finem intentum per præceptum pœnitentiæ, & per testimonia scripturæ, & Conciliorum, in quibus præcipitur pœnitentia, sed obtento fine præcepti, jam non obligat præceptum: ergo ille homo non teneretur ad eliciendam contritionem, ac proindè nullo modo requireretur per se contritio. Hoc argumentum non tam impugnat Conclusionem nostram, quàm efficaciam puri amoris Dei super omnia: Ex illo enim intendunt plures, neq; per accidens sufficere ad justificationem extra Sacramentum amorem Dei super omnia, qui non sit perfecta contritio. Cęterùm hæc debilia sunt: quapropter

274. Resp. ex dictis num. 26. nego Ma: ad probat. nego Ma: quia licèt homo ille maneret justificatus, non ex eo adimplevisset omnem finem intentum per præceptum pœnitentiæ: etenim à præcepto isto intenditur tanquam finis, dolorosa retractatio peccatoris, quæ ex dictis à n. 217. est de constitutivo actûs pœnitentiæ. Hæc autem, ut per se

pa-

patet,non habetur per purum amorem; benè verò per perfectam contritionem, quæ est verum odium antiquæ vitæ, ut definit Tridentinum citatum n. 25. Unde si adveniente tempore, in quo præceptum istud obligat, homo ille advertens nollet dolere, nec retractare peccatum, peccaret mortaliter, & cessaret amor Dei, ut cum nostris docent etiam Thomistæ cum Gonetto disp. 7. art. 1. n. 18. Unde ille amor non est pœnitentiæ in re, sed in voto, ac proinde absq; pœnitentia, vel in re, vel in voto, nequit haberi justificatio. Quando verò obliget præceptum istud, constabit infra, quando agamus de præcepto pœnitentiæ. *Sic in Sacramento pœnitentiæ*, ex eo quod non intendatur sola iustificatio peccatoris, sed etiam quod manifestentur Confessario omnia peccata, licèt verè justificetur, qui accedit ad istud Sacramentum invincibiliter oblitus alicujus lethalis; si tamen postea, quando advenit tempus, in quo obligatur ad confitendum, & recordatur illius lethalis, nolit illud in confessione aperire, peccabit mortaliter, & amittet gratiam, quam acceperat.

275. Objicies sextò: potest dari dolor, qui

qui ſit ultima diſpoſitio ad juſtificationem, & tamen non ſit amor Dei formalis, ſed ad ſummum virtualis: ergo ſaltem ad perfectam contritionem non requiritur, quod ſit formalis Dei amor ſuper omnia. Probatur Antecedens ex pſal. 31. ubi dicitur: *Dixi: confitebor adversùm me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei*: tum etiam 2. Reg. 12. ſtatim atque David dixit: *peccavi Domino*; ſubjunxit Propheta: *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum*: atqui in his ſimilibus teſtimoniis, quæ paſsim reperiuntur in ſcriptura, ſolùm aſsignatur pro ultima diſpoſitione ad juſtificationem dolor ſine amore: ergo &c. Confirmatur: ex motivo bonitatis divinæ poſſum deteſtari peccatum per actum, qui ſolùm ſit odium peccati, & non ſit amor Dei; ſicuti poſſum amare medicinam propter ſanitatem, etiamſi non tangam intrinſecè per eum actum ipſam ſanitatem: ergo poteſt voluntas elicere iſtum actum: *deteſtor pro Deo hoc malum, quia illi malum eſt*: ita ut iſte actus ſolùm ſit odium peccati, & non ſit amor Dei: atqui talis actus eſſet ultima diſpoſitio ad juſtificationem; haberet enim eandem virtutem, quam

Dei

Dei amor, cùm odium mali ſit virtualiter amor boni oppoſiti; ergo &c. Propter hoc argumentum exiſtimant plures cum Exim. Doct. poſſe dari dolorem charitatis, abſque formalitate amoris. Cæterùm cùm ille actus jam procederet ex motivo charitatis, nequit ex hoc capite impugnari noſtra Concluſio. Nihilominùs pro majori claritate, & rei veritate.

276. Reſp. nego Antecedens. Ad probationem concedo Ma: & nego Mi; quia licèt ibi non fiat explicitè, fit tamen implicitè mentio de motivo charitatis, ex dictis à num. 265. Ad Confirmationem, nego Antecedens, & paritatem de medicina. Ratio eſt, quia licèt permittamus, quod plurimi negant in philoſophia; nimirum poſſe aliquem velle medicinam propter ſalutem, quin per illum actum amet ſalutem, attamen quando ita contingeret, ſalus ſe haberet ut finis intentus, & amatus, ex quo amore ſalutis oritur electio medii, nempè medicinæ; ac proinde quatenùs ille amor medicinæ penderet ex intrinſecis ſuis ab amore ſalutis, dici poſſet virtualis, ſive implicitus amor ſalutis. Hæc autem ratio ceſſat omninò in noſtro caſu;

nam

nam si dolor ille oritur, & pendet ab amore Dei super omnia, jam per amorem ipsum supponeretur remissum peccatum.

277. Si autem non oritur, non habet unde dicatur pertinere potiùs ad charitatem, quàm ad aliam virtutem, nisi superaddatur tendentia, quam in ipso argumento assignāt adversarii, nimirùm quia fugit peccatum pro ut Deo malum: Cæterùm falsò supponunt, hanc tendentiam esse puri odii, & non formalis amoris, quandoquidem nolle malum alteri, quia ipsi malum, est formaliter illum amare, ex dictis num. 263. Quinimò cùm ipsa divina bonitas sit objectum cui, & ratio formalis amandi, non aliter movet, quàm ut bonum amabile, ac proinde nequit movere ad actum, qui detestetur peccatum, quia Deo malum, quin ille ipse actus sit Dei amor; ex quo habetur secunda disparitas ad paritatem de fine, cùm finis non moveat, ut objectum cui, ægrotus enim non vult medicamentum, ut bonum sanitati, sed ut bonum sibi ad obtinendam sanitatem, quam amat per actum, à quo pendet electio.

SE-

SECTIO III.

Quomodo contritio perfecta attingat motivum Charitatis?

§. I.

278. SUPPONO primò: actum charitatis apud Theologos esse actum amicitiæ ex illo Prov. 8. *ego diligētes me diligo*: adeòque bonitatem divinam non specificare actum charitaris utcumque attactam, sed ita debere attingi, ut affectus ipse quatenùs ex eo motivo procedens, maneat incompossibilis cum actu legum amicitiæ divinæ transgressivo. Ratio est, quia ut constat ex dictis à n. 73. voluntas, utpotè potentia libera, potest attingere motivum bonitatis divinæ, vel secundùm totam suam universalitatem, prout se extendens ad omnia, quæ Deo placent; vel cum aliqua restrictione, prout se extendens ad fugienda graviter displicentia; vel cum majori restrictione, prout coarctatur ad fugiēdum unum, & non aliud, quo in sensu potest voluntas ex eo motivo ita restricto fugere unum peccatum lethale, & non aliud, ut

ut optimè notavit Exim. Doct. tom. 1. *De gratia* lib. 1. cap. 34. num. 19. atqui ad actum incompossibilem cum affectu transgressivo legum amicitiæ divinæ, licèt non requiratur; quòd divina bonitas attingatur secundùm totam suam universalitatem absque ulla restrictione, cùm amicitia Dei non amittatur per venialia; requiritur tamen, quod saltem attingatur, prout aversa omni lethali, cùm per quodcumque lethale amicitia Dei amittatur: ergo &c. Exinde

279. Suppono secundò cum Arriaga disp. 8. sect. 2. num. 5. & 7. omnem actum charitatis esse actum amoris Dei; non verò è contra, sicuti omnis homo est animal, at verò omne animal non est homo. Ratio est, quia ideo omnis homo est animal, & non è contra, quia nullus potest dari homo, qui non sit animal; at verò potest dari animal, quod non sit homo; atqui etiam nullus potest dari actus charitatis, qui non sit amor Dei, cùm debeat amare bona saltem debita intra leges amicitiæ, quia Deo bona; at verò potest dari amor Dei, qui non non sit charitas: v. g. si quis propter bonitatem divinam, quam amat, nollet jurare, etsi vellet simul graviter

ter furari: talis enim actus, cùm esset compossibilis cum affectu transgressivo legum divinæ amicitiæ, non esset charitas, sed amor valde imperfectus: ergo &c. Quapropter actus charitatis amat Deum super omnia: Cæterùm cùm particula *super omnia* sit respectiva, potest dupliciter sumi, vel pro amore super omnia, idest supra leges amicitiæ; vel pro amore super omnia, idest juxta leges amicitiæ. Ad actum verò charitatis non requiritur, quod sit super omnia in primo; benè verò in secundo sensu, cùm non debeat esse supra, sed juxta leges amicitiæ divinæ, ex dictis numero superiori. Exinde.

280. Suppono tertiò: actum charitatis esse verum Dei amorem super omnia. Ratio est, quia, eo durante in anima, potiùs omnia contemneret, quàm leges divinæ amicitiæ transgrederetur: nihil enim præcipi potest, ut necessarium ad legum istarum adimpletionem, quod non sit rationis naturalis regulis valde conforme, in quo distinguitur amicitia erga Deum ab amicitia erga creaturam, ex num. 272. Unde si id, quod modò prohibetur sub levi, prohiberetur postea sub gravi, non posset voluntas, durante eo amo-

amore, labi in talem rem prohibitam, in quam modò labitur, quia nunc lapsus ille, ex ipso Deo legislatore, non est transgressio legum Divinæ amicitiæ: non enim amittitur gratia, aut amicitia divina per veniale peccatum. Quinimò cum per actum charitatis non amet homo ista, ut sibi, sed ut Deo bona, si opus esset, potiùs eligeret sui, quàm Dei destructionem, aut gravem offensam contra ipsum committere: in eo namque distinguitur, ex num 267. actus charitatis ab actibus aliarum virtutum, quia actus aliarum virtutum possunt amplecti suum objectum tanquam bonum elicienti; actus verò charitatis purè amplectitur suum objectum, tanquam bonum Deo, eâque de causa aliæ virtutes sunt elicitivæ actûs concupiscentiæ; secùs autem charitas.

281. Suppono quartò: magnitudinem amoris dividi à Philosophis, & Theologis in intensivam, & appretiativam. Intensiva est ea, quæ fit, vel per additionem gradûs ad gradum, vel per tendẽtiam omninò similem. Unde sicut gradus intensus non addit appretiationem objecti supra appretiationem gradûs remissi, sed majorem vim, aut teneritu-

dinem

dinem affectivam, ſeu amplexivam objecti juxta illam præviam appretiationem; ita etiam, ſi per gradum remiſſum objectum non præferebatur omnibus, ſed tribus ſolis objectis; per gradum pariter intenſum non præferetur omnibus, ſed illis tribus dumtaxat objectis; ſi autem per gradum remiſſum nulli alteri objecto præferatur, pariter per gradum intenſum nulli alteri objecto præferetur. Appretiativa verò eſt illa, quæ non ex majori intenſione, aut teneritudine, ſed ex natura intrinſeca ipſius actus procedit, ita ut ſive tendentia ſit intenſa, ſive remiſsa ſuum objectũ prẹferat aliis ex vi illius ſpecificæ tendentiæ actûs. Quapropter ſi actus intenſus appretiat ſuum objectum ſuperomnia; pariter, & actus remiſsus appretiabit ſuum objectum ſuper omnia. Qua de cauſa poteſt dari unus actus valde intenſus, qui ſuum objectum non appretiet ſuper omnia, & alius valde remiſſus, qui ſuper omnia illud appretiet, ut dixi in Prol. à num. 1.

282. Exemplum ſit in patre, qui ſæpe ſolet amare magis intensè equum, quàm filium, & filium, quàm Deum: ex qua amoris intenſione prodit in lacrymas, ſi amittat filium, & nõ

plorat, quando amittit Deum, & tamen amat magis appretiativè filium, quàm equũ, & Deum, quàm filium, nam si in sua electione esset, potiùs eligeret amittere equum, quàm filium, & filium, quàm Deum. Quod etiam plures Doctores explicant in facto Jonathę cum Davide 1. Reg. 18. ubi dicitur: *Anima Jonathæ conglutinata est animæ David, & dilexit eum Jonathas quasi animam suam.* Credibile namq; est Ionatham, sive ex admiratione virtutis, sive ob similitudinem morum inter juvenes bellatores, amore teneriori, ac magis intenso Davidem, quàm Saulem parentem dilexisse; suadet tamen præclara Regii adolescentis indoles, & sapientia, amatum ab eo Saulem magis appretiativè, quàm Davidem; hoc est paratum illum fuisse, Patris salutem, & commoda, Davidis saluti, & commodis anteponere, ac si casus urgeret, promptiùs, ac majori studio patri, quàm amico subvenire. Exinde cùm bonitas divina movere possit ad amorem super omnes intensum, vel ad amorem super omnia appretiativum, quærimus quomodò contritio perfecta attingat bonitatem divinam?

283. Prima Sententia est Adriani asseren-

rentis, ad contritionem perfectam, & ad perfectam dilectionem Dei, quæ sit ultima dispositio ad justificationem extra Sacramentum, requiri summum conatum, ac proinde debere esse summum dolorem, & summum amorem intensivè. Ratio ejus est, quia alioquin non amabitur Deus plusquàm omne bonum, nec peccatum odio habebitur, plusquàm omne malum. Secunda Sententia est Petri Soti, cum Bonavent. & aliis, docentis non requiri, ut sit summus dolor, aut amor intensivè; requiri tamen, ut sit intensior quovis alio actu doloris, vel amoris: Ratio ejus est, quia cùm æstimatio alicujus rei sit amor illius, quò aliquis intensiùs rem aliquam amat, eò illam magis æstimare videtur. Unde si aliquis intensiùs creaturam, quàm Deum amaret, magis æstimaret creaturam, quàm Deum. Quapropter ut quis diligat Deum super omnia, necesse est, ut Deum intensiùs amet, quàm alia objecta, & similiter, ut doleat de peccato super omnia, oportet, ut dolor iste sit intensior quovis alio dolore. Tertia Sententia est Cajetani exigentis aliquam durationem notabilem. Ratio ejus constabit n.

 301.

plorat, quando amittit Deum, & tamen amat magis appretiativè filium, quàm equũ, & Deum, quàm filium, nam si in sua electione esset, potiùs eligeret amittere equum, quàm filium, & filium, quàm Deum. Quod etiam plures Doctores explicant in facto Jonathę cum Davide 1. Reg. 18. ubi dicitur: *Anima Jonathæ conglutinata est animæ David, & dilexit eum Jonathas quasi animam suam.* Credibile namq; est Ionatham, sive ex admiratione virtutis, sive ob similitudinem morum inter juvenes bellatores, amore teneriori, ac magis intenso Davidem, quàm Saulem parentem dilexisse; suadet tamen præclara Regii adolescentis indoles, & sapientia, amatum ab eo Saulem magis appretiativè, quàm Davidem; hoc est paratum illum fuisse, Patris salutem, & commoda, Davidis saluti, & commodis anteponere, ac si casus urgeret, promptiùs, ac majori studio patri, quàm amico subvenire. Exinde cùm bonitas divina movere possit ad amorem super omnes intensum, vel ad amorem super omnia appretiativum, quærimus quomodò contritio perfecta attingat bonitatem divinam?

283. Prima Sententia est Adriani asseren-

rentis, ad contritionem perfectam, & ad perfectam dilectionem Dei, quæ ſit ultima diſpoſitio ad juſtificationem extra Sacramentum, requiri ſummum conatum, ac proinde debere eſſe ſummum dolorem, & ſummum amorem intenſivè. Ratio ejus eſt, quia alioquin non amabitur Deus pluſquàm omne bonum, nec peccatum odio habebitur, pluſquàm omne malum. Secunda Sententia eſt Petri Soti, cum Bonavent. & aliis, docentis non requiri, ut ſit ſummus dolor, aut amor intenſivè; requiri tamen, ut ſit intenſior quovis alio actu doloris, vel amoris: Ratio ejus eſt, quia cùm æſtimatio alicujus rei ſit amor illius, quò aliquis intenſiùs rem aliquam amat, eò illam magis æſtimare videtur. Unde ſi aliquis intenſiùs creaturam, quàm Deum amaret, magis æſtimaret creaturam, quàm Deum. Quapropter ut quis diligat Deum ſuper omnia, neceſſe eſt, ut Deum intenſiùs amet, quàm alia objecta, & ſimiliter, ut doleat de peccato ſuper omnia, oportet, ut dolor iſte ſit intenſior quovis alio dolore. Tertia Sententia eſt Cajetani exigentis aliquam durationem notabilem. Ratio ejus conſtabit n.

 301.

301. Quarta ferè omnium Theologorum Sententia docet, contritionem perfectam non debere esse dolorem, aut amorem super omnia intensivè, benè verò appretiativè, etsi non omnes conveniant, neque in probanda, neque in explicanda natura appretiationis. Ad clariorem horum omnium decisionem.

§. II.

284. Assero primò contra primam sententiam: contritio perfecta non debet esse elicita ex summo potentiæ conatu quoad intensionem. Probatur: amor Dei super omnia requisitus ad adimpletionem pręcepti diligendi Deum, non debet esse elicitus ex summo potentiæ conatu quoad intensionem: ergo neque perfecta contritio. Consequentia tenet, quia præceptum diligendi Deum obligat ad illum diligendum per verum actum charitatis, qua de causa Innoc. XI. inter 65. propositiones damnavit 6. quæ sic habebat: *Probabile est ne singulis quidem rigorosè quinquenniis per se obligare præceptum charitatis erga Deum*: Antecedens verò probatur: nullum est divinum præceptum, de cujus adimpletione nullam habere possit pro-

probabilitatem ille, qui præceptum vult adimplere: tale enim, ut per se patet, esset nimis severum, & si non esset absolutè impossibile, saltem fragilitati humanæ esset minimè consentaneum: atqui nullus scire probabiliter potest, quando elicit actum veræ dilectionis Dei, an ille actus in intensione adæquet intensionem habitûs charitatis, adeoque sit summus in intensione actus, & conatu potentiæ: ergo &c. Confirmatur primò: Per majorem amorem intensivum non tantùm æstimatur res, quàm per majorem amorem appretiativum, vt constat à num. 281. ergo ex titulo majoris æstimationis non requiritur major amor intensivus. Confirmatur secundò ex D. Thom. in suppl. quæst. 5. art. 3. in corp. dicente: *Sic ergo dicendum, quod quantumcumque parvus sit dolor, dummodo ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet: ergo &c.* vide Prol. à n. 1.

285. Assero secundò contra secundam sententiam: Contritio perfecta non debet esse intensior quovis alio amore, aut dolore elicito ab operante. Probatur. Qui magis intensè dolet de morte filii, quàm de peccato commisso contra Deum, non offendit ex

eo Deum, si actus doloris de peccato sit magis appretiativus Dei, quàm filii, aut sit appretiativus Dei super omnia, quod non habet amor filii: sic enim magis perfectè Deum, quàm filium diligeret, repugnatque ex ipsis terminis, quod aliquis peccet diligendo Deum, & filium, ex eo quod magis perfectè Deum, quàm filium diligat: sed talis amor appretiativus, utpote sufficiens ad amicitiæ divinæ leges adimplendas, sufficiens quoque est ad perfectam contritionem: ergo &c. Confirmatur primò ex D. Thom. in suppl. quæst. 5. art. 3. §. *sed contra* dicente: *quælibet contritio est gratiâ gratum faciente informata: ergo quantumcumque sit parva, delet omnem culpam*; ergo &c. Confirmatur secundò: si ad perfectam contritionem requireretur major amor intensivus, & non sufficeret amor super omnia appretiativus, possent duo ita elicere omnino æqualem amorem, ut unus eliceret amorem sufficientem ad justificationem, & alter non; sed hoc ex ipsis terminis implicat: ergo &c. Probatur Ma: unus ex illis duobus elicientibus eundem omnino æqualem amorem posset simul habere actum amoris intensio-

ſiorem circa aliud objectum, & alter non: ergo juxta principia adverſariorum, amor ab uno elicitus eſſet ſufficiens diſpoſitio ad juſtificationem; ſecùs autem amor omnino æqualis ab alio elicitus. Confirmatur tertiò: major æſtimatio non ſtat in majori intenſione, ſed in majori appretiatione: ergo ſine fundamento requiritur major intenſio amoris ad perfectam contritionem.

286. Aſſero tertiò contra tertiam ſententiam. Ad contritionem perfectam non requiritur notabilis ulla duratio, ſed talis eſt in ipſo inſtanti, in quo elicitur. Probatur: ſicut Deus nullam exigit determinatam intenſionem, neque in Scripturis, neque in Conciliis ad perfectam contritionem, ita neque exigit ullam durationem: ergo talis duratio ad perfectam contritionem non requiritur. Confirmatur exemplo Davidis 2. Reg. 12. qui vix dixerat *peccavi*, & ſtatim audivit à Propheta; *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum*: vix enim poteſt eſſe brevior duratio, quàm illa fuit: ergo, &c. Confirmatur ſecundò: quia cum ex nullo teſtimonio conſtet adhuc probabiliter, quanta ſit illa duratio, homo teneretur ſub præcepto ad con-

tritionem, quin sciret probabiliter, quando posset desistere sine peccato (quod etiam militat pro intensione) adeoque neque vicinus morti, eliciendo contritionem, in instanti posset justificari, quod est contra persuasionem fidelium, & contra testimonia superiùs adducta, & contra alia statim adducenda à num. 299. ergo, &c. Confirmatur tertiò ex S. Th. 3. part. q. 89. art. 2. in corp. dicente: *Motus liberi arbitrii, qui est in justificatione impii, est ultima dispositio ad Gratiam: Unde in eodem instāti est gratiæ infusio*: ergo, &c. Omitto plura quę satis cōstabunt ex solutione argumētorū.

287. Assero quartò cum quarta sententia. Ad perfectam contritionem sufficit, & requiritur, quod actus supernus elicitus sit dolorosa detestatio de peccato commisso, & amor Dei appretiativè super omnia; adeoque perfecta contritio attingit secundum istū respectū motivū charitatis. Probatur primò: Perfecta contritio continet formalitatem amoris charitatis erga Deum, ut constat ex Trid. cit. n. 247. ac proinde est adimpletiva legum amicitię divinę ex dictis à n. 278. atqui affectus adimpletivus legum amicitię divinę debet esse detestatio dolorosa peccati, & dilectio Dei

ap-

appretiativè ſuper omnia:ergo,&c. Prob. Mi: ille affectus, qui non deteſtaretur appretiativè peccatum ſuper omnia,compoſſibilis eſſet cum appretiatione peccati magis, quàm Dei, ſi poſſet exiſtere ſub alia hypotheſi;& ille,qui non amaret Deũ appretiativè ſuper omnia, compoſſibilis pariter eſſet cum appretiatione alterius objecti magis, quàm Dei, adeoque cùm hoc ſit lethale, talis affectus in ea hypotheſi eſſet compoſſibilis cum lethali: atqui affectus compoſſibilis ſub quacumque hypotheſi cum commiſſione peccati lethalis, non eſſet adimpletivus legum amicitiæ divinæ, cum per quodcumque lethale contrahatur meritum inimicitiæ cum Deo: ergo, &c.Confirmatur. Perfecta contritio non ſolùm eſt incompoſſibilis cum voluntate peccandi: hoc enim etiam convenit attritioni, dum ipſa exiſtit in hypotheſi præſentis providentiæ, ut conſtat ex Tridentino citato num: 223. ſed ulteriùs habet ea peccata fugere, quia graviter mala extrinſeca reſpectu Dei, ſive ex amore debito legi amicitiæ erga Deum: atqui non poteſt ita deteſtari peccata, quin ea appretiativè ſuper omnia deteſtetur, & Deum appretiativè ſuper omnia diligat: ergo, &c.

288.Reſp.

288. Respondebis, non satis esse, quod contritio ita sit incompossibilis cum voluntate peccandi, ut detestetur peccatum appretiativè super omnia: cùm attritio concepta ex metu pœnæ inferni sit etiam incompossibilis cum voluntate peccandi, quin detestetur peccatum appretiativè super omnia, cum non detestetur illud supra pœnas inferni, ex num. 257. Contra tamen primò: & ut magis appareat veritas, ex ipsa eorum responsione arguo contra adversarios sic: Ideo actus, quo aliquis fugit peccatum ob metum pœnarum inferni, nō detestatur magis peccatum, quàm pœnam, quia nullus actus potest excedere motivum, sub quo fertur in objectum, utpote ab illo habens totam suam vim, & efficaciam, ut diximus à num. 257. ergo cùm perfecta contritio habeat pro motivo divinam bonitatem, quam appretiativè amat super omnia, accipit à suo motivo efficaciam ad detestandum peccatum super omnia. Contra secundò. Ratio communis contracta ad differentias inæquales participat in una specie rationem nobiliorem, quàm in alia: sic animal contractum ad hominem, & leonem reperitur nobiliori modo in homine,

quàm

quàm in leone: licèt enim quà animal præscindat ab identitate cum rationali; quà tale animal habet veram identitatem cum rationali: ergo licèt pœnitentia, ut sic præscindat à detestatione peccati super omnia, contracta ad perfectam contritionem non præscindet, sed identificabitur cum vera detestatione peccati super omnia:

289. Probatur secundò Conclusio ex Eximio Doctore. Detestatio contritionis est proportionata amori non minùs, quàm unum identificatum cum alio sit ei proportionatum; atqui amor prout tendit in Deum, amat Deum super omnia, ut constat ex num. 286. ergo detestatio, prout tendit in peccatum, detestatur peccatum super omnia. Confirmat. Amor Dei requisitus ad contritionem perfectam, est ille, qui cadit sub præceptum, ne leges debitas amicitiæ divinæ trãsgrediamur, juxta illud Deut. 6. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua, eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis.* atqui præceptum amoris obligat ad actum adimpletivum legum amicitiæ divinæ, adeoque ad diligendum Deum

appre-

appretiativè ſuper omnia, ex illo Chriſti Matth. 10. *Qui amat patrem, aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus*: ergo hæc deteſtatio, quam ſecum fert talis amor, debet deteſtari ſuper omnia peccatum, quod tranſgrederetur leges divinæ amicitiæ.

290. Aſſero quintò cum Exim. Doctore tom. 1. *De gratia* lib. 1. cap. 31. à num. 12. Contritio perfecta eatenus eſt tendentia appretiativa ſuper omnia, quatenus ex divina bonitate eſt amor obedientialis, ſive divinæ amicitiæ legum adimpletivus. Probatur primò. Amor ex divina bonitate obedientialis, ſive divinæ amicitiæ legum adimpletivus eſt ille, quo voluntas non ſolùm vult Deo bonitatem, quam in ſe habet, ſed etiam propter illam vult Deo ita placere in omnibus, ut fugiat omnia contraria, ſolùm, ut ei ita placeat; atqui talis actus eſt appretiativus ſuper omnia: ergo, &c. Probatur Mi. talis actus non ſolùm vult Deo bona ſua intrinſeca, ſed etiam extrinſeca, nec ſolum hæc, vel illa, ſed omnia, quæ Deo placent, ne contrahatur debitum inimicitiæ: non quidem quia hoc amanti eſt bonum, ſed unicè, quia bonum eſt Deo, penès quem eſt præſcribere quaſcumque volue-

lue-

luerit amicitiæ leges; atqui talis actus est appretiativus super omnia: præfert enim bonitatem Dei omnibus aliis rebus, & detestatur super omnia detestabilia, quidquid ex lege amicitiæ est ipsi contrarium: ergo, &c.

291. Probatur secundò: Amor ex divina bonitate obedientialis, utpote elicitus circa bonitatem divinam, ut Deo bonam, & circa bona extrinseca, ut bona ipsi Deo, verè unit affectivè voluntatem amantis cum voluntate Dei, ac proinde in hac Providentia manet exinde voluntas divina unita cum voluntate amantis ex illo Prov. 8. *Ego diligentes me diligo*: & ex 1. Jo. 4. *Charitas ex Deo est: & omnis qui diligit, ex Deo natus est*: quo fit, ut talis actus sit formalis, aut saltem virtualis voluntas servandi omnes amicitiæ leges, juxta verbum Christi Jo. 14. *Qui diligit me, mandata mea servabit*. Unde hujusmodi actus incompossibilis est cum actu postponente Deum, aut sua bona extrinseca ullis aliis rebus: talis enim postpositio afferret inimicitiæ debitum, quod cum tali actu est incompossibile; sed hoc est formaliter diligere Deum super omnia, & peccatum super omnia detestari, ut constat ex dictis: ergo, &c.

292. Con-

292. Confirmatur primò: iste actus: *malo te, ò Deus, propter tuam bonitatem non offendere, quàm omnia alia bona possidere, aut mala fugere*: est actus dilectionis Dei, & detestationis peccati super omnia, atqui amor ex divina bonitate obedientialis à nobis expositus hanc præfert tendentiam, ergo, &c. Confirmatur secundò: iste amor obedientialis non minùs habet pro fine amplecti omnia Dei bona, quia Deo bona, & fugere omnia Dei mala, quia Deo mala, quàm amor scissionis venæ propter salutem habeat pro fine salutem, sive subjectum sanum: sed amor scissionis venæ propter salutem amat appretiativè magis salutem, sive subjectũ sanum, quàm ipsam scissionem, ex illo Aristotelis, *propter quod unumquodque est tale, & illud magis*: ergo iste amor obedientialis, amat appretiativè magis bona Dei, quia ipsi bona, sive ipsum Deum bonum, quàm reliqua alia, pariterque detestatur omnia ipsi Deo contraria, quia ipsi mala, plusquam reliqua omnia, quæ quidem, ut per se patet est vera tendentia appretiativa super omnia. Ex dictis.

393. Fit

§. III.

293. Fit primò: amorem Dei super omnia, adeoque & contritionem perfectam esse actũ, vel formaliter, vel saltem virtualiter comparativum ad eum modum, quo actus quo dico: appretio magis Petrum, quàm Paulum: est appretiativè cõparativus formaliter inter Petrum, & Paulum, vel ad eum modũ, quo actus, quo dico: *amo medicamentum unicè propter salutem*: est virtualiter comparativus, appretiando magis salutem, quàm medicamentum. Sic contritio perfecta, quâ amor appretiat magis Deum, quàm reliqua omnia, & similiter quâ detestatio detestatur magis peccatum, quàm reliqua detestabilia. Quapropter si unum de duobus malis eligendum esset, potiùs homo contritus eligeret quodvis aliud malum, quantumvis esset pœna inferni, quàm peccatum. Sic Anselmus lib. de similitud. cap. 190. ferventer, & nervosè dixit: *Si hinc peccati pudorem, & illinc cernerem inferni horrorem, & necessariò uni illorum haberem immergi: priùs me in infernum mergerem, quàm peccatum in me immitterem: mallem enim purus à peccato, & innocens gehennam intrare, quàm peccati sorde pollutus cælorum regna tenere.*

294. Fit

294. Fit ſecundò, nullum actum in circunſtantiis, in quibus ſit lethale peccatum eſſe compoſſibile cum perfecta contritione, licèt compoſſibilis eſſet, ſi reperiri poſſet in circunſtantiis, in quibus peccatum non eſſet: Sic de homine inculpabiliter neceſſitato ad alterutrum è duobus malis omnino æqualibus, v. g. vel ad relinquendum ægrotum, ut audiat ſacrum, vel ad omittendum ſacrum, ut aſſiſtat ægroto, quando per ignorantiam judicat, utrumque eſſe peccatum, & omnino æquale, docent communiter Theologi non peccaturum: ſive unum, ſive alterum eligat, quia nullam habet libertatem moralem; cùm malitia moralis eadem omnino ſit in utroque extremo, adeòque ſolùm habet libertatem purè phyſicam conjunctam cum neceſſitate ad moralitatem. Suppoſito ergo, quod tunc non peccet homo, non eſt ratio, cur non poſſit, vel perfectam elicere contritionem, ad cujus moralitatem veram habet libertatem, vel ſaltem conſervare perſeverantiam moralem contritionis elicitæ. Eodemque modo diſcurrendum eſt de ſuppoſitionibus impoſſibilibus, quæ fieri ſolent circa bona, & mala jam intrinſeca, jam extrinſeca

Deo:

Deo: si enim illæ suppositiones afferant circunstantias, in quibus actus eliciti non sint peccaminosi, poterunt componi cum contritione saltem moraliter perseverante; secùs autem si peccaminosi persistant, quantumvis illis positis subsequi possent aliqua bona: etenim, ut habet axioma theologicum ex Augustino desumptum: *non sunt facienda mala, ut veniant bona*. Exinde

295. Fit tertiò: posse componi cum perfecta contritione aliquos voluntatis actus purè speculativos circa aliquod objectum, quamvis componi non possint actus voluntatis practici circa illud, juxta sententiam illorum, qui docent tales actus speculativos esse honestos, licèt actus practici sint vitiosi. Ratio eorum est, quia sæpè contingit, ut actus voluntatis purè speculativus circa aliquod objectum non sit peccatum; benè verò actus practicus circa ipsum: actus quippe speculativus, cùm non sit inductivus malitiæ, potest illam respicere, ut purum terminum, adeoque non sumit ab ea malitiam; sicuti actus, quo amo scientiam, quam Deus habet de peccato Petri, non accipit malitiam à peccato Petri, quia respicit illud, ut purum terminum. Qua de

causa Cardinalis de Lugo, & plures alii docent, licitum esse desiderare, per desiderium speculativum, homicidium, ex quo sequitur magnum Reipublicæ bonum, quamvis sit illicitum illud procurare: Sic Arriaga disp. 8. sectione 3. docet, te posse optare desiderio purè speculativo, quod peccet Petrus ad hoc, ut vitet graviora peccata, licèt non possis licitè id procurare. Unde affectus detestãdi peccata super omnia necessarius contritioni solùm se extendit ad ea, quæ sunt vera peccata, & legum divinæ amicitiæ transgressiva. Exinde

296. Fit quartò contra aliquos recentiores: contritionem perfectam, quæ est Dei amor super omnia, non habere pro fine Deum, ut amicum homini contrito. Ratio est, quia talis amor esset actus concupiscentiæ, & vellet Deum, quia amanti bonum, quod multum distat à perfectione actûs charitatis erga Deũ. Quin imò per talem actum non posset Deus amari super omnia. Non enim amaretur supra ipsum amantem: neque posset cum illo affectu componi actus, quo amans potiùs optaret non esse, quam quod deficeret Deo, quod per illum actum attingitur: non enim possum desiderare meam annihilationem, ut

ut habeam divinam bonitatem mihi bonam, ut conſtat ex num. 267. Lex enim amicitiæ erga Deum ideo exigit, ut amem potiùs meam annihilationem, quàm gravem offenſam Dei, quia exigit, ut ea bona, quæ amo, non ideo amem, quia bona mihi, ſed quia bona Deo; & pariter quod non deteſter mala, quia mala mihi, ſed quia mala Deo. Unde licèt actus charitatis non debeat eſſe amor Dei ſuper omnia, ſumpto ly *ſuper omnia*, pro amore ſupra leges amicitiæ, qualis eſset amor incompoſſibilis cum venialibus, & cum imperfectionibus moralibus; debet nihilominùs eſse ſuper omnia, ſumpto ly *ſuper omnia*, pro amore, juxta regulas amicitiæ ex dictis numero 279. Hic autem amor, licèt ex intrinſecis ſuis non excludat inimicitiam Dei effectivè, excludit illam affectivè, ut cõſtabit n. 305.

SECTIO IV.

Solvuntur oppoſita.

§. I.

297 OBJICIES primò contra primam Aſſert. ex Adriano: per contritionem amatur Deus pluſquàm omne bonum,

& peccatum odio habetur plusquam omne malum: sed non posset ita fieri, si contritio non eliceretur ex summo conatu potentiæ, essetque summa intensivè: ergo, &c. Resp. dist. Ma. plus intensivè, nego, plus appretiativè, conced. Ma. & distinctâ eodem modo Min. nego Conseq. Ratio est, quia per contritionem, ita amatur Deus plùs aliis, ut præferatur reliquis omnibus (idemque suo modo de detestatione peccati). Cum autem ad istum finem non conducat intensio, sed appretiatio, ut constat à n. 281. exinde perfecta cōtritio, opus nō est, quod sit super omnia in intensione; benè verò in appretiatione.

298. Objicies secundò contra secundam Conclusionem ex Petro Soto, & aliis: Amor objecti est objecti æstimatio: ergo, quò major sit æstimatio, erit major amoris intensio, adeoque amor Dei super omnia erit supra omnes alios amores intensior. Confirmatur. Ut homo se disponat ad justificationem, tenetur facere quantum potest: sed non solùm potest elicere amorem appretiativum, verùm etiam potest elicere amorem appretiativum, qui sit magis intensus: ergo ad eliciendam contritionem, debet elicere amorem appretiativum,

tivum, qui inter omnes ab ipſo elicitos ſit magis intenſus. Reſp. diſt. Antec. eſt objecti æſtimatio ſecundùm naturam appretiativam amoris, concedo; ſupra naturam appretiativam amoris, nego Anteced. & Conſeq. quia major intenſio non trahit majorem naturam appretiativam amoris, ſed majorem teneritudinem ſecundùm eandem naturam appretiationis, ut conſtat à num. 281. Ad Confir. diſtin. Major. tenetur facere quantum poteſt, ad ponendum id, quod deſtinavit Deus, ut neceſsarium ad juſtificationem, concedo, ut nõ neceſſarium, nego Ma. & diſtinctâ eodem modo Mi. nego Conſ. Ratio eſt, quia à Deo non eſt deſtinata ea major intenſio, ſed contritio perfecta legum amicitiæ adimpletiva, ut conſtat ex Trident. citat, ex num. 247. ubi nec minima fit mentio de actûs intenſione, ſicuti, neque de aliis piis operibus, quæ peccator, operando ex tota ſua fortitudine, poſset apponere: aliter, ut juſtificaretur, teneretur facere rigoroſiſſimas omnes, quas poſset, pœnitentias.

299. Objicies tertiò, inſtando ſimul ſolutionem. Non ſolùm exigitur ad juſtificationem extra Sacramentum, in Sacra Scriptura,

quæcumque contritio, ſed illa, quæ ſit ex *tota fortitudine*, ut conſtat ex num.289. tum etiam ex 4. Deuter. ubi dicitur: *Cùm quæſieris Dominum Deum tuum, invenies eum; ſi tamen toto corde quæſieris, & totâ tribulatione animæ tuæ*: atqui in iſtis teſtimoniis non ſolùm requiritur contritio appretiativa, ſed etiam magis intenſa: ergo, &c. Confirmatur ex Cypriano tract. *De lapſis*, & Ambroſio *ad virginem lapſam*, c. 18. dicente, pœnitentiam eſse fortiorem culpâ: ergo non ſolùm eſt magis appretiativa, ſed etiam magis intenſa.

300. Reſp. concedo Ma. & nego Min. quia in his teſtimoniis ſermo eſt de præcepto charitatis, quod per actum charitatis, ſub gravi, adimplere tenemur, ut conſtat ex nu. 284. & 289. Cum autem Deus non obliget ſub gravi ad vitandum veniale, ſed ſolùm ad actum legum amicitiæ adimpletivum; exinde manifeſtè fit, in illis teſtimoniis ſermonem non eſſe de majori intenſione, ſed de majori Dei appretiatione ſupra reliqua omnia, aliter cùm ille, qui operatur ex tota ſua fortitudine, & tribulatione, poſſet opera rigoroſiſſima facere, & ingentes mortificationes, ad ea omnia ex præcepto teneretur, quod ma-

maximum esset absurdum, & contra omnium Catholicorum certam doctrinam. Ad Conf. conc. Anteced. & nego Conseq. quia ad culpam non requiritur appretiatio objecti supra reliqua omnia: ille enim, qui furatur octo, peccat mortaliter, licèt non appretiet illa magis, quam millia; ad contritionem verò perfectam, requiritur appretiatio Dei super omnia, adeoque in hoc sensu fortior est pœnitentia, quàm culpa, sed exinde non probatur necessitas majoris intensionis, sed potiùs oppositum, cùm possit dari major appretiatio absque majori intensione.

301. Objicies quartò: contra tertiam Assertionem ex Cajetano. Si non requireretur aliqua certa duratio in contritione, ut esset ultima dispositio ad justificationem extra sacramentum; posset homo facilè scire, se esse in Gratia: sed hoc repugnat doctrinæ Sacræ Scripturæ Jobi 9. ubi dicitur: *Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea*. Prover. 20. *Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus sum à peccato?* Eccl. 9. *Sunt justi, atque sapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen nescit homo, utrùm amore, an odio dignus sit*. 1. Cor. 4. *Nihil enim mihi conscius sum; sed nõ in*

hoc justificatus sum; qui autem judicat me, Dominus est: ergo, &c. Ex his Scripturæ testimoniis facultates Parisiensis, & Lovaniensis condemnarunt sententiã Catherini opusculo *De certitudine Gratiæ* docentis, justum posse esse certum certitudine fidei de sua gratia, & justificatione. Quinimò Innoc. III. contra Episcopum Bisentinum, jurantem se immunem esse à quibusdam criminibus, quæ patraverat, quia jam per pœnitentiam erant ipsi dimissa, sic ait: *præsumimus, quod volebat sub ea forma jurare, videlicet, quod immunis erat ab illis criminibus, de quibus fuerat infamatus, tanquam dimissis per pœnitentiam, jam esset immunis ab illis: sed hoc jurare non parvæ temeritatis existeret, cùm B. Job dicat: etiamsi simplex fuero, hoc ipsum ignorat anima mea.* Rejectâ igitur istâ Catherini doctrinâ, quæ non solùm prędictis testimoniis, verùm etiã Conc. Trid. clarè adversatur, ut statim constabit.

302. Resp. nego Ma. quia ex his, quæ controvertimus, nec scientiã ullã, nec certitudinẽ habemus de existentia gratiæ, sed solam probabilitatem, licèt enim judicemus, sententiam nostram probabiliorem esse præ aliis, etsi mavis certam; adeoque, etsi juxta illam operãdo,

ha-

habeamus probabilitatem de eo, quod ſimus in gratia, & excuſemur à tranſgreſſione præcepti, quod ſatis eſt ad non peccandum: hoc autem ſatis non eſt, ut habeamus certitudinem de gratia; etenim, ut benè notat Card. de Lugo, ſæpè in rebus inferioribus putamus nos habere hunc, vel illum actum, cùm re verâ illum non habeamus ob defectum alicujus circunſtantiæ, vel propter tendentiam minùs rectam, quam poſtea advertimus. Unde potiori jure contingere poteſt in actu charitatis ſuperno habente, tam excellens, & altum motivum: quapropter nullo modo habemus certitudinem, cui falſum ſubeſſe non poſſit. Sic Trident. ſeſs. 6. cap. 9. dixit: *Sicut nemo pius de Dei miſericordia, de Chriſti merito, deque Sacramentorum virtute, & efficacia dubitare debet; ſic quilibet, dum ſeipſum, ſuamque propriam infirmitatem, & indiſpoſitionē reſpicit, de ſua gratia formidare, & timere poteſt; cū nullus ſcire valeat certitudine fidei, cui nō poteſt ſubeſſe falſum, ſe gratiam Dei eſſe conſecutū.*

303. Quapropter perfecta charitas non excludit à ſe alium actum elicitum ex motivo timoris, ſed à ſuo ipſius motivo excludit timorem, cum non eliciatur ex motivo timoris

moris, ſed ex motivo bonitatis divinæ, quo in ſenſu intelligitur illud Joan. 4. *Timor non eſt in charitate, ſed perfecta charitas foràs mittit timorem*. Sæpè autem contingit, quod aliqui viri ſancti hunc timorem non habent, non quidem per ſe ratione actûs charitatis, ſed per accidens, quia abſorpti in bonitate divina, non advertunt ad motiva timoris. Si autem advertat aliquis, ſe probabiliter elicuiſſe actum charitatis, quia ex nullo capite invenit, quod non fecerit quantum potuit, poterit quam optimè concipere probabilitatem ſuæ juſtificationis: etenim, ut ſæpè repetebat S. Franciſc. Borgia, nihil erat in hac vita, quod ipſius animam adeò quietam, & tranquillam redderet, quàm actus amoris Dei, & contritionis perfectæ. Ratio eſt, quia defectus, qui in apponendis aliis mediis admiſceri poſſunt, ceſſant ex magna parte in amore Dei ſuper omnia: etenim quando aliquis accedit ad abſolutionem ſacramentalem, contingere poteſt, quod ille, qui dat abſolutionem non ſit ſacerdos, vel non habeat intentionem abſolvendi, vel quod pœnitens non habeat diſpoſitiones neceſſarias ad valorem, & fructum ſacramenti, & ſic de aliis

con-

conditionibus, quæ ex magna parte in amore Dei super omnia cessant, ut per se patet.

304. Objicies quintò ex aliis contra quartam Assertionem. Actus pœnitentiæ præscindens à perfecta, & imperfecta, est genus ad contritionem, & attritionem, ut constat ex Tridentini doctrinâ sæpiùs repetitâ: sed ratio generica contracta ad suas species æquè ab illis participatur; aliter non esset generica, cùm non esset univoca: unde cum sit univoca, ratio detestandi peccatum æquè convenit attritioni, & contritioni: ergo si attritioni non convenit detestari peccatum appretiativè super omnia, neque conveniet contritioni. Confirmatur primò: attritioni conceptæ ex timore pœnę non cōvenit detestari appretiativè peccatum super omnia, cùm non detestetur peccatum supra pęnam, ut constat ex numero 257. ergo ratio illa generica contracta ad amorem, nequit facere, ut amor Dei, sive contritio perfecta detestetur peccatum appretiativè super omnia. Confirmatur secundò: si actus perfectæ contritionis amaret Deum, & detestaretur peccatum appretiativè super omnia, esset ex naturâ suâ destructivus offensæ contra Deum commis-

sæ;

ſæ; atqui actus, qui ſolùm eſt diſpoſitio ultima ad amicitiam, ſive ad gratiam, nequit eſse ex ſuâ naturâ deſtructivus offenſæ commiſsæ contra Deum: ergo, &c.

305. Reſpondeo, conceſſis præmiſsis diſting. Conſequens: neque conveniet contritioni per conceptum communem ipſi cum attritione, conc. per conceptum diſtinguentem ipſam ab attritione, ne. Conſ. Sic ratio expreſſionis abſtracta ab apprehenſione, judicio, & diſcurſu participatur æquè à ſuis ſpeciebus; adeòque judiciũ non enunciat unum de alio, præcisè quà expreſſio; benè verò quà talis expreſſio; pariter etiàm in noſtro caſu. Hìnc ad primam Confirm. conc. Antec. & diſt. Conſ. nequit facere per conceptum communem attritioni, & contritioni, conc. per conceptum peculiarem contritioni, nego Conſ. Ad ſecundam Confirm. diſt. Ma. eſset ex ſua natura deſtructivus offenſæ, affectivè, concedo; effectivè, nego Ma. & diſt. Mi. nego Conſeq. Licèt enim homo velit offenſam contra Deũ commiſsam deſtruere, non exinde tenetur Deus illam remittere independenter à ſua promiſſione, cùm malitia offenſæ ſit incomparabiliter major, quàm bonitas illius obſequii

ſequii, ut docent Theologi in tractatu *de Incarnatione*; offenſa quippe eò eſt major, quò major eſt dignitas perſonæ, cui fit offenſa; obſequium verò eſt minus, quò major eſt dignitas perſonæ, cui fit obſequium: cùm autem compenſari non poſsit id, quod eſt majus per id, quod eſt minus; exinde offenſa commiſsa à creatura contra Deum nequit compenſari ex natura rei per obſequiu m factum à creatura erga Deum, ac proinde actus ille, licèt ex natura ſua eſset deſtructivus offenſæ, affectivè, non eſset deſtructivus effectivè; neque traheret effectivè honorem ablatum per peccatum cõtra Deum commiſſum.

306. Objicies ſextò: Si quis in caſu metaphyſicè poſsibili appoſito num. 55. invincibiliter judicaret, ſe damnandum, ſi non committat lethale, per cujus commiſsionem haberet tempus ad reſurgendum ab omnibus lethalibus, & obtinendam ſalutem æternam, poſset in eis circunſtantiis lethale committere: ergo perfecta contritio non excludit peccatum, quod in illis circunſtantiis committeret homo, qui modò conteritur; ac proinde non eſt deteſtatio peccati ſuper omnia. Confirmatur primò: in nullo caſu poteſt homo

mo

mo eligere infernum ad vitandum peccatum, aliter, cùm infernus ſit neceſsitas moralis peccandi, poſſet eligere moralem neceſſitatem ad committendum peccatum: ergo perfecta contritio non eſt deteſtatio peccati ſuper omnia. Confirmatur ſecundò: in ſuppoſitione, quod per invicibilem errorem judicaret homo contritus, Deum amiſsurum aliquod prædicatum intrinſecum, ſi homo non peccaret, poſſet committere peccatum, aliter non amaret Deum ſuper omnia: ergo contritio perfecta, vel non amat ſuper omnia Deũ, vel non deteſtatur peccatum ſuper omnia.

307. Reſpondent aliqui primò, diſt. Antecedens: poſſet lethale committere, ſi talis actio in eis circunſtantiis maneret, & cognoſceretur lethalis, nego; ſi neque maneret, neque cognoſceretur lethalis, concedo Antecedens, & nego Conſeq. Ratio eſt, quia plures judicant, & probabile eſſe fatetur Arriaga diſp. 8. ſec. 3. num. 24. hominem inter ea duo extrema conſtitutum, debere conſiderari, tanquam conſtitutum inter duo graviſſima mala, quorum alterum ſolùm affert unum lethale; alterum verò, nempè infernus, cùm ſit neceſſitas moralis ad plura

pec-

peccata, ſecum affert plura peccata: homo autem conſtitutus inter duo graviſſima mala, tenetur majus malum fugere, adeoque teneretur fugere infernum, & exinde ea actio, quâ infernum vitaret tunc, jam non maneret peccatum, licèt extra illas circunſtantias peccatum eſſet: unde cum juxta iſtam ſententiam ea actio circunſtantiis illis veſtita non maneret peccatum, non eſt cur contritio perfecta debeat extendi ad illam deteſtandam. Hæc autem reſponſio patitur non levem difficultatem, quæ ex ſolutione noſtra ſtatim innoteſcet. Quapropter.

308. Reſp. ipſe, nego Antecedens: nam cùm ea actio verè lethalis maneret, extendi debet contritio, vel formaliter, vel virtualiter ad illius deteſtationem. Ratio eſt, quia infernus non affert phyſicam neceſſitatem ad peccandum, ſed ſolùm moralem conjunctam cum phyſica libertate ad evitandum peccatum; aliter nulla actio damnatorum poſſet illis imputari ad peccatum; cùm nullus committat peccatum abſque libertate vitandi illud: præſertim cùm antiqua peccata, jam ſupponantur in noſtro caſu retractata. Unde tunc maneret homo cum libertate phy-

physiça ad omnia peccata vitanda, adeoque & deberet omnia vitare: possset autem sperare prudenter, se in inferno victurum eam moralem necessitatem, & Deum, pro cujus amore admittebat eam pœnam, adjuturum, ne in posterum illum offenderet, sicuti sperabant Sancti, qui hujusmodi conditionatos actus eliciebant, ut constat ex Ansel. cit. num. 293. Addo, quod si reverâ hic casus quandoque contingeret, & homo ille, ne Deum offenderet, eliceret veram contritionem, quâ mallet mori, & pœnas æternas subire, reverâ salvaretur, licèt ex eo errore, quem in eo supponimus, putaret se damnari: talis enim error coram Christo Judice detegeretur, & homo ille appareret cum gratia debita ex divina promissione contritioni perfectæ. Hinc

309. Ad primam Confirmationem, nego Antecedens: talis enim homo, qui in casu assignato infernum eligeret, non eligeret illum ex animo peccandi, & succumbendi necessitati morali, sed ex animo impediendi peccatum, & vincendi eam necessitatem moralem, cujus victoriam prudentissimè poterat sperare: sicuti enim necessitas phy-

sica

ſica vinci poteſt metaphyſicè, ut patet in Euchariſtia, in qua accidentia panis ſunt abſque ſubſtantia panis, quam phyſicè exigunt, & in fornace Babylonicâ, in qua ignis non comburebat pueros, licèt phyſicè exigeret eam combuſtionem; Sic etiam neceſſitas moralis poteſt vinci phyſicè. Quinimò, & ipſa contritio perfecta, dum perſeverat, eſt victoria phyſica talis moralis neceſſitatis, ac proinde neque in via, neque in inferno eſt compoſſibilis cum actuali peccato. Ad ſecundam Cõfirmationem, nego Antecedens, quia ſi in eo caſu homo ille cognoſceret, id eſſe lethale, ſciret utique adhuc in eo caſu à Deo prohiberi, & eſſe tranſgreſſivum legum amicitiæ debitæ Deo; adeoque ex eo, quod Deum ſuper omnia amaret, conformari debebat ejus rectiſſimæ, & perfectiſſimæ voluntati. Si autem pro eo caſu impoſſibili objectum mutaretur de bono in malum, ſicuti ſupponitur mutari Deum de indefectibili in defectibile, abſque dubio amplecteretur illud objectum, ne Deo ſua perfectio deficeret.

310. Objicies ſeptimò: Si contritio perfecta ex amore Dei ſuper omnia, eſſet dete-

ſtatio peccati ſuper omnia, adeoque, & ſupra pœnas inferni, non ſolùm haberet tendentiam excluſivam omnis voluntatis peccandi, & admittendi potiùs infernum, quàm peccatum, ſi daretur occaſio ad unum è duobus neceſſitans; ſed etiam eſſet deſiderium, ut talis occaſio daretur ad deſtruendum peccatum commiſſum: atqui contritio perfecta non includit tale deſiderium: ergo neque amorem Dei ſuper omnia. Probatur Ma. pater magis dolens de morte filii, quàm de jactura mercium, ex eo, quod amaret magis filium, quàm merces, eo ipſo habet, non ſolùm voluntatem incompoſsibilem cum deſiderio occidendi filium, ſed etiam deſiderium, ut daretur occaſio ad revocandam vitam filii, per jacturam mercium: ergo ex eo, quod contritio perfecta deteſtetur peccatum ſupra pœnas inferni, non ſolùm includit illam tendentiam admittendi infernum, ſi daretur talis occaſio, ſed etiam includit deſiderium, ut talis occaſio daretur. Reſp. nego Ma. Sicut enim poteſt quis optare, ne occurrat occaſio martyrii, & tamen ex amore Dei ſuper omnia eſſe paratus, ut ſi ea occurrat, velit tolerare citiùs martyrium, quàm

Deum

Deum offendere; Sic etiam respectu inferni se habet homo contritus comparativè ad peccatum. Ad probat. dist. Anteced. ex eo præcisè, quod amabat magis filium, quàm merces, nego; ex eo, & aliquo alio, quod non reperitur in nostro casu, conc. Anteced. & nego Conseq.

311. Ratio est, quia homo contritus restituitur per contritionem ad vitam animæ, quâ mors peccati destruitur; Pater verò, per illum dolorem, non ita restituit vitam filio, sed adhuc jacturam filii patitur; de præsenti. Quid ergo mirum, si optet de præsenti per jacturam mercium recipere filium? In nostro autem casu, homo jam supponitur liber à peccato: quinimò si adhuc liber non supponeretur, posset nihilominus per alia media faciliora, quàm per incursum pœnarum inferni, ab eo liberari, adeoque intentio efficax destruendi peccatum non est connexa cum desiderio absoluto patiendi pœnas inferni. Sic etiam casu, quo ille parens haberet alia media longè faciliora, quàm sit mercium jactura, ad iterum habendum suum filium, ex desiderio habendi filium, non teneretur ad volendam mercium jacturam, ne-

que multùm curaret de eo deſiderio impediendi præteritam mortem, per mercium jacturam: pariter ergo in caſu noſtro.

312. Objicies octavò ex Tannero: Actus charitatis non eſt per ſe ultima diſpoſitio ad juſtificationem extra Sacramentum, niſi in conſortio actûs doloris compenſativi, procedentis à virtute Juſtitiæ, quo contritio imperetur: ergo non eſt ſufficiens, quod procedat ex motivo charitatis, appretiando Deũ ſuper omnia, ut ſit ultima diſpoſitio per ſe ad juſtificationem. Probatur Antecedens. Nullus datur actus in hac Providentia, qui ſit ultima diſpoſitio per ſe ad juſtificationem, ſi non ſit actus pœnitentiæ; atqui nullus eſt actus pœnitentiæ, niſi procedat à Juſtitia, quæ ſola eſt pœnitentia virtus: ergo, &c. Confirmatur. Sola Juſtitia operatur ex motivo compenſationis: atqui ſi peccator non operetur ex motivo compenſationis, non ſatisfacit, neque extinguitur jus Dei; ſicuti apud homines, ſi quis det creditori, non quidem ex titulo ſatisfaciendi, ſed ob motivum gratitudinis, aliove ſimili titulo, non ex eo ſatisfacit, nec creditor amittit jus: ergo, &c. Hac ratione, ni fallor, abutuntur adverſarii, quæ

quæ cum ſolùm ſit congruentia, ut Juſtitiæ præ aliis virtutibus nomen Pœnitentiæ in reſtrictione ſcholaſticâ imponatur, extenditur ad excludendas à ratione Pœnitentiæ alias virtutes, quod quàm alienum ſit à mente Scripturæ, & Conciliorum ſatis conſtat ex dictis.

313. Reſp. igitur nego Antecedens. Ad probat. diſt. Ma. Si non ſit actus pœnitentiæ, vel theologicè, vel reſtrictè ſumptæ, concedo; ſolùm reſtrictè ſumptæ; nego Ma. & diſt. Min. nego Conſ. quia licèt actus pœnitentiæ reſtrictè ſumptæ ſolùm procedat à Juſtitia, ut conſtat ex dictis à num. 76. actus verò pœnitentiæ theologicè acceptæ, & ad juſtificationem requiſitæ, non ſolùm procedit à juſtitia; ſed etiam à charitate, & à quacumque alia virtute voluntatis univerſali, ut conſtat ex dictis à num. 67. Quinimò Tannerus, & alii, qui cum ipſo ſentiunt, maximâ in hoc puncto laborant æquivocatione, eo quod non agnoſcant aliam Pœnitentiam virtutem, niſi quam ſcholaſtici vocant Pœnitentiam reſtrictè ſumptam: Meminiſſe quippe deberent, Tridentinum, ad actum Pœnitentiæ, ſolùm exigere dolorem deteſtativum peccati

 com-

commiſsi cum propoſito non peccandi de cętero. Cùm autē talis dolor procedere poſſit ex motivo plurium virtutum, & non ſolùm ex motivo juſtitiæ, exinde planum fit, non ſolùm juſtitiam, ſed plures etiam alias virtutes elicere poſſe veros actus pœnitentiæ.

314. Ad Confirm. conced. Ma. & nego Min. quia homines non poſſunt plenè ſatisfacere pro offenſa contra Deum commiſſa, ita ut, ea ſatisfactione poſita, debitum ceſſet, ſicuti debitum quatuor juliorum ceſſat apud homines, ſolutis quatuor juliis: offenſa autem contra Deum commiſſa ſolùm ceſsare poteſt, apponendo, quod Deus requiſivit, & quo poſito promiſit remiſſionem. Exinde, quando quærimus, quænam ſit ultima diſpoſitio extra ſacramentum ad juſtificationem, non debemus inquirere, ad quam virtutem pertineat operari ex motivo ſatisfaciendi, ſed ad quam virtutem ſpectet elicere actum, quo poſito promiſit Deus remiſſionem peccati: cùm autem Deus remiſſionem peccati promiſerit extra ſacramentum, appoſita contritione perfecta; ea de cauſa ſatis eſt elicere contritionem perfectam ad obtinendam peccati remiſsionem, quin ex ullo capite

pite

pite necesſe ſit operari ex motivo Juſtitiæ, ſive ex motivo ſatisfaciendi. Quinimò ſi aliquis homo in promiſsis ſuis fideliſsimus, cui Petrus deberet mille, ſolùmque poſset dare unum, promiſerit Petro remittere ſtatim mille, ſi ex titulo gratitudinis daret unum, planè in eo caſu non erat opus, ut Petrus daret unum ex alio, quàm ex motivo gratitudinis: etenim ſi ita faceret, quamvis de nullo alio motivo cogitaret, ſtatim obtineret totius debiti remiſsionem. Pariter ergo in noſtro caſu. Si autem debitor nolit dare ad extinguendum debitum id, quod dat ex gratitudine; neque creditor eo poſito teneatur debitum remittere, quid mirum, quod in eo caſu debitum non remittatur? Cæterùm quantùm iſte caſus diſtet à noſtro, nemo eſt, qui non videat.

§. II.

315. Objicies nonò contra quintam Concluſionem ex Chriſtiano Lupo, Joanne Epiſcopo Caſtorienſi, aliiſque quampluri-mis Lovanienſibus: dilectio Dei ſuper omnia, ſive perfecta contritio non eſt ultima diſpoſitio ad juſtificationem, ſi non ſit valdè intenſa,

adeoque ſolùm dicetur charitas inchoata neceſsaria ad juſtificationem cum ſacramento: ergo ad amorem Dei ſuper omnia, qui eſt ultima diſpoſitio ad juſtificationem extra ſacramentum, non ſufficit amor ex divina bonitate obedientialis à nobis explicatus. Probatur Antecedens: aliqua perfecta contritio, ſive dilectio Dei ſuper omnia, eſt neceſsaria ad juſtificationem cum Sacramento; ſed illa, quæ eſt neceſsaria ad juſtificationem cum ſacramento, non eſt ultima diſpoſitio ad gratiam extra ſacramentum; ſolùmque dici poteſt charitas inchoata, ſive minùs intenſa: ergo, &c.

316. Confirmatur: illa contritio, quæ requiritur in peccatore adulto ad licitam, & fructuoſam ſuſceptionem Baptiſmi, requiritur, ſaltem in homine baptizato, tanquam pars Sacramenti Pœnitentiæ, ut infertur ex Trid. ſeſs.6.cap.14. ubi dicitur, pœnitentiam in Baptiſmo, & in hoc Sacramento differre, quòd hæc includat etiam confeſsionem, ſatisfactionem, & abſolutionem; ex parte verò doloris nulla differentia aſsignatur: atqui ad fructuoſam ſuſceptionem Baptiſmi, requiritur in peccatore adulto contritio perfecta, ut con-

conſtat ex ipſo Trid. ſeſſ. 6. cap. 6. dicente: *in ſpem eriguntur, fidentes, Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore; illumque, tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversùs peccata, per odium aliquod, & deteſtationem, hoc eſt per eam pœnitentiam, quam ante Baptiſmum agi oportet: denique dum proponunt ſuſcipere Baptiſmum, inchoare novam vitam, & ſervare divina mandata*: illa enim verba: *illumque, tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt*: perfectam ſignificant contritionem: ergo, &c. Hoc argumētum eſt unicum adverſariorum fundamentum, & effugium, ad quod recurrunt, ut diſſolvant omnia argumenta, quæ contra ipſos, in hac, & in ſequenti diſputatione conficiemus, qua de cauſa opus eſt, ut plenè, & integrè illud in præſenti diſſolvamus.

317. Reſp. nego Anteced. Ad prob. nego Ma. Ratio eſt, quia cùm perfecta contritio non poſſit eſſe appretiativa Dei ſuper omnia in gradu intenſo, quin etiam ſit appretiativa in gradu remiſſo, ut conſtat à num. 281. neque poteſt eſſe adimpletiva legum amicitiæ in gradu intenſo, ſi adimpletiva non eſſet in gradu remiſſo. Cùm autem nihil aliud requi-

requiratur ex destinatione divina, pro ultima dispositione ad justificationem extra sacramentum, neque à Scriptura, neque à Conciliis, neque à SS. PP. ut constat à num.284. eâ de causa, contritio perfecta, non solùm quando est intensa, verùm etiam quando est remissa, est ultima dispositio ad justificationem extra sacramentum. Quod manifestè patet ex Tridentino citato num. 247. nullam prorsus exigente intensionem pro tali dispositione, adeoque ad justificationem cum sacramento nulla est necessaria contritio perfecta. Hinc ad Confirmat. nego Min. in illis enim Concilii verbis: *illumque, tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt*, vel sermo non est de contritione perfecta, prout plures, & gravissimi Theologi defendunt, ut statim constabit; vel si sermo sit de contritione perfecta, solùm intelliguntur de dispositione sufficiente ad justificationem extra sacramentum, ut alii Theologi docent.

318. Cæterùm, ut res adeò gravis, & hac nostra tempestate apud Theologos acriter, hinc, indè discussa, pleniùs omnibus innotescat, operæ pretium erit, verum, & genuinum Tridentini sensum inquirere, & simul

ſimul oſtendere, quàm alienum ſit à vero Tridentini ſenſu exigere contritionem perfectam, ſive dilectionem Dei ſuper omnia, ut neceſſariam ad juſtificationem cum ſacramento. Tripliciter enim poſſunt ea Trid. verba explicari, juxta triplicem probabilem Theologorum ſententiam. Prima quidem ſententia, quam cum plurimis noſtris, noviſſimè tenet Bonetus, diſſertatione *De timore pœnitente* part. 1. Tum etiam, & cum plurimis Thomiſtis, Gonetus diſput. 7. *De contrit.* art. 3. à num. 64. Yſambertus ad illud 6. caput Tridentini diſput. 15. *De pœnit.* docet, Trid. in his verbis, ſolùm agere de illa diſpoſitione, quæ eſt ultima diſpoſitio ad juſtificationem extra ſacramentum Baptiſmi in adultis, nondùm baptizatis; vel extra Sacramentum Pœnitentiæ, ex contextu, in baptizatis; unde illa verba: *diligere incipiunt:* ſignificant amorem Dei ſuper omnia.

319. Ratio hujus ſententiæ eſt, quia ibi agitur de illa diſpoſitione, quâ poſitâ cauſatur ipſa juſtificatio; ut conſtat ex ipſo Tridentino, ibi dicente: *de hac diſpoſitione ſcriptum eſt: Accedentem ad Deum, oportet credere, quia eſt, & quod inquirentibus ſe remunerator ſit:*

ſit. Et, Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Poſtquam autem addidit alia ſimilia Scripturæ teſtimonia, quibus hoc ſextum caput concludit, Concilium incipit cap. 7. per hæc verba: *hanc diſpoſitionem, ſeu præparationem juſtificatio ipſa conſequitur*: atqui ſi illa diſpoſitio, de qua agit Concilium, non eſſet ſufficiens ad juſtificationem extra ſacramentum, illâ poſitâ, non poſſet Concilium dicere: *hanc diſpoſitionem juſtificatio ipſa conſequitur*: ergo, &c. Quapropter quando capite 14. ejuſdem ſeſſionis, comparat diſpoſitionem ante Sacramentum Pœnitentię in baptizato, cum diſpoſitione ante Sacramentum Baptiſmi in non baptizato, loquitur etiam de diſpoſitione ſufficiente ad juſtificationem extra Sacramentum Pœnitentiæ, quæ diſtinguitur in eo, quod, cùm contritio ſit votum adimplendi omnia, ad quæ homo tenetur, in non baptizato eſt votum ſuſcipiendi baptiſmum; in baptizato eſt votum ſuſcipiendi Sacramentum Pœnitentiæ; ac proinde illa eſt baptiſmus in voto; iſta verò Sacramentum Pœnitentiæ in voto. Unde in peccatore non baptizato, nunquam obtinetur juſtificatio, abſque Sacramento Baptiſ-

ptiſmi, vel in re, vel in voto; neque in Baptizato, abſque Sacramento Pœnitentiæ, vel in re, vel in voto.

320. Quod autem iſte ſit genuinus,& verus Trid. ſenſus, ex eo manifeſtiùs apparet, quod contritio, quæ habetur, quando baptiſmus in re ſuſcipitur, cùm tunc adimpleatur obligatio ſuſcipiendi baptiſmum; jam ea non eſt votum ſuſcipiendi baptiſmum: ſicuti contritio, quæ elicitur, quando quis confeſſus eſt peccata, jam non eſt votum confitendi ea peccata: atqui Tridentinum loquitur de ea diſpoſitione, quâ recipitur gratia, & eſt votum ſuſcipiendi baptiſmum, ut conſtat ex illis verbis citatis n. 316. nimirùm: *dum proponunt ſuſcipere baptiſmum*: ergo &c. Pariter quando cap. 14. ejuſdem ſeſs. 6. loquitur de diſpoſitione baptizati, dicit eſſe illam, quæ continet votum Sacramentalis confeſſionis: ſic etenim habet: *Chriſtiani hominis pœnitentiam poſt lapſum multò aliam eſſe à baptiſmali, eâque contineri, non modò ceſſationem à peccatis,& eorum deteſtationem.... verùm etiam eorundem ſacramentalem Confeſſionem ſaltem in voto, & ſuo tempore faciendam.* Si enim Concilium ad pœnitentiam, quæ

pro-

proximè, & immediatè diſponit ad baptiſmum, & confeſſionem, hanc Sacramenti ſponſionem, & votum poſtulaſſet, præſcripſiſſe utique videretur vitioſam hanc formulam, quam in rudioribus hominibus reprehendere ſolent Confeſſarii: illi enim, ubi ſua peccata Sacerdoti in aurem declararunt, doleo, inquiunt, ex toto corde, de his meis peccatis, & ſimul ſpondeo, me ea emendaturum, & Sacerdoti quantociùs cõfeſſurum. En ſanè in ipſo confeſſionis uſu redundantem, & ſupervacaneam additionem. Abſit tàm iniqua ſuſpicio à celeberrimæ Synodi ſapientiâ.

321. Hæc, quæ ſolida ſatis apparent ex ipſa expoſitione Concilii, non parum acquirunt roboris, ſi ad ipſius Concilii hiſtoriam aliquantulùm advertamus, quam refert Cardinalis Pallavicinus lib. 12. cap. 10. Diſceptatum quidem fuit in cætu PP. ad ſeſs. 14. prævio, an cum eo dolore, qui ad Sacramentum ſufficiat, Dei dilectio neceſſariò conjuncta ſit. Affirmabant nonnulli Doctores, ſuamque ſententiam aliquot ſcripturæ, & SS. PP. locis, ad rem, ut ipſis quidem videbatur, accommodatis exornabant, horumque Theologorum ſuaſu, ſive aliam ob cauſam

pa-

paratum fuerat decretum, inquit idem Pallavic. in hanc formam: *Illam contritionem, quam attritionem Theologi vocant, quod imperfecta sit, & solùm, vel ex turpitudinis peccati cõsideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu cõcipiatur, statuit hæc Sancta Synodus, non solùm non facere hominem hypocritam, verùm etiam sufficere ad Sacramenti hujus constitutionem, ac donum Dei esse, quo pœnitens adiutus, cùm sine aliquo dilectionis in Deum motu esse vix queat, viam sibi ad justitiam munit, &c.* Quidam ex illis PP. sive Illustrissimus Petrus Guerrero Archidiaconus Granatensis, sive alius ex illis, ut alii judicant, restitit valde, protestans falsum esse, vix posse dari veram attritionem absque dilectione Dei, sive dilectionis motu in Deum. Auditis itaque in Concilio Theologorum disputationibus, & requisitis PP. sententiis, Synodus jubet expungi illa verba: *Cùm sine aliquo dilectionis in Deum motu esse vix queat*: & approbatum fuit decretum modo, habetur sess. 14. cap. 4. Unde quando Concilium exigit Dei dilectionem in dispositione ad justificationem, non loquitur de dispositione necessaria ad justificationem cum Sacramẽto, sed ad justificationẽ extra Sacramẽ-

tum

tum, & quam oportet agere adultum ante baptiſmum, quando baptiſmum in re recipere non poteſt, ut ei juſtificationis gratia extra Sacramentum conferatur. Et hæc pro prima Theologorum ſententia ad hujus Tridentini loci expoſitionem.

322. Secunda Theologorum ſententia, quam defendunt plures Recentiores cum Ledent, docet, Tridentinum illis prioribus verbis enumeraſſe plura motiva timoris, ſpei, & amoris, ex quibus ſingulis concipi poteſt deteſtatio, & odium peccati efficax: nam hìc, ut ipſi adverſarii concedunt, agit Concilium contra Lutherum negantem, quod contritio perfecta, & dilectio poſſit præcedere juſtificationem; ideoque nec ad illam poſſe diſponere. His ergo enumeratis motivis, ſubjungit Concilium: *ac propterea adversùs peccata moventur*: ubi ly *propterea* intelligitur de odio, & deteſtatione ex aliquo ex his motivis, nec ſolùm refertur ad motivum dilectionis, ſed vel ad iſtud, vel ad aliquod ex priùs enumeratis: Verba enim illa: *per aliquod odium*: manifeſtè oſtendunt, poſſe dari diverſa odia pro diverſitate motivorum.

323. Ratio, eſt quia iſta verba Concilii:

hoc

hoc est per eam pœnitentiam, quam ante baptismum agi oportet, non possunt rectè intelligi de solâ contritione perfecta; nam contritio imperfecta sufficit, nec possunt intelligi de sola contritione imperfecta, nam etiam contritio perfecta est sufficiens dispositio ad baptismum. Quapropter probabiliùs est ibi agi de quacumque pœnitentia, sive quæ sit ex motivo perfectæ dilectionis, & charitatis Dei, adeoque, & perfectum votum baptismi, quam consequitur justificatio, sive quæ sit ex motivo pœnarum, & gehennæ, quâ posita conjunctim cum Sacramento in re, adest etiam justificatio. Unde nunquam datur justificatio absque Sacramento, vel in re, vel in voto, pro quo requiritur dispositio, vel contritionis, vel attritionis. In quo autem distinguatur contritio perfecta ab imperfecta, noluit Concilium hìc explicare, sed distulit usque ad sess. 14. ibi enim c. 4. dilucidè explicat discrimen inter cõtritionem, & attritionẽ, appellans contritionẽ illam, quæ est charitate perfecta; attritionem verò, quæ voluntatem peccandi excludat, & non sit formata charitate. Unde actus attritionis ex mente Concilii non debet procedere ex motivo charitatis.

324. Cæterùm mens, & verus Concilii sensus perspicuus fiet, si sessio hæc 14. aliquantò attentiùs perlegatur, & simul intentio, quam in ea doctrina tradenda, Sacra Synodus habuit, non animo litigandi, sed veritatem inveniendi perspiciatur. Propalat Synodus intentionem suam in ipsius sessionis exordio, ita dicens: *Quamvis in decreto de justificatione multus fuerit de pœnitentiæ Sacramento, propter locorum cognationem, necessariâ quadam ratione sermo interpositus: tanta nihilominus circa illud nostra hac ætate diversorum errorum est multitudo, ut non parum publicæ utilitatis retulerit, de eo exactiorem, & pleniorem definitionem tradidisse; in qua demonstratis, & convulsis, Spiritûs Sancti præsidio, universis erroribus, catholica veritas perspicua, & illustris fieret, quam nunc Sancta hæc Synodus Christianis omnibus perpetuò servandam proponit.* Postmodùm incipit cap. 1. in quo actum pœnitentiæ theologicè sumptæ æquè necessarium agnoscit ad remissionem peccati actualis in baptismo, & pœnitētiâ; sic etenim habet: *Fuit quidem pœnitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam,*

&

& justitiam assequendam necessaria, illis etiam, qui baptismi sacramēto ablui petivissent. Ex quo apparet intentionem Concilii esse pleniorem hìc definitionem tradere de actu pœnitentiæ necessario ad justificationem, vel extra, vel intra Sacramentum Baptismi, & Pęnitentiæ.

325. Rursus cap. 2. assignat differentiam inter Sacramentum Baptismi, & Pœnitentiæ, jam ex parte materiæ, & formæ, jam ex parte finis, & effectuum. Deinde cap. 3. agit de partibus, & fructu Sacramenti pœnitentiæ; cujus præcipua pars, inter actus à pœnitente appositos, est contritio præscindens à perfecta, & imperfecta, quam ad fructum baptismi, & ad Sacramentum pœnitentiæ Concilium exegerat. Demum cap: 4. hanc contritionem explicat, & dividit in perfectam, quæ vocatur contritio, & imperfectam, quæ appellatur attritio: ad utramque autem requirit, quod sit: *animi dolor, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero*: Dum verò eos actus inter se distinguit, & ad suas species contrahit, ait Sacra Synodus, illum doloris actum charitate perfectum esse contritionem; adeoque illum, qui non est charitate

perfectus, esse attritionem. Unde manifestè constat ex mente Concilii, attritionem non debere esse dilectionem Dei, seu actum charitate perfectum. Et hæc pro secunda Theologorum sententia.

326. Tertia sententia Theologorum, quam defendunt plures cum Esparza quæst. 89. defendit, nullum requiri formalem amorem ad attritionem sufficientem cum sacramento ad justificationem, neque in locis citatis illum unquam exegisse Tridentinum: non enim loquitur ibi Concilium de dilectione Dei super omnia, sive de dilectione Dei absolutè sumpta; quo in sensu solet intelligi dilectio ex charitate, sed cum addito limitante de dilectione Dei tanquam *fontis omnis justitiæ*. Quinimò de hac non loquitur, tanquam de dilectione formali, sed initiali, ut constat ex illis verbis: *diligere incipiunt*: Dilectio autem initialis, inquit Esparza, est quicumque actus virtutis supernus, ex quovis motivo eliciatur, cùm charitas sit finis omnis virtutis ex illo: primâ ad Timoth. 1. *Finis autem præcepti est Charitas*. Unde omnes alii actus virtuosi voluntatis sunt, tanquam medium respectu charitatis, ac proinde

de, ſicut medium dicitur participare aliquid de fine; ita quicumque actus virtuoſus participat aliquid de charitate, ut habet D.Th. in 3. diſt. 26. art. 2. ad 3. dicens : *omnes aliæ virtutes participant aliquid à charitate.* Cujus ratio ſumitur ex Philoſopho 7. *Ethic.* capit. 5. dicente: *ſicut ſe habet primum principium in intelligibilibus, & prima cauſa in effectibilibus, ita ſe habet ultimus finis in appetibilibus*.

327. Quapropter cùm quicumque actus pœnitentiæ theologicæ, ſive ſit contritio, ſive attritio debeat eſſe virtuoſus, debet habere aliquid de charitate, ſive formalitèr, ſive participativè: ad dilectionem autem initialem, ſatis eſt, quod ſit charitas participativè, adeoque dilectio, & contritio benè convertuntur, ita ut ſi ſit dilectio Dei perfecta, ſit etiam perfecta contritio; Si verò ſit dilectio Dei initialis ſolùm, & participativa, ſit contritio imperfecta, ſive attritio. Qua de cauſa Tridentinum, quando appoſuit in Canone 3. doctrinam illius cap.6. non dixit, requiri ad juſtificationem neceſſariò dilectionem, & pœnitentiam; ſed dilectionem, aut pœnitentiam, ut conſtat ex illis verbis: *Si quis dixerit, ſine præveniente Spiritûs Sancti*

inſpiratione, *atque ejus adjutorio hominem credere*, *ſperare*, *diligere*, *aut pœnitere poſſe*, *ſicut oportet*, *ut ei juſtificationis gratia conferatur*, *anathema ſit*. Unde ex illo Tridentini teſtimonio perperam infertur, requiri dilectionem Dei ſuper omnia ad attritionem ſufficientem cum ſacramento ad juſtificationem. Et hæc pro tertia ſententia. Quænam autem ex his expoſitionibus veriſimilior appareat, non eſt facile definire; verùm ne quicquam indeciſum relinquamus, ſit

SECTIO V.

Quænam ſit dilectio, quam cum Sacramento exigit Tridentinum ad impii juſtificationem.

§. I.

328. EX ſententiis, & doctrinis Theologorum, ſuperiori ſectione relatis, clarè conſtat plures eſſe ſolutiones, ex quibus perſpicuum fit, nunquam exegiſſe Tridentinum perfectam contritionem ad juſtificationem impii cum ſacramento. Cæterùm relictis illis in ſua, quam habent probabilitate; viam

viam aliam ingrediemur conformiorem, ni fallor, doctrinæ, & definitionibus Tridentini, exindeque manifestè apparebit, qualis fuerit Tridentini ſenſus in hac materia. Pro quo habendum eſt præ oculis, quod notavi num. 323. nimirùm Tridentinum ſeſs. 6. incœpiſſe declarare diſpoſitiones ad juſtificationem requiſitas: Seſsione verò 14. cap. 4. quidquid reliquum erat, ad majorem præjactæ doctrinæ claritatem deciſiſſe. Unde cùm una definitio Tridentini alteri contraria eſſe non poſſit, illa erit vera expoſitio, & ab omnibus tenenda, in qua, & omnino cohærentes appareant doctrina tradita ſeſs.6.& tradita ſeſs. 14. Cum autem in utraque ſeſſione, quando homo advertit ad peccata ſua, requirat Tridentinum ſpem, tanquam præviam diſpoſitionem ad actum pœnitentiæ; declarandum breviter eſt, quemnam ſpei actum requirat.

329. Actus etenim ſpei theologicæ continet duas formalitates, nimirum fiduciæ, & deſiderii: deſiderium autem eſt amor objecti: quando enim objectum nolumus, non deſideramus, ſed timemus illud; at ſi deſideramus abſque fiducia obtinendi non eſt

ſpes, ſed purum deſiderium. Qua de cauſa, ut eliciatur actus ſpei, debet proponi objectum, ut probabiliter futurum, ſaltem pro libito ſperantis, ut ſic deſiderium illud præcedat amor fiducialis objecti. Per ſpem autem theologicam, poſſumus ſperare, vel aliqua bona creata à Deo promiſſa, ut nobis bona; vel ipſum Deum, ut nobis bonum, innitendo Deo, ut auxiliatori. Qua de cauſa actus ille, ſecundùm formalitatem fiduciæ, ſemper habet pro objecto formali Deum; ſecundùm formalitatem verò deſiderii, eſt amor objecti deſiderati, ac proinde ſi eſt deſiderium rei creatæ, erit amor rei creatæ; ſi autem ſit deſiderium Dei, ut nobis boni, erit amor Dei; at quia reſpicit deſiderantem, ut finem cui non ultimatum, vocatur amor concupiſcentiæ. Nullus quippe actus virtutis poteſt reſpicere creaturam, ut finem ultimatum, cum ſit medium ducens ad Deum ultimum finem, & ad ejus amorem, & dilectionem perfectam, adeoque cum quocumque virtutis actu componi optimè poteſt dilectio Dei perfecta, & eò faciliùs, quò plures alios virtutis actus homo elicuerit. Unde cùm præceptum poſitivum charitatis diligen-

ligendi Deum ſuper omnia,non obliget ſemper, & pro ſemper, licet obliget præceptum negativum non pręferendi rem alteram Deo; ea de cauſa, ſicut non pecco, quando nullum actum elicio; ita non pecco, quando per actum virtuoſum concupiſcentiæ, non præfero poſitivè Deum omnibus aliis rebus, ſed de his, & variis ſpei acceptionibus, latè agitur in tractatu *De ſpe*. Quibus poſitis

330. Aſſero cum pluribus Doctoribus. Dilectio, quam exigit Tridentinum ad juſtificationem cum ſacramento, præſcindit ab eo, quod ſit ſolus amor ſpei, vel amor etiam charitatis. Probatur primò. Trident. illam exigit dilectionem,quâ *Deum,tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipimus*: ut conſtat ex num. 316. ſed talis dilectio præſcindit ab eo, quod ſit, vel ſolùm amor ſpei, vel amor etiam charitatis: ergo, &c. Probatur Min. Deum, ut omnis juſtitiæ fontem diligere poſſumus, vel tanquam nobis bonum, miſericordem, largitorem gratiæ, & condonatorem peccati, quæ dilectio pertinet ad ſpem, non autem ad charitatem; vel tanquam juſtitiæ fontem, ut bonum ſibi, quæ dile-

dilectio pertinet ad charitatem. Quando autem elicitur contritio perfecta, tendit in Deum, ut bonum ſibi; quando verò elicitur attritio, adeſt amor Dei, ut nobis boni: licèt enim poſſim per virtutem ſpei ſperare aliquod bonum extra Deū, qui actus non erit amor Dei, neque continebit hanc utramque formalitatem, nimirum ſperandi, & diligendi Deum, ut conſtat ex num. ſuperiori. At verò quando ſpero Deum, ut mihi bonum, & condonatorem mei peccati, deſidero fiducialiter illum, ut meæ juſtitiæ fontem, & cùm deſiderium objecti ſit objecti amor, talis actus ſpei eſt vera dilectio, & amor Dei, adeoque continet hanc utramque formalitatem ſperandi, & diligendi Deum, quod exigit Tridentinum citatum num. 327. Sed exinde manifeſtum eſt, dilectionem Dei tanquam omnis juſtitiæ fontis, præſcindere ab eo, quod ſit ſolùm amor ſpei, vel amor etiam charitatis: ergo, &c.

331. Probatur ſecundò: Tridentinum ſeſs. 14. cap. 4. contrahens contritionem ad perfectam, quæ juſtificat extra Sacramentum; & ad imperfectam, quæ ſolùm juſtificat cum ſacramento, ait, illam eſſe charita-

te

te perfectam; istam verò ait esse attritionem, si voluntatem peccandi excludat: *cum spe veniæ*; atqui hoc idem est, ac dicere talem attritionem deservire ad justificationem cum sacramento, si conjungatur cum fiducia divinæ Misericordiæ, ut nobis bonæ; adeoque sit dilectio Dei, tanquam fontis justitiæ, ut boni nobis, ut constat ex num. 399. ergo eodem modo intelligendum est Concilium sess. 6. cap. 6. quando, inter dispositiones ad justificationem requisitas, exigit amorem, *quo Deum, tanquam justitiæ fontem diligere incipimus*: ita nimirum, ut illa dilectio tendat in Deum, ut sibi bonum, si sufficiens sit ad justificationem extra sacramentum, vel saltem tendat in ipsum, ut nobis bonum, tanquam fontem justitiæ, sive gratiæ, ut cum attritione disponatur sufficienter homo ad justificationem cum sacramento.

332. Probatur tertiò: Contritio præscindens à perfecta, & imperfecta est necessaria ad justificationem impii, sui peccati memoris, in hac divina Providentia; atqui talis contritio contracta ad attritionem semper fert secum, saltem per concomitantiam, dilectionem Dei, pertinentem ad spem, non minùs, quàm

quàm ferat secum, quando contrahitur ad contritionem, dilectionem Dei per identitatem pertinentem ad charitatem: ergo non minùs requiritur dilectio Dei, pertinens ad spem, ut attritio disponat ad justificationem cum sacramento, quàm requiratur dilectio Dei, pertinens ad charitatem, ut contritio disponat ad justificationem extra sacramentum. Consequentia tenet, & Ma. constat ex num. 269. & admittitur ab omnibus adversariis: Minor verò constat ex Tridentino sess. 14. cap. 4. dicente: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum, hic contritionis motus necessarius, & in homine post Baptismum lapso, ita demum præparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divinæ Misericordiæ, & voto præstandi reliqua, conjunctus sit, quæ ad ritè suscipiendum hoc sacramentum requiruntur*. Ex dictis

§. II.

333. Fit primò contra primam sententiam appositam nu. 318. Tridentinum sess. 6. cap. 6. non solùm agere de dispositione sufficiente ad justificationem extra sacramentum; sed etiam de dispositione sufficiente ad justificationem cum sacramento. Ratio est, quia ut

ut habetur eadem ſeſs.6. cap.7. Tridentinum agit ibi de ea diſpoſitione ad gratiam juſtificantem, cujus gratiæ Baptiſmus eſt cauſa inſtrumentalis, ut conſtat ex illis verbis: *hujus juſtificationis cauſæ ſunt ....: inſtrumentalis item ſacramentum Baptiſmi*. Iſtud autem dupliciter eſt cauſa inſtrumentalis, nimirum, vel in voto, vel in re ſuſceptum, ut certum eſt apud omnes Theologos, & conſtat à num. 1. *De Baptiſmo*. Sed illa diſpoſitio, quæ, ut votum Baptiſmi ſufficiens eſt ad conferendam gratiam, antequàm Baptiſmus in re ſuſcipiatur, eſt diſpoſitio ad gratiam extra ſacramentum; illa verò diſpoſitio, quâ cauſatur gratia cum ſacramento ſolùm in re ſuſcepto, eſt diſpoſitio ad gratiam cum ſacramento: ergo, &c. Quod evidens apparebit, ſi attentè legatur illud 6. cap. Trid. citat. in quo apponit Concilium non ſolùm teſtimonia Scripturæ, in quibus eſt ſermo de diſpoſitione, quâ confertur gratia, & remittitur peccatum extra ſacramẽtum; ſed etiam de illa, quâ confertur gratia, & remittitur peccatũ intrà ſacramentum. Sic enim habet: *de hac diſpoſitione ſcriptum eſt. Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua, & pœnitentiam agite, & baptizetur*

unuſ-

unusquisque vestrûm in nomine Jesu Christi i
remissionem peccatorum vestrorum .

334. Qua de causa cùm hujusmodi pœ
nitentiæ actus in eo, qui se disponit ad susc
piendum baptismum pręcedat susceptione
baptismi, de quo casu loquitur Conciliun
optimè infertur, esse propositum suscipien
baptismum: sicut pœnitentiæ actus in eo, q
se disponit ad confitenda peccata, est votu
& propositum ea confitendi: unde parita
quam ex dispositione ad Sacramentum pœ
nitentiæ assumebat ista prima sent. num.32
manifestè pugnat contra illam: nam ibi ag
Tridentinum de dispositione sufficiente
remissionem peccati, aut solùm cum Sac
mento; aut etiam sine illo,ut constat ex ips
Concilii verbis, quæ sic habent: *Christiani*
minis pœnitentiam post lapsum multò aliam es
baptismali, eâque contineri satisfactionem, r
quidem pro pœna æterna, quæ vel Sacramer
vel Sacramenti voto unà cum culpa remitti
Neque quod ante approbationem decreti
puncta fuerint illa verba citata nu. 321. ni
rum: *cum sine aliquo dilectionis in Deum m*
esse vix queat: favet ullo modo adversar
Nam ille modus loquendi supra dilection
spe

ſpei, ſive ſpem veniæ, quæ in eadem decreti parte comitando attritionem apponebatur, videbatur ſignificare dilectionem ex charitate, quæ ex mente Concilii neceſſaria non erat, cum ad juſtificationem cum Sacramento ſufficiat talis attritio deſignata in ipſo decreto, ex quo potiùs roboratur noſtra ſententia.

335. Fit ſecundò contra ſecundam ſententiam citatam num. 322. nunquam dari veram attritionem ſufficientem ad conferendam gratiam cum Sacramento abſque conſortio alicujus dilectionis Dei. Ratio eſt, quia licèt attritio concipi poſſit ex quocumque ex illis motivis à Tridentino aſſignatis, quin ex motivo amoris concipiatur, ut clariùs conſtabit num. 347. at verò in hac divina providentia ſemper pręcedunt diſpoſitiones à Deo ordinatæ ad illius fructuoſam elicientiam: cùm autem una ex illis ſit Dei dilectio, quã Deus per amorem concupiſcentiæ, ſive per amorem ſpei ametur, ut conſtat à nu. 330. exinde nunquam reperietur in Sacramento abſque aliqua Dei dilectione. Neque favere poteſt adverſariis fundamentum, quod aſſumunt ex Tridentino dicente, ſufficere cum Sacramento baptiſmi illum pœnitentiæ actũ, qui

qui ſufficit cum Sacramento pœnitentiæ. Nam cùm Tridentin. exigat ad Sacramentum pœnitentiæ dilectionem aliquam procedentem ſaltem à ſpe, ex ipſo adverſariorum fundamento inferendum eſt, etiam requiri eandem ſaltem dilectionem cum Sacramento baptiſmi.

336. Fit tertiò contra tertiam ſententiam: non ſolùm dari amorem Dei participativum, quando homo attritus juſtificatur cum Sacramento; verùm etiam amorem Dei formalem, ſive charitatis, ſive concupiſcentiæ. Quapropter ſicut ille, qui videre incipit, reipsâ videt, & qui intelligere incipit, reipsâ intelligit; ita etiam qui diligere incipit, reipsâ diligit. Unde fundamentum iſtud amoris initialis, quod pro ſe aſſumebat iſta ſententia, reipsâ pugnat contra illam. Nec refert, quod Tridentinum non dicat: *diligere, & pænitere*, ſed potiùs: *diligere aut pænitere*: quia cum ibi extrahat doctrinam, de qua egerat cap. 6. abſque eo, quod contradiſtinguat diſpoſitionem ſufficientem extra Sacramentum ab illa, quæ ſolùm ſufficit cum Sacramento; non debebat exigere dilectionem cum pœnitentia contradiſtinctam ab ea, quę includitur in actu

ſpei,

ſpei, ſi contrahatur pœnitentia ad illam, quæ ſufficit cum Sacramento; cùm iſta ſufficiens ſit, ſi conjungatur cum dilectione elicita à ſpe. Quod ſatis eſt ad intentum Concilii ibi damnantis eos, qui dixerint, actum ſalutarem pœnitentiæ, ſive ſufficientem ad juſtificationem cum Sacramento; ſive etiam extra Sacramentum poſſe elici ſine præveniente Spiritûs Sancti inſpiratione, atque ejus adjutorio.

337. Fit quartò: quamcumque contritionem theologicè ſumptam, ſive perfectam, ſive imperfectam eſſe votum prçſtandi omnia, ad quæ homo tenetur. Ratio eſt, quia contritio quævis theologicè ſumpta debet excludere voluntatem peccandi: ſed contritio excludens voluntatem peccandi eſt votum præſtandi omnia, ad quæ homo tenetur: ergo &c. Quapropter ſi aliquis per unum actum doleret de peccatis commiſſis propter motivum particulare, & per alium proponeret nunquam peccare de cætero, uti in caſû poſito num. 18. cùm illud propoſitum eſſet votum præſtandi reliqua, conjungeretur illi dolori per phyſicam concomitantiam votum illud; Si autem dolor ſit univerſalis conjungi-

tur illi per identitatem metaphyſicam: Quovis autem modo fiat, ſatis eſt, ut ibi diximus, & conſtat ex Trid. cit. num. 332. Unde in hoc ſenſu attritio poteſt dici contritio in voto, ſive votum contritionis, & amor Dei ſuper omnia in voto, cum ſit propoſitum, vel formale, vel virtuale eliciendi amorem Dei ſuper omnia, quando adſit obligatio, quo in ſenſu admittemus ſententiam eorum, qui ad juſtificationem cum Sacramento exigunt amorem ſaltem imperfectum Dei ſuper omnia, nimirum in voto; ſecus autem ſi intendant formalem Dei amorem ſuper omnia: exigere namque hujuſmodi amorem, valdè alienum judico à vera Trident. doctrina.

SECTIO VI.

Solvuntur oppoſita.

§. I.

338. OBJICIES primò: Trid. explicans diſpoſitiones ad juſtificationem neceſſarias, annumerat non ſolùm ſpem, ſed etiam dilectionem, ut conſtat ex num. 327. ergo ſola dilectio elicita à ſpe non eſt ſuffi-

ciens

ciens cum attritione ad justificationem in Sacramento. Confirmatur: Tridentinum multis in locis evidenter significat, nunquam justificationis gratiam, sive extra sacramentum, sive in Sacramento Pœnitentiæ adultis conferri, nisi contritio antecedat: Sic sess. 14. cap. 3. docet, materiam Sacramenti Pœnitentiæ esse contritionem, eamque ad peccatorum remissionem, ex Dei institutione requiri. Et Canone 4. anathemate damnat eos, qui negaverint, contritionem, confessionem, & satisfactionem esse tres partes pœnitentiæ; tum etiam cap. 6. dicit, eum, cui nulla adest contritio, non benè absolvi in sacramento pœnitentiæ: ergo ad remissionem peccatorum, sive extra, sive intra sacramentum pœnitentiæ requiritur verus amor contritionis, sive dilectionis Dei super omnia.

339. Resp. dist. Antecedens, non solùm spem, sed etiam dilectionem, contradistinguēdo omnem actum spei, ab omni actu dilectionis Dei, nego; aliquem actum spei ab aliquo actu dilectionis Dei, conc. Anteced. & nego Cons. quia cùm possit dari actus spei theologicæ, qui non sit dilectio Dei, ut constat ex num. 329. & Tridentinum ad dispo-

ſitionẽ juſtificationis requirat dilectionẽ,non ſolùm requirit, quod homo ſperet, ſed quod ſperet,& diligat Deum: Si autem hæc dilectio in aliquo ſpei actu cõtineatur, ſatis eſt,ut habeatur quidquid Tridentinum exigit. Quinimò cum ibi agat, non ſolùm de diſpoſitione ſufficiente cum ſacramento, ſed etiam extra ſacramentum, ut conſtat ex num. 336. non ſolùm fecit mentionem de dilectione, quæ poſſit contrahi ad ſpem, ſed etiam de ea, quæ poſſit contrahi ad charitatem,declarans, quamcumque ex his dilectionibus fieri non poſſe, ſine preveniente Spiritûs Sancti inſpiratione, atque ejus adjutorio. Ad Confirm. diſt. Antec. Niſi antecedat contritio præſcindens à perfecta, & imperfecta, conc. ſolùm perfecta,nego Anteced. & Conſeq. Ratio eſt, quia Tridentinum in illis locis agit de contritione generatìm ſumpta, ut conſtat ex eadem ſeſs. 14. cap. 4. ubi hanc contritionem univerſaliter ſumptam dividit in perfectam, quæ abſolutè vocatur contritio, & in imperfectam, quæ vocatur attritio, dicens, illam ſufficere ad juſtificationem extra ſacramentum; hanc verò cum ſacramento. Unde nullibi Tridentinum exigit ad juſtificatio-

nem

nem cum sacramento dilectionem contritionis, sive amoris Dei super omnia.

340. Objicies secundò: licèt contritio perfecta valdè intensa sufficiens sit ad justificationem extra sacramentum, si tamen non sit adeo intensa, sufficiens non est extra sacramentum; sed omnino requisita ad justificationem cum sacramento: ergo dilectio concupiscentiæ, sive spei sufficiens non est cum attritione. Probatur Anteced. Peccati malitia sita est in pravo amore, quo homo creaturas Deo præposuit, easque magis, quàm summum bonum, & finem ultimum dilexit: ergo ad justificationem etiam cum sacramento, debet dari talis retractatio, quâ homo Deum magis diligat, quàm reliqua omnia: quæ quidem retractatio, ut per se patet, est verus actus charitatis. Confirmatur primò ex Augustino citato num. 254. dicente: *Pœnitentiam certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei*: ergo quicumque actus pœnitentiæ fert secum amorem charitatis. Confirmatur secundò ex D. Thoma in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 4. quæstiunculâ 1. dicente: *Confessio est actus virtutis, & pars sacramenti. Secundùm autem, quod est actus virtutis, est*

actus meritorius propriè, & sic confessio non valet sine charitate, quæ est principium merendi. Quod quidem variis in locis etiam repetit: ergo, &c.

341. Resp. nego Anteced. Ad probat. concedo Antec. & nego Conf. quia ea peccatoris retractatio, & quæcumque alia assignabilis, ex se satis non est, ut remittatur peccatum independenter à promissione divina: Unde ad peccati remissionem, frustra requiritur ex parte peccatoris alius actus retractativus præter illum, qui annexam habet divinam promissionem de remissione peccati: Cum autem non solùm promiserit Deus remittere peccatum extra sacramentum, si detur perfecta Dei dilectio in quacumque exigua intensione, ut constat à nu. 284. & 350. sed etiam illud remittere, si detur vera attritio, cum sola dilectione spei in sacramento, ut clarè constat ex Tridentino sæpè citato. Exinde non solùm sufficit illa contritio extra sacramentum; sed etiam hæc retractatio per attritionem cum sacramento, ad remissionem peccati. Ad primam Confirm. conc. Antecedens, & nego Conseq. quia, ut diximus eo num. 254. Augustinus in illo, & similibus

libus testimoniis non tractat de pœnitentia, quam homo suscipit ad justificationem, sed de illa, quam homo agit, ut justificetur, quod nunquam notarunt, vel notare noluerunt adversarii, adeoque non agit de pœnitentia sufficiente cum sacramento, sed extra sacramentum, quæ est verus amor Dei, ejusque dilectio super omnia, ut constat ex dictis. Ad secundam Confirmat. nego Conf. quia in illo, & aliis similibus locis loquitur S. Thomas de confessione meritoria ex charitate, quæ talis esse non potest, charitate deficiente, ut ex ipsis terminis notum est. Quando verò loquitur præcisè de remissione peccati per sacramentum, nequaquam requirit contritionem, ut infra se evidenter explicat Angelicus Doctor dist. 22. q. 2. art. 1. quæstiunc. 4. in corp. dicens. *Quando aliquis accedit ad confessionem attritus, non plenè contritus, si obicem non ponat, in ipsa confessione, & absolutione sibi gratia, & remissio peccatorum datur*: quo nihil clariùs dici poterat pro nostra sententia, neque Tridentino conformius.

342. Objicies tertiò: Actus fidei, & spei sunt præcisè necessarii in adulto, tanquam præcisæ dispositiones ad infusionem habi-

tûs fidei, & ſpei: ergo & actus charitatis eſt eodem modo neceſſarius, pro omni eventu, ad infuſionem habitûs charitatis, adeoque, & ad remiſsionem peccati, quæ abſque infuſione habitûs charitatis nunquam datur, Confirmatur primò. Sicut non poteſt eſſe diſpoſitus ad magiſterium divinum, & affectum divinarum promiſsionum, qui nihil Deo credit, nihil ſperat in Deo, ſeu nihil fidit promiſsionibus Dei; ita nequit eſſe diſpoſitus ad ineundam amicitiam cum Deo, qui Deum propter ſe non amat, ſed ſolùm, quia amanti bonum: ergo ſicut prærequiruntur actus fidei, & ſpei ad infuſionem ſuorum habituum; ita etiam requiretur actus charitatis, ad infuſionem habitûs charitatis. Confirmatur ſecundò. Attritio, quæ ex metu gehennæ concipitur cum ſola dilectione Dei, ut nobis boni, & abſque dilectione Dei propter ſe, non eſt honeſta: ergo neceſſariò requiritur amor charitatis, ſive dilectio Dei propter ſe. Probatur Antec. Dilectio Dei, ut nobis boni pręfert amorem creaturæ amori Creatoris, ſed talis dilectio non eſt honeſta, ſed inhoneſta, ergo, &c.

343. Reſp. concedo Antec. & nego Conſ.

quia

quia actus fidei, & ſpei ſunt diſpoſitiones à Deo deſtinatæ in hac divina Providentia, pro adulti juſtificatione in quocumque caſu, ut conſtat ex Tridentino, non ſolùm exigente fidem,& ſpem extra ſacramentum; ſed etiam cum ſacramento, ut de ſpe habetur à n.313. & *De fide* ſeſſ. 6. cap. 8. *Fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, & ad filiorum ejus conſortium pervenire*: ut diximus num. 110. de ſacramentis. At verò actus charitatis non eſt diſpoſitio à Deo deſtinata, ut conferatur gratia cum ſacramento; cùm hæc ex ipſo Tridentino conferri poſſit, abſque actu Pœnitentiæ charitate formato, ut conſtat ab eo num. 330. Cum autem, quando confertur gratia, detur habitus charitatis, exinde non eſt pro omni eventu neceſſarius actus charitatis, ut charitatis habitus conferatur. Ad primam Confirmat. nego Anteced. nam homo benè diſponitur ad divinum magiſterium, dum apponat conditiones à Deo in hunc finem deſtinatas; Cum autem Deus ad iſtum finem, licèt deſignaverit actum fidei, & ſpei cum ſacramento, non deſignaverit actum charitatis, exinde,

ut

ut Deus exerceat magisterium divinum, quo doceat animam modum obtinendi Deum, necesse non est, ut anima eliciat actum charitatis erga ipsum.

344. Ad secundam Confirmationem, nego Anteced. Ad probat. nego Anteced. in hac enim materia, rudi, & ingente æquivocatione adversarii laborant: aliud enim est, quod per illum actum concupiscentię, Deum non præferamus positivè omnibus rebus, & aliud est, quod illum aliis rebus postponamus. Primum est verum: non enim tenemur Deum, per quemcumque nostrum actum, positivè præferre omnibus rebus, aliter teneremur ad continuum exercitium actûs charitatis. Secundum verò est omninò falsum: nam per actum, quo ego diligo Deum, ut bonum mihi, nequaquam præfero me ipsi Deo; imò talis actus est optimè compossibilis cum actu, quo amem Deum super omnia, illumque positivè rebus omnibus præferam, ut notavi num. 329. Qua de causa juremerito Alexander VIII. inter illas 31. propositiones damnavit decimam, quæ sic habebat. *Intentio, quâ quis detestatur malum, & prosequitur bonum, merè ut cœlestem obtineat gloriam,*

non

non est recta, nec Deo placens. Et 13. *Quisquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licèt Beatitudinis operatur*: Tum & 15. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis*.

345. Ex quibus benè perpensis, nulla mihi manet ratio, quâ intrinsecam ullam probabilitatem agnoscere possim in sententia contraria. Quod, & ipsos agnoscere, satis innuunt adversarii, postquam Alexand. VIII. has damnavit propositiones, & librum Episcopi Castoriensis, cujus titulus: *Amor pœnitens*: maculâ inussit. Quapropter in novo factionis Jansenianæ fœtu, qui in lucem prodiit hoc insignitus titulo: *Nona pars difficultatum propositarum D. Steyart de prohibitionibus librorum, & quibusdam aliis materiis*: trecentas, & quinquaginta sex paginas complectens, tantâ est audaciâ, ut dicere non erubescat Author suo, & sociorum nomine, nullatenus velle Pontificiæ definitioni, & condemnationi se submittere. Pag. enim 21. loquendo de hoc Alexandri VIII. decreto contra lib. cit. Castoriensis, sic habet: *An*

tibi

tibi persuades, nos post unum, donec corrigatur, quod vocas solemne decretum Pontificis jussu editum, debere S. illius Præsulis (idest Castoriensis Episcopi) *excellens volumen rejicere, tanquam noxium?* Et pag. 63. *inter præcellentiæ opera D. Neercassel Episcopi Castoriensis plena SS. PP. doctrinâ, & unctione, qui in animos influunt, ultimum, & præstantissimum est, Amor pœnitens*. Et pag. 123. *Nihil magis malignum, & infidum, quàm expositio propositionum* 31. *ut ex variis exemplis fiet evidens, quibus demonstrabimus decretum illud Alex. VIII. considerari debere, ut subreptitium*. Utinam illius libri Author, omnesque factionis suæ defensores sapiant, & resipiscant, memores verborum Domini, Lucæ 20. *Omnis, qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur: super quem autem ceciderit, comminuet illum.* Et memoriâ pariter retinentes, quod de Petro, ejusque successoribus, ipse Dominus dixerat Matt. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*. Hæc enim attentè meditantes non solùm nos, verùm etiam, & ipsi colligent fructum hujus sanctissimi decreti, quem Author cognovit pag. 127. dicens: *En fructus, quem producet decretum*

pro-

propositionum 31. *videlicet*, *quod Molinistis intra*, *& extra Societatem arma subministraturum sit*, *quibus impugnent*. Quid quæso præstantius dici poterat pro schola nostra, quàm quod ipsi fatentur, nimirum ad eos impugnandos, uti nos armis Pontificiis: dicam, & ego: *Obtinuimus tandem salutem ex inimicis nostris*.

§. II.

346. Objicies quartò: Si rebellis adversùs Regem, veniam deinde ab eo peteret, protestatus se velle ad obedientiam, & fidelitatem redire, quia Rex petenti veniam bonus est, & propter metum pœnarum, quas eidem Rex infligere potest, profectò non esset benè dispositus, nec prudenter admitteretur ad reconciliationem amicabilem, & familiarem cum ipso Rege, atque ad filiationem, & hæreditatem ejusdem, sed ulteriùs exigeretur pro tali, ac tantò dignitatis affectu, amor subditi erga Principem propter ipsum Principem: ergo similitèr in peccatore respectu Dei. Confirmatur: actus pœnitētiæ, quicumque sit, deserviens ad justificationem, debet esse detestatio peccati super omnia: atqui actus non procedens ex

moti-

motivo charitatis, nequit esse detestatio peccati super omnia: ergo, &c. Conseq. tenet, & Min. constat, ex num.257. Ma. verò probatur. Si non sit detestatio peccati super omnia, erit actus compossibilis cum voluntate peccandi: atqui actus compossibilis cum voluntate peccandi non est sufficiens ad justificationem, ut constat ex num. 223. ergo, &c.

347. Resp. dist. Antec. Si Rex promisisset admittere rebellem illum ad suam amicitiam, & filiationem, eâ solâ positâ dispositione, nego; si non promisisset, omitto Antec. & nego Conf. quia in casu nostro positâ in peccatore eâ dispositione, unà cum sacramento, promisit Deus gratiam illi conferre, & ad filiationem admittere, ut constat ex dictis, unde paritas nullius est roboris. Dixi enim omitto Anteced. quia Reges possunt, si velint, remittere injuriam nullâ prævia in rebelle dispositione, adeoque malè arguitur: ille non disponitur: ergo Rex non potest injuriam remittere. Deus autem etsi possit, de facto promisit, non remittere injuriam adulto absque prævia ipsius dispositione à Deo destinata, ut videas, quàm frustra in his rebus

bus ſumatur paritas ab humanis ad divina. Ad Confirmat. nego Ma. Ad probat. nego etiam Ma. quia ad attritionem ſufficientem cum ſacramento, ſatis eſt, quod ex ſuo motivo, ita deteſtetur peccatum, ut reddat hominem incompoſsibilem cum voluntate peccandi, adeoque licèt in eo caſu non eſſet deteſtatio peccati ſuper omnia, cum non eſſet ſupra ſuum motivum; nihilominùs eſſet ſatis ad juſtificationem cum ſacramento: illud enim motivum, prout propoſitum, & approximatum eſt ad elicientiam talis actûs, nunquam deſervire poteſt ad committendum peccatum, ut ſatis conſtat ex nu. 236.

348. Objicies quintò, inſtando ſimul ſolutionem: ordinare majus bonum ad minus bonum, malum ac vituperabile eſt; cùm in eo fiat injuria majori bono, quod ordinetur ad minus: ſed ille, qui dolet de peccatis propter ſolum gehennæ metum, comitante amore concupiſcentiæ ſine amore charitatis, ordinat majus bonum; ſcilicèt vitationem peccati ad minus bonum, nimirum ad vitationem pœnæ: ergo malè agit, & peccat: adeoque, ſine amore charitatis, nequit dari actus ſufficiens cum ſacramento ad juſtifica-

tio-

tionem. Resp. disting. Ma. ordinare tanquam ad finem ultimatum, conc. non ultimatum, nego Ma. & distinctâ Min. nego Conſ. Ratio eſt, quia cùm Deus ſolus ſit ultimus finis noſter, ordinare unum medium ad aliquid creatum, tanquam ad ultimum finem, eſſet maxima perverſitas utpote averſio à Deo ultimo fine: ordinare autem unum ad aliud, tanquam ad finem non ultimatum, præcisè eſt uti uno ad conſequendum aliud per ordinationem compoſsibilem cum conſecutione ultimi finis. Cum autem Deus reliquerit creaturæ poteſtatem, ut licitè poſsit ipſum obtinere, vel per medium perfectius, vel per medium minùs perfectum, licitè poteſt creatura amplecti medium minùs perfectum; adeoque ſi ad illius conſecutionem agnoſcat, eſſe utile medium magis perfectum, licitè poteſt uti medio magis perfecto, ad obtinendum minùs perfectum intra eam viam, ſibi à Deo licitè permiſſam.

349. Qua de cauſa, & apud adverſarios, & apud omnes poſſumus ordinare ſacrificia, & orationes, ut media ad obtinendam ſanitatem corporalem, vel aliquod aliud temporale: Sicut Deus ordinavit tanquam in finem

non

non ultimatum Incarnationem,& Passionem Christi in nostram salutem, & gloriam, ut dicitur in Symbolo Nicæno: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis*. Sic plures judicantes, se non obtenturos matrimonium sibi conforme, nisi castè vivant, possunt ordinare castitatem ad matrimonium, neque illud esset appretiare magis honestatem matrimonii, quàm honestatē castitatis, sed eligere pro sua libertate, & licita potestate, quam habent à Deo, viam matrimonii minùs perfectam compossibilem cum tendentia ad Deum, relinquendo viam castitatis magis perfectam, ad quam non tenentur. Unde sicut electio matrimonii, ut fide certum est, non est conditionata voluntas amittendi Deum, si solùm esset consequibilis per castitatem; ita electio medii minùs perfecti non est conditionata voluntas relinquendi Deum, si solùm esset consequibilis per medium magis perfectum: adeoque si actus elicitus à creatura, quo vel amplectitur bonum, vel fugit malum, sit compossibilis cum tendentia ad suum ultimum finem, nequaquam est peccaminosus, etsi absque ullo formali respectu in Deum eliciatur.

tur. Quapropter Alexander VIII. inter prædictas propositiones juremerito damnavit nonam, quæ sic habebat: *Revera peccat, qui odio habet peccatum, merè ob ejus turpitudinem, & disconvenientiam cum natura, sine ullo ad Deum offensum respectu*. Reliqua, quæ hìc objici possunt, faciliùs constabunt ex his, quæ statim dicemus.

SECTIO VII.

An perfecta contritio habeat semper adjunctam remissionem lethalis?

§. I.

350. PRIMA sententia negat; Ita Episc. Castoriensis, pluresque, ut ipse ait, Lovanienses cum Sylvio, qui ad qu. 5. suppl. D. Thomæ art. 10. docuit, contritionem perfectam, non semper, sed rarò habere annexam remissionem mortalis, ante realem susceptionem sacramenti: etsi sæpè afferat secum jus ad justificationem, quatenus si novo peccato non impediatur, in fine vitæ dabitur gratia propter illam: extra articulum verò mortis, ait hìc Author, solùm quando

est

est intensissima, conferri statim gratiam, aut quando nonnisi difficillimè haberi potest copia confessarii, extra hujusmodi autem casus, nunquam dari gratiam positâ contritione perfectâ, nisi simul cum sacramento. Secunda ferè reliquorum omnium Theologorum sententia docet, quamcumque contritionem perfectam statim ferre secum gratiam, imò teste Goneto disp. 3. art. 3. n.27. idem Sylvius, qui in impressione facta Duaci anno 1618. primam illam sententiam tradiderat, postea in tertia editione ejusdem operis, eam retractavit, seu correxit, dicens, se id non intellexisse de contritione perfecta, sed de imperfecta, quæ communitèr attritio appellatur. Quidquid tamen de hoc sit, illam primam Sylvii sententiam P. Coninck tomo 1. *De sacramentis* disp.68. art.2. ait, esse erroneam, Vazquez to.2. in 3.part. disp.152. num. 3. dicit esse contra sententiam Catholicam: Alphonsus Curiel, teste Lugo, judicat eam esse periculosam, & parùm tutam in fide. Arriaga disp. 12. sect. 2. num. 15. ait; si non possit dici omnino hæretica, videri saltem erroneam, Verùm abstinendo à censura.

 351. As-

351. Aſſero cum ſecunda ſententia. Contritio perfecta, quâ homo lethalia ſua nondum remiſſa deteſtatur propter Deum ſummè dilectum, ſtatim infallibilitèr ſecum affert remiſſionem peccatorum. Probatur primò ex Scriptura, & SS. PP. Iſajæ enim 30. juxta verſionem ſeptuaginta Interpretum, dicitur: *Cùm reverſus ingemueris, tunc ſalvus eris*: ubi notanda eſt quàm maximè particula, *tunc*, quâ ſignificatur, nullam interponi moram, inter reverſionem peccatoris per contritionis gemitum, & ſalutem ejuſdem, per juſtificationis gratiam collatam, ut interpretantur SS. PP. Sic Leo Papa epiſt. 91. *Miſericordiæ Dei, nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera converſio, dicente Spiritu Dei per Prophetam: cum ingemueris, tunc ſalvus eris.* Item Cœleſtinus Papa in epiſt. ad Epiſc. Galliæ cap. 2. *Vera converſio, mente potiùs, quàm tempore metienda eſt, dicente Propheta: Si converſus fueris, ſalvus eris.* Unde ſtatim, atque David per veram contritionem 2. Reg. 12. dixit: *Peccavi Domino*, audivit à Nathan, *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum*: quod etiam expreſsè docet D. Thomas citat. num. 286.

num. 286. & Chrifoftomus hom. 7. in 2. ad Tim. *Ubi charitas eft, omnia fublata funt mala*: & infra: *Cuncta nempe fcelera, quæ pacem perturbant, ubi charitas fuerit, folvuntur*. Vide plura alia teftimonia apud Vazqu. 1. 2. difp. 103. cap. 4.

352. Probatur fecundò ex illis Tridentini verbis, fæpè à nobis repetitis fefs. 14. c. 4. *Etfi contritionem hanc aliquando charitate perfectam effe contingat, hominemque Deo reconciliare, priufquàm facramentum hoc actu fufcipiatur*: ubi pro eodem à Concilio ufurpatur juftificare ante facramentum, & contritionem effe charitate formatam; particula enim illa, *aliquando contingat*, non eft pofita à Concilio, ut doceat, contritionem charitate formatã, aliquandò juftificare; aliquãdò verò non; fed quia cõtritio ufurpabatur à Trid. univerfalitèr, ut habetur in ipfius capitis initio, prout abftrahit à perfecta, & imperfecta, quafi diceret: dolor de peccatis, aliquandò eft perfectus, & tunc actu ante facramentum juftificat; aliquandò verò imperfectus, & hic nonnifi intra facramentum: hanc enim fuiffe Concilii mentem, nullus, qui illud legerit, negare poteft: ergo perfecta contritio

ſtatim ſecum affert remiſsionem omnium peccatorum.

353. Confirmatur primò ex ipſo Tridentino ſeſs. 13. cap. 7. ubi neceſsitate urgente ſacerdoti exiſtenti in lethali, & deſtituto copiâ confeſſarii, conceditur facultas celebrandi cum ſola cõtritione; etſi poſtea teneatur, quãprimùm poſsit, confiteri: ergo ex mente Concilii, ſtatim appoſita contritione, confertur gratia; aliter non permitteret ſacerdotem ſui lethalis conſcium, accedere ad Euchariſtiam, quod quàm contrarium ſit ipſi Concilio, & toti Eccleſiæ, nullus ignorat. Patet Conſequentia, quia illa obligatio confitendi poſtea, oritur ex ſpeciali præcepto, Eccleſiaſtica conſuetudine, ſatis nobis cognito, & à Tridentino declarato; non autem ex eo, quod ille ſacerdos contritus gratiam non obtinuerit: Sic qui invincibiliter oblitus alicujus lethalis, confitetur reliqua, & obtinet gratiam in Sacramento Pœnitentiæ; ſi antequàm ad Euchariſtiam accedat, illius lethalis recordetur, non excuſatur ab obligatione illud confitendi, antequàm recipiat Euchariſtiam, ut declaravit Inquiſitio Hiſpana condemnans contrariam aliquorum ſententiam.

Con-

Confirmatur secundò ex Catechismo Romano, titulo *De pœnitentia*, dicente: *vehementer proderit, contritionis vim, & utilitatem sæpiùs proponere. Quin etiam statim, ut eam mentibus nostris concepimus, peccatorum remissionem nobis à Deo tribui, alio loco ejusdem Prophetæ, verba illa declarant: Dixi: confitebor adversum me injustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei ...... Ex quo licet cognoscere, veræ contritionis, de qua supra dictum est, eam vim esse, ut illius beneficio, omnium delictorum veniam statim à Domino impetremus*: ergo, &c.

354. Respondebis primò cum Estio, Castoriensi, & Lovaniēsibus recentioribus apud ipsum: in peccato mortali duo distinguenda esse, nimirum aversionem à Deo, & reatum poenæ æternæ. Contritione verò perfectâ, ait, solùm tollitur aversio à Deo, reatus autem pœnæ, seu obligatio mortis æternæ tollitur, accedente absolutione sacramentali. Unde fit, ut beneficio contritionis, homo vivere Deo incipiat, & vi absolutionis perfectè vivificetur; Deo quidem vi contritionis vivere incipit, quia dolor ille, & amor, quo jam uni Deo servire studet, & in ejus viis ambu-

late, alicujus vitæ actus, & signa sunt; adhuc tamen æternæ damnationis, quæ animæ secunda mors est, reus manet, donec reatus ille, & pœnæ acerbissimæ onus, sacramento dissolvatur: reatus enim ille non dissolvitur, nisi meritum Passionis Christi applicetur, quod non intuitu contritionis perfectæ; sed solùm intuitu sacramenti applicatur, ideoque beneficium contritionis est distinctum à beneficio remissionis. Quapropter novæ, & juxta Augustinum, magnæ est misericordiæ; quod peccatoribus jam conversis, Deus peccata condonet. Hæc est summa doctrinæ Lovaniensium.

355. Contra tamen primò. Quando adversarii dicunt contritionem tollere aversionem à Deo, & absolutionem sacramentalem solvere reatum, seu debitum pœnæ æternæ; vel sensus est, quod contritio tollat reatum culpæ, & peccati maculam; sacramentum verò reatum pœnæ æternæ; vel sensus est, quod cõtritio tollat solùm aversionem actualem; absolutio verò sacramentalis peccati maculam deleat, ac debitum simul æternæ mortis extinguat? Si primum: hoc salvâ fide sustineri non potest, cùm reatus pœnæ æternæ

simul

ſimul cum culpa remittatur,ſive remiſsio fiat cum ſacramento in re, ſive cum ſacramento in voto, ut definit Trident. citat. num. 334. Si ſecundum: inſoluta manent argumenta à nobis confecta, ex ipſo Tridentino à n.352. Conſtat enim ex Tridentino, elicitâ contritione perfecta, hominem extra ſacramentum juſtificari, atqui hominem juſtificari eſt recipere gratiam, quâ remittitur culpa, & extinguitur pœna æterna: ergo, &c. Contra ſecundò: licèt peccator non mereatur auxilia efficacia ad eliciendam contritionem, adeoque ſit beneficium, quòd Deus illi talia auxilia conferat: & licèt contritio non habeat tantam bonitatem, quantam malitiam habet peccatum, adeoque ſit diverſum beneficium, quòd poſitâ contritione, Deus promiſerit peccatum remittere, illudque remittat; attamen in hac Divina Providentia, collato primo beneficio, Deus ex ſua promiſſione confert ſecundum; ut conſtat ex teſtimoniis adductis: ergo, &c.

356. Contra tertiò. Pretium ſatisfactionis Chriſti non ſolùm applicatur nobis in ſuſceptione ſacramentorum, ſed in omnibus ſupernarum virtutum operibus, etſi aliter, & ali-

& aliter applicetur; Sic applicatur in jejunio, eleemosynâ; mærore animi, corporis maceratione, quibus Deo pro illatis injuriis satisfacimus, ejusque justitiam mitigamus. Quamobrem Trid. sess. 6. cap. 14. *De pœnit.* Christiani hominis dicit, continere *satisfactionem per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia*: ergo contritioni predisponenti ad justificationem applicatur pretium satisfactionis Christi. Contra quartò. Per ultimam dispositionem ad justificationem accedit homo ad Deum, tanquam filius ad Patrem; atqui accedere non potest, nisi per ipsum Christum dicentem: *Nemo venit ad me, nisi per Patrem*: ergo, &c. Contra quintò ex D. Gregorio in cap. 2. lib. 1. Reg. dicente: *Nullus hominum, neque Angelorum est sanctus, nisi per Christum*: atqui positâ ultimâ dispositione ad justificationem, homo recipit sanctitatem: ergo illi dispositioni applicatur pretium satisfactionis Christi.

§. II.

357. Respondebis secundò ex Castoriensi: contritionem perfectam nunquam delere peccatum, nisi continendo votum Sacramenti

menti Pœnitentiæ; adeoque infusionem gratiæ, & exclusionem peccati, contritioni simul, & sacramento tribuendam. Quemadmodùm, ait hic Author, antiquis Patribus, intuitu Christi meritorum, justitia, & sanctitas conferebatur, quamvis illi Christi venturi tempora longo intervallo anteirent; Ita dici potest, virtute Sacramenti Pœnitentiæ, homines Deo reconciliari, licèt hujusmodi reconciliatio absolutionis exercitium antecedat. Responsio ista plura continet vera admixta falsis, quæ maximè oportet in præsenti separare, & dilucidare, ut adversariorum sensus patefiat. Quapropter

358. Contra primò. Contritionem perfectam esse votum sacramenti, eâque ratione conferre gratiam, non potest significare, conferre solùm gratiã ex vi sacramenti prævisi absolutè futuri, sicut conferebatur gratia SS. PP. ex meritis Christi prævisis absolutè futuris; sed solùm potest significare, quod quamvis statim, atque apponitur contritio, gratia conferatur, non exinde liberatur homo ab obligatione confitendi, si posit, sua peccata suo tempore, imò est formale, vel virtuale propositum ea confitendi: ex quo apparet

paret diverſus modus, quo contritio eſt votũ cõfeſſionis, & votũ reſtitutionis, aut quid ſimile: nã condonato debito, non tenetur homo ad reſtitutionẽ; condonato verò peccato tenetur ad confeſsionẽ: modò ſic. Quamvis peccator, qui modò elicit contritionem, & recipit gratiam, nũquam poſsit poſtea per totam vitam ſuſcipere Sacramentum Pœnitentiæ, vel quia ſtatim moritur, vel ob quemcumque alium inculpabilem titulum, haberet remiſſionem peccati, & pœnæ æternæ, non quidèm per ſacramentum in re, vel ut præviſum abſolutè futurum, ſed per ſacramentum in voto, quod non dicitur cauſare ex opere operato, ſed ex opere operantis: ergo quando homo, per contritionem perfectam, juſtificatur extra ſacramentum, non poteſt ea juſtificatio attribui tantùm ſacramento, quantùm voto ſacramenti.

359. Contra ſecundò. Ex eo gratia collata antiquis PP. procedebat ex meritis Chriſti, tanquam cauſa moralis, quia cauſa moralis meritoria movet ut cognita, in ſuâque differentia temporis abſolutè extitura, & Deus antequam antiquis PP. eas gratias conferret, jam videbat pro ſua differentia tẽporis abſo-

lutè

lutè extitura merita Christi, ex quibus eas gratias conferebat: atqui non confertur gratia ex vi contritionis, eo quod prævideatur Sacramentum Pœnitentiæ absolutè extiturum, ut patet in homine, qui post elicitam contritionem moritur inter barbaros, copiâ confessarii destitutus, aut in altero, qui antequàm cubitum discedat, conscientiam examinans, & lethalem suam culpam agnoscens, veram elicit contritionem; moxque inter dormiendum, apoplexiâ extinguitur, & sic de millenis aliis: isti enim cùm post elicitam contritionem nunquam suscipiãt Sacramentum Pœnitentiæ in re, recipere non possunt gratiam, ex vi talis Sacramenti prævisi absolutè futuri, aliter scientia divina esset falsa, quod blasphemum est: ergo ex vi contritionis confertur gratia ex opere operantis, tanquam ex vi dispositionis, cui annexa est divina promissio de gratia conferenda.

360. Probatur tertiò Concl. ex definitionibus Pontificiis: etenim Pius V. & Gregorius XIII. in Bulla contra Michaëlem Bajum, qui, ut ait Arriaga, fuit professor Sylvii, & à quo hic eam doctrinam didicit, damnarunt 79. propositiones, quas cum Pontificum Bul-

lâ

lâ habes apud Exim. Doctorem, to. 1. de gratia prolegom. 6. cap. 2. quarum 31. ſic habebat: *Charitas perfecta, & ſincera, quæ eſt ex corde puro, & conſcientiâ bonâ, & fide non fictâ, tam in Cathecumenis, quàm in pœnitentibus, poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorũ:* & 32. *Charitas illa, quæ eſt plenitudo legis, non eſt ſemper conjuncta cum remiſſione peccatorũ:* & 70. *Homo exiſtens in peccato mortali, ſive in reatu æternæ damnationis, poteſt habere veram charitatem, & charitas etiam perfecta poteſt conſiſtere cum reatu æternæ damnationis:* & 71. *Per contritionem etiam cum charitate perfectâ, & cum voto ſuſcipiendi Sacramentum conjunctâ, non remittitur crimen extra caſum neceſſitatis, aut martyrii ſine actuali ſuſceptione Sacramentorum*: quæ videtur ipſiſſima Sylvii doctrina: ergo &c.

361. Reſpondebis: in his propoſitionibus, Pontifices ſolùm damnare, poſſe habitualem charitatem ſtare cum peccato. Contra tamen primò: nam Bajus, quem damnare intendunt Pontifices, loquitur in citatis propoſitionibus de charitate actuali: de ea enim charitate loquitur, quæ ut diſpoſitio prærequiritur ad remiſſionem peccatorum in Sacramento obtinendam, ut conſtat ex propo-

ſitio-

ſitione ſeptuageſimaprima,ſed hęc eſt actualis, cum ad Sacramenta ſuſcipienda non diſponamur per habitus, ſed per actus: ergo loquitur de charitate actuali. Contra ſecundò: loquitur de charitate, quâ lex, & præcepta adimplentur, ut conſtat ex propoſitione 32. atqui hæc non eſt habitualis, ſed actualis, dum non per habitus, ſed per actus præcepta adimpleantur: ergo &c.

362. Probatur quartò Concluſio ex duplici uſu Eccleſiæ, quæ primò permittit, ut peccatores ſibi conſcii peccati mortalis accedant ad ſacramenta; etiam illa, quæ quia per ſe ſupponunt ſtatum gratiæ, vivorum appellantur, dummodò præmittant actum contritionis, quod à Clemente VIII. in Pontificali Romano traditur: Exceptâ Euchariſtiâ, de quâ tamen id etiam permittit in caſu neceſſitatis, ut conſtat ex num. 353. ergo Eccleſia ſupponit, eos per contritionem ſtatim juſtificari ſine Sacramento Pœnitentię. Rurſus Summi Pontifices indulgentias ſæpè concedunt ſolis contritis, & non confeſſis: ergo hâc conceſſione ſupponunt, poſſe peccatores per ſolam contritionem conſequi remiſſionem peccatorum, & ſtatum gratiæ, qui neceſ-

necessarius est ad fructum indulgentiarum percipiendum. Confirm. Contritio non minorem habet virtutem in lege evangelica, & post institutionem Sacramenti Pœnitentiæ, quàm habuerit in lege naturæ, & in lege Mosayca ante hujus Sacramenti institutionem: sin autem assignent adversarii, ubinam privaverit Deus hoc fructu contritionem: atqui in lege naturæ, & in lege Mosayca contritio habebat vim statim justificandi, & remittendi peccata: tunc enim nullum supererat Sacramentum, quod redderet de attrito contritum: ergo contritio eâdem virtute pollet in lege evangelica, subinde quæ ad obtinendam remissionem peccatorum Sacerdotis absolutionem non expectat.

SECTIO VIII.

Solvuntur opposita.

363. OBJICIES primò ex D. Thom 3. parte quæst. 72. art. 7. ad secundum, de confirmatione dicente. *Si aliquis adultus in peccato existens, cujus conscientiam non habet, vel si etiam non perfectè contritus accedat,*

cedat, dummodo non fictus accedat, per gratiam collatam in hoc Sacramento consequetur remissionem peccatorum: ergo contritio non conjungitur semper cum remissione peccatorum. Confirmatur: contritio ex Divo Thoma præcedit tempore justificationem: atqui si conjungeretur statim cum gratia, non præcederet tempore justificationem: ergo &c. Resp. concedo Antecedens, & distinguo Conseq. Contritio imperfecta, sive attritio, concedo: contritio perfecta, nego Conseq. quia D. Thom. ibi agit de Sacramentis vivorum causantibus per accidẽs primam gratiam; ut constat ex num. 292. de Sacramentis: hanc autem non causant cum contritione perfecta, sed cum imperfecta, quæ extra Sacramentum sæpe reperitur absq; remissione peccatorum. Sed quid exinde ad casum nostrum de contritione perfecta? Ad Confir. dist. eodem modo Ma: contritio imperfecta, concedo: perfecta, nego Ma: & dist. Mi. nego Conf. quia in doctrina S. Th. contritio perfecta non præcedit tempore justificationem, sed in eodem instanti cum ipsa conjungitur, ut constat ex num. 284. & 286.

364. Objicies secundò: Christus Domi-

nus Luc. 7. poſtquam aſſeruit, Magdalenam dilexiſſe multùm, ait: *remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multùm*: ergo dilectio perfecta præceſſit tempore remiſſionem peccatorum, aliter non dixiſſet Chriſtus, remittuntur, ſed remiſſa fuere peccata, quoniam dilexit. Reſp. nego Conſeq. quia illa verba Chriſti non ſignificabant, peccata lethalia remitti Magdalenæ, eo ipſo tempore, quo illa Dominus proferebat, ſed ex communi modo loquendi Hebræorum ſignificabant declarationē internę remiſſionis factæ, ſtatim atque fuit verè contrita, cujus expoſitionis veritas ex ipſo textu manifeſtè colligitur: nam ea verba protulit Chriſtus, Simonem alloquens verſic. 47. & poſtea interjecto aliquo temporis ſpatio, converſus Chriſtus ad Magdalenam verſic. 48. iterum dixit ei: *remittuntur tibi peccata tua*: cùm autem iſta verba, adhuc apud ipſos adverſarios, non ſignificent remiſſionem, quæ tunc fiebat, cum ſaltem jam remiſſa eſſent peccata, quando Chriſtus ea verba primò protulit, ea de cauſa neceſſe non eſt, ut ſignificarent remiſſionem, quæ tunc fiebat, quando primâ vice illa protulit Chriſtus.

365. Si-

365. Significabant ergo utrobique illa verba declarationẽ externam remiſſionis factæ internæ, & totum illud tempus præſens, quo Magdalena flere, dolere, & amare incæpit: ſicuti Marci 5. dixit Chriſtus mulieri, multo tempore poſtquam eam à fluxu ſanguinis ſanaverat: *eſto ſana à plaga tua*. Unde quando dixit Auguſtinus de Magdalena: *acceſſit ad Dominum immunda, ut rediret munda: acceſſit ægra, ut rediret ſana*: non debet intelligi acceſſus ille, quaſi corporaliter, ſed ſpiritualiter, quaſi diceret: quando voluit accedere per fidem, antequam perfectam haberet charitatem, tunc erat ægra, & accedendo per charitatem, ſanata eſt. Sic Aug. tract. 48. in Joan. circa initium, de Judæis nolentibus ad Chriſtum accedere, ait: *Hyems erat, & frigidi erant: ad illum enim divinum ignem accedere pigri erant: Si accedere eſt credere, qui credit, accedit, qui negat, recedit. Non movetur anima pedibus, ſed affectibus, friguerant diligendi charitate, & ardebant nocendi cupiditate, longè aberant, & ibi erant; non accedebant credendo, & premebant perſequendo.* Poteſt etiam dici, quòd primò remiſſa fuere Magdalenæ lethalia, ſtatim atque elicuit contritio-

tionem, deinde quando advenit ad Christum cum augmento contritionis, remissa fuisse alia, & alia venialia, quæ licèt non sint mors, sunt tamen animæ immunditia, & ægritudo ex num. 254. Videatur Bellarm. lib. 2. *De pœnitentia* cap. 14. Vide aliam solutionem infra num. 224. *De sacramento*.

366. Objicies tertiò ex Aug. tract. 13. in Jo. dicente: *Quantumcũque cathecumenus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis suæ portat: Non illi dimittitur, nisi cum venerit ad Baptismum. Quomodo non caruit populus Israël populo Ægyptiorum, nisi cum venisset ad mare rubrum; sic nec pressuris peccatorum nemo caret, nisi cum ad fontem Baptismi pervenerit: ergo pariter peccata post Baptismum commissa, non remittentur, antequam perveniat ad Sacramentum Pœnitentiæ*. Resp. cum Bellar. suprà cit. nego Cons. quia non solùm in homine baptizato remittuntur omnia lethalia, statim atque datur perfecta contritio, sed etiam in cathecumeno. Augustinus enim ibi non loquitur de cathecumeno eliciente perfectam contritionem, sed de illis, qui ad Baptismum accedere negligunt culpabilitèr, de quibus verè dicit, non obtenturos justificationem sine Baptismo,

ſmo: quantumvis in aliis operibus moralibus proficiant: hæc enim expoſitio colligitur ex ipſo textu, ubi ait: *Ne quis arrogans, eo quod habeat abundantiam alicujus gratiæ, dedignaretur baptizari Baptiſmo Domini*: poſt quæ ſtatim ſubdit: *quantumcumque enim cathecumenus proficiat*, &c. Scio aliquos reſpondere, Auguſtinum loqui de his, quæ communitèr contingunt, adeoque cùm communitèr non contingat, cathecumenum elicere contritionem ante baptiſmum, rectè infertur non juſtificari ante baptiſmum. Verùm mihi conformior Auguſtino videtur noſtra expoſitio.

367. Objicies quartò. Si elicitâ contritione juſtificaretur peccator, non teneretur confiteri poſtea peccata: atqui tenetur: ergo quando elicit contritionem, non juſtificatur. Retorqueo argumentum. Si quando peccator in Sacramento Pœnitentiæ invincibilitèr obliviſcitur alicujus peccati, nihilominùs juſtificaretur, non teneretur confiteri poſtea illud peccatum; atqui tenetur, ut conſtat ex Trident. ſeſs. 14. cap. 5. ergo quando invincibiliter obliviſcitur in Sacramento Pœnitentiæ alicujus peccati, non juſtificatur.

 Reſp.

Resp. deinde, nego Ma. quia obligatio confitendi postea, ea peccata, venit ex præcepto Christi, quo tenemur, clavibus Ecclesiæ ea subjicere: unde Tridentinum loc. cit. ita definit: *Universa Ecclesia semper intellexit, institutam etiam esse à Domino integram peccatorum confessionem, & omnibus post Baptismum lapsis, jure Divino necessariam existere.* Quapropter ipsa contritio, ut ait idem Concilium præcedenti cap. 4. continet votum illa confitendi, adeoque contritio nequaquam excusat à peccatorum confessione.

368. Objicies quintò. Si sola contritio peccata deleret, non requireret Tridentinum sess. 13. cap. 7. ad Eucharistiam dignè suscipiendam, præter contritionem, sacramentalem etiam confessionem: ergo per solam contritionem, non delentur peccata. Resp. nego Antec. quia ad suscipiendam Eucharistiam, propter reverentiam tanto sacramento debitam, adest speciale præceptum confessionis sacramentalis, Ecclesiasticâ consuetudine satis notum, ut ait ibi Tridentinum: *Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videa-*

videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat. Unde in solo casu urgentis necessitatis, ut ibi loquitur Concilium, permittitur accessus cum sola contritione, etsi sacerdos teneatur, postea, quamprimùm possit, confiteri. Ex quo rectè deducitur, contritionem satis esse ad recipiendam gratiam, cum in nullo casu permittatur homo accedere in mortali cognito ad Eucharistiam. Quinimò ad reliqua sacramenta vivorum, licitè quis accedere potest cum perfecta contritione, quod illicitum esset, si elicita contritione, gratia non conferretur. Ex quibus satis apparet, quàm vera, & certa sit nostra sententia, quâ præmissâ facilis, jam patet aditus ad novam disputationem.

DISPUTATIO VI.

De Attritione.

369. EX dictis tota disputatione præcedenti clarè constat, attritionem theologicam esse dolorem animi supernum detestativum peccati commissi cum propo-

ſito non peccandi de cætero; elicitum non quidem ex motivo charitatis; ſed ex quocumque alio motivo ad illius elicientiam ſufficienti, & ſatis approximato. Quapropter cùm ſolus amor ex motivo charitatis ſit amor Dei ſuper omnia; ſecùs autem ex alio inferiori motivo, cùm nullus actus excedat vim ſui motivi, à quo accipit ſuam efficaciam; ita paritèr ſola deteſtatio ex motivo charitatis erit deteſtatio peccati ſuper omnia; ſecùs autem deteſtatio habita ex quocumque alio motivo inferiori. Exinde cùm attritio nunquam poſſit eſſe amor Dei, aut deteſtatio peccati appretiativè ſuper omnia, neque poterit unquam fieri contritio, ex dictis num. 246. & 257. Quinimò aggregatum ex puro amore Dei ſuper omnia, & attritione adhuc non contineret totum conſtitutivum perfectæ contritionis: quia licèt contineret formalitatem amoris Dei ſuper omnia, non contineret formalitatem deteſtationis peccati ſuper omnia, ex qua utrâque formalitate conſtituitur perfecta contritio, ex dictis à numero 287. Quando autem homo eliciens attritionem, ſimul elicit amorem Dei ſuper omnia, talis amor non eſt purus amor, ſed

etiam

etiam dolor deteſtativus peccatorum: tunc enim, cùm eliciat contritionem, habet cognitionem peccati, ſine qua contritio elici nequit: Repugnat autem, quod quando homo amat Deum ſuper omnia, utpote volens Deo bonum, quia ipſi bonum, non deteſtetur etiam, quod cognoſcit, eſſe malum Dei, quia ipſi malum, ut conſtat à n. 269. His præmiſſis, præcipua hujus diſputationis difficultas, ex qua ad reliquas quæſtiones diſſolvendas facilis erit progreſſus, conſiſtit in attritione concepta ex metu gehennæ, pro qua pugnandum eſt nobis, partim contra hæreticos, negantes eam eſſe ſupernaturalem, & honeſtam; & partim contra aliquot catholicos, negantes ſufficere ad juſtificationem cum ſacramento; ut utrumque præſtemus, ſit.

SECTIO I.

An attritio ex metu gehennæ concepta ſit actus honeſtus, & ſupernaturalis?

§. I.

370. LUtherani omninò damnãt, non ſolùm operationem ex timore pœnæ, ſed

ſed etiam timorem ipſum, ut diximus n. 23. Nonnulli verò catholici, qui ante Tridentinum ſcripſere, quanquam timorem reprobare non audeant; tamen operari ex timore, tanquam ex fine proximo, ſive non ultimato, judicant eſſe malum, ut Gregorius in 2. diſt. 26. quæſt. 1. art. 3. Almainus tract. 1. *Moral.* cap. 3. dub. ult. Adrianus Quodlib. 4. qu. 2. Poſt Trid. verò Eſtius, Sylvius, & Janſenius; aliique perpauci cum ipſis, etſi enim concedere videantur, attritionem, quâ quis dolet de peccato ex ſolo timore gehennæ, eſſe actum bonum, & honeſtum, negant tamen, illam eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad dignè ſuſcipiendum Sacramentum Pœnitentię, ejuſque effectum conſequendum. Reliqui autem ferè omnes Theologi docent, attritionem ex metu gehennæ eſſe honeſtam, & laudabilem, & ad juſtificationem cum ſacramento ſufficientem.

371. Aſſero primò cum doctrina catholica. Attritio ex metu gehennæ eſt actus bonus, laudabilis, & utilis ad ſalutem. Probatur primò, ex Scriptura: Prov. 1. dicente: *Timor Domini principium ſapientiæ*: & Pſal. 110. *Initium ſapientiæ timor Domini*: quæ te-

ſtimo-

ſtimonia explicant SS. PP. de timore ſervili; hic enim ſapientiam inchoat; non filialis, qui illam perficit, & conſumat. Sic Aug. ſer. 18. *De verbis Apoſtoli*, dicit, hunc timorem eſſe cuſtodiam animæ, non ſalutem: en ejus verba: *Timor enim iſte, quo gehennam times, & ideo mala non facis, cõtinet te, & ſic volẽtem peccare, animo interiore non ſinet; eſt quidem cuſtos timor, quaſi pædagogus legis, littera eſt minans, nondum gratia juvans. Cuſtodiat tamen timor iſte, dum non facis timendo, & veniet charitas.* Idem docent Cypr. Hier. Tertul. Cryſoſt. & Ber. apud Exim. Doct. diſp. 5. ſect. 2. Sic dicitur Eccleſiaſtici primo: *Timor Domini expellit peccatum: nam qui ſine timore eſt, non poterit juſtificari*: quod ſaltem regulariter, & diſpoſitivè intelligi debet, quatenus timor ad juſtificationem, & expulſionem peccati diſponit, adeoque attritio ex metu gehennæ verè diſponit ad juſtificationem, atqui actus ad juſtificationem diſponens eſt bonus, laudabilis, & utilis ad ſalutem: ergo &c.

372. Probatur ſecundò ex Aug. tom. 8. ad illa verba pſal. 127. *Beati omnes, qui timent Dominum*: ubi exponendo diſcrimen inter amorem ſervilem, & filialem, ſic habet: *Ille au-*

le autem timor nondum castus præsentiam Domini, & pœnas timet, timore facit quidquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, sed timore patiendi illud malum: non timet, ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet, ne mittatur in gehennam: bonus est & iste timor, utilis est, non quidem permanebit in sæculum sæculi, sed nondum est iste castus permanens in sæculum sæculi: ergo, &c. Confirm. Christus non hortabatur homines ad mala, sed ad bona: atqui hortabatur ad timorem gehēnæ, Matt. 10. *Timete eum, qui potest corpus, & animam perdere in gehennam*: ergo talis timor non est malus, sed bonus. Quapropter Tridentinum nostram definivit sententiam, & contrariam damnavit sess. 6. can. 8. *Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad Misericordiam Dei, de peccatis dolendo, confugimus, vel à peccato abstinemus, peccatum esse, aut peccatores pejores facere, anathema sit*. Quod etiam constat ex Alexandro VIII. cit. num. 344.

373. Probatur tertiâ ratione: Actus conformis naturæ rationali, ut rationali, non est malus, sed honestus, ut constat à num. 8. sed fuga gehennæ, quæ habetur per attritionem ex metu gehennæ conceptam, est actus con-

conformis naturæ rationali, ut rationali: ergo, &c. Probatur Mi. ſtatus gehennæ eſt magnum malum naturæ, ut rationalis; affert enim ſecum plura naturæ, ut rationali difformia, & proximas occaſiones peccandi: ſed valdè conforme eſt naturæ, ut rationali fugere ipſius malum: ergo, &c. Confirmatur primò: fugere mala, quæ torquent naturam ſenſitivam, conforme eſt naturæ, ut ſenſitivæ: ergo fugere mala, quæ torquent naturam rationalem, conforme eſt naturæ, ut rationali. Confirmatur ſecundò. Amare, ſecundùm rectam rationem, ſalutem, ſcientiam, & id genus alia, conforme eſt, apud ipſos adverſarios, naturæ; ut rationali, adeoque eſt etiam ipſi conforme fugere ſecundùm rectam rationem oppoſita mala: ergo multò conformiùs erit fugere malum gehennę, utpotè majus præ his omnibus malis. Ex dictis.

374. Fit primò: fugam peccati eſſe actum honeſtum: Ratio eſt, quia eſt actus naturæ, ut rationali valde conformis. Fit ſecundò: amorem Beatitudinis oppoſitæ malo gehennæ, eſſe etiam actum honeſtum: Ratio eſt, quia Beatitudo eſt bonum naturæ, ut rationali valde conforme. Ex quo ulteriùs robo-

roboratur assertio Catholica de fugâ gehennæ, quia malum gehennæ est oppositum bono Beatitudinis: sed est honesta laudabilis, & naturæ rationali conformis fuga mali oppositi bono naturæ rationali: ergo fuga gehennæ est honesta, laudabilis, & conformis naturæ, ut rationali. Fit tertiò: attritionem conceptam, vel ex metu gehennæ, & pœnârum, vel ex turpitudine peccati, vel ex amore Beatitudinis, dummodò sit uniuersalis, & theologica, sive sufficiens ad Sacramentum poenitentiæ, non solùm esse honestam, verùm & supernaturalem, ex num. 22. Quapropter cùm actus supernaturalis fieri nequeat sine gratia, ad illam attritionem eliciendam, opus est auxilio gratiæ: Sic Tridentinum sess. 6. can. 3. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritûs Sancti inspiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit*. Cæterùm, ut hæc clariora fiant.

375. Assero secundò cum D. Thom. Bonav. & communi Theologorum, quos citat, & sequitur Exim. Doct. disput. 3. sect. 6. contra Durandum, & Cajetanum.

Non

Non ſufficit actus pœnitentiæ intrinſecè naturalis, & ſolũ denominativè ſupernaturalis ad attritionem diſponentẽ cum Sacramento ad juſtificationẽ, ſed debet eſſe actus intrinſecè ſupernaturalis. Probatur primò ex ſcriptura & SS. PP. Actus, qui elici nequit ſine gratia, aut Spiritûs Sancti inſpiratione, eſt intrinſecè ſupernaturalis: atqui actus pœnitentiæ diſponentis ad juſtificationem nequit elici ſine gratia, aut Spiritûs Sancti inſpiratione: ergo &c. Probatur Minor: ex Paulo 2. ad Tim. 2. dicente: *Nequandò Deus det illis pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem, & reſipiſcant à Diaboli laqueis*: atqui Deum illis dare pœnitentiam, quâ reſipiſcant, ſive pœnitentiam ſalutarem, ſignificat, talem actum fieri non poſſe ſine gratia Dei, aut inſpiratione Spiritûs Sancti, ut habet Leo Papa ep. 91. dicens: *Pœnitentiam ex Dei credimus inſpiratione conceptam, dicente Apoſtolo: nequando Deus det illis pœnitentiam*. Sic etiam Aug. lib. 5. contra Julianum cap. 3. *Niſi ipſe dederit, quis aget pœnitentiam?* ergo &c.

376. Probatur ſecundò: actus elicitus ex gratia habitâ per merita Chriſti, & ſine gratia produci non potens, eſt intrinſecè ſupernatu-

naturalis: ſed talis eſt actus pœnitentiæ diſponentis ad remiſſionem peccatorum: ergo &c. Probatur Mi. ex illo Actor. 5. *Hunc Principem, & Salvatorem Deus exaltavit dexterâ ſuâ ad dandam pœnitentiam Iſraeli, & remiſſionem peccatorum.* Quod olim promiſerat Deus Ezech. 6. *Dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum ponam in medio veſtri, & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor novum.* Ex quibus verbis infert Aug. lib. 1. contra duas epiſt. Pelagianorum cap. 20. actum pœnitentiæ fieri ex gratia: ergo &c. Confirmatur omnibus illis teſtimoniis, in quibus à Deo petimus, ut nos convertat: ea enim ſalutaris converſio fit per gratiam ex Chriſti meritis habitam, ut definit Trid. cit. num. 259. quod priùs docuerat Hier. ad illa Jeremiæ verba cap. 31. *Converte me, & convertar, quia tu Dominus Deus meus: poſtquam enim convertiſti me, egi pœnitentiam.* Tum, & Cœleſtinus Papa in ep. ad Epiſcopos Galliæ cap. 11. quod & Eccleſia in plurimis orationibus ſæpè repetit, dicens: *Per Chriſtum Dominum noſtrum*: ergo &c.

377. Prob. tertiò ex Conciliorum definitio-

tionibus requiritur gratia, sive inspiratio Spiritûs Sancti ad talem actum eliciendum: ergo &c. Probatur Antecedens ex Arausicano 2.can.4. *Si quis, ut à peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare cōtendat; non autem ut etiam purgari velimus per Sancti Spiritûs infusionem, & operationem in nos fieri confitetur, resistit ipsi Spiritui Sancto per Salomonem dicenti: præparatur voluntas à Domino, & Apostolo salubriter prædicanti: Deus est, qui operatur in nobis, & velle, & perficere pro bona voluntate.* Tum etiam can. 7. *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut expedit, aut eligere, sivè salvari, idest evangelizanti prædicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione, & inspiratione Spiritûs Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo, & credendo veritati, hæretico fallitur spiritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis: sine me nihil potestis facere, & illud Apostoli: nunquid idonei sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est:* ergo. Confirmatur primò ex Trid. cit. n. 274. requirente gratiam ad eliciendum actum salutarem pœnitentiæ, non

minùs quàm ad eliciendum actum fidei: sed ex hoc actus fidei ſalutaris eſt intrinſecè ſupernus: ergo & actus pœnitentiæ ſalutaris. Confirmatur ſecundò ex Arauſicano 2. can. 25. *Prædicare debemus, & credere, quod per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus poſtea, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum eſt, poſſit, niſi gratia eum, & miſericordia divina prævenerit:* ergo &c.

378. Reſpondebis: ad actum contritionis, ſive ſalutaris pœnitentiæ non requiri, quod ſit intrinſecè ſupernaturalis, ſed ſatis eſſe, quod ſit ſupernaturalis extrinſecè, prout talis denominatur ab acceptatione divina, vel à gratia juſtificante, quâ informatur. Hoc eſt totum adverſariorum fundamẽtum. Contra tamen primò: Arauſic. & Triden. clarè definiunt, non ſolùm requiri gratiam ad eliciendum eos actus fidei, dilectionis, & pœnitentiæ collectivè ſumptos, ſed etiam ad eliciendum unumquemque eorum, ſicut oportet, aliter fieret contra Concilia, non eſſet de fide, opus eſſe gratiâ ad ita credendum, ad ita amandum, aut ad ita pœnitendum: Sed ex eo, quod ſit neceſſaria gra-

tia

tia ad eliciendum actum pęnitentiæ salutarē, talis actus, utpote viribus naturæ non potens elici, est intrinsecè supernaturalis: ergo, &c.

379. Contra secundò, & explicatur vis hujus argumenti. Si actus pœnitentiæ salutaris, quoad omnia sua intrinseca, esset naturalis, solùmque diceretur esse supernaturalis per acceptationem extrinsecam Dei, sive quod idem est, quia acceptatur à Deo, exinde fieret, quod ad talem actum eliciendum non requireretur Spiritûs Sancti inspiratio, ejusque speciale adjutorium: sed hoc est contra Tridentinum num. 374. ergo, &c. Probatur Ma. Homo potest suis viribus elicere illum actum, & quidquid intrinsecè in illo est, cùm totum id sit purè naturale, ac proindè ad hoc non requiritur illa inspiratio, vel adjutorium. Rursus postquam homo suis viribus elicuit talem actum, Deus sua voluntate gratuita potest illum acceptare; atqui ad hanc acceptationem non est necessaria inspiratio, vel adjutorium Spiritûs Sancti, cùm ea acceptatio non sit operatio hominis, ad quam auxilia requiruntur, sed est sola Dei voluntas extrinsecùs acceptans: ergo, neque ratione actûs, neque ratione denominationis

desumptæ ab acceptatione divina, requireretur illa Spiritûs Sancti inspiratio, & speciale adjutorium. Idem fit argumentum pro informatione gratiæ sanctificantis: nam hæc solùm consistit in infusione habitualis gratię, quę sanctificando personam, morali quodam modo, dignificat, & sanctificat actum, ac proinde ad talem informationem nihil novi operatur homo, sed passivè se habet, supposita priori efficientia actûs: ergo si actus est intrinsecè naturalis, neque ad eliciendum actum, neque ad illius informationem, erit necessaria gratia excitans, vel adjuvans. Exinde

380. Contra tertiò: vel actus pœnitentiæ salutaris acceptatur à Deo, seu informatur gratiâ, quia supernaturalis est; vel è converso; ideò tantùm est supernaturalis, quia acceptatur à Deo, & informatur gratiâ? Si primum: ergo supernaturalitas actus non consistit in sola acceptatione, vel informatione extrinseca, sed in natura intrinseca actus prævii ad acceptationem, & informationem. Si secundum: ergo ad eliciendum talem actum, necessaria non est gratia excitans, vel adjuvans: quòd manifestè pugnat contra Concilia superiùs allata. Contra quartò.

Non

Non minùs requirit Trident. gratiam, ad eliciendum actum pœnitentiæ, quàm actum fidei salutaris, ut constat ex num. 374. atqui actus fidei salutaris, non dicitur pendens à gratia à posteriori, quatenus supervenit gratia acceptans, & informans, sed quatenus necesse est, quod præcedat gratia, ut ipse actus eliciatur: ergo eodem modo pendet à gratia actus pœnitentiæ salutaris, adeoque non minùs, quàm actus fidei erit intrinsecè supernaturalis. Probatur Mi. ex Arausicano can. 25. dicente: *Gratiâ salvi facti estis per fidem, & hoc non ex vobis; Dei enim donum est. Et quod de se ipso ait Apostolus: Misericordiam consecutus sum, ut fidelis essem: non dixit, quia eram, sed ut essem*: ergo, &c. Ex dictis.

381. Fit primò: non sufficere ad valorem sacramenti attritionem purè naturalem, explicatam num. 170. Ratio est, quia forma justificans est intrinsecè supernaturalis; attritio autem, cùm sit dispositio ad talem formam, debet esse ad illam proportionata; nulla quippe esse potest dispositio ad ullam formam, quæ cum illa non habeat proportionem: hæc autem proportio inter alia exigit supernaturalitatem, ut ex adductis Scripturæ,

& Conciliorum testimoniis, satis constat. Quapropter Innocentius XI. inter propositiones, quas damnavit, attinentes ad Sacramentum Pœnitentiæ, damnavit 57. quæ sic habebat: *Probabile est, sufficere attritionem naturalem modò honestam.* Quid autem sit ens supernaturale, prout à naturali distinctum? hoc opus, hic labor. Non enim est facile brevitèr definire, est quidem negotiū magni moliminis apud Theologos, pro quo plures valdè insudarunt, & magna volumina impleverunt. Nihilominùs ne rem adeò celeberrimam insalutatam relinquamus; quæ latiùs olim tradidi, paucis modò illationibus comprehendam, quæ satis sint ad explicandos terminos, & ad rem abstrusissimam, non absque aliqua claritate enodandam; pro quo

382. Fit secundò: Distinctivum entis naturalis à supernaturali theologico desumendum esse ex doctrina Conciliorum, & Patrum. Ratio est, quia licèt vox ista *supernaturale*, originem debeat scholis, & authoritatem Sanctis Patribus scholæ stylo loquentibus, præsertim Cyrillo Alexandrino, ut constabit num. 389. Tum etiam Pio V. & Gre-

Gregorio XIII. in Bulla contra Bajum citata num. 360. ſecundùm, quod ſæpiùs definierunt Arauſicanum, & Milevitanum; vocis tamen ſignificatum eò tendit, ut ordo creatus gratiæ intrinſecè conducens ad Dei poſſeſſionem, ſive ad regnum Cœlorum, & vitam æternam, in Sacra Scriptura, Conciliis, & Patribus nobis expoſitus, contradiſtinguatur ab ordine naturæ: unde aggregatum, & ordo rerum creatarum, contradiſtinctum ab eo ordine gratiæ, vocari debet natura theologicè ſumpta; quidquid autem extra illud habet eſſe creatum, cùm per ſe conducat ad illũ ordinem gratiæ, ſive viſionis beatificæ, & eſt, & vocari debet ens ſupernaturale theologicum. Cæterùm quamvis hæc, primo quaſi intuitu, ſatis clara conſpiciantur, ſunt & multæ, & non leves difficultates, quibus tota hæc perſpicuitas obſcuratur:

383. Ratio eſt, quia in aggregato, & ordine rerum creatarum, per ſe non pertinentium ad ordinem gratiæ, aut viſionis beatificæ, reperiuntur plura entia ſupernaturalia: etenim qualitas torquens animas in Inferno eſt ſupernaturalis, & tamen per ſe, neque diſponit, neque conducit ad gratiam.

Sic etiam resurrectio mortui, curatio cæci nati, volatus hominis per aëra supernaturalia sunt, nec tamen conducunt per se ad ordinem gratiæ: Sic etiam casu, quo Deus revelaret Petro, nullum sibi dandum auxilium conducens ad ordinem gratiæ; & Petrus per actum fidei crederet Deo revelanti, talis actus fidei esset supernaturalis, quin per se ad ordinem gratiæ conduceret: unde aggregatum rerum creatarum per se non pertinentium ad ordinem gratiæ, continet plura entia supernaturalia, adeòque tale aggregatum nequit esse natura theologicè sumpta, supra quam debeat esse ens supernaturale. Cum ergo ens supernaturale debeat esse supra naturam, quid intelligitur pro natura? quid pro ente supernaturali?

384. Explicatur ulteriùs maxima hujus rei difficultas: nam pro natura nequit intelligi aggregatum omnium rerum de facto creatarum: est enim de fide, inter res de facto productas esse aliquas supernaturales. Rursùs pro natura nequit intelligi natura hominis, aliter quidquid vires hominis excedit, esset supernaturale, adeoque cùm homo volare nequeat, & avis possit volare, vola-

volatus avis esset supernaturalis, tum etiam Angelus excedens hominem supernaturalis esset, quod est absurdum. Pariter nequit pro natura intelligi Angelus; aliter quidquid excederet vires Angeli esset supernaturale, adeoque sensatio, generatio, & id genus alia, ad quæ est impotens Angelus, essent superna: tum etiam quæcumque creatura possibilis perfectior Angelo esset supernaturalis, quod absurdissimum est, cùm intra naturæ ordinem habeat Deus infinitas creaturas possibiles Angelo perfectiores: imò supernaturalitas non est metienda cum perfectione rei entitativa: perfectio enim entitativa, & physica Angeli, quinimò & perfectio entitativa hominis, major est perfectione physica, & entitativa auxilii gratiæ, sive ipsius gratiæ habitualis, ut defendunt Vazquez, Fonseca, Ripalda, Arriaga, pluresque theologi: cùm homo, & Angelus possint Deum possidere; secùs gratia habitualis. Exim. autem Doct. lib.6. *De gratia* cap. 13. nu. 12. ait, rem hanc sibi incertam esse; cùm autem non sit incertum, sed omninò certum, dari ens supernum; non quidem ex perfectione physica, sed ex alio capite ostendendum est, quid, & quale sit.

ſit. Ex quo creſcit difficultas in decernendo, quid ſit natura, intra quam non continetur ens ſupernum, & quid ſit ens ſupernum, quod continetur extra, & ſuprà naturam.

385. Pro clara, & ſolida deciſione, innitendo ſemper doctrinâ Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, judico diſtinguendum eſſe duplex ens ſupernaturale, alterum philoſophicum, & alterum theologicum [t]. Ens ſupernaturale philoſophicum, quod præternaturale vocatur ab Eximio Doctore lib. 8. *De Angelis* cap. 14. num. 48. eſt illud, quod advenit rei creatæ, aut contra, aut ſuprà ſuam exigentiam, in circunſtantiis, in quibus effectus per ſe non conducens ad ordinem gratiæ, ſpecialitèr tribuitur cauſæ primæ, ad eum modum, quo tribuuntur cauſæ primæ opera miraculoſa. Sic reſtituere viſum cæco, vitam mortuo, & id genus alia, ſunt philoſophicè ſuperna. Quinimò cum hæc in duplici differentia ſint miraculoſa: alia enim ſunt miraculoſa quoad modum, & alia quoad ſubſtantiam; ea de cauſa ſunt in duplici differentiâ entia ſupernaturalia philoſophicè ſumpta; alia quidem ſuperna quoad modum, & alia ſuperna quoad ſubſtan-

ſtantiam, ut ex philoſophia ſatis notum ſuppono. Unde cùm effectus, qui poſſet provenire in aliis circunſtantiis à cauſis ſecundis applicatis ad operandum, modò ab illis non proveniat, ſed ſpecialitèr à cauſa prima; exinde, quamvis in aliis circunſtantiis talis effectus non diceretur ſupernaturalis philoſophicè; in his autem circunſtantiis eſt philoſophicè ſupernus; tum etiam & ipſa approximatio cauſarum, quotieſcumque eſt miraculoſa, eſt etiam philoſophicè ſuperna. Quapropter natura philoſophicè ſumpta cōprehendit omnes cauſas creatas, juxta regularem ſuum modum, cum univerſali Dei concurſu, operantes; Ens verò philoſophicè ſumptum eſt ſupra talem modum operandi cauſarum. Exinde ſi aliquid reverâ non eſſet miraculoſum, ſed appareret ſolùm miraculoſum; pariter neque eſſet reverâ philoſophicè ſupernum, ſed appareret ſolùm philoſophicè ſupernum.

386. Ens verò ſupernaturale theologicum eſt donum creatum, intrinſecè pertinens ad intuitivam viſionem, ſive ad intimam Dei poſſeſſionem, vel identicè, ut ipſa viſio, & amor beatificus; vel ordinativè, ut auxilia,

habi-

habitus per se infusi, actus meritorii, & id genus alia; vel proprietativè; sicut enim ens naturale habet suas proprietates naturales, ita ens supernaturale habet suas proprietates. v. g. actus illi connexi cum visione beatifica, tãquam proprietates ipsius, characteres sacramentales, qui ut veri sacramentorum effectus, connnectuntur ex intrinsecis suis cum sacramentis, ut operantibus ad vitam æternam, si ex parte suscipientis non deficiant, ut latè constat ex toto tractatu *De sacramẽtis*. Unde ens creatũ, quod ex intrinsecis suis non conducit ad vitam æternam, neque identicè, neque ordinativè, neque proprietativè, non est ens supernarurale theologicum, sed de constitutivo naturæ theologicè sumptæ: natura enim theologicè sumpta est aggregatum rerum creatarum ex intrinsecis suis non pertinentibus ad intuitivam visionem, sive ad intimam Dei possessionem.

387. Ratio fundamentalis est: quia sensus, quem habent verba Scripturæ, Pontificum, Conciliorum, & SS. PP. circa ens supernaturale theologicum, eò tendit, ut sciamus, ens supernaturale theologicum esse naturæ indebitum, & pertinere ex intrinsecis

suis

ſuis ad viſionem, ſive intimam Dei poſſeſſionem, hoc eſt ad gloriam, & vitam æternam: atqui in re dogmaticâ nobis non licet ſumere voces in alio ſenſu, quàm in ſenſu, quem habent in Scriptura, Conciliis, & SS.PP. ergo &c. Conſeq. tenet, & Mi conſtat ex 6. Synodo generali act. 12. dicente: *omninò neceſſe eſt, non ſolùm ſecundùm ſenſum ſequi SS.PP. dogmata, ſed iiſdem vocibus uti cum illis, nihilque pœnitùs innovari*. Ma: verò probatur ex Arauſic. can. 7. definiente, ens ſupernaturale non poſſe haberi per naturæ vigorem, quod his verbis exprimit: *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad ſalutem pertinet vitę ęternę cogitare, ut expedit*, &c. ut habetur num. 377. ubi pro eodem ſumitur ens intrinſecè ſupernaturale, ac intrinſecè pertinens ad vitam æternam. Id ipſum explicant Milevitanum, Moguntinum, & Tridentinum per ea, quæ repetunt verba, *prout oportet*, id-eſt, prout conducit ad vitam æternam, ut notavit Exim. Doct. diſp. 3. de pœn. ſect. 6. Sic etiam Fulgent de Incar. & grat. cap. 21. *Nemo ſine gratia aliquid boni poteſt velle, quod pertinet ad vitam æternam*: quod priùs jam etiam dixerat cap. 16. & 19. Tum etiam Aug. lib. 4.

lib.4. contra Julianum cap.3. Supernaturalia dona explicans, ait: *per quæ solùm potest homo ad æternum Dei donum, regnumque perduci.* Et S.Thom. 1. 2. quæst.109. art.2. ad primum, explicans excessum charitatis supernaturalis à naturali, ait: *Charitas diligit Deum super omnia eminentiùs, secundùm quod est objectum beatitudinis, & secundùm quod homo habet, supernaturalem quandam conjunctionem cum Deo: ergo &c.* Exinde.

388. Fit tertiò: repugnare substantiam creatam intellectivam, aut volitivam intrinsecè, & theologicè supernaturalem. Ratio est, quia substantia creata intellectiva, aut volitiva, si esset intrinsecè supernaturalis, ex intrinsecis suis ordinaretur ad Dei possessionem, cùm conceptus iste sit de essentia entis supernaturalis, ut constat ex num.386. adeoque cum aliunde sit capax possidendi Deum per intuitivam visionem, & amorem beatificum, non esset supra conditionem suæ naturæ ita possidere Deum: atqui ita possidere Deum est supra conditionem cujuscumque naturæ creatæ: ergo &c. Prob. Mi: Quæcumque natura rationalis creata essentialiter est serva Dei, & Deus essentialiter est Dominus

cu-

cujuſcumque creaturæ; viſio autem intuitiva Dei eſt hæreditas propria filii, ut conſtat ex Paulo ad Rom. 8. *Si autem filii & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti.* Quam hæreditatem in viſione intuitiva reponit Apoſtolus 1.Cor.13. dicens: *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem:* atqui ex ipſis terminis implicat, quod ſervus, ut talis ex intrinſeca natura ſua exigat, & habeat jus ad poſſeſſionem Domini propriam filii, & quod tale ens non ſit ſupernaturale, ſive ſupra conditionem ſervi, ut ſervi: ergo &c. Ex quo præoccupata manent, quæ opponit Ripalda diſp.23. de ſupernaturalitate ſect.4. & plures recentiores ex ipſo: nulla quippe fieri poteſt paritas ex ſubſtantia irrationali, v.g. unione hypoſtatica, quia natura irrationalis, ſicuti eſt incapax ſervitutis, & amicitiæ cum Deo, ita eſt incapax videndi Deum, illumque intuitivè poſſidendi, adeoque ceſſat ratio, ob quam rationalis creatura eſſe non poteſt intrinſecè ſupernaturalis.

389. Confirmatur primò ex Aug.lib.12. de Civit. Dei, cap.1.dicente: *Non eſt creaturæ rationalis, vel intellectualis bonum, quo beata ſit;*

sit; nisi Deus. Itaque quamvis non omnis beata possit esse creatura: neque enim hoc munus adipiscuntur, aut cupiunt feræ, ligna, saxa, & si quid hujusmodi est, ea tamen, quæ potest, non ex se ipsa potest, quia ea nihilo creata est: ergo ipse titulus creaturæ præfert secum non ordinari ex intrinsecis suis ad possidendum Deum. Confirmatur secundò ex Cyrillo Alex. lib. 1. in Ioan. Evang. cap. 13. dicente. *Ascendamus igitur ad supernaturalem dignitatem per Christum: non ut propriè sicut ille, sed ut similitudine illius per gratiam filii Dei simus: verus enim ille filius Dei Patris est; nos verò misericordiâ ejus adoptati per gratiam audivimus: ego dixi: Dii estis. Creatura autem cùm serva sit, nutu solùm, & voluntate Patris ad supernaturalia vocatur:* ergo ratio servitutis essentialis creaturæ rationali impedit, ne ex natura sua ordinetur ad ita possidendum Deum, ac proinde ne sit intrinsecè; & theologicè supernaturalis. Vide ipsum Cyril. cap. 8. propè medium.

390. Confirmatur tertiò ex Pio V. & Gregor. XIII. damnantibus has Michaëlis Baji propositiones, quarum 22. sic habebat: *Humanæ naturæ sublimatio, & exaltatio in con-*

consortium Divinæ naturæ, debita fuit integritati primæ conditionis, & proindè naturalis dicenda est, & non supernaturalis 24. *Absurda est sententia eorum, qui dicunt, hominem ab initio dono quodam supernaturali, & gratuito super conditionẽ naturæ fuisse exaltatum, ut fide, spe, & Charitate Deum supernaturaliter coleret*: 25. *A vanis, & otiosis hominibus secundùm insipientiam philosophorum excogitata est sententia: hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturæ superaddita fuerit largitate Conditoris sublimatus, & in Dei filium adoptatus*: 27. *Integritas primæ conditionis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis eius cõditio*. 34. *Distinctio illa duplicis amoris; naturalis, ut quo Deus amatur, ut author naturæ; & gratuiti, quo Deus amatur, ut beatificator, uana est, & commentitia, & ad illudendum Sacris litteris, & pluribus Ueterum testimonijs excogitata*. 62. *Illa quoque distinctio, quâ opus dicitur bifariam bonum, uel quia ex objecto, & omnibus circunstantiis rectum est, & bonum, quod moraliter bonum appellari consuevit; vel quia est meritorium præmii æterni, eo quod fit à vivo Christi membro per spiritum Charitatis, reijcienda putatur*. Ex quibus patet, Ens supernaturale theologicum es-

ſe naturæ indebitum, & exaltativum illius, conducens ex intrinſecis ſuis ad uitam æternam, ſive ad intimam Dei poſſeſſionem: ergo.

391. Fit quartò: Ens ſupernaturale Theologicum excedere appetitum naturæ rationalis innatum, non verò naturalem elicitum effectivè inefficacem; neque connexionem naturæ, in ſententia aliquorum, quoad eſſe poſſibile; benè verò quoad eſſe actuale: Ratio eorum eſt, quia connexio cum termino, præcisè ut poſſibili, non impedit, nè talis terminus ſit donum omninò gratuitum, ſi conferatur; connexio verò naturę cum termino, ut actuali, impediret, ne eſſet donum omninò gratuitum, ſi naturæ conferretur; adeòque impediret, ne eſſet ſupernaturale. Qua de cauſa Ens ſupernaturale Theologicum excedit vires inductivas naturæ rationalis tàm phyſicas, quàm morales, ſicque apertè eſt ſuprà naturæ ordinem. Vndè ſi principium ſupernaturale produceret actum aliquem naturalem, actus non haberet connexionem cum eo principio, ſed poſſet elici ab alio principio purè naturali: actio verò cum eo principio connexa eſſet ſupernaturalis, licèt connecteretur cum termino naturali; actio enim

enim ſupernaturalis connecti poteſt, & exigere ex intrinſeca natura ſua terminum naturalem, non è contra: Sic unio hypoſtatica ex natura ſua exigit Humanitatem; Humanitas verò ex natura ſua nequit exigere unionem hypoſtaticam. Fit quintò: Ens ſupernaturale Theologicum comprehendere ſub ſe plura entia creata, ſecùs prædicata divina: Ratio eſt, quia vocis ſignificatum extendi non debet ultrà inſtituentium intentionem: atqui ex Pontificibus, Conciliis, & PP. ſupra adductis vox iſta *ſupernaturale* in ſenſu Theologico inſtituta eſt ad ſignificandum ea entia, quæ naturales uires, & iura excedunt, naturamque elevant ad certum gradum ſe habendi, aut vivendi planè gratuitum, ſimulque ſunt dona à Divina Uoluntate ſtrictè pendentia, quæ procul ſunt à Divinis prædicatis: ergo &c. Videatur Ruiz de Montoya diſput. 29. de Provid. ſect.2. num. 22., ubi 50. colligit loquendi modos ad ſignificandam ſupernaturalitatem Theologicam, ex Concilijs, & PP. enti creato purè conuenientibus: v.g. dona Spiritûs Sancti, infuſio bonorum, promiſſa pretioſa, inſpiratio, illuſtratio, & id genus alia.

392. Fit ſextò: Deum non vocari Ens ſupernaturale cum ea reſtrictione, aut philoſophicè, aut theologicè; cùm ejuſmodi reſtrictiones contrahant illud ad ens creatum ex dictis: etenim, ut ait Ex D. Tract. de Angelis cap. 28. n. 1. Deus excellentiori modo eſt ſupra naturam omnis creaturæ, ſivè abſolutè abſque ulla reſtrictione ſupernus. Qua de cauſa aptiùs vocatur auctor naturalis, & auctor ſupernaturalis: naturalis quidem in ordine ad dona naturalia, actuſque naturales; Supernaturalis verò in ordine ad dona ſupernaturalia, & actus ſupernaturales: cùm autē eadem realis, & virtualis Omnipotentiæ Uirtus, quâ Deus conſtituitur author naturalis, ſit etiam virtus, quâ conſtituitur author ſupernaturalis, effectus creati, qui connectuntur cum authore naturali, connectuntur etiam cum ſupernaturali; ſecus autem inter ſe effectus naturalis cum ſupernaturali: nam effectus ex intrinſecis ſuis non conducens ad vitam æternam exiſtit abſque dependentia ab effectu ex intrinſecis ſuis ad vitam æternam conducente: Sic viſio humana exiſtit abſque dependentia ab auditione, & è contra; quamvis ab eodem homine utraque pendeat, idemque

que

que evenit in omnibus effectibus disparatis, ab eodem indivisibili principio procedentibus. Ex quibus omnibus patet, attritionem, seu contritionem sufficientem ad valorem Sacramenti, non solùm esse honestam, sed etiam theologicè supernaturalẽ, cum ex intrinsecis suis conducat ad justificationem, sivè ad intuitivam visionem, intimamque Dei possessionem.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

§. I.

393. OBjic. primò, contra primam Assertionem ex Hæreticis. Qui ex solo metu Gehennæ dolet de peccatis, peccat: ergo attritio ex metu Gehennæ non est actus honestus. Probatur Antecedens ex Augustino dicente, quod si fur desinat furari, ex eo solùm quod videtur, furti est conscius: ergo similiter qui dolet de peccato, & desinit peccare, ex eo solùm, quod timeat Gehennam, peccati conscius est. Confirmatur primò. Attritio pura ex metu Gehennæ est actus, quo

quis magis dolet de pœna, quàm de culpa; ergo est actus vitiosus. Confirmatur secundò. Attritio pura ex metu Gehennæ includit virtualiter hunc affectum: *peccata non detestarer, si nulla eis esset imposita pœna*: ergo est vitiosa. Confirmatur tertiò. Dolor ex timore mundano non est honestus; ergo neque dolor ex timore seruili, qualis est attritio ex metu Gehennæ. Confirmatur quartò. Attritio non est actus virtutis: ergo neque actus honestus.

394. Respondeo, nego Antecedens: ad probationē, nego Consequentiā: Nam D. Aug. dum ait, quod si fur desinit furari, ex eo quod videtur, peccati est conscius, supponit, quòd talis fur habeat intentionem furandi, & quod retineatur solùm ab externa executione ex timore aliorum; at verò, qui detestatur peccatum propter pœnas Inferni, non retinet ampliùs voluntatē peccandi: ad fugiendum enim Infernum coram Deo, qui scrutatur corda, non satis est abstinere ab opere externo, si adest peccatum internum, adeòque attritio, de qua loquimur, non solùm est incompossibilis cum peccato externo, sed etiam cum interno, ac proindè excludit omnem voluntatem

tatem peccandi, ut ex toto tractatu ſatis conſtat, & docet Auguſt. cit. num. 372. Ad primam Confirmationẽ, diſtinguo Antecedens: magis dolet de pœnâ appretiatiuè, ſivè præferendo malum pœnæ malo culpæ, nego, non appretiatiuè, ſed per affectum rectum compoſſibilem cum actu, quo magis doleat de culpa, quàm de pœna, tranſeat Antecedens, & nego Conſequentiã, quia hujuſmodi actus non eſt vitioſus, ſed virtuoſus, ut clarè conſtat ex num. 344. & 348.

395. Ad ſecundam Confirmationem, nego Antecedens: attritio enim excludens omnem voluntatem peccandi, & compoſſibilis cum contritione perfecta, qualis eſt iſta, de qua agimus, nequaquam præſefert illam tendentiam conditionalẽ peccandi, ſi non eſſet pœna: imò potiùs illã excludit ex n. 233. Ad tertiam Confirmationem, nego Conſequentiam, quia pro timore mundano intelligitur timor creaturæ, cujus affectu non veretur homo offendere Deum; qui quidem timor non tollit affectum peccandi, ſed potiùs eſt cauſa peccati, adeòq; eſt malus; timor verò ſervilis, quem attritio vera præſefert, eſt timor Dei, quẽ homo timet offendere metu pœnæ, quã Deus peccatis in-

fligit; qui cum peccato, & affectu peccandi incompossibilis est, adeòque non est pravus, sed honestus. Ad quartam Confirmationem, nego Consequentiã: quia licèt attritio se sola nõ sit actus virtutis exigentis formari charitate, est actus virtutis disponens ad habendam charitatem, ut constat ex num. 341. adeòque ex intrinsecis suis est naturæ, ut rationali conformis, & exindè virtuosus ex num. 12.

396. Objic. secundò ex Iansenio, Lupo, & Lovaniensibus: Attritio ex metu Gehennæ retinet intùs voluntatem peccandi, & solùm reprimit ab opere externo ob timorem gehennæ: ergo est vitiosa. Probatur Antecedens ex August. tract. 9. in Epist. Ioan. ubi peccatores, ita timentes, atque à peccato ita abstinentes, comparat adulteræ, quę habens animũ adulterandi, abstinet solùm ab opere, timens, ne à marito deprehendatur, & seuerè puniatur; vel Lupo invadenti ovile, metuque canum, & pastorum recedenti, sine præda quidem, sed non sine affectu auferendi, si potuisset: ergo talis attritio de metu gehennæ retinet interiùs voluntatem peccandi. Confirmatur primò ex Augustino, qui timorem seruilem distinguit à filiali pænès fœdum animum, quo

quis

quis à conſpicuis, ideſt externis peccatis, ob annexi illius mali pœnalis metum abſtinet; ſed timor gehennæ eſt timor ſervilis: ergo ſolùm abſtinet à peccatis conſpicuis, ſive externis, ſecùs autem ab internis.

397. Confirmatur ſecundò. Iuxta omnes Philoſophos: *metus cauſat involuntarium*: & ea, quæ aguntur purè ex metu, ſecundùm ſe ſpectata, ſunt involuntaria, eſto prout hic, & nunc aguntur, ſint voluntaria, ſicque evadunt mixta ex voluntario, & involũtario, adeòque ea, quæ ex puro metu fiunt, hunc ſibi actum habent conjunctum: *nollem hoc facere, niſi mali impendentis metu cogerer*: ergo, qui proponit ſervare mandata ex puro metu gehennæ, involuntariè proponit, & hunc animũ neceſſariò habet conjunctum: *Non proponerem, nec mandata ſervarem, ſi Infernus non eſſet*; *vel niſi metus Inferni cogeret*: qui quidem actus, ut ex terminis conſtat, malus eſt.

398. Reſp. nego Antecedens. Ad probat. diſtin. Antecedens: Comparat adulteræ peccatores timentes pœnam inſligendam à Iudice, ſecreta cordis ignorante, concedo, pœnam inſligendam à Deo ſecreta cordis vidente, nego Antecedens, & Conſeq. Ratio eſt, quia Augusti-

gustinus, quando agit de timore servili veræ attritionis, quando homo abstinet à peccato, ne incurrat pœnam infligendam à Deo secreta cordis vidente, clarè fatetur, illum rectè timere, eumque timorem esse bonum, & excludentem omnem voluntatem peccandi ex num. 372. Quando verò agit de timore servili malo, agit de eo, quo quis abstinet ab opere externo, ne incurrat pœnam ab hominibus: cùm autẽ propter peccatum internum talem pœnam non incurrat, ea de causa retinet affectum pravum internum, & ille timor est malus: Sed quid exindè ad rem præsentem? Planè hujusmodi argumentatio, non solùm contra Augustinũ, & contra testimonia Scripturæ, & Conciliorum adducta militat; verùm etiã contra ipsum lumen naturæ: timor namque efficax pœnæ necessariò apponit media, quibus pœna vitatur: adeòque carentiã actionum, ob quas pœna incurritur: cùm autem vitatio peccati externi sit medium ad non incurrendam pœnam infligendam ab homine, secùs autem vitatio peccati interni, ea de causa talis servilis mundanus timor solùm removet peccata externa, secùs autem interna: ad fugiendam verò pœnam infligendam à Deo,

non

non solùm requiritur vitatio peccati externi, sed etiam interni, adeòque talis timor servilis Dei non solùm vult vitare peccata externa, sed etiam interna. Exindè.

399. Ad primam Confirmat. distin. Ma: timorem servilem mundanum, omitto, servilem efficacem erga Deum, nego Ma; & distin. Mi: nego Conseq. quæ omninò falsa est ex num. superiori. Ad secundam Confirmat. dist. Antecedens, causat involuntarium, eumque actum conditionatum aliquandò, omitto; sẽper, aut in nostro casu præstat utrumque, nego Antecedens, & Conseq. Explico solutionem. Quando intervenit metus libertatem nõ evertens, potest homo operari, vel contra metum, vel iuxta metum: v.g. potest committere peccatum non obstante metu Inferni, & hoc est operari contra metum, vel potest abstinere ratione metus à peccato, & hoc est operari iuxta metum. Aliquando verò evenit, ut intercedente metu velit homo efficaciter id, ad quod inclinat metus, licèt habeat volitionem inefficacem oppositam: v.g. quando mercator projicit merces in Mare propter metum submersionis in tempestate, habet volitionem efficacem projiciendi merces, & ineffi-

inefficacem retinendi, & tunc projectio à voluntate efficaci projiciendi dicitur ſimpliciter voluntaria, & ab inefficaci oppoſita dicitur ſecundùm quid involuntaria, adeòque mixta ex voluntario, & involuntario. Pariter qui non obſtante metu Inferni efficaciter peccat, quamvis ratione metus inefficaciter diſpliceat in peccato, elicit peccatum ſimpliciter voluntarium, & ſecundùm quid involuntarium, ac proindè mixtum ex voluntario, & involuntario. Cæterùm ſi volitio illa inefficax ſit abſolutè libera, ſimulque ſit affectus conditionatus faciendi oppoſitum, ſi non eſſet metus, ſi illud oppoſitum ſit peccatum, talis volitio re ipſa eſt formale peccatum.

400. Quando verò nulla datur volitio inefficax ad oppoſitum, ſed ſolùm datur volitio efficax operans iuxta metum, ſicuti regulariter Chriſtiani dolent de peccato ex ſolo metu Inferni, abſque aliquo actu amoris ad peccatum, & abſque actu nolitionis talis doloris, actus attritionis, quem habent, non eſt ullo modo involuntarius. Sic viri cordati, famæ, ut par eſt, conſulentes, conſideratâ ſola infamiâ ex furto proveniente, à furto abhorrent, quin tamen foveant in animo affectum

ullum

ullum furandi, ſi non eſſet infamia. Quinimò (quod notare maximè oportet) volitio inefficax metui oppoſita non cauſatur ab eo metu, ſed ab alio comitante. Sic quando ex metu tempeſtatis aliquis, ne ſubmergatur, projicit merces in Mare cum voluntate inefficaci, quâ nollet projicere, voluntas illa inefficax retinendi,& non projiciendi merces non cauſatur à metu ſubmerſionis,ſed ab alio metu paupertatis, & damni in projiciendo merces. Undè timor pœnæ Inferni non cauſat involuntarium, ſed timor amittendi propriũ commodum, & præſentem voluptatem, aut quid ſimile: Qua de cauſa ceſſante alio contrario motivo, poteſt actus eſſe omninò voluntarius, abſque mixtione involuntarii; ſicuti eſt in illo, qui ex timore infamiæ furari non vult, quin habeat ullam volitionem furandi, ſi non eſſet infamia.

401. Ratio à priori horum omnium eſt, quia pœna,quæ timetur, v.g. Infernus, mors, aut infamia,allicit,& impellit voluntatem ad abſolutam nolitionem furandi, eo quod malum illud furto incurrat; non autem allicit ad volitionem furandi, ſi abeſſet periculum illius mali, nec ad hanc volitionem inducendam

habet

habet ullam proportionem: quia actus ille conditionatus, nec necessarius, nec utilis est ad evitandam illam pœnam, adeòque quando elicitur, aliundè provenit, quàm ex eo metu. Undè licèt dùm voluntas operatur ex metu injusto, vel sibi involuntario impellēte, possit esse, & sæpè adsit voluntas in oppositū conditionata, nimirùm si proponatur ab intellectu aliud huius voluntatis motivum: at cùm contingens sit, quod hoc aliud motivum proponatur, exindè evidentèr apparet, opus non esse, ut sit volitio contraria, eamque, cum adest, non sequi ex eo metu, iuxta quem quis operatur, sed ex alia causa, & motivo.

402. Rursùs (quod maximè nota) quando quis efficaciter operatur iuxta metum, nūquam subsequi potest volitio opposita secum afferens malum, quod efficaciter à voluntate vitatur; aliter voluntas efficaciter vellet illud malum vitare, & efficaciter vellet illud malum incurrere; quod in ipsis terminis evidenter implicat. Quapropter cùm quis ex timore gehennæ efficaciter detestatur, & fugit pœnam gehennę, cohibet voluntatem ab omni eo, quo incurritur pœna gehennæ. Cùm autem pœna gehennæ incurratur per volun-
tatem

tatem conditionatam, quâ diceret; *Si non esset gehenna, peccarem*, eâ de causâ illa volitio efficax ex timore gehennæ cohibet, & excludit talem voluntatem conditionatam, adeòque excludit omnem voluntatem peccandi, ut constat ex Trident. adducto sess. 14. cap. 4. Nec video quomodo Adversarii oppositum concipere possint, nisi destituti sint istis principiis lumine naturæ notis, in Philosophia, & Theologia æquè firmissimis: laborant enim plures hac ingenti æqvivocatione, rem rudi Minerva decidentes, & tanquam veritatem per se notam admittentes istam propositionẽ: *Metus causat involuntarium*, quæ si non explicetur, maximis erroribus viam aperiet.

403. Quapropter cùm aliquis ex metu gehennæ efficaciter fugit pœnam gehennæ, solùm potest cum ea volitione efficaci componere oppositam inefficacem volitionem, quâ pœnam illam non mereatur. Sic componi possunt propensio, & affectus indeliberatus erga res illas, quæ ex metu abdicantur: naturalis sensus, & displicentia doloris, qui ab earum rerum abdicatione efficitur. Hujusmodi enim animi motus indeliberati, cùm sint omninò naturales, & in anima sentien-

tiente excitentur, ſunt omninò, tùm culpæ, tùm laudis expertes: Sic viri Sanctiſſimi hujuſmodi motus citrà omnem culpam in ſe ipſis experiuntur. Quis enim neget, homines pœnitentes, voluntarias corporis macerationes; Martyres verò, Cruces, patibula, equuleos ex naturali doloris ſenſu exhorruiſſe. Quinimò Paulus ipſe profitetur ingenuè, Roman. 7. *Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.* Equidem & Paulo cuſtodia divinæ legis in rebus aſperis, & martyribus cruciatus, graves, ac moleſti erant, carnemque, & animam ſentientem affligebant. Nemo tamen dixerit, ob eam moleſtiam animi, & angorem, viris illis Sanctiſſimis, & fidei defenſionem, & in cruciatibus perferendis conſtantiam non fuiſſe voluntariam, aut fuiſſe coniunctam cum voluntate peccandi, niſi majoris mali metus obſtaret.

404. Hujuſmodi quidem affectus naturales, & indeliberati erga res, quæ ex metu abdicantur, adeò longè abeſt, ut imputentur ad culpam, quin & occaſio eſſe ſoleant, ut pœnitentiæ meritum augeatur; ad eum modum, quo Theologi communiter aſſerunt,

opera

opera externa occasionem esse, ut satisfactionis vis, ac pretium augeatur: quia videlicet, cùm voluntas ex metu à rebus jucundis abstinet, ad quas magnam habet propensionem; aut cùm malum aliquod subit, à quo maximè abhorret, major conatus adhibendus est ad illam propensionem, eumque horrorem coërcendum, atque ex eo mentis fervore, & voluntatis contentione fit, ut opus Deo magis acceptum existat, eiusque Iustitia æqviora præmia solvat. Unde timor ille laudabilis conjungibilis est cum vero Dei amore, & perfecta charitate. Quinimò & imperare potest perfectum charitatis actum, ut utilem ad finem suum obtinendum ex dictis à numero 85. adeòque nullam secum affert voluntatem peccandi ex dictis nu. 344. & 349. sed excludit quamcumque peccandi voluntatem, ut requiritur ad veram attritionem, non modò quando est purè voluntaria, verùm etiam quando est mixta ex voluntario, & involuntario, ut clarè patet ex dictis.

§. II.

405. Objicies tertiò, ex Lupo, alijsque Lovaniensibus: qui ex metu operatur, non

tam vult operari, quàm fugere malum imminens, ad hoc enim operatur, ut malum illud fugiat: ergo qui ex servili metu operantur, vellent, quod nulla esset punitio, nullæ leges vetantes, & punientes, nulla Iustitia pœnarum inflictiva, adeòque qui ex metu gehennæ proponit servare mandata, potiùs vult gehennam fugere, quàm rectè operari, affectumque habet, quo vellet nullam esse gehennam, nullas leges, nullam Dei Iustitiam pœnarum intentatricem, quod malum est. Confirmatur: attritio ex metu gehennæ, quâ homo vult servare mandata, & Deum non offendere, non quia malum est Deo, sed quia timenti malum, est amor sui, & non Dei: sed amor sui, & non Dei præfert hominem Deo, quod malum est, eâque de causa amor sui radix est omnium malorum: ergo &c.

406. Resp. distinguo Antecedens: non tam vult operari modo, quo necessarium est ad fugiendum malum, quod timet, nego, modo, quo necessarium non est, concedo Antecedens, & nego Consequ., quia ad fugiendum gehennam necesse est fugere non solùm opera externa, sed etiam volitiones peccaminosas

nosas internas: cùm autem illæ volitiones ab Adversarjis adductæ peccaminosæ sint, eas excludit timor, quo operamur ex metu gehennæ, ut constat ex dictis, & est expressa mens August. cit. num. 371. Ad Confirm. dist. Ma: est amor sui inordinatus, nego: ordinatus iuxta licitas rationis regulas, concedo Ma:, & dist. Mi: nego Conseq. Amor enim, quo aliquis sibi vult ea, quæ iuxtà rectas rationis regulas velle licet, & timet, quæ ita verè timenda sunt, nec malus, nec inordinatus, nec radix malorum est, sed honestus, & à Deo approbatus, ut constat ex num. 372. tunc quidem est malus, quando aliquis amat sibi, aut timet, quod iuxtà rationem rectam, Deique voluntatẽ, & præcepta amandum, aut timendum non est: talis autem timor quantùm distet à vera attritione, nemo est, qui non videat. Imò, ut aiunt illi, qui Lutheri Sermonem de Pœnitentia, & Lipsicam disputationem legerunt, hæc omnia argumenta adducebat Lutherus contra Catholicos, ad probandum, attritionem esse vitiosam, ut exindè colligas, ex qua radice prodeant argumentationes adeò futiles: Uideatur Maximilianus Ledent in Opusc. de attrit. ex metu gehennæ.

 407. Obji-

407. Objicies quartò ex Castoriensi: Attritio ex metu gehennæ non odit propriè, neque fugit peccatum, sed solùm odit, & fugit gehennam: ergo non est actus honestus incompossibilis cum peccato, sed vitiosus, secum afferens affectum ad peccatum. Probatur Antecedens. Illud non propriè odio habetur, quod non propter se, sed propter aliud odio habetur: Sic homines non propriè odio habentur, dum propter sua vitia odio habentur. Pariter via Lupis infesta non propriè horretur, dum nonnisi propter Lupos horretur: ergo horror, quo peccatum propter Infernum exhorrescimus, non propriè peccatum, sed Infernum exhorrescit, adeòque non odit propriè, neque fugit peccatum, sed Infernum, secumque retinet affectum ad peccatum. Resp. nego Antecedens: Ad probationem distin. Antecedens: non propriè odio habetur, modo, quo necessarium est ad finem obtinendum, nego: modo, quo necessarium non est, concedo Antecedens, & nego Consequent. ex num. 402. hæc enim argumentatio magnam patitur æquivocationem, nec capio quomodò efformari possit, nisi ab ijs, qui in principiis Theologicis, & Philosophicis claudica-

dicare velint: Incipiamus à philoſophicis.

408. Res nota eſt in Philoſophia, quam Tyrones, qui eam à limine ſalutarunt, non ignorant; duplex nimirùm eſſe objectum, aliud materiale, aliud formale; ita ut materiale verè, & propriè attingatur, quanquam propter formale attingatur: nam licèt objectum formale, ſeu virtus illa, quæ primariò movet ad amorem, aut odium, ſit aliquando extra materiale objectum; attamen ita denominat illud vel phyſicè, vel moraliter, ut dignum reddatur, vel amore, vel odio, ſive amplexione, vel fuga: Sic ægrotus medicamentum expetit propter ſanitatem; ſanitas verò non eſt forma phyſica, quæ medicamento inhæreat, ſed quâ illud reſpicitur, & denominatur vtile ad finem obtinendum, & conſequendam ſanitatem: ea autem conveniens denominatio facit, ut deſiderium ægroti, ſimul in medicamentum, & in ſanitatem feratur; in ſanitatem quidem vt finem; in medicamentum verò, ut medium: adeòque eo modo, quo neceſse eſt ferri in illud ad finem obtinendum: cum autem non ſit neceſſarium ad finem obtinendum, ferri in medica-

mentum, excludendo voluntatem conditionatam, quâ ægrotus dicat: non ſumerem medicamentum, niſi timerem ægritudinem, ſufficiatque ad finem obtinendum illud ſumere, quamvis ſit cum iſta volitione conditionata, ea de cauſa intentio efficax talis finis non excludit eam voluntatem conditionatam.

409. Pariter qui efficaciter fugit viam, quia Lupis infeſtam, verè fugit viam, licèt retineat illam voluntatem conditionatam, quæ non obſtat ad finem intentum obtinendum: Uoluntas autem fugiendi viam, in eo caſu, ſolùm excludit voluntatem incompoſſibilem cum conſecutione finis, nimirùm voluntatem arripiendi viam inter eam partẽ, quæ adhuc patet Lupis infeſta: ex quo apparet euidenter noſtra ratio fundamentalis, cur ſcilicet attritio ex metu gehennæ excludat non ſolùm peccata externa, ſed etiam interna, adeòque & omnem voluntatem conditionâtam peccaminoſam: nimirùm quia ad obtinendum finem fugiendi gehennam, neceſse eſt fugere omne peccatum, cum per quodcũmque peccatum incurratur gehenna. Implicat enim, quod ego velim efficaciter gehen-

hennam fugere, quam non fugio, si vel unum lethale committam, & simul velim lethale committere, vndè excludo omnem voluntatem peccandi, ex num.402.

410. Nec minùs nota est res ista in Theologia. Dogma quidem est in Theologia Christiana Sanctissimum, præter charitatem perfectam, quâ Deus diligitur propter se, genus esse aliud dilectionis (sive spem, sive amorem concupiscentiæ dixeris) quâ Deus propter beneficia nobis collata diligitur. Iam verò si admittatur Adversariorum principium, quòd res illa verè non ametur, quæ propter aliud amatur, sequitur omninò: cùm Deus Optimus propter sua in nos beneficia diligitur, diligi quidèm Dei beneficia, vitam, incolumitatem, æternamque in Cœlis beatitudinem; Deum autem verè, & propriè non amari, ac proindè nullam aliam esse Dei dilectionem, quàm perfectam charitatem, quâ Deus propter semetipsum diligitur; omnemque aliam dilectionem esse dilectionem Mundi, & peccaminosam, quod damnauit Alexander VIII. in septima ex damnatis ab ipso propositionibus, quæ sic habebat: *Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel Mundi.*

di. Si Dei, Charitas Patris est; Si Mundi, Concupiscentia carnis est, hoc est mala est.

411. Rursùs, si nihil odio haberetur, nisi quod propter se odio habetur, exindè planè fieret, cùm quis, ob allatum sibi nocumentum, Proximum odio capitali prosequitur, non quidèm Proximum, sed acceptum ab eo detrimentum aversari, & odio habere: atqui peccatum non est, horrere, odio prosequi, & aversari grande aliquod nocumentum: ergo Proximum odio prosequi peccatum non est, sive potiùs odium Proximi nunquam verè, ac propriè exercetur, adeòque nec divinâ lege vetandum fuit, nec in peccatorum numero reponendum. En quas in angustias, & quos in scopulos abripiat homines, vel una in principiis Philosophicis, & Theologicis æquivocatio. Non indiget sanè Divinus Amor adeò incongruo patrocinio: neque eius caussam agunt, qui ad has angustias homines redigunt.

412. Objicies quintò, contra secundam Conclusionem ex Iansenio. Attritio ex metu gehennæ non est supernaturalis: ergo vel attritio non sufficit ad justificationem cum Sacramento, vel non requiritur actus superna-

tura-

turalis. Probatur Antecedens: Suppositâ Fide de gehenna incurrenda propter peccatum, naturalibus voluntatis viribus pullulare potest gehennæ timor: unusquisque enim naturaliter timet, quod sibi malum proponitur, sive per cognitionem naturalem, sive per supernaturalem proponatur: atqui timor, qui naturalibus voluntatis viribus pullulare potest, non est supernaturalis, sed naturalis: ergo &c. Confirmatur: timor de metu gehennę non est ex gratia Christi Salvatoris: ergo non est supernaturalis. Probatur Antecedens: Gratia Christi Salvatoris præstat in voluntate affectum tali timori oppositum: est enim inspiratio cœlestis delectationis, quâ incipit dulcescere Deus, quem timebat, quâque dulcedine perfusus animus, iam non formidine poenæ, sed Iustitiæ delectatione operatur bonum: ergo &c. Hoc argumentum non capio, in quo distinguatur ab argumento Lutheri, ut constabit, num. 439.

413. Resp. nego Antecedens: ad probat. distin. Ma: pullulare potest gehennæ timor, prout oportet ad salutem, sive ex intrinsecis suis conducens ad intuitivam visionem, & intimam Dei possessionem, nego ma: prout

ita

ita non oportet, omitto Ma: & concessâ Mi: nego Consequen. Ratio est, quia timor naturalis nullam ex se habet connexionem cum illustratione superna: idem enim perseveraret, manente naturali obiecti cognitione, quãtumvis superna deficeret: actus quippè naturalis exigentiam ad superna nequaquam præsefert: est enim ens supernum supra exigentiam Entis naturalis, ut constat à num. 391. & fatentur in ipso argumento Adversarii: timor autem supernaturalis non ita se habet, sed est affectus voluntatis exigens ad sui elicientiam præviam illustrationem supernam, cum qua connectitur: adeòque ad hunc eliciendum est impotens natura suis viribus relicta, indigetque gratiâ, quâ potens reddatur: cùm autem ex motivo gehennæ ita procedit timor, de quo præsens agitatur controversia, tunc non est naturalis, sed supernaturalis. Quapropter Alexan. VIII. inter 31. propositiones damnavit 14. quæ sic habebat: *Timor gehennæ non est supernaturalis*. Ex quo apparet, quàm destituta maneat patrocinio adversa sententia. Vide à num. 417. Hinc.

414. Ad Confirm. nego Antecedens: ad Probat. nego Antecedens: gratia enim per Chri-

Christum accepta, non solùm deservit ad eliciendum purum Dei amorem, quo dulcescit suaviter animus, sed ad eliciendum etiam actum timoris, prout oportet ad salutem, ut constat ex num. superiori, & habet expressè Trident. sess. 6. cap. 6. de modo præparationis ad justificationem, dicens: *Per Redemptionem, quæ est in Christo Iesu, & dum peccatores se esse intelligentes, à Divinæ Iustitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo.* Pariter August. lib. de Catechizandis Rudibus cap. 5. dixit: *Rarissimè accidit, imò verò nunquam, ut quisquam veniat volens fieri Christianus, qui non sit aliquo timore Dei perculsus:* timor autem utilis ad salutem supernaturalis est, neque fieri potest absque illuminatione, & inspiratione Spiritûs Sancti: qui enim contrarium docet, hæretico fallitur Spiritu, ait Arausic. citat. num. 377.

415. Objicies sextò, ex Gabriele: Actus naturalis, quatenùs acceptatur à Deo ad salutem, includit totam illam supernaturalitatẽ, quam Concilia exigunt ad actum salutarem: ergo actus pœnitentiæ, sive contritio perfecta, sive imperfecta sit, sufficiens ad valorem Sa-

cramenti, poteſt eſſe intrinſecè naturalis, & ſolùm extrinſecè ſupernaturalis ratione acceptationis Divinæ. Confirmatur primò ex Cajetano. Non ſolùm actus contritionis intrinſecè ſupernaturalis, verùm etiam actus intrinſecè naturalis fieri poteſt per ſpeciale auxilium Dei; ſed actus contritionis elicitus ex ſpeciali auxilio Dei, ſufficit ad valorem Sacramenti: ergo actus contritionis intrinſecè naturalis, dummodò ratione auxilii Dei, à quo procedit, ſit extrinſecè ſupernaturalis, ſufficit ad valorem Sacramenti. Confirmatur ſecundò ex Durando: Actus contritionis naturalis, non ſolùm ab auxilio Dei, à quo procedat, poteſt denominari extrinſecè ſupernaturalis, ſed etiam ab auxilio, cum quo extrinſecè conjungitur, ſive ab occaſione benè operandi præparata ex ſpeciali Dei providentia: ſed talis ſufficit ad valorem Sacramenti: ergo &c.

416. Reſp. nego Antecedens: quia ſupernaturalitas, quam exigunt Concilia in actu pœnitentiæ ſufficientis ad valorem Sacramenti, talis eſt, ut ratione illius requiratur ſpeciale Dei auxilium ad talem actum eliciendum, ut conſtat à num. 375., quod ita

non

non esset, si actus esset intrinsecè naturalis, ut constat à num. 379. Ad primam Confirmat. dist. Ma: per speciale auxilium Dei, sine quo elici non posset, cum solo principio naturali, nego, sine quo posset elici, concedo Ma: & distinctâ Mi: nego Conseq. ut constat ex dictis. Ad secundam Confirmat. dist. eodem modo Ma: denominari extrinsecè supernaturalis per denominationem, quæ non impedit, ne tota entitas actûs eliciatur à principio purè naturali, concedo: quæ requirat ad sui elicentiam principium intrinsecè supernaturale, nego Ma: & dist. Mi: nego Conseq. Ratio est, quia ut ex Scripturis, Conciliis, & PP. supra adductis clarè constat, eo quod actus sit supernaturalis, omninò requiritur ad illum producendum principium supernaturale, quod verum non esset, si supernaturalitas esset extrinseca, & non intrinseca actui: tunc enim actus elici posset absque principio supernaturali, & cum solo principio naturali, neque opus esset ad illius productionem speciale adjutorium Spiritûs Sancti.

§. III.

§. III.

417. Objicies septimò. Actus contritionis excludens voluntatem peccandi, satis est ad valorem Sacramenti, atqui talis actus potest esse intrinsecè naturalis: ergo &c. Probatur Mi: Peccatum esse offensam Dei, ratione naturali cognoscitur, adeòque prout ita cognitum sub ratione universali, peccatum est verè detestabile: atqui detestatio peccati, prout naturaliter cogniti sub ratione universali peccati, est detestatio naturalis excludens voluntatem peccandi: ergo &c. Confirmatur: Actus attritionis procedens ex virtute morali universali sufficiens est ad valorem Sacramẽti, sed est intrinsecè naturalis: nullæ quippè sunt virtutes per se infusæ morales, à quibus talis actus intrinsecè supernaturalis procedat: ergo &c. Resp. dist. Ma: actus contritionis, ad cujus elicientiam requiritur speciale Dei adjutorium, concedo: ad cujus elicientiam non requiritur, nego Ma: & dist. Mi: nego Conseq. Ad probationem dist. Ma: est verè detestabile per detestationem requirentem ad sui elicientiam speciale Dei adiutorium, nego: non requirentem, concedo Ma: & dist. eodem modo Mi: nego Conseq. quæ falsa est, ut constat ex

nu su-

nu. ſuperiori. Ad Confirmat. diſtinctis pariter præmiſſis, nego Conſeq. licèt enim à virtutibus naturalibus acquiſitis poſſint procedere actus virtuoſi naturales, actus verò virtutum moralium ſupernaturales, non quidèm ab illis, ſed ab auxiliis Divinæ gratiæ, & ab habitibus per ſe infuſis procedunt, ex Uiennenſi cit. num.62.

418. Neque omittendum eſt maximum, quod adeſt diſcrimen inter contritionem naturalem, & ſupernaturalem: contritio enim naturalis cùm procedat à voluntate ex illuſtratione naturali intellectus, quam, & non ſupernam exigere valet ex viribus naturalibus, ſecum neceſſariò præſefert inefficaciam quãdam in ordine ad propoſitum, propter quam, ut notauit Ex. Doctor, contritio naturalis abſolutè inefficax dici ſolet. Homo enim viribus naturæ relictus non poteſt totam naturæ legem, multo tempore implere, adeòque ille actus non poteſt eſſe conſtans, nec diù ſuis contrariis reſiſtere, cum non poſſit habere maiorem vim ſupra eam, quam à ſuis principiis, & motivis, cum quibus connectitur, deſumit. Quapropter ſi propoſitum aliquomodò non nitatur, tanquam in præuia diſpoſitione,

ne,

ne, in ſpe auxilii Divini naturæ indebiti ex num. 330. non poteſt omninò abſolutè ferri in illud obiectum, quod homini ſecundùm ſe moraliter eſt impoſſibile: eſſet enim magna præſumptio, ſi aliquis judicaret, ſe ſolis ſuis viribus, omninò efficaciter victurum omnes occaſiones peccandi, abſque auxilio Dei, adeòque talis actus, neque eſſet honeſtus, neque vera contritio.

419. Supernaturalis verò contritio, cum ad ſui elicientiam exigat illuſtrationẽ ſupernam, cum qua connectitur; & in ſpe auxilii Divini nitatur, & productiuè procedat à principio ſuperno, quod exigit; procedit omninò abſoluta, adeòque omninò abſolutè excludit voluntatem peccandi: Quinimò ut fatentur, Nominales, Durandus, vterque Hurtadus, Arriaga, & plures alii Theologi. Sicut ex actibus naturalibus voluntatis producitur habitus naturalis acquiſitus proportionatus cum viribus naturalibus; ita ex actibus ſupernaturalibus producitur habitus ſupernus acquiſitus proportionatus cũ viribus ſupernaturalibus: undè contritio ſupernaturalis, & ex parte principii, quod exigit, & ex parte ſingularis efficaciæ ſui modi tendẽdi, & ex parte effectûs ab ipſa relicti,

cti, distinguitur à contritione naturali, adeòq; ista non elicitur, ut oportet ad salutem, benè verò cõtritio supernaturalis, ut definit Arauſ. cit. num. 377. & Trident. cit. num. 374. Qua de causa natura non potest mereri ens supernũ; benè verò demereri, quia meritum respicit merentem, ut creditorem, ac proindè affert illi jus ad præmium; demeritum verò non respicit demerentem, ut creditorem, sed ut debitorem, adeòque non in demerente, sed in offenso datur ius ad puniendum, absque ulla demerentis exigentia: nullus quippè sui punitionem exigit: *Sic* per peccatum possumus demereri, quin per bona opera possimus mereri unionem Hypostaticam.

420. Objicies octavò. Repugnat attritio intrinsecè supernaturalis, cui non correspondeat objectum supernaturale: sed attritioni elicitæ à virtutibus moralibus universalibus voluntatis non correspondet objectum supernaturale: ergo &c. Probatur Mi: inductione: Objectum temperantiæ, v.g. est moderatio in cibis, quod absque dubio est objectum naturale: objectum Iustitiæ est compensare, & dare unicuique, quod suum est, v. g. pecunias Petro, & sic de aliis: ergo &c. Respondent

primò Scotus, Molina, Ripalda, Arriaga, aliique, negando Ma: quo tota argumenti vis evanescit. Ratio ferè omnium eorum est, quia actus supernaturalis ex intrinsecis suis habet connexionem cum duobus extremis, nimirùm cum principio supernaturali, sive Deo, ut Authore superno operante ad sui elicientiam; & cum objecto, quod attingit: Sic actus Fidei intrinsecè connectitur cum principio superno, sine quo elici nequit, & cum objecto credito: repugnat enim metaphysicè ex parte actûs Fidei tendere in objectum, quod non ita se habeat, ut ab ipso asseritur: ad hoc autem, ut actus sit supernaturalis, non requiritur, quod connectatur cum supernaturalitate ex parte utriusque extremi, sed sat est, quod connectatur cum supetnaturalitate ex parte unius, nimirùm ex parte principii.

421. Sic Unio Hypostatica respiciens Humanitatem, & Verbum supernaturalis est, licèt non connectatur cum extremo supernaturali ex parte Humanitatis, sed ex parte Verbi: Sic visio exterior, sensatio interior, apprehensio intellectualis humana, cognitio Angelica intuentes eandem albedinem. A. distin-

distinguuntur specie, non quidèm per diversitatem objecti, cùm objectum idem attingant, sed per diversitatem ex modo tendendi actus exigentis diversum principium. Pariter, inquiunt, actus supernaturalis, cùm ex intrinsecis suis exigat principium supernaturale, quod non exigit actus naturalis, quàm optimè distinguetur ab actu naturali ex parte Principii, licèt ab illo non distinguatur ratione objecti, si uterque actus respiciat idem objectum. Quinimò, ut plures hujus sententiæ recentiores defendunt, actus naturalis, cùm solùm exigat connexionem cum principio naturali, solùm arguit connexionem ex intrinsecis suis naturalem cum objecto: licèt enim quandoque attingat objectum, quod Metaphysicè nequit aliter se habere, quàm ut ab actu attingitur, id non se habet ex formali actûs exigentia, sed ex necessaria exigentia objecti, ita ut si per impossibile objectum aliter se haberet, non exindè naturalis actus deficeret, sicut nec deficeret principium actus, ut patet in actibus attingentibus objectum aliter, ac est, quin ex eo deficiat virtus intentionalis naturalis.

422. Cæterùm in actibus supernaturali-

bus, è contra contingit, cùm ex intrinſecis ſuis exigant principium ſupernaturale non potens influere in actum, niſi objectum ſe habeat modo, quo ab actu attingitur, propter quod actus ſupernaturalis attingit maiori cum efficacia objectum, quàm actus naturalis. Sicuti actus Fidei attingit illud cum majori infallibilitate, quàm actus ſcientiæ naturalis. Ex quo plurimi Theologi cum Ripalda lib. 3. diſput. 45. ſect. 5. & Borrull diſputat. 18. de Viſione Dei ſect. 2. tenent, actum naturalem poſſe habere objectum formale ſupernaturale, quamvis ex ſuo modo tendendi, nullam poſſit includere cum tali objecto connexionem; adeòque diſtinguatur ab actu ſupernaturali verſante circa idem objectum formale, cùm actus ſupernaturalis ex intrinſecis ſuis afferat connexionem cum ſuo objecto formali. Qua data ſolutione, nulla manet vis argumento. Verùm, ni fallor, opus non eſt tanta Doctrina ad argumentum diſſolvendum: adhuc enim permiſsâ Ma: nullatenùs tenet intentum adverſariorum. Qua de cauſa.

423. Reſp. ſecundò, omitto Ma: & nego Mi: Ad probat. diſt. Antecedens: eſt objectum

natu-

naturale, si volũtas feratur in illud, prout conforme dictamini, & legi naturali, concedo; prout conforme dictamini, & legi supernaturali, nego Antecedens, & Conseq. Ratio est, quia objectum temperantiæ, v.g. moderatio in cibis (idem suo modo esto de aliis) considerari potest, vel ut utile ad valetudinem, aut ne homo impediatur ad eliciendas actiones naturales honestas: & sic per naturale dictamen repræsentatum, manet secundùm rectum, & obliqvum purè naturale, atque illi correspondet virtus naturalis. Vel considerari potest, ut ex hoc objecto formali ordinabile per dictamen supernum ad Politicam supernaturalem agendam cum Sanctis, & Amicis Dei, quo in sensu dicit in obliquo terminũ supernaturalem. Virtus autem supernaturalis moralis attingens objectum suum ita repręsentatum producit actum exigentem eam repræsentationem supernam ad sui elicientiam: Sicut enim voluntas, ut eliciat actum naturalem, debet illuminari per actum saltem naturalem intellectûs; ita ut eliciat actum supernaturalem, debet illuminari per actum intellectûs supernaturalẽ: cùm autem denominatio ab ea ordinatione accepta sit

ſupernaturalis, eamque attingat actus ſupernaturalis; exindè attingit ſaltem in obliquo objectum ſupernaturale, quod ſatis eſt, ut circa illud ſupernaturalis virtus ſe exerceat: nam licèt ille reſpectus ſit extrinſecus objecto naturali, non eſt extrinſecus, ſed intrinſecus actui attingenti, ex intrinſeco, & eſſentiali ſuo modo tendendi, objectum illud cum eo reſpectu. Quæ eſt expreſſa mens D.Tho:cit. num.387. & quæſt.1. de Virtutibus artic. 10. quem variis in locis latè exponit, & ſequitur Ex.Doct. & innuit etiam in præſenti,diſput.3. de pœnitentia ſect.6.num.9.

§. IV.

424. Objicies nonò ex Arriaga, & Recentioribus, impugnando illationes doctrinæ noſtræ. Non repugnat creatura rationalis intrinſecè ſupernaturalis: ergo ſupernaturalitas à nobis explicata nulla eſt: Probatur Antecedens: Non repugnat creatura rationalis ex intrinſecis ſuis ſufficiens ad intuendum Deum: ergo &c. Probatur Antecedens. Non repugnat in Humanis Servus ex intrinſecis ſuis ſufficiens ad intuendum Dominum: ergo neque repugnat creatura ſerva Dei ex intrinſecis

ſecis ſuis ſufficiens ad intuendũ Deum. Confirmatur primò à quodam Moderno, ut ipſe ait, efficaciùs: Ratio ſervitutis non obſtat, ne homo, cum gratia & lumine gloriæ, ſit ſufficiens ad intuendum Deum: ea enim dona hominem non extrahunt à ratione ſervitutis: ergo neque ratio ſervitutis obſtabit, ne homo ſine gratia ſit ſufficiens ad intuendum Deum. Confirmatur ſecundò ab aliis: Servitus naturalis non impedit, ne creatura rationalis ſit potens ſe ſola ad cognitionem Dei naturalem: ergo neque ad viſionem intuitivam. Confirmatur tertiò. Illa creatura non eſſet à ſe, ſed dependeret à Deo: atqui creatura, quæ non eſſet à ſe, ſed quæ dependeret à Deo, non repugnat: ergo &c. Confirmatur quartò. Cuicumque accidenti correſpondet ſubſtantia, cui tale accidens debeatur: ſed Viſio beatifica eſt accidens reſpectu ſubſtantiæ rationalis creatæ: ergo correſpondet illi ſubſtantia rationalis creata, cui talis viſio debeatur.

425. Reſp. nego Antecedens. ad probat. nego Antecedens, ad probat. concedo Antecedens, & nego Conſeq. Ratio eſt, quia in humanis per viſionẽ Domini, non habet Servus

Beatitudinem, felicitatem, neque possessionem hæreditatis Domini, secùs autem per Visionem intuitivam Dei, quæ est tota merces, & Beatitudo, ut constat ex Uerbis Christi. Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*: etenim ex vi illius visionis transformatur homo in imaginem supernaturalem Dei, ut docet Scriptura, 1. Joan. 3. *Similes ei erimus, quoniā videbimus eum sicuti est*, & 2. Corinth. 3. *Nos verò omnes revelatâ facie gloriam Domini speculantes in eandem Imaginem transformamur*. Quo explicatur diversitas Visionis, quâ facies Dei velata aliquando visa est, sicuti vidit Iacob, Gen. 32. Hæc enim dona adeò excedunt Creaturæ rationalis iura, ut non solùm ad ea habenda, verùm etiam ad ea verè cognoscenda se sola impotens sit, ut ait Augustinus: *Quæris utrùm possit Deus videri? Respondeo potest: Si quæras, undè sciam? Respondeo, quia in veracissima Scriptura legitur: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Hinc.

426. Ad primam Confirmat. concedo Antecedens, & nego Conseq. quia ratio servitutis non obstat, ne Dominus pro sua liberalitate conferat beneficia, quæ seruo inde-

pen-

pendenter à Domini beneficio non debentur; adeòque non obſtat, ne conferat lumen gloriæ, quo reddatur potens ad viſionem beatificam: at verò ea ſervitutis ratio obſtat, ne ſeruo ratione ſui ea elevatio debeatur, quæ eſt propria filii, adeòque ſolùm haberi poteſt per beneficium illius, à quo elevatur ad gratiam filiationis: Sic Paulus ad Rom. 8. *Accepiſtis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba (Pater): ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit Spiritui noſtro, quod ſumus Filii Dei. Si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti.* Hæc autem eſt ratio à priori, propter quam Humanitas creata aſſumi poteſt per Vnionem Hypoſtaticam, quin ratio creaturæ ad hanc aſſumptionem, & elevationem obſtet, quamvis eadem ratio creaturæ obſtet, ne ipſa Humanitas exigat ex intrinſecis ſuis talem elevationem: ut videas, quàm inefficax ſit hujus Recentioris efficacia, & quantùm pugnet, non ſolùm contra authoritatem Cyrilli ſuprà citati, verùm etiam contra ipſam rationem Theologicam. Ad ſecundam Confirmat. concedo Antecedens, & nego Conſeq. quia cognitio naturalis, nequaquam ſecum affert

poſſeſ-

possessionem, & hæreditatem Dei, secùs autem visio intuitiva.

427. Ad tertiam Confirmat. distin. Ma: dependeret à Deo per prædicatũ reale, nego: per prædicatum chymęricum ab arguente cõfictum, concedo Ma: & distin. Mi: nego Consequen. Ratio est, quia sicut quodvis prædicatum est strictè dependens à libera voluntate Creatoris, quoad produci, vel non produci, ita quodvis prædicatũ essentialis servitutis ad Deum est strictè dependens à libera voluntate Dei, quoad exaltari ad superna, sive ad Domini possessionem, vel non exaltari, vt ex terminis constat, & ajebat Cyril. nu. 389. Vndè sicut casu, quo fingeretur Creatura sine libertate Dei ad illam producendam, vel non producendam, sed quæ essentialiter exigeret ex intrinsecis suis produci à Deo ab æterno, fingeretur dependens à voluntate Dei, non quidem per prædicatum reale, sed per prædicatum chymæricum, ita si fingeretur creatura rationalis sine libertate Dei ad illam elevandam, vel non elevandam ad superna, sed quæ essentialiter ex intrinsecis suis esset superna, fingeretur dependens à Deo, non quidem per prædicatũ reale, sed per prædicatum chymæri-

mæri-

mæricum. Ad quartam Confirm. nego Ma: etenim de ratione accidentis, ſicuti de ratione modi ſolùm eſt, quod modus, vel accidens ſubſtantiam exigat, non verò, quod ſubſtantia exigat tale accidens: Subſtantia enim ſolùm exigit accidens intra ſuam lineam, ſecùs autem illud, quod eſt ſuæ lineæ exaltativum. Sic unio Hypoſtatica Humanitatis humanitatem exigit; humanitas verò non exigit talem unionem. Sic etiam Viſio beatifica, utpotè actus vitalis intellectûs, & accidens illius exaltativum, intellectum exigit; intellectus verò talem viſionem exigere nequit.

428. Objicies 10. Plura ſunt entia ſupernaturalia, quæ ut talia agnoſcuntur, & admittuntur in Scholis, qualia ſunt ea, de quibus diximus num. 383. ſed illa non conducunt ex intrinſecis ſuis ad intuitivam Dei viſionem, & poſſeſſionem: ergo malè à nobis aſſignatur iſte conceptus pro conſtitutivo entis superni. Confimatur: actus naturalis poteſt attingere ens ſupernum; ſed non poteſt attingere ens naturæ exaltativum, ſive conducens ex intrinſecis ſuis ad intuitivam viſionem, ſive ad intimam Dei poſſeſſionem: ergo ut ens ſit ſupernaturale, non requiritur,

quod

quòd conducat ex intrinſecis ſuis ad Dei poſſeſſionem. Reſp. diſtin. Ma: quæ admittuntur in Scholis, vel ut ſupernaturalia Philoſophica, vel ut Theologica, concedo: ſolùm, ut Theologica, nego Ma:& diſtin. Mi: Non conducunt, ſi ſint ſupernaturalia ſolùm philoſophicè, concedo: theologicè, nego Mi: & Conſeq. Ratio eſt, quia nullum aliud agnoſcimus Ens ſupernum theologicè, niſi quod à Scripturis, Pontificibus, Conciliis, & PP. agnoſcitur, quando nobis Catholicam exponunt doctrinam. Cum autem ab his ſolùm proponatur Ens theologicè ſupernum, quod ex intrinſecis ſuis hanc habet conducentiam, ut conſtat ex num. 387. ſolùm eſt theologicè ſupernum, quod hujuſmodi conducentiam præſefert, adeòque alia, quæ ſuperna vocantur, manent intra lineam ſupernaturalis philoſophici, ut conſtat ex num. 385.

429. Ad Confirmat. diſtin. Ma: poteſt attingere, præſeferendo connexionem cum ente ſuperno; nego, ſine connexione cum ente ſuperno, concedo Ma: & diſtinctâ Mi: nego Conſeq. Ratio eſt: quia actus naturalis debitus eſt naturæ illum elicienti, adeòque ſi ille ex intrinſecis ſuis afferret ſecum ens ſupernatura-

tura-

turale, etiam istud deberetur naturæ, quod absonum est, & contra Concilia, & Testimonia adducta à num. 387. Quapropter actus naturalis ita attingit ens supernum, ut ex intrinsecis suis non exigat, quod objectum se habeat, ut ab ipso exprimitur, licèt possit objectum, ex sua veritate objectiva, ita se habere: Sic quando per actum naturalem rusticus dicit: *Datur Trinitas, quia hic homo doctus dicit*: ille actus ex intrinseca sua expressione non exigit, quod Trinitas ita se habeat, ut ab ipso dicitur: eodem enim modo posset elicere actum, quo diceret: *Non datur Trinitas, quia hic homo doctus dicit*; *vel datur Quaternitas, quia iste dicit*: qui quidèm actus, ut per se patet, non dicunt connexionem cum objecto, prout ab ipsis dicitur: actus verò supernaturalis ita attingit objectum supernum, ut cum eo dicat essentialem connexionem, ex quo patet magnum inter utrumque discrimen. Reliqua, quæ hic objici possent, præoccupata jàm sunt, ex dictis à num. 385.

SE-

SECTIO III.

An attritio generalis Superna, ex metu Gehennæ, sit sufficiens ad valorem, & fructum Sacramenti Pœnitentiæ.

§. I.

430. PRima ſententia negat, docens, neceſſariam eſſe perfectam contritionem: ita Janſenius, & Lovanienſes ſupra cit. cum paucis aliis Theologis. Secunda ait, ſufficere in re attritionem; debere tamen exiſtimari, & cognoſci, ut contritionem: ita Victoria, & Dominicus Soto. Tertia tenet, ſufficere attritionẽ etiam cognitam, ut talem, ita Ex. Doctor, Vazquez, & ferè omnes Theologi poſt Tridentinum. Vide Elenchum à num. 446. Aſſero cum tertia ſententia. Attritio generalis ſuperna, ex metu gehennæ, cum ſpe veniæ ſufficit ad juſtificationem cum Sacramento Pœnitentię. Probatur primò ex Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4. vbi Concluſionem noſtram apertè docet: nam poſtquàm in prooemio hujus ſeſſionis dixerat, velle in præſenti tradere exactiorem, & ple-

pleniorem definitionem ad convellendos universos errores, quo Catholica veritas perspicua fieret, ut constat ex num. 324. ad hoc munus præstandum in isto cap. 4. diuisit contritionem Theologicam universaliter sumptam in perfectam, quæ ex charitate procedit, ut constat à num. 247. & in imperfectam, quæ attritio dicitur, de qua sic habat Concilium: *Illam verò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione; vel ex Gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ; declarat, non solùm non facere hominem Hypocritam, & magis peccatorem, verùm etiam donum Dei esse, & Spiritûs Sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad Justitiam parat. Et quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad Justificationem per ducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit.* Quibus verbis duplex inter contritionem, & attritionem discrimen assignat Sancta Synodus. Vnum, quod attritio tendit in peccatum ex motivo inferiori, quàm perfecta contritio, nimirùm

ex

ex motivo turpitudinis peccati, aut metu Gehennæ; non autem ex motivo Dei summè dilecti propter se, quod sæpè suprà notavimus. Alterum, quod contritio perfecta per se sufficit ad Justificationem obtinendam, idest sine Sacramento, cum solo illius voto: attritio verò disponit quidem ad illam in Sacramento impetrandam, sed sine Sacramento re ipsa suscepto non sufficit: atqui hæc eadem est doctrina Assertionis nostræ: ergo.

431. Confirmatur, & explicatur hæc Ratio. Tridentinum hac sessione intendit tradere exactiorem, & pleniorem doctrinam, ac definitionem, ita ut Catholica veritas perspicua fiat, & illustris: Atqui dum agit de requisita dispositione pœnitentis ad Iustificationem cum Sacramento pœnitentiæ obtinendam, non meminit alterius contritionis, quàm imperfectæ, quæ ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex Gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, nullâ factâ mentione contritionis perfectæ, sive amoris Dei propter se dilecti: ergo talis contritio imperfecta, sive attritio certè sufficit cum Sacramento pœnitentiæ: aliter Sancta

Syno-

Synodus, nec exactam, nec perspicuam tradidisset doctrinam, ut convellerentur universi errores, sed talem, quæ multos in errorem posset inducere,& de facto induxisset,si Conclusio nostra, ut ajunt adversarii, esset error intolerandus, & perniciosus: nam in eam inducti sunt ferè omnes Theologi hac tempestate ob authoritatem Tridentini, ut constabit à num. 448. ergo &c. Mirum est in quot, & quantos dicendi modos hæc nostra ratio fundamentalis contrarios diviserit.

432. Respondent primò adversarii, Concilium ibi non loqui de dispositione ultima sufficiente cum Sacramento, sed de dispositione remota, & insufficienti. Contra primò. Hæc responsio manifestè repugnat Tridentino explicanti in hoc cap. 4. præcipuam Sacramenti partem: titulus enim præcedentis cap. 3. est iste: *De partibus, & fructu hujus Sacramenti*, in quo hæc habet: *Sunt autem quasi materia hujus Sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempè Contritio, Confessio, & Satisfactio: Qui quatenùs in Pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem, ac Dei institutionem requiruntur,*

tur, hac ratione pœnitentiæ partes dicuntur. Ex quo manifeſtè apparet, Concilium loqui de diſpoſitione proxima ex parte pœnitentis. Deindè ſequenti cap. 4. hanc contritionem dividit in perfectam, quæ non ſolùm cum Sacramento diſponit ad gratiam, ſed etiam extra Sacramentum; & in imperfectam, quæ non extra, ſed cum Sacramento diſponit ad gratiam: ergo loquitur de attritione, tanquam de diſpoſitione proxima. Contra ſecundò ex Tridentino: aliter attritio in Sacramento, & aliter extra Sacramentum ad Iuſtificationem diſponit: ſed extra Sacramentum remotè, & inſufficienter diſponit, quando aliquis ab illa ad contritionem perfectam aſcendit: ergo ex Tridentino in Sacramento proximè, & ſufficienter diſponit ad Iuſtificationem. Contra tertiò: Tridentinum loquitur de attritione, prout cum Sacramento diſponit ad Iuſtificationem, ſicut contritio ſine Sacramento, ſed contritio ſine Sacramento, non quidem remotè, ſed proximè diſponit: ergo & attritio cum Sacramento.

433. Reſpondent ſecundò adverſarii: Cōcilium, cùm ait, attritionem in Sacramento ad Iuſtificationem diſponere, non loqui de

illa

illa attritione, quæ ex metu Gehennæ,& pœnarum eſt, ſed de illa contritione, quæ ex charitate procedit, quæ quia non eſt valdè intenſa, dicitur contritio imperfecta. Contra primò: quia hæc reſponſio apertè contraria eſt Concilii doctrinæ, & ab eius mente prorsùs aliena: loquitur enim non de illa, quæ concipitur ex motivo charitatis, qualis eſt contritio minùs intenſa, ſed de illa, quæ ex Gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, ut expreſsè habet Concilium: ergo &c. Contra ſecundò: de illa contritione loquitur Concilium, de qua ait, non facere hominem hypocritam, ſicut docuerat Lutherus: ſed attritio, quam docuerat Lutherus facere hominem hypocritam, non erat illa, quæ ex charitate, ſed ea, quæ ex Gehennæ, & pœnarum metu concipitur, ex n. 370. & 393. & ex verbis etiam ipſius Lutheri conſtabit nu. 439. ergo &c. Contra tertiò: Tridentinum loquitur de ea attritione, quæ eſt donum Dei, & impulſus Spiritûs Sancti, non adhuc quidem inhabitantis, ſed animam moventis: atqui per contritionem ex motivo Charitatis Spiritus Sanctus iam inhabitat, ex num. 350. ergo &c. Contra quartò. Loquitur de attritio-

ne, prout habente motivuum distinctum à contritione, ex num.430. sed ad hoc opus est, ut habeat distinctum motivum à motivo Charitatis, ex num.247.ergo &c.

434. Contra quintò. Postquam Concilium definivit, attritionem esse actum bonum ex impulsu Spiritus Sancti conceptum, atque ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponere, in fine ejusdem Capitis contra Lutherum, ejusque sequaces, sic concludit: *Quamobrem falsò quidam calumniantur Catholicos Scriptores, quasi tradiderint, Sacramentum pœnitentiæ, absque bono motu suscipientium, gratiam conferre, quod nunquam Ecclesia Dei docuit, nec sensit*: atqui Hæretici ex eo occasionem captarunt ita calumniandi Catholicos Scriptores, quòd existimarunt, attritionem, quæ est ex metu gehennæ, & pœnarum non esse actum bonum, sed malum, atque reddere hominem hypocritam: ergo de attritione ex metu gehennæ, & pœnarum concepta, docet Concilium, disponere ad gratiam in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam. Vndè Sancta Synodus sic tacitè argumentatur: attritio concepta ex metu gehennæ, vtpotè ex impulsu Spiritûs Sancti

cti elicita, est actus bonus: ergo quando Catholici Scriptores dicunt, in Sacramento Pœnitentiæ conferri gratiam cum sola attritione, ex metu gehennæ concepta, nunquam docent, conferri gratiam absque bono motu suscipientis, adeòque impostura est, & calumnia, id illis tribuere. Certè cùm hæretici nunquam negaverint, amorem charitatis erga Deum, quantumvis remissum, esse actum bonum, si talis charitatis actus requireretur ad Iustificationem in Sacramento Pœnitentiæ, opus non erat, quod Concilium contra Hæreticos probaret, & definiret, esse actum bonum, adeòque nunquam conferri gratiam in Sacramento Pœnitentiæ absque bono motu suscipientis, quæ ratio mihi irrefragabilis apparet.

435. Respondent tertiò Lupus, aliique Lovanienses cum ipso: Concilium ibi non meminisse amoris Dei super omnia, quia id necesse non fuit, cùm per se manifestum sit, in omni pœnitentia debere reperiri amorem Dei super omnia. Contra tamen primò: quia id gratis dicitur, nec hoc, sed oppositum à Tridentino supponitur, & approbatur, ut constat ex numero superiori; ubi Tridenti-

num defendit Catholicos Scriptores, qui cum Roffensi docebant contra Lutherum, sufficere attritionem ad gratiam conferendam in Sacramento Pœnitentiæ: ergo &c. Contra secundò. Si iuxta mentem Tridentini, hæc attritio, etiam cognita, ut talis, certò non sufficeret ad gratiam conferendã in Sacramento Pœnitentiæ; Sententia Catholicorum id asserens esset unus ex præcipuis erroribus, & maximè perniciosis animarum saluti, quem errorem refellere deberet Sancta Synodus, cùm dicat, se velle convellere universos errores, qui ea ætate erant, circa Sacramentum Pœnitentiæ; adeòque Lutherus non falsò calumniatus esset Catholicos Scriptores, quasi tradiderint, Sacramentum Pœnitentiæ, absque bono motu suscipientium, gratiam conferre: atqui Concilium nullo loco, nullo Canone hunc errorem demonstrat, aut convellit, imò potiùs, ex num.430. nostram sententiam apertè tradit, defenditque Catholicos Scriptores à calumnia, & impostura Lutheri, ut constat ex numero superiori: ergo &c.

436. Respondent quartò Lupus, ejusque sequaces: illa Tridentini verba de Contritio-

tione imperfecta: *Quoniam ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur*, debere intelligi, non quidem de ipso actu, quo quis ex puro metu gehennæ peccata detestatur, sed de alio actu charitatis distincto: nam ille actus timoris est initium Sapientiæ, seu charitatis, ita ut actus charitatis introducatur per timorem, sicuti linum per setam, qua ratione in pannum, aut telam, filum acus inducit, ut explicat Augustinus. Vndè quando timor introduxit charitatem, iam duo sunt actus, sive simul, sive successivè; unus est purè timoris, alter charitatis pro motivo habens Deum, propter se dilectum: hic autem posterior actus, quia suo modo procedit ex timore, vocatur conceptus ex timore, timor verò vocatur concipiens. Quapropter, cùm ait Tridentinum, contritionem imperfectam conceptam ex metu gehennæ disponere ad Iustificationem cum Sacramento, non debet intelligi de primo actu timoris, sed de secundo actu charitatis, qui, quia ex timore procedit, vocatur à Sancta Synodo ex timore conceptus, & sufficiens ad Iustificationem in Pœnitentiæ Sacramento. Vndè attritio ex motivo gehennæ nunquam dicitur à Triden-

tino, disponere ad justificationem cum Sacramento. Hæc autem responsio, quantùm distet à mente Augustini, à veritate, & à pura Tridentini doctrina, facilè apparet ex dictis, Ex quibus

437. Contra primò: Tridentinum eo cap. 4. contradistinguit contritionem, quæ sufficit ad Iustificationem etiam extra Sacramentum, ab ea, quæ non sufficit, nisi cum Sacramento, ut constat ex illis verbis: *Et quamvis sine Sacramento pœnitentiæ per se ad Justificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit*: atqui quævis contritio charitate perfecta, sive ex motivo charitatis procedens, sufficit ex Tridentino ad Iustificationem, etiam extrà Sacramentum, ut constat à num. 352. ergo contritio imperfecta, quæ ex Tridentino est dispositio cum Sacramento, non est actus charitatis, sed attritio ex timore gehennæ. Contra secundò: Tridentinum, postquam definivit, requiri ad contritionem universaliter sumptam, quòd sit animi dolor, ac detestatio de peccato commisso cum proposito nō peccandi de cætero, dividit perfectam ab imperfecta,

cta, ex eo quòd perfecta procedit ex motivo charitatis, imperfecta verò ex alio motivo, ex num. 247. & 430. & expressè habetur illis Concilii verbis: *Attritio dicitur, quoniam, vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur*: ergo non loquitur de illo actu charitatis ab adversarijs excogitato.

438. Contra tertiò: quando homo dolet efficaciter de peccato per veram attritionem, & vult efficaciter peccati deletionem, potest id contingere, vel volendo deletionem statim, vel volendo efficaciter deletionem postea; sicuti possumus efficaciter velle sedere statim; vel sedere, ubi primùm ad domum accedamus: atqui quando est volitio delendi peccatum postea, non coniungitur cum deletione peccati illa attritio, statim atque elicitur: deindè cum possit ab homine per contrariam volitionem revocari, non præfert secum necessariam deletionem peccati postea, adeòque neque perfectam contritionem: ergo attritio quà attritio nunquam secum affert necessariò contritionem perfectã: undè solùm illam affert, quà talis attritio, nimirùm si velit homo extra Sacramentum

ex

ex timore gehennæ, ſtatim peccatum delere per veram contritionem, cùm tunc facienti, quod eſt ex ſe, Deus non deneget gratiam; pro quo caſu ſcitè, & acutè adhibet Auguſtinus comparationem metum inter, & acum ſutoriam, cùm ait: *Sicuti acus filum ſericum in pannum, ita timorem in animam Dei dilectionem inducere*. Sed quid indè ad caſum noſtrum, in quo homo eligat attritionem cum Sacramento? Tunc enim metus, ſivè attritio ex metu gehennæ, charitatis actum non inducit: atqui Tridentinum contradiſtinguens contritionem perfectam, quæ ſufficit ad juſtificationem etiam extra Sacramentum, ab imperfecta, quæ non ſufficit, niſi cum Sacramento, clariſſimè loquitur de caſu noſtro, ut conſtat ex numero ſuperiori: ergo &c. Contra quartò, & explicatur vis argumenti. Si attritio non ſolùm extra Sacramentum in caſu aſſignato, ſed etiam intra, & extra Sacramentum ſemper contritionem induceret; ſicut acus filum in pannum, eâque ſolùm ratione gratiam impetraret, quod viam muniat ad charitatem, eandem quoque extra Sacramentum gratiam obtineret, cùm utrobique, ut ajunt adverſarii, vim habeat ad charitatem,

tem, adeòque disponendi ad gratiam: sed hęc explicatio manifestè pugnat contra mentem Tridentini dicentis, attritionem disponenem ad gratiam cum Sacramento; secùs sine illo: ergo &c.

439. Contra quintò, & explicatur ulteriùs verus Tridentini sensus. Eam attritionem approbat Tridentinum sufficientem cum Sacramento, quam reprobabat Lutherus, calumniando Catholicos Scriptores, ex num. 434. atqui Lutherus reprobabat attritionem conceptam, non quidem ex motivo charitatis, sed ex motivo gehennæ: ergo &c. Probatur Mi: verbis ipsius Lutheri Sermone secundo de Pœnitentia, quæ sic habent: *Contritio, sic enim cæpit vocari pœnitentia interior, duplici via paratur. Primò per discussionem, collectionem, detestationem peccatorum, quâ quis, ut dicunt, recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum gravitatem, damnum, fœditatem, multitudinem, deindè amissionem æternæ Beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem, & alia, quæ possunt tristitiam, & dolorem excitare, Spe satisfaciendi per bona opera. Hæc autem contritio facit hypocritam, imò magis peccatorem,*

quia

quia solùm timore præcepti, & dolore damni id facit. Et tales omnes indignè absolvuntur, & communicantur. Et si liberè deberent (remoto præcepto, & minis pœnarum) confiteri, certè deberent dicere, certè dicerent, sibi non displicere eam vitam præteritàm, quam sic coguntur displicere confiteri: imò quò magis timore pœnæ, & dolore damni sic conteruntur, eò magis peccant, & afficiuntur suis peccatis, quæ coguntur, non autem volunt odisse. Et hæc est illa contritio, quam ipsi vocant extra charitatem non meritoriam; alii vocant attritionem proximè disponentem ad contritionem, sic enim ipsi opinantur, quam opinionem errorem ego judico. Secundò paratur per intuitum, & contemplationem speciosissimæ justitiæ, quâ quis in pulchritudine, & Specie Justitiæ meditatus in eam ardescit, & rapitur, incipitque cum Salomone fieri amator Sapientiæ, cujus pulchritudinem viderat, & facit verè pœnitentem, quia amore Justitiæ id facit, & hi sunt digni absolutione. Hùcusque Lutherus, ubi manifestè reprobat, non quidem contritionem conceptam ex motivo charitatis, sed attritionem ex metu gehennæ conceptam: ergo &c.

§. II.

§. II.

440. Probatur ſecundò Concluſio: Sacramentum pœnitentiæ eſt Sacramentum mortuorum, adeòque inſtitutum à Chriſto ad conferendam per ſe gratiam peccatorum remiſſivam, ita ut abſolutio Sacramentalis non ſit nudum miniſterium declarandi, peccata iam fuiſſe remiſſa, ſed actio judicialis, quâ per ſe peccata verè delentur, & remittuntur peccatori accedenti, ſi apponat actus, ad quos ex Chriſti inſtitutione tenetur in hoc Sacramento. Licèt enim homo poſſit accedere ad Sacrámentum pœnitentiæ, quando iam ſunt ei omnia lethalia remiſſa, adeòque quando nullum actu remittitur; confertur autem augmentum gratiæ remiſſivæ per ſe peccatorum, ſi inueniret. Quod autem non inueniat, valdè per accidens ſe habet inſtitutioni hujus Sacramenti, quod per ſe inſtitutum eſt à Chriſto ad delenda peccata; atqui ſi non ſufficeret attritio, ſed requireretur contritio, ut homo accederet ad Sacramentum pœnitentiæ, non eſſet hoc Sacramentum per ſe mortalium remiſſivum, neque abſolutio eſſet actus judicialis per ſe remiſſivus peccatorum,

ſed

ſed eſſet purum miniſterium declarandi, peccata iam fuiſſe per contritionem remiſſa: ergo ad fructum, & valorem Sacramenti pœnitentiæ ex Chriſti Domini inſtitutione ſufficit attritio, adeòque nequaquam requiri poteſt, ut neceſſaria, contritio. Conſequentia tenet, & Mi: conſtat: nam quæcumque contritio, ſive magis, ſive minùs intenſa, ſive multùm, ſive parùm temporis durans, ſufficiens eſt ad remiſſionem mortalium, ex numero 284. eâ quippè elicitâ, ſtatim confertur gratia ex Tridentini, & Summorum Pontificum doctrina, ex num. 350. adeòque ſi ad ſuſcipiendam abſolutionem peccator debeat contritionem elicere, deberet eſſe in gratia ad abſolutionem ſuſcipiendam, & exindè abſolutio nunquam poſſet ex Chriſti inſtitutione peccata remittere, aut peccatorem cum Deo reconciliare, ſolùmque eſſet nudum miniſterium declarandi, ea peccata iam fuiſſe per contritionem remiſſa.

441. Ma: verò primi Syllogiſmi adeò certa eſt apud Theologos, ut nullus poſſit impunè dubitare. Cæterùm, quia in quodam recentiore, qui de hac re aureum opuſculum edidit anno 1694. lego, circa verita-

tem

tem Maioris, aliquos alicubi mussitare, ut suam sententiam de necessitate perfectæ contritionis in hoc Sacramento defendant, operæ pretium erit breviter insinuare testimonia, quæ veritatem Majoris clarè demonstrent. Legatur Trident. sess. 14. cap. 6. ubi hæc habet: *Quamvis autem absolutio Sacerdotis alieni beneficii sit dispensatio; tamen non est solum nudum ministerium, vel enunciandi Evangelium, vel declarandi remissa esse peccata, sed ad instar actus judicialis, quo ab ipso, velut à Judice, sententia pronunciatur, atque ideò non debet pœnitens adeò sibi de sua ipsius fide blandiri, ut etiamsi nulla illi adsit contritio, aut Sacerdoti animus seriò agendi, & verè absolvendi desit: putet tamen se propter suam solam fidem, verè, & coram Deo esse absolutum*, & Can. 9. *Si quis dixerit, absolutionem Sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum ministerium pronunciandi, & declarandi remissa esse peccata confitenti, anathema sit*. Videatur Bellarmin. lib. 3. de pœnitentia, ubi contra Hæreticos hanc veritatem demonstrat ex Scripturis, Conciliis, & PP. primorum sæculorum.

442. Quinimò verba Christi Domini instituen-

ſtituentis hujus Sacramenti miniſtros, adeò clara ſunt, ut expoſitione non indigeant. Ait enim Joan.20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt*. Ex quibus ſexta Synodus generalis Can.102. *Oportet autem eos, qui ſolvendi, & ligandi poteſtatem à Deo accepere, peccati qualitatem conſiderare, & ejus, qui peccavit ad eam converſationem promptum ſtudium, & ſic morbo convenientem afferre medicinam*. Si enim iam liber eſſet, non opus eſſet medicina, & remedio, ex quo abſolutio cum reliquis partibus conſtituens Sacramentum eſt cauſa moralis gratiæ per ſe peccatorum remiſſivæ, Deum movens ad delendam peccati maculam, hominemque priſtinam in gratiam ſtatim recipiendum. Quo in ſenſu judicium Sacerdotis prioritate naturę præit judicium Dei. Sic Hilarius Can. 16. in Matth. de Petro Sacerdotum principe, ait: *O Beatus Cæli janitor, cujus terreſtre judicium præjudicata authoritas ſit in Cælo*. Et Hugo de S. Victore lib.2.de Sacramento pœnitentiæ c.8.*Sententiam Petri non præcedit, ſed ſubſequitur ſententia Cœli*. Videatur Trident.ſeſſ.14.cap.1.2.& 3.tum etiam Can.5.

443.Ra-

443. Ratio autem Theologica idipſum demonſtrat, quam ad hunc ſyllogiſmum reduco: Certiſſima eſt Auguſtini regula lib. 1. de Doctrinâ Chriſtianâ ab ipſis Hetherodoxis Sacramentorum hoſtibus impensè laudata, nimirùm Chriſto loquenti, vtpotè Sapientiſſimo Legislatori eam reverentiam deberi, ut ejus verba in proprio, ac naturali ſenſu accipiantur, niſi neceſſitas cogat ea ad metaphoram, aut alienam aliquam ſententiam detorquere; puta ſi hujuſmodi verba, abſque metaphora expoſita, res inter ſe pugnantes, aut rationi, ac bonis moribus contrarias continere videantur; atqui neque cum bonis moribus, neque cum ratione ullatenùs pugnat, quod Chriſtus numero ſuperiori Joan. 20. loquens uni homini poteſtatem dederit alterius hominis peccata ſuo nomine condonandi: ergo verba, quibus dicitur, Chriſtum Sacerdoti poteſtatem contuliſſe delictorum veniam petentibus indulgendi in germana, & naturali ſignificatione intelligenda planè ſunt, adeòque cùm verbis illis perſpicuè ſignificetur, conceſſam Sacerdoti poteſtatem, non declarandi remiſſa, ſed verè remittendi peccata, omninò conſequitur, poteſtatem hanc

condonandi peccata Sacerdoti fuiſſe collatam.

Confirmatur ad homines contra eos Catholicos innuentes, eſſe meram poteſtatem declarandi, peccata iam eſſe remiſſa: minùs quippè concurreret Sacerdos ad remittenda peccata, ſi ſolùm declararet, iam eſſe remiſſa, quàm concionator excitans fidem, quâ ſolâ auditorum peccata delerentur: ſed ex illis verbis Chriſti Domini, habetur contra Lutheranos, poteſtatem à Chriſto Sacerdotibus datam eſſe ad remittenda peccata, non ad excitandam fidem, quâ ſolâ peccata remittantur: ergo ex eiſdem verbis non minùs perſpicuè habetur, talem poteſtatem non conferri ad declaranda peccata eſſe remiſſa, ſed ad ea verè remittenda. Qua de cauſa Tridentinum teſtimonio citat. num. 441. ex Chriſti verbis, utriuſque ſententiæ falſitatem damnavit. Exindè Vniverſitas Sorbonica cenſurâ notavit duas propoſitiones Segvenoti, nimirùm eam, quæ dicit, non ſufficere attritionem cum Sacramento, & illam, quæ aſſerit, abſolutionem ſolùm eſſe declarationem juridicam peccati iam remiſſi. Sic enim habet ejus decretum promulgatum, die 1. Iulii

anno

anno 1638. *quæ tradit auctor de contritionis insufficientia, & contritione ex perfecta charitate absoluta necessitate ad Sacramentum Pœnitentiæ recipiendum; & quæ addit, & approbat de absolutione, quod nihil aliud sit, quàm declaratio juridica peccati iam remissi, damnauit quoque facultas, & censuit, has propositiones quietis animorum perturbativas, communi, & omni tutæ, praxi Ecclesiæ contrarias, efficaciæ Sacramenti Pœnitentiæ imminutivas, & insuper temerarias, & erroneas.* Vt videas, quàm immeritò adversarii dicant, nunquam contra suam sententiam Vniversitates reclamasse. Vide à num.448.

Probatur tertiò Conclusio. Onus legis evangelicæ suavius, & facilius est onere legis antiquæ ex illo Christi. Marth.11. *Iugum meum suave est, & onus meum leve*; sed si in lege evangelica ad reconciliationem peccatoris cum Deo non sufficeret attritio cum Sacramento, & requireretur adhuc cum Sacramento contritio, onus legis evangelicæ gravius, & difficilius esset onere legis antiquæ: ergo &c. Probatur Mi: quia Sacramentum pœnitentiæ affert in lege evangelica onus confessionis omnium peccatorum morta-

lium post Baptismum commissorum secundùm speciem, & numerum, & circunstantias saltem mutantes speciem, quo onere nullum in lege nova gravius, ac difficilius est plerisque Christianorum; in veteri autem lege hoc onus non erat, sed sufficiebat sola contritio, ad obtinendam remissionem peccatorum, & reconciliationem cum Deo: ergo si ultra confessionem requireretur in lege evangelica etiam contritio, esset onus gravius onere legis antiquæ. Confirmatur. Speciale beneficium Sacramenti pœnitentiæ, iuxta commune Theologorum axioma, est, quod facit ex attrito, contritum, quatenùs attritio cum Sacramento æquivalet contritioni, & tam benè confert gratiam, & remissionem peccati, quàm ipsa contritio; atqui si requireretur contritio, beneficium in hoc nullum esset, falsumque esset Theologorum axioma: ergo &c.

Respondent adversarii. Contritionem perfectam requisitam cum Sacramento non esse adeò intensam, ut se sola posset sine Sacramento gratiam causare, adeòque esse speciale beneficium, quod eam causet cum Sacramento. Contra tamen primò: quia

in

in lege veteri nulla unquam aſſignata fuit diſtinctio inter contritionem minùs intenſam, & magis intenſam, ſed quæcumque ex illis ad remiſſionem peccati ſatis erat: ergo etiam in lege evangelica quæcumque contritio perfecta, ſive magis, ſive minùs intenſa, ſe ſola ſufficiens eſt ad juſtificationem obtinendam. Contra ſecundò. Illa diſpoſitio ſufficiens eſt ad juſtificationem extra Sacramentum obtinendam, quâ poſitâ Deus in hac Providentia juſtificationem promiſit; atqui poſita extra Sacramentum contritione perfecta, abſque exceptione ulla inter magis, & minùs perfectam, Deus promiſit juſtificationem, ut ex Tridentino, & SS.PP. conſtat ex dictis à num.284.& 350.ergo &c.Contra tertiò: actus, quo Deus ſuper omnia appretiamur, ſufficiens diſpoſitio eſt ad juſtificationem extra Sacramentum ex num. 287., ſed ita ſe habet actus Charitatis,ſive perfectæ cõtritionis, quantumvis remiſſus, ut conſtat ex ibi dictis,& patet ex S.Thom.3.par.quęſt.70. artic.4.in corp.dicente: *Minima gratia poteſt reſiſtere cuilibet concupiſcentiæ, & vitare omne peccatum mortale, quod committitur in tranſgreſſione mandatorum legis: minima enim chari-*

tas plùs diligit Deum, quàm cupiditas nimia auri,& argenti: ergo &c. Ex dictis plurimæ inferri possunt illationes, non modò utiles, verùm etiam omninò necessariæ pro praxi. Objectiones, quæ fieri hìc possent, commodiùs dissolventur infrà, à num.470. Nunc pro praxi sit.

SECTIO QVARTA.

Prolegomenon pro praxi Ecclesiæ investiganda.

444. DUplicem in amore magnitudinem, *intensivam* videlicet, & *appretiativam*, tum Philosophi, tum Theologi agnoscunt, ex dictis n.281. Discrimen autem inter utramque maximum si quis ignoret, minimè poterit præsentis controversiæ statum agnoscere: quamobrem necesse est accuratiùs in præsenti terminos explicare. *Appretiatio* enim est de actûs essentiâ, adeò ut si actus in gradu remisso suum non appretiet objectum super omnia, illud certè numquam super omnia appretiare possit, ad intensissimum licèt usque gradum se protrahat. *Intensio*

tensio verò est id,ex quo actus additamentum illud, ac detrimentum, sive *magis* & *minùs* suscipit,eòdem tamen semper tendendo, sive appretiativè, sive aliâ prorsùs tendat viâ. Vndè planè consequitur, actum, qui ex se perfectæ charitatis formam non induit semel, illam induere nunquam, quâcumque demùm intendatur vehementiâ. Quæ porrò est ratio D. Thomæ in supplemento quæst. 1. artic. 3. docentis, attritionem nunquam posse fieri contritionem. Actus autem remissus (quis inficietur?) fieri potest intensus.

Cæterùm cùm actus perfectæ charitatis non possit non esse appretiatio Dei super omnia, ut docet Catechismus Romanus in primam petitionem Dominicam dicens: *Nec verò ex animo,& vnicè potest amari Deus, nisi rebus, ac naturis omnibus ejus honor, & gloria præponatur*; cumque appretiatio Dei super omnia maximus sit erga Deum amor, idcircò ex se ille valdè vehemens, acer, & incensus erga Deum sit amor, oportet: non aliter, ac prophanus amor pluris creaturam faciens, quàm Deum, amor ex se valdè vehemens, acer & incensus erga creaturam appellatur. Quod ipsissimum Augustinus tom. 8.

Enarratione in Psal. 121. in hunc planè modum asseruit: *Sicut amor immundus inflammat animam, & ad terrena concupiscenda, & peritura sectanda vocat perituram, & in ima præcipitat, atque in profunda demergit; sic amor Sanctus ad superna elevat, & ad æterna inflammat :::: duobus præceptis dilectionis Dei, & proximi volat. Quò nisi ad Deum ascendit volando, qui ascendit amando.* His accinit D. Thomas in supplemento quæst. 1. artic. 2. *Sicut inflammatio propriæ voluntatis ad malum faciendum importat, quantum est ex se, malum ex genere, ita illius voluntatis annihilatio, & comminutio quædam de se importat donum ex genere, quia hoc est detestari propriam voluntatem, quâ peccatum est commissum. Et ideò contritio, quæ hoc significat, importat aliquam rectitudinem voluntatis.*

445. Exindè facilè noveris, cùm contritio tantoperè sibi displiceat in malo, quantùm placuerat peccatum, esse nullum actum posse, aut perfectam charitatem, aut contritionem, nisi Deum rebus omnibus præhabuerit. Sic D. Thomas in Supplemento quæst. 3. artic. 1. in corpore: *Respondeo dicendum, quod sicut supra dictum est, in contritione est duplex dolor,*

dolor, unus est in ipsa voluntate, qui est essentialiter ipsa contritio (non ait intensivè, sed essentialiter) *quæ nihil aliud est, quàm displicentia præteriti peccati, & talis dolor in contritione excedit omnes alios dolores, quia quantùm aliquid placet, tantùm contrarium ejus displicet. Finis autem super omnia placet, cum omnia propter ipsum desiderentur*. Quibus profectò verbis S. Thomas apertissimè fatetur, contritionem, quòd aliis major consurgat doloribus, non ex sui intensione, sed ex essentiâ suâ hoc planè habere; exindèque dolorem valdè vehementem, valde acrem, valde incensum à Theologis passim perhiberi, quin ulla indigeat intensione, cùm id habeat ex essentiâ suâ: non minùs quàm minima scintilla ignis Inferni, adeò vehemens, acris, & incensa est, ut quamcumque nostri ignis intensionem exsuperet.

Hujusmodi autem dolor tantus est, excellentisque adeò nobilitatis, ut vel cùm in humili, omniumque maximè remisso gradu se continet, ad ipsius aspectum non ausit peccatum accedere, minimèque possit cum ipso conjungi. Statim quippè gratissimam gratiæ formam induendo, acerrimam illam exercet, impacabilemque cum peccato inimicitiam.

citiam. Ut laudatus D. Thomas in Supplemento quæſt. 5. artic. 3. §. *Sed contra* concludit: *Qualibet gratia gratum faciens delet omnem culpam mortalem, quæ ſimul ſtare cum eâ non poteſt: ſed quælibet contritio eſt gratiâ gratum faciente informata: ergo quantumcumque ſit parua, delet omnem culpam.* Quapropter Magiſter Prado Tomo de Pœnitentia quæſt. 1. de Contritione dubio 3. §. 2. folio 494. D. Thomæ veſtigiis inhærens, ita habet: *Aſſerendum eſt in omni èventu contritionem quamlibet perfectam quantumvis minimo charitatis actu, afferre ſecum ſtatim, & ſemper remiſſionem peccatorum, & oppoſitam ſententiam non ſolùm eſſe periculoſam, & parùm in fide tutam, ſed & temerariam, & ſcandaloſam.* Ex his ſe ſe ultrò profert, aperitque illud diſcriminis, quod nuper admonebam, contritionem nimirum eſſe valdè vehementem, acrem & *incenſam*, ſibique ex ſe hoc omninò deberi, ut ipſa ſibi conſtet; aut eſſe valdè *intenſam*, quod quidem ipſi, tanquam extimum quoddam additamentum accidit, atque iam conſtitutæ ſupervenit. Vnde quando Catechiſmus Romanus titulo de Pœnitentiæ Sacramento, ait: *Vt enim hoc concedamus, contritione peccata deleri, quis ignorat*

rat illam adeò vehementem, acrem, incensam esse oportere, ut doloris acerbitas cum scelerum magnitudine æquari, conferrique possit? Valdè immutata quidèm fertur aliis, qui hæc Catechismi verba afferendo, particulam *incensam* omittunt, illiusque loco substituunt *intensam*. Quare Synodus Agathensis celebrata Anno 1681. ab Illustrissimo & Reverendissimo Domino D. Iacobo Circio à Monte Regali, & impressa Romæ in Typographia Reverendæ Cameræ Apostolicæ, cap. 10. de Pœnitentia, sic ait: *Et sat est ad veram contritionem detestatio super omnia, licèt dolor non sit ita intensus, ut alicujus mali temporalis.*

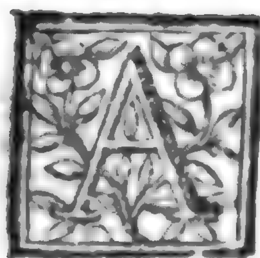
446. Verùm enim verò, ut hæc veritas clarioribus adhuc insignita votis appareat, simulque constet, quàm conformis sit Ecclesiæ praxi Assertio nostra, quam præcedenti sectione docuimus propugnantes, non requiri ad fructum Sacramenti pœnitentię contritionem perfectam, sive magis, sive minùs intensam, sed sufficere supernaturalem attritionem ex alio motivo conceptam, cum spe veniæ; illam à Tridentini Concilii publicatione, ad hæc nostra usque tempora in Ecclesiæ praxi fuisse ostendemus, utque verum impro-

improbari non possit, quod omnibus verum, vel ferè omnibus visum fuit, Elenchum in hac sectione subnecto ex toto Orbe Christiano collectum, Authorum, Vniversitatum, Facultatum, Synodalium, Catechismorum, & id genus aliorum, quin possit ex adverso à Tridentini publicatione usque ad annum 1640. longus Authorum syllabus reponi, qui hac de re, vel dubitaverint.

Moneo tamen, Censuras latas adversùs contrariam opinionem ab aliquibus Authoribus, quos hinc indè refero, verba ipsorum adducendo, nequaquam à me adduci animo censurandi, à quo maximè abstineo, nec intendo ullo modo censurâ inurere sententiam contrariam: quod quidem prohibitum est iure merito ab Alexandro VII. Tantùm ergo refero, ne omittantur Authores, qui à publicatione Concilii Tridentini, usque ad Alexandri VII. decretum scripsere, utque constet, qualis per hæc omnia tempora fuerit Authorum sensus. Catalogum subtexo ordine alphabetico, quem jam subjicio.

Ada-

A

DAMUS Tannerus Societats Jesu tom.4. disp.6. de pœnitentia qu.6. dub.4. *Ad valorem, & effectum hujus Sacramenti non requiritur perfecta contritio, aut re ipsâ existens, aut existimata, sed sufficit attritio etiam cognita: ita habet nunc communis, & quasi omnium doctorum sententia.*

Ægidius de Coninck Societatis Jesu tom.1.de sacr. quæst.62. art.1. dub.2. postquam exposuit attritionem ex alterutro ex his motivis conceptam, ita habet. *Ad gratiam per baptismum, vel pænitentiam suscipiendam post peccatum mortale commissum, tam ex parte medii, quàm præcepti sufficit perfecta attritio, etiam cognita talis.*

Ægidius Estrix Societatis Jesu in lib. cui titulus. *Decertatio historico-theologica pro mente Concilii Tridentini de vi attritionis sine amore amicitiæ in sacramento*: & in altero, cui titulus: *Confutatio suppositæ veritatis, & charitatis*: doctrinam nostram, ut certam, & tutam omninò defendit post Tridentinum.

Ale-

Alexander Madernus Barnabita 3. par. tr.4. quæſt.2. art.16. num.1. pag.519. ita habet. *Janſenius verò, quem ſequuntur Janſeniani, vult, non ſufficere attritionem ex metu gehennæ, ſed requiri contritionem ex amore procedentem: communis tamen vera, & certa ſententia docet, ſufficere attritionem ex metu gehennæ.*

Alphonſus Mendoza Ordinis Eremit. S. Auguſtini Salmanticenſis Doctor in relectione de regno Chriſti quæſt.2.§.8. de hac attritione ait: *Eſſe actum ſufficientem, ut gratia ſanctificationis per ſacramentum peccatori conferatur.*

Alphonſus Salmeron Societatis Jeſu, Theologus ad Concilium Tridentinum à Summo Pontifice miſſus, tom.11.tract.22. de attritione, quæ non habetur ex charitate, ſed ex timore juſtitiæ Dei, ita pronunciat: *Hic dolor, etſi per ſe ſit imperfectus, in ſacramento tamen conjunctus remiſſionem efficit peccatorum.*

Alphonſus Antonius de Saraſa Societatis Jeſu, tom.2. cui titulus: *Ars ſemper gaudendi*, tract.14.§.2. ſic aſſerit. *Attritio ſola ſufficiens eſt diſpoſitio ad juſtificationem, & remiſſio-*

missionem peccatorum in sacramento pœnitentiæ recipiendam. Actus autem charitatis inefficax, qui præterea à quibusdam requiritur, merum est figmentum, & quidèm Neotericum.

Alphonsus Vega in summa Hispana hæc in Latinum conversa habet. *Attritio est dolor imperfectus ex metu gehennæ, & pœnarum inferni conceptus juxta Concilium: alterum est, quod Theologi communiter dicunt, nimirum quod intercedente sacramento pœnitentiæ, qui suscipit illud, fit de attrito contritus. Attritio fit contritio, non intrinsecè, hoc est ratione objecti, sed extrinsecè, hoc est ratione gratiæ supervenientis.*

Angelus Maria de Vernicelli in quæst. moral. tom. 1. tract. 2. quæst. 38. num. 8. ait: *oppositum esse falsum, temerarium, & erroneum.*

S. Antoninus Archiepis. Florent. Ord. Prædic. 3. parte tit. 14. cap. 19. §. 5. *Attritus accedit ad confessionem, ex quo ibi fit contritus, ex quo fugatur fictio, & sic non habet dubium, quia & sacramentum suscipit, & effectum ejus, scilicet remissionem peccatorum, unde non tenetur iterare, sic similiter, imò fortiùs, si accedit contritus.*

Antoninus Diana Clericus Regularis, 1. parte summæ editæ Lugduni 1644. verbo *Attritio*. num. 3. *Ecclesia in Tridentino docet, ad salutem sufficere Attritionem cognitam cum Sacramento*: & num. 8. *Certum autem est, Attritionem ad Sacramentum Confessionis sufficere.*

Antonius Bonettus Societatis Jesu in Tract. de Timore Pœnitente integrum Librum impendit, probans doctrinam nostram esse tutam in praxi.

Antonius de la Parra Ordinis Clericorum Minorum Tom. de Sacram. tract. 2. disp. 3. quæst. 2. artic. 1. de nostra sententia ait: *Sibi videri jam definitam in Tridentino.*

Antonius de Escobar, Societatis Jesu lib. 14. de Sacramen. Pœnit. sect. 1. cap. 5. num. 25. *Attritio cum Sacramento peccatorem justificat.*

Antonius de Litteratis, in summa Compendiosa Sacramen. Ecclesiæ, parte 1. cap. 32. *Hæc tamen attritio non est mala, quia timor iste servilis comparatur setæ Sutoris, quæ filum introducit, ut dicitur de Pœniten. dist. 2. cap. Sicut seta, ut inquit Sotus in 4. senten. distinct. 14. quæst. 2. artic. 5. & hanc attritionem*

tionem, inquit Concilium Tridentinum, esse donum Dei, & impulsum Spiritus Sancti, non adhuc inhabitantis, sed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus, viam sibi ad justificationem parat, modò duo concurrant: primum, quod hic timor excludat voluntatem peccandi: secundum, ut sit cum spe veniæ, nam tunc adjuncto Sacramento sufficit ad veniam peccati.

Antonius Fernandez de Moùre, in Examine Theologiæ Moralis. par. 3. cap. 6. §. 5. *Quid est Attritio? Respondeo: difficillima est in hac quæstione resolutio, rectè tamen sic potest constitui, Attritio est dolor, per quem nobis displicet peccatum à nobis commissum super omne odibile cum proposito vitandi illud supra omne vitabile propter aliquod motivum supernaturale, quod non sit Deus ipse, quatenùs est summè bonus, à quo peccatum avertit, quem dolorem appellant Theologi imperfectum, quia per eum non statim justificatur attritus, ut justificatur per contritionem, perfectum dolorem: hæc est descriptio, per quam meliùs declaratur essentia attritionis, quâuis aliâ descriptione: circa ea multa sunt adnotanda certa, & indubitanter asserenda. Primum est, hanc contritionem esse dispositionem ad gratiam: ita Concil. Trid.*

seß.14.cap.4. Quid est hoc motivum supernaturale attritionis? Respondeo. Duplex; nimirum metus gehennæ, & fœditas peccati: ita Concil. Trident. seß.14.cap.4.

Antonius à Spiritu Sancto ex Ordine Carmelit. Discalc. Episcopus Angolensis Tract. 5. Directorii disput. 3. sect. 2. affirmat: *Contrariam sententiam, saltem post Tridentinum, non esse probabilem.*

Antonius Corduba, qui Concilio Tridentino interfuit, lib. 1. Quæst. Theolog. quæst. 2. opinione 3. postquam doctrinam nostram ex Trident. seff. 14. cap. 4. probaverat, ita infert: *Igitur taliter attritus, utiliter, & fructuosè confitetur, & virtute Sacramenti justificatur, nam non potest decretum hoc aliter intelligi, cùm in ultimis verbis expressè dicat, quod in Sacramento, & non extrà, illa attritio ad gratiam obtinendam disponit.*

Armaldus Joannes S.R.E. Cardinalis de Richelieù, in tract. de Perfectione Christiana, cap. 10. ex Gallico in Latinum, sic habet: *Contritio perfecta habet Deum pro unico, seu ad minùs pro principali objecto: talis dolor non est absolutè necessarius ad obtinendam remissionem peccatorum cum Sacramento Pœniten-*

ten-

tentiæ, quia ex se ipsa contritio peccata remittit. ::: Tertia est Attritio, quæ est media inter perfectissimam, & invalidam, est illa, quæ est necessaria, & sufficiens ad obtinendam remissionem peccatorum in Sacramento Pœnitent. iste dolor communiter concipitur ex apprehensione gehennæ, privationis cœlestis Paradisi, & turpitudinis peccati.

S. Augustinus Hipponensis Episc. quamvis exigat contritionem perfectam ad justificationem extra Sacramentum, sive ad obtinendam gratiam per pęnitentiam, quam agimus, solùm exigit attritionem ad Sacramen. Pœnit. quod suscipimus: cùm nullam aliam exigat ad obtinendam gratiam per Sacramentum mortuorum: ait enim Tom. 4. lib. de Catechizandis rudibus cap. 17. non esse Christianum verum (id est bonum, ut patet ex contextû) qui ex motivo temporalis commodi accedit ad Baptismum; benè verò qui ex motivo gloriæ promissæ, & timore gehennæ Baptismum suscipit: en ejus verba: *Sunt enim qui propterea volunt esse Christiani, ut aut promereantur homines, à quibus temporalia commoda expectant, aut quia offendere nolunt, quos*

 timent,

timent, sed isti reprobi sunt :::::: qui autem propter beatitudinem sempiternam, & perpetuam requiem, quæ post hanc vitam Sanctis futura promittitur, vult fieri Christianus, ut non eat in ignem æternum cum diabolo, sed in regnum æternum intret cum Christo, verè ipse Christianus est. En attritionem cum spe veniæ, absque motivo charitatis sufficientem ex Augustino ad Sacramentũ Baptismi fructuosè recipiendum, ac proindè sufficientem ad conferendam gratiam cum Sacramento Pœnitentiæ, cùm eadem utrobique ratio militet.

B

BArtholomæus Mastrius Ord. Min. tom. 4. in 4. disput. 5. de Pœnit. quæst. 6. artic. 1. num. 137. *Attritionis duplex assignat motivum Tridentinum: unum ex turpitudinis peccati consideratione, alterum ex pœnæ, & & gehennarum metu,* & quæst. 15. num. 413. *Dicendum est, Attritionem in Confessione Sacramentali necessariam, & sufficientem, esse debere supernaturalem, & ex duobus motivis à Concilio Tridentino assignatis loco citato.*

Bar-

Bartholomæus de Medina Ordin. Prædicat. in Instructione, cap. 2. pag. 5. ex Hispano in Latinum conversa hæc habet: *Quamvis pœnitens accedat in peccato, cum sola attritione, recipit virtutem Sacramenti, gratiam, & remissionem, ut definit Sacrum Concilium Trident. sess. 14. cap. 4.*

Benedictus Pereyra Societatis Jesu in Promptuario Theologico-Morali, trac. 39. sect. 2. quæst. 3. num. 1149. *Attritio verò est quævis alia honesta, & supernaturalis detestatio ex motivo inferiori, scilicet peccati, quà opponitur beatitudini æternæ, vel honestati virtutum*: statimque subjungit: *Dicendum tamen est, supernaturalem, & integram attritionem peccatorum mortalium, absolutè loquendo, sufficere ad valorem, & effectum Sacramenti Pœnitentiæ.*

C

Concilium Diœcesanum Agathense, ab Illustrissimo & Reverendissimo D. Jacobo Circio à Monte Regali, Romæ ex Typographia Reverendæ Cameræ Apostolicæ, Anno MDCLXXXII. de Sacram.

Pœnit. titulo 26. cap. 10. ſic habet: *Peccatum contritum, confeſſum, & ſatisfactioni expoſitum, eſt materia proxima hujus Sacramenti; eſt autem contritio, præteriti peccati, ut eſt Dei offenſa, voluntaria ſuper omnia deteſtatio, cum propoſito futura vitandi, & commiſſa confitendi: contritio propriè non eſt triſtitia, aut dolor, ſed actus, cujus comes dolor, ex quo nollet homo peccaſſe: ſed conſiderans, non poſſe non eſſe factum, fit triſtitia in ſenſu, & prorumpitur in lacrymas, & ſat eſt ad veram contritionem deteſtatio ſuper omnia, licèt dolor non ſit ita intenſus, ut alicujus mali temporalis, & non aufert contritio totam pœnam, ſed poſſet eſſe tanta, & talis, ut auferret, nec eſt neceſſaria ſingulorum mortalium particularis contritio, ſat eſt una generalis: non tenetur quis conteri magis de uno, quàm de alio peccato, & cùm in memoriam ſubit peccatum, non tenetur quis conteri, ſat eſt in ipſo non ſe complacere, & contritio de per ſe, etiam ſine Sacramento, remittit peccatum mortale, dat gratiam, & ſi contritus moriatur, ſalvabitur: quando autem actus non eſt perfectus, dicitur attritio, ut ſi peccatum deteſtetur alio fine, quàm Dei offenſa, vel non ſuper omnia.*

Con-

Concilium Diœcesanum Alexandrinum, Anno 1602. sub Illustrissimo & Reverendissimo D. Petro Georgio Odescalco Episcopo Alexandrino, postquam Tit. de Pœnit. dixit, interrogandos esse pœnitentes, an doleant de peccatis, quia Dei offensa sunt, subdit: *Quod si perfecta hujusmodi displicentia in eo excitari minimè possit, ea saltem sit, vt Sacramenti virtute accedente, beneficium absolutionis impendi ei possit.*

Concilium Diœcesanum Placentinum celebratum 1589. sub Illustrissimo & Reverendissimo D. Philippo Sega Episc. Placentino tit. de Pœnit. circa initium, hæc habet: *Vt contritio, contemptis aliis Pœnitentiæ partibus, non delet peccatum, ita quamvis adsint aliæ partes, sine cordis contritione, vel saltem competenti attritione, non adimitur peccatum.*

Catechismus, cui titulus Praxis Catechistica, à Iacobo Marchant in communem fideliũ utilitatẽ deprompta, Venetiis, anno 1667. agens de Pœnit. Sacramen. lectione 3. & 4. hæc habet: I. *Quid si quis doleat propter pœnas Inferni, quas timet?* R*esp. tunc est solùm attritio.* I. *Poterit ne talis justificari?* R*esp.*

Poterit cum Sacramento absolutionis, si verè proponat emendationem.

Catechismus Romanus cap. de Pœnit. Sacramento, post definitam contritionem in communi, definit ita contritionem perfectam: *Perfecta contritio est charitatis actio, quæ ab eo timore, qui filiorum est, proficiscitur:* & post pauca: *Quamquam si id minùs consequi nobis liceat, ut perfecta sit, vera tamen, & efficax contritio esse potest.* En contritionem, & quidem efficacem, & partem Sacramenti, quæ non est contritio perfecta, hoc est: *Quæ non est charitatis actio, quæ ab eo timore, qui filiorum est, proficiscitur.* Neque effugium est in illis voculis, *si minùs*, cùm latinè locuti sint Catechismi Authores, tersi sermonis viri. Idem quippè illis fuit, *si minùs*, ac *si non*, quod & contextus ipse hoc loco declarat. Idem habet in quintam Petitionem: *Dimitte nobis &c.* sic exponens: *Hæc si nos minùs movent rupta fœdera charitatis, moveant certè calamitates, & ærumnæ, in quas per peccatum incidimus.* Continuò calamitates illas copiosè explicat, & subjungit: *Sed ne peccatorum pravitate deterritus populus, veniam impetrare posse*

ſe deſperet, ipſum ad ſpem vocare Parochi debebunt, his rationibus, quòd & Eccleſiæ Chriſtus Dominus poteſtatem dedit ad remittenda peccata.

Catechiſmus Compoſitus à Petro Antonio Preti Canonico, & Vicario Generali Sublaci, eiuſque Abbatiæ, Romæ editus, Anno 1667. Italicè ſub hoc titulo: *Il Giovinetto addottrinato, ove con brevi, e ſemplici riſpoſte s'inſegna tutto quello ſi hà da credere, ſperare, & operare da Criſtiani. Ridotto in queſta forma ſecondo la direttione del Catechiſmo Romano.* Explicans attritionem, & quartum Eccleſiæ Sacramentum, ita habet: *P. Se uno haveſſe queſto dolore per paura dell'Inferno? G. Non ſaria contritione, ma attritione. P. Che effetto fà l'attritione? G. Vnita con il Sacramento della penitenza, rimette li peccati.*

Catechiſmus ad Parochianos, & Scholares Scholarum Piarum, compoſitus à Rever. P. Philippo Angelini Ordinis Prædicat. Parocho S. Mariæ ſupra Minervam, in editione Romana Anni 1627. ſub hoc titulo: *Avuiamento chiaro, e facile al Sacramento Santo della Confeſſione &c.* ubi per interro-

ga-

gationes Magistri; & Discipuli Responsiones, Ecclesiæ praxim ostendit, titulo autem de Contritione hæc habet: *M: Ma chi del peccato commesso il dolore, ed il proposito di non più peccare, così grande non potesse havere, e se pure l'havesse, non fosse per Iddio, cioè perche il peccato è offesa di Dio, ma si dolesse per la bruttezza di esso, ò per la paura dell'Inferno, e delle pene sue, saria questo dolore alla Confessione sufficiente? D. Chi così del peccato si duole, ò per la bruttezza del peccato, ò per la paura dell'Inferno, e delle sue pene, e non si ferma quivi, ma fà un passo avanti, ed anche esclude la volontà di più peccare, con isperanza del perdono, questo sì fatto dolore da Dottori chiamato attritione, che è (come afferma il Concilio Sacro di Trento) dono dello Spirito Santo, non per gratia habitante, mà movente alla gratia, saria bastante alla Confessione, ed un tal penitente nell'atto dell'assolutione di attrito diventaria contrito, cioè che in virtù delle chiavi della Chiesa, cioè dell'assolutione riceveria la gratia; e lo Spirito Santo, che era movente, si faria per gratia habitante in lui, come negl'altri giusti.* Quid quæso clariùs

dici

dici poterat, ad ostendendam in ipsa Romana Curia praxim Ecclesiæ.

Catechismus Joannis à S. Thoma, Ordinis Prædicat. ex Hispano idiomate in Italicum traductus à quodam ejusdem Ordinis Religioso, & Romæ, & Todi edito, per Vincentium Galatii, Anno 1678. cap. 10. fol. 66. ita habet: *D. Basta per il perdono del peccato qualsivoglia pentimento? M. La vera contritione (che non è senza la carità) anche avanti di ricevere il Sacramento, è per se sola sufficiente al perdono de' peccati, con desiderio però, & obligo di confessarlo, ma la attritione non basta senza il Sacramento.*

Catechismus compositus à D. Joanne Laurentio Guadagno Neapol. Theologo, editus Venetiis, Anno 1690. sub hoc titulo: *Tesoro della Dottrina di Cristo Nostro Signore*: ubi explicando Confessionem Sacramentalem, hæc habet: *Uno si pensa veramente essere attrito, & non è, se pecca, e se riceve la gratia, andandosi à confessare? Rispondo. Colui non pecca per la buona credenza, con la quale si pensa essere attrito, ma non riceve la gratia, perchè non hà la dispo-*

dispositione, che si ricerca per ricevere questo Sacramento, che è la vera attritione.

S.Carolus Borromæus in Sacramentali Ambrosiano eandem Ecclesiæ praxim supponit, dum sub eo titulo. *Quæ in ministratione sacramenti Parochus, & Confessarius observet*, sic præscribit: *Quod si pœnitens nullam contritionem, nec verò saltem attritionem, aut neque propositum abstinendi in posterum ab aliquo mortali peccato ostendet, eum minimè Confessor absolvet*: quibus in verbis manifestè supponit praxim absolvendi, si pœnitens accedat cum attritione licèt non accedat cum contitione.

Concilium, sivè Synodus Catanensis, celebrata anno 1668. die 11. 12. & 13. Maji ab Illustrissimo, & Reverendissimo Michaële Angelo Bonadies Episcopo Catanensi Comite Mascalarum Regio Consiliario sess. 1. decreto 6. de sacram. pœnitentiæ sub titulo, Materia proxima, nu. 5. fol. 117. post pauca. *Si verò angor ille ob patrata crimina ex inferiori motivo nempè, vel ex gehennæ, & pœnarum metu, vel æternæ gloriæ jactura, aut ipsius peccati turpitudine oriatur, erit imperfecta contritio reputanda,*

atque

atque attritio communiori voce dicenda, quæ quidèm, & sine actuali sacramenti susceptione, hominem per se justificare nequit, nihilominùs si peccandi voluntatem excludat, veniæque spem obtinendæ adnexam habeat, illum ad Dei gratiam in sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit, & quidèm dispositione ultimâ, & proximâ; unde illud vulgare emanavit effatum: homo sacramentali confessione ex attrito fit contritus.

Concilium, sivè Synodus Parmensis 1690. & promulgata 1691. primo decreto de sacram. pœnit. hæc habet. *Actus odii in peccatum propter summam charitatem erga Deum, vel ob timorem gehennæ, & turpitudinem culpæ elicitos, si cum absolutione sacerdotis conjungantur, ad dignitatem sacramenti producentis infallibiliter gratiam Jesus Christus in novo Testamento elevavit.*

Concilium, sivè Synodus insignis Abbatiæ Sublacensis, nullius Diœceseos celebrata per Eminentissimum, & Reverendissimum D.D. Carolum Barberinum S.R.E. Cardinal. 1674. sub titulo de sacram. pœnit. cap. 11. hæc habet. *Quos animi sensus, si confessarius pœnitentem, nec habere, nec in*

eo

eo excitari animadvertat, eum iterùm, atque iterùm opportunè, & importunè arguat, obsecret, increpet, in omni patientia, & doctrina, donec aut contritionem, aut certè attritionem eliciat, sed si frustra laborare se idem confessarius, agnoscat, caveat ne impœnitentibus beneficium absolutionis, etiam in ipso mortis articulo, impertiatur. Quod idem omninò repetit in Synodo Diœcesana Farfensi, cap. 11. de sacram. pœnit. Quid intelligat nomine attritionis? constat ex Catechismo ejusdem Abbatiæ superiùs adducto.

Christophorus Haunoldus Societatis Jesu lib. 4. theol. specul. tom. 4. num. 986. *Dico ad sacramentum pœnitentiæ sufficere attritionem, cujus ne quidem partiale motivum sit, motivum charitatis, adeoque sufficere dolorem ex metu inferni, vel amore præmii, advertendo ad honestatem objectivam talis motivi.*

Cursus Salmanticensis PP. Discalc. tract. 6. de Pœnit. cap. 1. puncto 4. *Attritio Christiana dici solet, & est detestatio, & dolor imperfectus de peccato, qui non attingit ad fructum charitatis :::::: disponens tamen ad gratiam remotè, & insufficienter ex se sola, proximè*

ximè, & sufficienter, cum Sacramento Pœnitentiæ.

D

DEcretum Gratiani, emendatum, & Notationibus illustratum unà cum glossis, Gregorii XIII. Pontif. Max. jussu editum: Romæ in ædibus Populi Romani Anno MDCXXXII. cum Bulla ejusdē Gregorii XIII. *Ad futuram rei memoriam*, quæ incipit: *Cùm pro munere Pastorali*, in qua præcipit, ut Romæ typis detur, ut *hoc juris Canonici corpus fideliter, & incorruptè :::;: imprimi possit.* In secunda autem parte hujus Decreti XXXIII. quęst. III. quę est Distinctio prima de Pœnitentia, cui titulus: *Utrùm solâ cordis contritione, & secretâ satisfactione, absque oris confessione, quisque possit Deo satisfacere &c.* ad hanc Glossam: *Dic, quod, nec cordis contritione, nec oris confessione peccata dimittuntur, sed tantùm gratiâ Dei*: superaddita fuit jussu Pontificis Maximi in emendatione, hæc altera Glossa marginalis: *Idest solus Deus peccata dimittit: sed per meritum Christi, & ministerium Sacerdotis, atque in pœnitente requirit contri-*

contritionem (aut saltem attritionem, quæ deindè virtute clavium fit contritio) confessionem, & satisfactionem &c. Rursus ibidem ad illam ultimam tituli Glossam: *Si tamen subtiliter intueamur; gratiæ Dei, non contritioni est attribuenda remissio peccatorum, ut dixi &c.* Hęc altera marginalis Glossa adjuncta fuit. *Adde multò tutiùs hominem sibi posse persuadere, post confessionem se esse contritum, & in ipsa confessione, & absolutione collatam sibi esse gratiam, quàm antea, nam sæpè virtute clavium ex attrito fit contritus: Vide S. Thomam 4. distinct. 17. quæst. 2. artic. 1 quæst. 1. ad* 3. Quibus ex Glossis, & quidèm jussu Gregor. XIII. Pontif. Max. superadditis perspicuum fit: non solùm accedentem ad Sacramentum Pœnit. cum contritione; verùm etiam accedentem cum attritione suscipere gratiam.

Didacus de la Fuente Hurtado, Societatis Jesu, in Theologia Reformata, in qua exponit propositiones ab Innoc. XI. damnatas dissertat. 6. cap. 4. num. 32. de Attritione non includente dilectionem ex charitate, ait: *Posita vera attritione non requiri, quod illa existimetur vera contritio ad valorem,*

aut

aut fructum Sacramenti, & hoc est, quod ex Concilio efficaciter colligitur.

Didacus de Oropega in lib. cui titulus: *Confutatio libelli Anonymi*, toto cap.2. de attritione, ut certam in praxi hanc Assertionem defendit: *In Sacramentis mortuorum sufficere attritionem etiam ob pœnas peccati à Deo infligendas.*

Didacus à Sancto Portiano Ordinis Prædic. in 4.distinct.17.quæst.1. explicat Attritionem distinctam ratione motivi à contritione, quia ex motivo pœnæ concipitur, quo præmisso distinct.18.quæst.2. ita asserit: *In Pœnitente, antequam actualiter suscipiat Sacramentum Pœnitentiæ, quandòque præcedit sufficiens dispositio, delens culpam, & conferens gratiam, & tunc Sacramentum superveniens culpam non aufert, quia non invenit, nec gratiam confert, sed priùs collatam auget, quandòque verò non præcedit sufficiens contritio, quæ culpam deleat, sed Attritio, quæ superveniente Sacramento, virtute clavium efficitur sufficiens, & tunc per Sacramentum Pœnitentiæ actu susceptum, & deletur culpa, & confertur gratia.*

E

EMmanuel Rodriguez Ordinis Minorum in ſumma caſuũ,approbata anno 1592. cap. 50. *Ad recipiendum hoc Sacramentum ſufficit attritio agnita pro tali, ſic enim dicunt Canus, Medina; quæ & videtur approbata à Concil. Trident. ob quod debet teneri.*

F

FLorimondus Pleſſeus Doctor Pictavienſis lib. cui titulus *Veteres Theologi*, pag. 220. magna eruditione probat ex veteribus theologis ſufficientiam attritionis ad gratiam cauſandã in ſacramento pœnitentiæ.

Facultas Sorbonica Anno 1638. has duas ſequentes propoſitiones damnavit, his verbis: *Quæ tradit Author de attritionis inſufficientia, & contritionis ex perfecta charitate abſoluta neceſſitate, ad recipiendum Sacramentum Pœnitentiæ, & quæ addit, & approbat de abſolutione, quod nihil aliud ſit, quàm declaratio juridica peccati jam remiſſi, damnavit quoque Facultas, & cenſuit, has propo-*

po-

positiones esse quietis animarum perturbativas, communi, & omni tutæ praxi Ecclesiæ contrarias, efficaciæ Sacramenti pœnitentiæ imminutivas, & insuper temerarias, & erroneas.

Franciscus Amicus Societatis Jesu disputat. 3. de Attrit. sect. 3. num. 31. *Sola attritio supernaturalis, quoad substantiam, est sufficiens dispositio cum Sacramento ad justificationem, ex Trident. sess. 14. cap. 4.* & disput. 6. de Sacramen. sect. 4. de Baptismo, & Pœnitentia, ait: *Dico secundò: non est necessaria contritio, sed sufficit attritio ad effectum horum Sacramentorum consequendum, ita puto, ex Tridentino manifestè deduci, ut oppositum nequeat hoc tempore sine nota defendi.*

Franciscus Araujus Episcopus Segobricensis Ordinis Prædicat. in disputat. Moralibus, disput. 9. de textu Civili. Assert. 3. num. 21. ait: *Quod contrariæ opinioni videtur adversari Concilium Tridentinum.*

Franciscus de Lugo Societatis Jesu lib. 1. de Sacramen. cap. 1. qu. 4. fol. 53. *Licitum esse, ac tutum præsertim post Trident. recipere pœnitentiæ Sacramentum cũ attritione cognita,*

quia sententia negans, illam sufficere, jam improbabilis est, & communiter rejicitur.

Franciscus Ortiz Ordinis S. Francisci, Cap. 23. de Pœnit. num. 32. *Paraque la attricion disponga en el Sacramiento à la gracia, hà detener un querer efficaz, y proposito firme, y hà deser dolor de todos los peccados, accordados, y olvidados ::::::: dixe que la tal attricion sea por penas sobra naturales, que nos dize la fè.*

Franciscus Annatus Societatis Jesu, Tom. 2. cui titulus: Augustinus à Bajanis vindicatus, hoc est Jansenianis, lib. 2. cap. 2. de timore pœnæ, quærens quænam sit Attritio sufficiens ad Sacramentum, ita habet: *Ex verbis, tùm Lutheri, tùm Tridentini manifestum est, illam ipsam attritionem à Tridentino adstrui, quam Lutherus impugnat: atqui est etiam evidentissimum, Lutherum impugnasse Attritionem ex solo metu pœnarum, aut ex peccati turpitudine, non verò ex amore justitiæ conceptam: ergo illa est, quam Tridentinum adstruit.*

Franciscus Pinthereau Societatis Jesu: *Opusculo de sufficientia Attritionis*, per totum Librum, doctrinam nostram latè propugnat

gnat, & graves pariter pro ipsa Authores adducit.

Franciscus Suarez Societatis Jesu tom. 4. in tertiam partem, disput. 20. sect. 1. num. 10. de nostra sententia ait: *Hanc Conclusionem existimo hoc tempore, adeò certam, ut non possit, absque errore negari.*

Franciscus Toletus, S.R.E. Cardinalis, Societatis Jesu, in summa edita, Romæ an. 1601. lib. 3. cap. 11. *Si sit vera detestatio culpæ prateritæ, & propositum cavendi ob pœnas Inferni, puto, quod licèt sciat homo, se esse attritum, est vera confessio, & accedentibus hoc modo, absolutio dat gratiam, ut colligitur, ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 4.* Omitto plura alia ipsius testimonia, quę habentur in scriptis illius originalibus in hoc nostro Collegio Romano servatis.

Franciscus à Victoria, Ordinis Prædicat. in summa Sacramen. postquam dixit, partes Sacramenti Pœnitentiæ esse, examen, Confessionem, & satisfactionem, accedit ad explicandam contritionem, & titulo de Contritione, paginâ mihi 140. hæc habet: *Potest tamen esse, quod ex voluntate non sit alius actus, quàm iste: doleo, quia*

offendi Deum, qui nec est elicitus, nec imperatus à charitate, & iste talis actus sine alia dilectione sufficit ad remissionem peccatorum.

G

GAbriel Vazquez Societatis Jesu tom. 4. in tertiam partem, quæst.92. artic. 1. dub.2.num.2.agens de contraria sententia, ait: *Hæc sententia quàm sit periculosa, satis ostendimus, eo Artic.3. ex ea enim probavimus, tolli efficaciam clavium, quam secundùm fidem tenemur concedere.*

Gabriel à Sancto Vincentio Carmelit. Discalceat. disput.2. quæst.7. de Sacramen. Pœnitent. editionis Romanæ anno 1657. *Attritio, quæ est dolor de peccatis propter pœnas, v.g. Inferni primo, & secundo loco explicata, est actus bonus, & laudabilis, & sufficiens simul cum Sacramento, ad peccata quæcumque etiam ingentia delenda: Hæc Conclusio est Catholicorum sensus adversùs nostri temporis hæreticos, qui volunt, talem attritionem hypocrisim esse, & peccatum.*

Gaspar Hurtadus Societatis Jesu, Tract. de Pœni-

Pœnitentia, disput.6. diffic.2. ait: *Ad percipiendum fructum Sacramenti Pœnitentiæ, non prærequiri contritionem perfectam, sed sufficere imperfectam, seu attritionem, quod efficaciter deducitur ex Trident.*

Gaspar Sanchez Societatis Jesu. Conc. 5. fer. 4. post Dom. 1. Quadrages. commendata vehementer charitate, ita subjungit: *Fortassè dicet aliquis, dolor ille, qui ab animo proficiscitur, ex metu scilicet gehennæ, vel consideratione beatitudinis &c. :::::: nonnè bonus est? Deoque pergratus? Ita sanè: inficiari non possum, cùm Concilium Trident. id satis esse declaret ad peccatorum veniam à Domino per Confessionem impetrandam.*

Georgius Gothardus, in Tract. de Confess. *Omnis Attritio, sive habeatur contritio, sivè non, sufficit ad assequendam gratiam, unà cum Sacramento: dummodò habeat omnes conditiones ::::::: conditiones autem hæ sunt. Primò talis dolor debet proficisci à turpitudine peccati, vel à metu interitus sempiterni. Secundò debet esse incussus à Deo. Tertiò debet habere spem veniæ, & desiderium perfectæ contritionis.*

Georgius Rhodes Societatis Jesu: de Pœni-

tentia, disput.2.quæst.3.sect.2.§.1.ait: *Attritionem etiam cognitam omninò ad Sacramentum Pœnitentię sufficere*, & citatis authoribus addit: *Post Tridentinum, communissimâ voce, ferè omnes*. Postea citatis verbis Tridentini sess.14. cap.4. subjungit: *Quæ verba tam perspicuè rem definiunt, ut meritò neget Suarez, contrariam asseri posse sine errore*.

Gregorius de Valentia Societatis Jesu, tom.4. disput.7.quæst.8.de Contritione, puncto 4. *Concilium autem illam attritionem, etiamsi nullum aliud objectum formale habeat, præterquàm peccatum, ut turpe, aut quatenùs inducens pœnæ reatum, asserit sufficere in Sacramento ad gratiam impetrandam*.

Gregorius XIII. Pontif. Max. hujus nostri Romani Collegii, ejusque Academiæ fundator, totiusque Societatis Jesu optimus Parens in Decreto Gratiani, sententiam nostram, ut tutam in praxi, satis indicavit. Vide supra verbo *Decretum Gratiani*.

Gregorius XV. in Lib. cui titulus: *Memoriale sciendorum à Confessariis, quod est Appendix ad Memoriale sciendorum à Clericis. Iussu Illustrissimi, & Reverendissimi Domini*

Ale-

Alexandri Cardinalis Ludouisii, Archi: Bon. & Principis, qui postea fuit Papa Gregor. XV. editum, & indicat omnia scienda à Confessariis, ac præsertim Centum casus obligantes ad restitutionem. Firmi anno 1624. pag: mihi 180. cap. 3. de Contritione. Sic habet: *De Contritione, quæ est prima pars materiæ proximæ, & propriæ Sacramenti pœnitentiæ, scire debet Confessarius præcipuè duo: Primò quid sit: Secundò quotuplex sit, atque utrumque discendum inprimis est, ex Concil. Trident. sess.* 14. *cap.* 4. *Non omissis tamen iis, quæ utilia ad praxim adduntur à gravioribus DD. docet autem Concilium, contritionem esse dolorem, ac detestationem de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero: esse verò duplicem, unam charitate perfectam, quæ delet peccata etiam ante Confessionem, non tamen absque voto, seu proposito confitendi, (& hæc sola absolutè contritio dici solet, & ita deinceps à nobis dicetur) alteram imperfectã, quæ attritio vocatur, & concipitur ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, ac pœnarum metu, & hæc quidem ante Confessionem non justificat, ut facit contritio, sufficit tamen cum Sacramento ad justificandum,*

si vo-

si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ. Hæc omnia docet Concil. Trident. citatum.

H

Hieronymus Llamas Ordin. S. Bernardi in methodo Curationis Animarum par. 2. cap. 2. §.6. *Colligitur secundò, quod quamvis attritio secundùm sententiam Philosophicam, & Theologicam, nequeat fieri contritio, cùm sint dolores specie diversi, sicut homo nequit eqvus fieri, tamen virtute Sacramenti, attritus homo fit contritus, ad quod parum facit, aut nihil, quod attritus sciat, vel cognoscat, vel suspicetur se attritum.*

Henricus Henriquez, Societatis Jesu lib. 1. de Sacramen. Pœnitent. cap. 26. nostram sententiam ex Tridentino sess. 14. cap. 4. approbat, Scriptoribusque permultis citatis, sic adnotat: *Quod in publicis actibus Salmantic. Peña, & postea Gallo, Sancius, & alii doctissimi reputarunt, ita certum, ut sine temeritate, vel errore negari non possit, & idem planè fatetur Scotus distinction. 14. quæst. 2.*

Henricus de Villalobos Ordinis Minorum, in sum-

summa par.1. Tract.9. de Sacramen. Pœnitent. difficul.23. ex Hispano in Latinum, sic habet: *An Attritio cognita, ut talis sufficiat ad Sacramentum Pœnitentiæ? Conclusio est affirmativa, eamque defendunt S. Thomas, Scotus, Antoninus, Sylvester, Canus, Capreolus.*

Henricus Waghereck Societatis Jesu, in Cõmentario exegetico SS. Canonum, lib.4. tract.7. Controverſ.2. num.986. *Dico, ad Sacramentum Pœnitentię sufficere attritionem, cujus ne quidem partiale motivum sit motivum charitatis.*

I

JACOBUS Illſung Societatis Jesu in theologia practica tract.6. disp.6. quæst.3. ar.2. *Ad valorem sacramenti, neque requiritur dolor nixus motivo perfectæ charitatis, adæquatè movente ad detestationem peccatorum, neque etiam tantùm inadæquatè movente..... sed sufficit mera attritio etiam cognita, ut talis*. Ita in editione facta Dilingæ an. 1693.

Jacobus Latomus in tract. de secura confessione pag.107. *Ante confessionem non requiritur*

ritur

ritur charitas, neque contritionem tibi credas, futuram inutilem, nisi prius gratuitam Dei dilectionem, & procedentem ex ea peccati dolorem adeptus fueris, & pag. 108. col. 2. *Igitur qui firmi propositi est abstinendi à peccatis, & de præteritis dolet, eo dolore, quem attritionem diximus, & accedat cum fiducia, & reverentia ad pœnitentiæ sacramentum per puram, & integram confessionem, tamquam ad vasa gratiæ divinitùs constituta, ad humanæ fragilitatis subsidium, & penuriæ supplementum: hac enim ratione non tam gravis, quàm amabilis peccatori debet videri confessio, cui certa via ad gratiam, veniam, & absolutionem pertingendi.*

Inquisitio generalis Hispana, ut habet Richardus Arsdekin tom. 2. par. 2. tractat. 1. cap. 3. quæst. 21. hanc propositionem damnavit. *Confessio ex solo pœnarum metu facta, & non etiam ex amore Dei, nulla est, adeòque iteranda*. Eadem generalis Inquisitio, ut habet Didacus de Oropega cap. 2. de attritione sub interminatione excommunicationis &c. prohibuit, quæ sequuntur: *Potest statui duplex genus attritionis, unum, quo peccatum displicet, super omne odi-*

odibile quidèm, & propter Deum summè dilectum, sed cum remisso, ac debili voluntatis conatu, & hujus generis attritio propriè dicta contritio censeri potest, & imperfecta, sufficiens ad hominem Deo reconciliandum, accedente sacramento. Alterum genus est, quo peccator, etsi peccatum detestetur, non tamen propter Deum, sed tantùm propter pœnas, aut propter Deum quidem, sed non summè dilectum, cujusmodi attritionem supra notavimus, non esse sufficientem ad hominem reconciliandum, ne quidèm accedente sacramento.

Joannes Azor Societatis Jesu par.1. institutionum moralium lib.2.cap.12. *Cujus oppositum alii opinantes, dixerunt sufficere solam attritionem, etiamsi peccator, eam attritionem esse cognoscat; dummodo tamen talis sit, quæ omnem peccandi voluntatem, & pravum affectum excludat, qualis est peccatorum dolor conceptus ex metu gehennæ, aut desiderio, & studio vitæ æternæ, aut odio turpitudinis peccatorum ex Spiritus Sancti dono, cum spe veniæ impetrandæ. Hoc tradit Canus de pœnitentia par.5. versiculo Deindè etiam attritio efficax. Primum non est dubium, tutius esse; tamen secundum suadere, & eligere possumus*

ſumus, citra ullum animæ periculum.

Joannes Henrico Manigart Leodius S.Theol. Lovanii Licent. Paſtor S.Remigii Leodii, & Exam. Synodalis, in praxi Paſtorali, part.1. cap.v. de Sacramen. Pœnitent. hæc habet: *Attritus in Sacramento ſemper fit contritus, quia infunditur gratia ſanctificans, & habitus charitatis, & ſic æquivalenter quaſi, & quoad ultimum contritionis effectum fit contritus, quia remiſſionem peccati, & juſtitiam conſequitur.*

Joannes Benedicti Seraphici Ordinis eruditus ſcriptor, in ſumma de peccatis ex Gallico in latinum ſic de attritione loquitur. *Non procedit ex charitate, neque ex timore filiali, ſed ex timore ſervili, tamen dicit ſacrum Concilium Tridentinum, bona eſt, & habet donum à Deo .... qua attritione peccator adjutus ſe diſponit ad juſtificationem, cùm ipſa ex ſe ſufficiens non ſit ad illam impetrandam, ut contritio, niſi juncta cum ſacramento confeſſionis.*

Joannes Caramuel Epiſcopus Vigevanenſis Ordinis S. Benedicti in theologia fundamentali anno 1619. *In lege naturæ debebat, Deo peccator contritionis lachrymas, ſeu dolorem*

rem

rem: & modò satisfacit, si confessionem cum attritione ponat.

Joannes de Cardenas Societatis Jesu, tomo posthumo crisis theologicæ dissertat. 2. quæst. 1. num. 64. de nostra sententia ait. *Respondeo; non obstante ea opinatione Lovaniensium, nostram doctrinam esse certam, & omninò tutam.*

Joannes de la Cruz Ord. Prædic. in directorio conscientiæ par. 2. quæst. 3. de confessione. *Alius dolor attritionis est perfectus, & efficax, excludens omninò affectum peccati, & inducens voluntatem absolutam vitandi omnia peccata: iste dolor, non solùm est pars constituens sacramentum validũ, ut prior: sed etiam est sufficiens dispositio ad effectum gratiæ in sacramento.*

Joannes de Dicastillo Societatis Jesu de Poenitentia disput. 6. num. 34. *Post Tridentinum oppositam sententiam non esse probabilem, quod etiam mihi placet* ..... & num. 142. *Res tam clara est (ex Tridentino) ut quamvis non sit res de fide, non relinquat locum prudenti dubitationi: quam moralem certitudinem fatentur Salas, & Coninck.*

Joannes Duns Scotus, Doctor subtilis Ordin. Mi-

Minorum in quartum dist.14.quæst.4.ar.3. de homine absque contritione, cum sola attritione accedente ad sacramentum pœnitentiæ, ait: *Recipit non ex merito, sed ex pacto divino effectus istius sacramenti*: quare Doctorem suum intelligunt in sensu à nobis exposito Scotistæ, ex quibus solis longissimus, & gravissimus Auctorum catalogus efformari posset pro nostra sententia.

Joannes Henriquez Ord. Eremit. S. August. *Stà definito nel Concilio di Trento.*

Joannes de Lugo S. R. E. Cardin. Societatis Jesu tom.de pœnit. disp.4.sect.9.num.137. *Suppositâ ergo doctrinâ certâ, & communi, quod attritio ex illis motivis positis à Tridentino sufficiat ad justificationem in sacramento, etiamsi non adsit dolor propter Deum summè dilectum.*

Jonnes Præpositus Societatis Jesu de pœnit. quæst.2.de contritione nu.56. *Respondeo nihilominùs licere, quia ut ex dictis facilè patet, nostra sententia ita videtur certa, ut moraliter loquendo, non supersit solida ratio, quæ ostendat, contrarium esse vel tenuiter probabile: ex hac autem morali certitudine possumus ad praxim procedere.*

Joan-

Joannes Puteanus Ordinis Erem. S. August. in Commentariis par. 1. in supplemento, dubio 1. *Concors est omnium sententia, attritionem cum sacramento sufficere ad justificationem impii.*

Joannes Martinon Societatis Jesu, disput. 22. de Sacramen. sect. 8. num. 101. *quartò certum esse quoque debere censeo: Attritionem supernaturalem perfectam, idest excludentem peccandi voluntatem, cum spe, & desiderio veniæ, sufficere ad justificationem obtinendam, per Sacramentum Baptismi, & Pœnitentiæ.*

Joannes à S. Thoma de Sacramen. Pœnitent. quæst. 84. disput. 23. artic. 4. §. 1. *Oportet, Ministrum esse valdè vigilantem, præsertim cum hominibus rudibus, ut accedant cum dolore supernaturali, hoc est regulato per fidem, seu concepto ex motivis, quæ docet fides, ut ex timore Inferni, turpitudine peccati, amore ipsius Dei, & virtutis.*

Joannes Baptista Bizozero, in tract. de septem Ecclesiæ Sacramentis, par. 5. cap. 8. num. 8. *Ultimò Contritio semper constituit hominem in gratiâ, & propterea nunquam potest esse informis, idest sine gratiâ. Attritio verò*

non constituit hominem in gratiâ, & propterea, si illi non addatur Sacramentum, quod facit de attrito, contritum, potest esse informis.

Joannes Baptista Corradus Ordin. Prædicat. in Responsionibus editis Anno 1603. q. 58. *An ad Justitiam, & remissionem peccatorum in Sacramento Pœnitentiæ, satis sit habere attritionem cognitam, etiamsi pœnitens non existimet probabiliter, eam esse contritionem? Respondetur Affirmativè.*

Joannes Baptista Gonet Ord. Prædic. tom. 5. disput. 7. de Contritione artic. 2. num. 30. ita de contraria sententia pronuntiat: *Verùm post Tridentinum communiter rejicitur à Theologis, qui unanimi ferè consensu docent, attritionem ex metu gehennæ, non solùm esse actum bonum, & honestum, sed etiam ad Dei gratiam, in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam, disponere, eique sententiæ videtur apertè favere Concilium sess 14. cap. 4.*

Joannes Gabriel Boyvin Ordin. Minorum, in Theologia Quadripartita Scoti, Tract. de Sacramen. quæst. 3. *Ad remissionem peccati sufficit attritio cum Sacramento; undè homo attritus potest recipere fructuosè absolutionem*

nem à peccatis: sic Concilium Trident. sess. 14. cap. 4.

Joannes Martinez de Ripalda, Societatis Jesu, disput. 17. de Spe, totam sectionem decimam impendit, probans, contra Michaëlem Bajum, Conclusionem nostram, quam sub hoc titulo apponit: *Refutatur Bajana sententia, quia attritio non elicita ex Charitate, sed ex metu gehennæ concepta, confert, cum Sacramento gratiam.*

Josephus Maria Requesenius Societatis Jesu, in opusculis Theologicis, opusc. 2. de attritione, & contritione, disput. 2. sect. 4. *An Attritio supernaturalis sufficiat ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ? Partem affirmativam amplector, ad cujus evidentem probationem, &c.* & infra sic concludit: *Hinc infero, attritionem supernaturalem non necessariò indigere consortio amoris formalis, ut sit sufficiens ad causandam gratiam in Sacramento.*

L

LEANDER à Sanctissimo Sacramento, Ordinis Sanctissimæ Trinitatis. Tomo

in septem Ecclesiæ Sacramenta, par. 1. tract. 5. de Sacramento Pœnitentiæ disp. 7. quæst. 8. *An ad recipiendum effectum Sacramenti Pœnitentiæ, sufficiat habere Attritionem? Sed jam certissimè Respondeo sufficere, quia sic clarè colligitur ex Tridentino :::::: & jam communis omnium, ut dicunt Bonacina, Ægydius, & Layman relati à Palao Tomo 4. tract. 23. puncto 3. num. 2.*

Lælius Zecchus, Tract. de Pœniten. cap. 7. *Attritio, accedente Sacramento, verè justificat.*

Leonardus Lessius Societatis Jesu, in Additionibus ad D. Thomam, quæst. 1. num. 13. de Attritione, vel ex metu gehennæ, vel ex turpitudine peccati concepta, ait: *Certum est, eam attritionem sufficere cum Sacramento Pœnitentiæ.*

Ludovicus Abelly Doctor Parisinus, & Episcopus Ruthenensis, in Medulla Theologiæ, ex Sacris Scripturis: Concil. PP. &c. par. 2. cap. 5. de Sacramento Pœnit. sect. 10. *Quod verò sufficiat Attritio quinto modo sumpta, id est quatenùs per auxilium gratiæ concipitur ex motivo aliquo bono supernaturali, quodcumque illud sit; evidens est,*

tum

tum ex verbis Concilii Tridentini, tum ex rationibus.

Ludovicus Granatensis Ord. Prædic. Tom.2. Concionum de Tempore, Conc.2. de Pœnitentia par.2. puncto 3. *Sunt quidam, qui magis suppliciorum metu concutiuntur, quàm Dei amore alliciantur: nùm igitur istos à spe salutis, & consequendæ veniæ excludemus? Nequaquam: horum enim solatio Tridentina Synodus providisse videtur, quæ sic ait: Illam verò contritionem imperfectam &c. ex quibus virtus Sacramenti Confessionis apertè colligitur, quæ ex attrito contritum hominem facit.*

Ludovicus Molina Societatis Jesu, quæst.14. artic.13.disput.45.de Attritione ex timore servili orta, §. *Quod si quis*: hæc habet: *Eo autem timore liberum arbitrium adjutum, & excitatum elicere potest dolorem supernaturalem de peccatis ex Dei timore, ac gehennæ; qui dolor est Attritio supernaturalis, cum Sacramento sufficiens ad gratiam justificationis comparandam.*

Ludovicus Bail Abbavilleus Doctor Theologus, ac Propænitentiarius Parisiensis, in lib. cui titulus *de Triplici Examine Ordinando-*

rumConfeſſariorum,& Pœnitentiũ par.3.pag. mihi 727.Ut omninò certam ſupponit ſententiam docentem,ſufficere attritionem ex metu gehennæ conceptam ad cauſandam gratiam in Sacramento Pœnitentiæ.. Sic enim ait: *Definitum eſt ſiquidèm à Facultate Pariſienſi in Comitiis ordinariis, quibus aderam, habitis die 3. Maii Anno 1638. in Aula Collegii Sorbonæ, contra Librum inſcriptum: De la Sainte Virginitè: non neceſſariò requiri contritionem perfectam, ut quis particeps efficiatur Sacramenti*;& concludit,apponendo cenſuram ſupra à nobis adductam.

M

MARTINUS Becanus Societatis Jeſu, Tom.1.cap.35.de Sacramentis in ſpecie, quæſt.6. *Omnes fatentur, contritionem non eſſe neceſſariam in Sacramen.Pœnitentiæ, quia ibi ſufficit attritio.*

Martinus Bonacina, diſput.5. de Sacramen. Pœnitentiæ, quæſt.3.ſect.5.puncto 3. *Tertia Propoſitio: Non quælibet Attritio ſufficiens eſt ad gratiam, & ad fructum in Sacramento Pænitentiæ ſuſcipiendum, ſed requiritur,*

tur, & sufficit attritio supernaturalis, & efficax.

Martinus de Esparza Societatis Jesu, Tom.2. lib.10. quæst.89. artic.8. ait: *Apparet itaque, quod præcipuè intentum est, per omnia, quæ hùcusque præmissa sunt, non solùm repugnare Concilio Tridentino, sed etiam dissonare optimæ rationi Theologicæ necessitatem formalis dilectionis Dei, conceptæ immediatè ex motivo charitatis, & insufficientiam puræ attritionis honestè, ac laudabiliter conceptæ ex solo metu pœnarum, vel ex sola consideratione turpitudinis peccati, ad valorem, & effectum hujus Sacramenti.*

Matthæus de Moya Societatis Jesu, in quæstionibus Moralibus selectis, Tract. 3. de Sacramen. Pœniten. disput. 5. quæst. 1. *Suppono primò ex communi Theologorum: Attritionem sufficere ad valorem Sacramenti, & distingui à Contritione per ordinem ad diversa motiva; contritio enim est dolor de peccatis propter Deum summè dilectum. Attritio verò est dolor de peccato propter ejus turpitudinem, vel ex metu gehennæ, & pœnarum, seu amittendæ beatitudinis conceptus.* Qui in eadem disputat. plurimos pro hac senten-

tia citat Authores. Nimirùm Cardin. de Lugo dicentem, *Oppositum esse Improbabile*. Joannem Martinez de Prado asserentem quod, *Oppositum non sit opinabile*. Vincentium Baronem asserentem, *Oppositum esse apud Theologos improbabile*. Verricelli, qui oppositum vocat, *falsum temerarium, & erroneum*: & tandem num. 7. ita concludit: *Hæc est communis Doctorum sententia, quam cum D. Thoma, Capreolo, Durando, Antonino, & Sylvestro, tenent Suarez, Vazquez, & alii, quos citatos sequitur Leander.*

Mauritius Philippy, Ordin. Minorum, in directorio Conscientiæ, quæst. 3. de Pœniten. Conclus. 2. *Attritio cum Sacramento Pœnitentię est proxima dispositio ad justificationem. D. Thomas 3. par. quæst. 80. artic. 4. ad 2. Patet ex Concilio Tridentino.*

Maurus Antonius Berardusius, S. Th. Doctor, in libro, cui titulus, *Summa Corona &c.* edito Neapoli, Anno 1581. cap. 3. fol. 44. *Sextò quandòque dolor est sufficientissimus: non tamen est propter Deum, idest, quia Deus non est offendendus, ut requiritur ad veram contritionem: sed dolet de præteritis, etiam cum*

pro-

proposito abstinendi in futurum, vel quia peccata sunt contra bonum virtutis, vel propter pœnas temporales, quas incurrit propter peccata, scilicet in Bonis, corpore, aut in fama, vel propter propter pœnas Inferni, vel denique propter amissionem beatitudinis. Iste dolor per se non est sufficiens ad deletionem peccatorum; cum absolutione tamen sufficit, quia tunc accedente absolutione, virtute Sacramenti pœnitens ex attrito fit contritus.

Melchior Zambranus in decisione Casuum Conscientiæ, cap.6. de Pœniten. dub.1. sic habet: *Dico tertiò: extra articulum mortis non est peccatum mortale absolvere pœnitentem cum sola attritione, etiam cognitâ; scilicet propter metum gehennæ, vel amissionis gloriæ, vel gratiæ, hoc enim sonat in Trident. sess.14. de Pœniten. cap.4. Turpitudo peccati, id est macula, quæ est privatio gratiæ.*

Maximilianus le Dent Societatis Jesu, pluribus in Opusculis, & præsertim in Lib. cui titulus: *Ad Epistolam Familiarem*, & in alio, cui titulus: *De Attritione ex metu gehennæ*: nostram sententiam defendit, ut tutam, & pro ea citat Joannem Fischerum Episcopum Roffensem, Tilmannum Seger-

gerbergensem, Paulum Cortesium, Cunerum Petri, Thomam Stapletonum, Mercerum, Guidum de Monte Rocherii, & alios.

Melchior Canus Ordinis Prædicat. de Pœniten. par. 5. versiculo *Deindè etiam Attritio efficax*, nostram sententiam nervosè probat, & defendit, dicens, *Communis Ecclesiæ sensus id confirmat.*

Michaël de Palacio, Tom. 2. in 4. dist. 17. disput. 1. *Attritio fruens Sacramento pœnitentiæ, sufficit homini justificando, iuxta decretum Concil. Trident. sess. 14. cap. 4.*

N

NICOLAUS Ysambertus Doctor Sorbonicus, Tom. 3. disput. 14. de Pœnit. artic. 4. & sequentibus, fusissimè, ac doctissimè ostendit, nostram sententiam ex Tridentino clarè deduci.

P

PAVLVS Layman Societatis Jesu, Tract. 6. de Pœniten. cap. 1. num. 2. *Non est necessa-*

cessaria vera contritio homini suscipienti Sacramentum Baptismi, vel Pœnitentiæ, sed sufficit attritio etiam cognita.

Paulus Mezger Ordinis S. Benedicti, Tom. 4. edito Dilingæ, Anno 1695. tract. 15. disputat. 46. artic. 2. §. 1. *Attritio absque motivo dilectionis Dei est sufficiens dispositio ad conquirendam gratiam justificationis intra Sacramentum: ita Authores priùs citati, & censet Amicus hìc disput. 12. post Concilium Trident. non posse in dubium revocari.*

Paulus de Palacio, Enarratione in cap. 16. Matthæi: *Certissima sententia est, Petrum absolvere eum, qui vinculis peccatorum ligatus venit, modò dolorem quendam adducat, quem Theologi dicunt Attritionem, & super hac re jam opinari non licet: est enim definita à Concilio Tridentino, ubi habetur, eum, qui dolet de peccato, vel propter peccati turpitudinem, vel propter gehennæ metum, vel propter pœnarum timorem, quem Ninivitæ habuerunt; si voluntatem peccandi excludat, & à Sacerdote absolvatur, absolutum coram Deo esse.*

Paulus Segneri Societatis Jesu, in Lib. cui titulus: *Il Penitente istruito à ben confes-*

sarsi,

ſarſi, cap.6. *Del dolore richieſto nel Penitente*, ita habet: *Che ſe l'Anima in ritornare à Dio, ſi laſcia guidare, non dall'amore, ma ò dalla ſperanza de'beni promeſſi à buoni, ò dal timore de'mali minacciati à i cattivi, ò veramente dalla bruttezza, che porta ſeco il peccato, e per queſti motivi deteſta le ſue colpe; all'hora ſi dice avere Attritione, cioè una contritione imperfetta, e un dolore imperfetto de'ſuoi peccati, ma per motivo ſopranaturale, la quale diſpone l'Anima à ricever la gratia per mezo della Confeſſione, ma eſſa ſenza la Confeſſione non la conferiſce.*

Paulus Roſmer Societatis Jeſu, diſputat. de dolore Sacramentali, artic.2.fol.64. *Infero ſecundò: hoc Sacramentum conferre gratiam homini attrito immediatè, neque ideò juſtificare hominem, quatenùs diſponit illum ad habendum novum actum contritionis, vi cujus juſtificetur: hoc clarè patet ex dictis.*

Petrus Arcudius, in Concordia Eccleſiæ Occidentalis, & Orientalis: *Porrò circa materiam hujus Sacramenti nulla prorsùs eſt difficultas; confitentur enim pœnitentes ſingillatim ſua peccata, à quibus requiritur contritio, ſeu ſaltem attritio.*

Pe-

Petrus Binsfeldius, par.1. cap.9. §.4. *Quæ est ista salutaris attritio, virtute cujus, accedente Sacramento, homo ex attrito fit contritus secundùm probatam Doctorum sententiam, & Concilii Tridentini? Sic describi potest ex dicto Concilio sess.14.cap.4. Est dolor minùs perfectus ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter conceptus.*

Petrus de Comitibus Ordinis Eremit. S. Augustini, in Cursu Theologico. Tract. de Pœnitentia, disput.7.de Contritione, art.3. *Attritio, hoc est dolor de peccatis, proveniens ex metu gehennæ, & amissionis gloriæ, non solùm est actus in se bonus, & laudabilis, sed etiam est ex se sufficiens ad valorem Sacramenti*, & articulo 4. ait *Attritio, ut formaliter sufficiens Sacramento Pœnitentiæ, non necessariò involvit dilectionem Dei*.

Petrus du Fay Ordinis Prædicat. de Pœniten. quæst.9.artic.1.disput.3. *Prima Conclusio: Ut Sacramentum Pœnitentiæ conferat gratiam, sufficit attritio perfecta, & cognita. Tertia Conclusio: Præter motivum Fidei, & Spei supernaturalis, requiritur, quod Attritio sit supernaturalis obiectivè; videlicèt*

cèt, quod quis doleat propter pœnas Inferni; aut alias cognitas lumine ſupernaturali.

Petrus à Sancto Ioſeph Congregationis Fulienſis in ſummulis caſuum cap. 2. de ſecundo Eccleſiæ præcepto, art. 3. *Etſi peccator, cùm accedit ad Confeſſionem, debeat conari ad concipiendam veram contritionem peccatorum; valebit tamen illius Confeſſio, effectumque obtinebit, ſi accedat cum vera Attritione ſupernaturali per fidem concepta ex metu gehennæ, vel ex amore cœleſtis beatitudinis: ille enim eſt communis Eccleſiæ ſenſus, ut apertè ſumitur ex Concilio Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4.*

Petrus de Ledeſma Ordinis Prædicat. Tract. de Sacramen. Pœnitentiæ, cap. 7. de hac noſtra doctrina ait: *Hanc Concluſionem docent omnes Theologi moderni, & maximè Thomiſtæ: & ſanè quod ad ſecundum Attritionis modum attinet, illud expreſſè definit Concilium Tridentinum, ubi ſupra.*

Petrus Marchant Ordinis S. Franciſci, in Tribunali Sacramentali, Tract. 4. tit. 2. quæſt. 4. *Attritio eſt actus ſupernaturalis hominis pœnitentis, quo dolet, & deteſtatur peccatum contra legem Dei commiſſum; non ex motivo*

dile-

dilectionis Dei super omnia, sed ex alio supernaturali, & salutari, excludens omnem voluntatem peccandi, cum spe veniæ, & proposito firmo de cætero non peccandi. Ex dictis patet, minùs benè expendere naturam Attritionis, qui eam à sufficienti medio cum Sacramento ad remissionem peccatorum excludunt: est enim medium sufficiens:& §.3. Attritio non ab amore, sed à turpitudine peccati, vel à timore, & metu pænarum oritur propter Deum justum judicem &c.

R

RAYMUNDUS Capisucchus S. R. E. Cardinalis Ordinis Prædicat. apud Didacum de Oropega, cap.2. de Attritione, consultus à Sebastiano du Pasquier S. T. Doctore, ita respondit: *Ad gratiam in Sacramento Pænitentiæ obtinendam requiritur, & sufficit amor erga Deum, qui dicitur Concupiscentiæ, quo scilicet homo Deum, ut bonum ipsius hominis, amat.* En clarè sententiam nostram.

Raphael Aversa Clericus Regularis, de Pœnitentia, quæst.11. sect.5. de Attritione,

quæ

quæ habet pœnas Inferni pro motivo, ait: *Constans tamen esse debet, hunc modum attritionis, & doloris sufficere, stante quod Attritio sufficiat, ut dictum est.*

Richardus Arsdekin Societatis Jesu, Tom.2. par.2. Tract.1.cap.3.quæst.21. de sententia nostra, ita loquitur: *Nam si tam pauci ante Tridentinum pro illa sententia suffragium tulerunt, & tamen post cognita Concilii decreta teste Alexandro VII. cæpit illa esse communior inter Theologos, quorum aliqui etiam Synodo interfuerunt; necessarium profectò est, illos, ex actis Concilii, omninò collegisse, pro Attritionis formidolosæ sufficientia in eo absolutè pronuntiatum fuisse.*

Robertus Bellarminus S.R.E. Cardinalis, Societatis Jesu, lib.2. de Pœnitentia, cap.18. *Una quidèm adhuc quæstio tractari potuisset: An videlicèt Attritio, sive imperfecta Contritio, quam certum est, sine Sacramento non sufficere ad justificationem, sufficiat cum Sacramento, ita ut pœnitens ex attrito, virtute absolutionis, fiat contritus, & justificetur. Lutherus enim id aliquando negavit, ut perspicuum est ex ejus responsione ad Dialogum Sylvestri Prieratis, ubi de Conclusione sexta*

loquens:

loquens: Error est, inquit, quod attritus fiat contritus virtute Clavium: Discipuli ejus, qui contritionem in terroribus constituunt, & soli fidei, ex verbo absolutionis conceptæ, quæ terrores illos consequitur, justificationem adscribunt, nullo modo negare possunt, quin Attritio sola non sufficiat, & cum absolutione sufficiat, ut in Concil. Trident. sess. 14. *cap.*4.*declaratum est*. Idem in additionibus ad cap.4. sess.14. Concilii Tridentini, ita loquitur: *Illud certum videtur, Attritionem hanc, de qua in textu (nimirùm ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu conceptam) sufficere ad gratiam consequendam cum Sacramento Pœnitentiæ*.

Rodericus Arriaga, de Pœniten.disputat.11. sect.7.subsect.2.num.41. *Si verò justificatio ea intra Sacramentum Pœnitentiæ contingat, sufficere, si post illum timorem, aut amorem beatitudinis, & odium peccati, ob aliquod ex illis motivis confiteatur suum peccatum, & accipiat absolutionem, eo enim ipso sine vlteriori actu justificabitur*.

Ruardus Tapperus Doctor Lovaniensis, pag.111.col.1. *Attritio verò ex timore pœ-*

narum supernaturalium idonea dispositio est ad Sacramentorum Baptismi, & Pœnitentiæ gratiam percipiendam, ut cùm quis detestatur omnia peccata mortalia, & propterea confitetur, ne per peccatum excludatur à gloria, vel ne in supplicium ignis sempiterni conjiciatur. Cui adjungi possent plures alii, & antiquiores, & moderniores idem sentientes, ut Fisscherus Roffensis, Joannes à Daventria, Tilmannus Segebergensis, Paulus Cortesius, Jacobus Latomus, Gabriel Biel, Petrus Guerrerus, Dominicus Soto, Ambrosius Catharinus, Lindanus, Cunerus Petri, Ludovicus Lopez, Stapletonus, Henricus de Cerf, S. Theologiæ Doctor in Vniversitate Duacena, & alii non pauci.

S

SERAPHINVS à Conceptione Ordinis Carmelit. Discalceat. de Pœniten. lib.2. disput.4.dub.1.num.251. *Secunda Conclusio: Ad effectum hujus Sacramenti consequendum, non requiritur formalis contritio perfecta, sed sufficit attritio: hanc Conclusionem puto cer-*

certissimam, eandemque communiter docent Doctores.

Sylvester de Prieras, Ordinis Prædicat. verbo *Confessio*, §. 21. *Sufficit, si quis vellet habere displicentiam, & à Deo gratiam cavendi in posterum: quia talis est attritus virtualiter, id est displicentiam habens: cùm nulli placeat displicentia rei placitæ, & habet etiam voluntatem cavendi, licèt imperfectam: undè in Confessione virtute clavium justificatur, nisi obicem ponat, quia de attrito faciunt contritum secundùm doctrinam Sanctorum; maximè S. Thomæ.*

Stephanus Fagundez Societatis Jesu, Tract. in secundum Ecclesiæ præceptum lib. 2. cap. 5. num. 11. *Dicendum tamen est, in his duobus Sacramentis, Baptismo videlicet, & Pœnitentia, notam attritionem esse debitam dispositionem, ut peccatores per ejusmodi Sacramenta fructum gratiæ recipiant*, & postquam plures Authores citaverat, addit: *& patet ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 4.*

T

S. THOMAS de Aquino, Doctor Angelicus, in quartum diſtin.6. quæſt.1. artic.3.quæſtiun.1.ad quintum,agens de Baptiſmo, de quo eadem eſt ratio, ac de Pœnitentia, ſic habet: *Ad hoc,quod homo præparet ſe ad gratiam in Baptiſmo percipiendam, præexigitur fides; ſed non charitas, quia ſufficit attritio præcedens*. Quod etiam de Pœnitentia tradit, ibid. diſtin.17. quæſt.3.artic.5.Quæſtiun.1 in Corp. & diſt.22.qu.2. artic.1.& 3.Par.quæſt.80.artic.4.ad 2.dum ait: *Baptiſmus, & Pœnitentia ſunt, quaſi Medicinæ purgativæ, quæ dantur ad tollendam febrem peccati*. Quàm perſpicua ſit authoritas D.Thomæ,agnoſcunt Adverſarii, eaque de cauſa D. Ægidius de Witte, cùm ei objiceretur Doctoris Angelici authoritas,reſponſum paucis abſolvit, *ſe non jurare in verba S. Thomæ*. Exindè ferè omnes Diſcipuli S.Thomæ, & ferè omnes Scholæ hanc doctrinã ſequuntur. Quamobrem Marcus Serra, Ordinis Prædicat. in 3.par.S.Thomæ,quæſt.69.art.9.hæc habet: *Dicen-*

Dicendum est secundò: sufficere ad prædictum effectum, attritionem supernaturalem, etiam cognitam. Docent hoc communiter Theologi asserentes, hanc attritionem sufficere ad Sacramenta mortuorum, & eorum effectum suscipiendum.

Theophylus Raynaudus, Societatis Jesu, Tom.2. Heteroc. Spir. puncto 8. num.21. *Contraria sententia, quæ agnoscit, absque contritione perfecta singula peccata distinctè recogitata ex motivo charitatis detestante, imò cum sola attritione cognita Sacramentum pœnitentiæ posse esse validum, certa est.* Quod etiam latè ostendit, Tom.18. Theol. Polemicæ à pag.250.

Thomas Hurtado Ordinis Cleric. Minorum, Tom.2. Resolut. Moral. Tract. ultimo: Sufficientiam attritionis ad causandam gratiam cum Sacramento latè defendit.

Thomas Comptonus, Societatis Jesu, disp.87. de dolore ad hoc Sacramentum requisito, sect.1. de Attritione ex metu gehennę concepta, ait: *Hic actus non est dilectio Dei, sed ex longè inferiori motivo conceptus; ergo ad Sacramentum pœnitentiæ, non requiritur actus, vel contritionis, vel dilectionis Dei,*

no 1575. in Academia Valentina, teste Navarro, Sacræ Theologiæ Gymnastes egregius, reprehendit: *Navarrum, ut ipse in summa fatetur, vel hoc nomine, quod docuisset, non sufficere in Sacramento Attritionem cognitam, contendente Justiniano ex decreto Concilii Tridentini sess. 14. cap. 4. eam ipsam sufficere, quæ esset expers amoris, ut intelligitur ex Responsionibus Navarri.*

Z

ZACHARIAS Pasqualigus, Clericus Regul. in Sacra Morali doctrina disputat. 80. sect. 6. *Secunda sententia asserit, sufficere veram attritionem.* Ita D. Thomas, 3. Par. quæst. 80. artic. 4. ad 2. Scotus in 4. distin. 14. quæst. 4. artic. 3. Capreolus, Artic. 3. ad 4. Durandus, & alii communiter: *Dicendum est, ad validitatem, & effectum hujus Sacramenti sufficere veram attritionem: ita determinatum est in Tridentino sess. 14. cap. 4.*

SE-

SECTIO V.

Illationes doctrinæ nostræ.

§. I.

447. FIT primò, ex dictis: Assertionem nostram datam num. 430. posse privatis Authoribus esse certam certitudine Theologicâ privatâ, quamvis certa non sit certitudine theologica authentica. Ratio est: quia, ut esset certa certitudine authentica; requirebatur, quod opposita non posset publicè, absque digna censuræ notâ, defendi: in nostro autem casu, absque digna censuræ notâ, defendi potest opposita, in quem finem, ad extinguendas lites, & pacem fovendam, expedivit decretum Alexander VII. die 5. Maii 1667. in quo facta partibus potestate sentiendi, quod vellent; prohibuit, ne altera alteri ullam contumeliæ notam inureret, hanc ibi rationem assignans: *Enixè cupiens, pacis vinculum inter fideles servari, omnem scissuræ fomitem extingui* (idque præcipit) *donec ab hac Sancta Sede fuerit aliquid in hac re definitum.* Undè opinio requirens aliquam dilectio-

ſed alius ſufficit ſubſtantialiter multò his inferior.

Thomas Tamburinus, Societatis Jeſu, in Opuſculis, lib.1.cap. de dolore, §.1. *Dolor ad Sacramentum pœnitentiæ requiſitus, vel eſſe Contritio poteſt, vel Attritio etiam cognita.*

Thomas Zerola Epiſcopus Minoren.in Praxi Sacramenti Pœnitentiæ,cap.6 de Attritione à nobis explicata, ait: *Cum hac ergo accedens pœnitens ad ſuorum peccatorum integram Confeſſionem, fit de Attrito Contritus virtute abſolutionis: iſta patent ex communi ſententia D.Thomæ,&c.*

Thyrſus Gonzalez de Santalla, Societatis Jeſu Generalis,Tom.3. Selectarum Diſputat.diſput.41.ſect.3.num.19. *Concilium nomine Contritionis non intelligere contritionem illam perfectam, quæ dolet de peccatis propter Deum ſummè dilectum,& eſſentialiter diſtinguitur ab Attritione, pænès motivum: ſed intelligere contritionem quandam communem Contritioni perfectæ, & Attritioni, quæ intra Sacramentum ſufficit ad cauſandam gratiam, ad illamque ſufficienter diſponit.*

VIN-

V

VINCENTIVS Baronus Ordinis Prædicat. 1. par. Theologię Moralis, disputat. 2. sect. 1. artic. 3. ait, oppositum, *post Tridentinum esse apud Theologos improbabile.*

Viucentius Filliucius Societatis Jesu, tom. 1. quæstio: Moral. tract. 7. de Confess. cap. 6. *Quartò quæro, an attritio cognita sit sufficiens medium ad effectum Confessionis? Respondeo Affirmativè ex Doctoribus citatis, & est practicè certa ex Suario disput. 20. num. 20.*

Vincentius Candidus Ordinis Prædicat. Sacri Palatii Magister, in Compendio Disquisitionum Moralium, Disquisit. 31. de Dolore requisito in Confessione Sacramentali artic. 3. *An ad recipiendum Sacramen. pœnitentiæ, & ejus effectum consequendum, sufficiat attritio? Respondeo sic, quia licèt ex se sola non sufficiat, sufficit cum Sacramento: ita Concil. Trident. sess. 14. cap. 4. & D. Thomas 3. par. in Addit. quæst. 1. art. 1. & 3. par. qu. 80. artic. 4. ad 2. & in 4. distin. 27. quæst. 3. artic. 1. quæstiun. 1.*

Vincentius Justinianus Ordinis Prædicat. An-

ſed alius ſufficit ſubſtantialiter multò his inferior.

Thomas Tamburinus, Societatis Jeſu, in Opuſculis, lib. 1. cap. de dolore, §. 1. *Dolor ad Sacramentum pœnitentiæ requiſitus, vel eſſe Contritio poteſt, vel Attritio etiam cognita.*

Thomas Zerola Epiſcopus Minoren. in Praxi Sacramenti Pœnitentiæ, cap. 6 de Attritione à nobis explicata, ait: *Cum hac ergo accedens pœnitens ad ſuorum peccatorum integram Confeſſionem, fit de Attrito Contritus virtute abſolutionis: iſta patent ex communi ſententia D. Thomæ, &c.*

Thyrſus Gonzalez de Santalla, Societatis Jeſu Generalis, Tom. 3. Selectarum Diſputat. diſput. 41. ſect. 3. num. 19. *Concilium nomine Contritionis non intelligere contritionem illam perfectam, quæ dolet de peccatis propter Deum ſummè dilectum, & eſſentialiter diſtinguitur ab Attritione, pænès motivum: ſed intelligere contritionem quandam communem Contritioni perfectæ, & Attritioni, quæ intra Sacramentum ſufficit ad cauſandam gratiam, ad illamque ſufficienter diſponit.*

VIN-

V

VINCENTIVS Baronus Ordinis Prædicat. 1. par. Theologię Moralis, diſputat. 2. ſect. 1. artic. 3. ait, oppoſitum, *poſt Tridentinum eſſe apud Theologos improbabile.*

Viucentius Filliucius Societatis Jesu, tom. 1. quæſtio: Moral. tract. 7. de Confeſs. cap. 6. *Quartò quæro, an attritio cognita ſit ſufficiens medium ad effectum Confeſſionis? Reſpondeo Affirmativè ex Doctoribus citatis, & eſt practicè certa ex Suario diſput. 20. num. 20.*

Vincentius Candidus Ordinis Prædicat. Sacri Palatii Magiſter, in Compendio Diſquiſitionum Moralium, Diſquiſit. 31. de Dolore requiſito in Confeſſione Sacramentali artic. 3. *An ad recipiendum Sacramen. pœnitentiæ, & ejus effectum conſequendum, ſufficiat attritio? Reſpondeo ſic, quia licèt ex ſe ſola non ſufficiat, ſufficit cum Sacramento: ita Concil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 4. & D. Thomas 3. par. in Addit. quæſt. 1. art. 1. & 3. par. qu. 80. artic. 4. ad 2. & in 4. diſtin. 27. quæſt. 3. artic. 1. quæſtiun. 1.*

Vincentius Juſtinianus Ordinis Prædicat. An-

ſed alius ſufficit ſubſtantialiter multò his inferior.

Thomas Tamburinus, Societatis Jeſu, in Opuſculis, lib.1.cap. de dolore, §.1. *Dolor ad Sacramentum pœnitentiæ requiſitus, vel eſſe Contritio poteſt, vel Attritio etiam cognita.*

Thomas Zerola Epiſcopus Minoren.in Praxi Sacramenti Pœnitentiæ,cap.6 de Attritione à nobis explicata, ait: *Cum hac ergo accedens pœnitens ad ſuorum peccatorum integram Confeſſionem, fit de Attrito Contritus virtute abſolutionis: iſta patent ex communi ſententia D.Thomæ,&c.*

Thyrſus Gonzalez de Santalla, Societatis Jeſu Generalis,Tom.3. Selectarum Diſputat.diſput.41.ſect.3.num.19. *Concilium nomine Contritionis non intelligere contritionem illam perfectam, quæ dolet de peccatis propter Deum ſummè dilectum,& eſſentialiter diſtinguitur ab Attritione, pænès motivum: ſed intelligere contritionem quandam communem Contritioni perfectæ, & Attritioni, quæ intra Sacramentum ſufficit ad cauſandam gratiam, ad illamque ſufficienter diſponit.*

VIN-

V

VINCENTIVS Baronus Ordinis Prædicat.1.par. Theologię Moralis, disputat.2.sect.1.artic.3.ait, oppositum, *post Tridentinum esse apud Theologos improbabile*.

Viucentius Filliucius Societatis Jesu, tom.1. quæstio: Moral. tract.7. de Confess. cap.6. *Quartò quæro, an attritio cognita sit sufficiens medium ad effectum Confessionis? Respondeo Affirmativè ex Doctoribus citatis, & est practicè certa ex Suario disput.20.num.20.*

Vincentius Candidus Ordinis Prædicat. Sacri Palatii Magister, in Compendio Disquisitionum Moralium, Disquisit.31. de Dolore requisito in Confessione Sacramentali artic. 3. *An ad recipiendum Sacramen. pœnitentiæ, & ejus effectum consequendum, sufficiat attritio? Respondeo sic, quia licèt ex se sola non sufficiat, sufficit cum Sacramento: ita Concil. Trident. sess.14. cap.4. & D.Thomas 3.par.in Addit.quæst.1.art.1. & 3.par.qu.80. artic.4.ad 2.& in 4.distin.27.quæst.3.artic.1. quæstiun.1.*

Vincentius Justinianus Ordinis Prædicat. An-

ſed alius ſufficit ſubſtantialiter multò his inferior.

Thomas Tamburinus, Societatis Jeſu, in Opuſculis, lib.1.cap. de dolore, §.1. *Dolor ad Sacramentum pœnitentiæ requiſitus, vel eſſe Contritio poteſt, vel Attritio etiam cognita.*

Thomas Zerola Epiſcopus Minoren.in Praxi Sacramenti Pœnitentiæ,cap.6 de Attritione à nobis explicata, ait: *Cum hac ergo accedens pœnitens ad ſuorum peccatorum integram Confeſſionem, fit de Attrito Contritus virtute abſolutionis: iſta patent ex communi ſententia D.Thomæ,&c.*

Thyrſus Gonzalez de Santalla, Societatis Jeſu Generalis,Tom.3. Selectarum Diſputat.diſput.41.ſect.3.num.19. *Concilium nomine Contritionis non intelligere contritionem illam perfectam, quæ dolet de peccatis propter Deum ſummè dilectum,& eſſentialiter diſtinguitur ab Attritione, pænès motivum: ſed intelligere contritionem quandam communem Contritioni perfectæ, & Attritioni, quæ intra Sacramentum ſufficit ad cauſandam gratiam, ad illamque ſufficienter diſponit.*

VIN-

V

VINCENTIVS Baronus Ordinis Prædicat.1.par.Theologię Moralis,disputat.2.sect.1.artic.3.ait,oppositum, *post Tridentinum esse apud Theologos improbabile.*

Viucentius Filliucius Societatis Jesu, tom.1. quæstio: Moral. tract.7. de Confess. cap.6. *Quartò quæro, an attritio cognita sit sufficiens medium ad effectum Confessionis? Respondeo Affirmativè ex Doctoribus citatis, & est practicè certa ex Suario disput.20.num.20.*

Vincentius Candidus Ordinis Prædicat.Sacri Palatii Magister, in Compendio Disquisitionum Moralium,Disquisit.31. de Dolore requisito in Confessione Sacramentali artic. 3. *An ad recipiendum Sacramen. pœnitentiæ, & ejus effectum consequendum, sufficiat attritio? Respondeo sic, quia licèt ex se sola non sufficiat, sufficit cum Sacramento: ita Concil. Trident. sess.14. cap.4. & D.Thomas 3.par.in Addit.quæst.1.art.1. & 3.par.qu.80. artic.4.ad 2.& in 4.distin.27.quæst.3.artic.1. quæstiun.1.*

Vincentius Justinianus Ordinis Prædicat. An-

no 1575. in Academia Valentina, teste Navarro, Sacræ Theologiæ Gymnastes egregius, reprehendit: *Navarrum, ut ipse in summa fatetur, vel hoc nomine, quod docuisset, non sufficere in Sacramento Attritionem cognitam, contendente Justiniano ex decreto Concilii Tridentini sess. 14. cap. 4. eam ipsam sufficere, quæ esset expers amoris, ut intelligitur ex Responsionibus Navarri.*

Z

ZACHARIAS Pasqualigus, Clericus Regul. in Sacra Morali doctrina disputat. 80. sect. 6. *Secunda sententia asserit, sufficere veram attritionem.* Ita D. Thomas, 3. Par. quæst. 80. artic. 4. ad 2. Scotus in 4. distin. 14. quæst. 4. artic. 3. Capreolus, Artic. 3. ad 4. Durandus, & alii communiter: *Dicendum est, ad validitatem, & effectum hujus Sacramenti sufficere veram attritionem: ita determinatum est in Tridentino sess. 14. cap. 4.*

SE-

SECTIO V.

Illationes doctrinæ nostræ.

§. I.

447. FIT primò, ex dictis: Assertionem nostram datam num. 430. posse privatis Authoribus esse certam certitudine Theologicâ privatâ, quamvis certa non sit certitudine theologica authentica. Ratio est: quia, ut esset certa certitudine authentica; requirebatur, quod opposita non posset publicè, absque digna censuræ notâ, defendi: in nostro autem casu, absque digna censuræ notâ, defendi potest opposita, in quem finem, ad extinguendas lites, & pacem fovendam, expedivit decretum Alexander VII. die 5. Maii 1667. in quo facta partibus potestate sentiendi, quod vellent; prohibuit, ne altera alteri ullam contumeliæ notam inureret, hanc ibi rationem assignans: *Enixè cupiens, pacis vinculum inter fideles servari, omnem scissuræ fomitem extingui* (idque præcipit) *donec ab hac Sancta Sede fuerit aliquid in hac re definitum.* Undè opinio requirens aliquam dilectio-

lectionem Dei ſuper omnia ad valorem Sacramenti non eſt authenticè falſa; adeòque neque opinio negans eſt authenticè vera, ex quo, abſque ullâ cenſuræ nota, manet utrique parti poteſtas ſentiendi, quod velit.

448. Verùntamen, ut doctrina noſtra certa ſit privatis Doctoribus certitudine privata theologica, ſatis eſt, quod per privatum diſcurſum ex infallibili Eccleſiæ doctrina, hanc colligant veritatem, clarè diſſolvendo quæcumque in oppoſitum objici poſſent, ſimulque probando, ſtare non poſſe verum ſenſum principiorum illorum infallibilium, quin Concluſio ex illis deſcendat. Quod maiorem planè vim obtinebit, ſi talem eſſe demonſtretur communem totius Eccleſiæ ſenſum. In re autem noſtra, utrumque, ni fallor, mihi præſtitum eſſe videtur: Indagavimus enim genuinum Tridentini ſenſum, ex quo Concluſionem noſtram intulimus: expendimus omnia argumenta, quæ hùc uſque ab adverſariis tanto labore, & ingenio conquiſita ſunt. Sanctorum Patrum, & præcipuè D. Thomæ doctrinam pro nobis ſtare, demonſtratum eſſe, non ambigo: nec dubito, noſtrum eſſe communem totius Eccle-

clesiæ sensum, ut ex tota sectione superiori satis constat.

Quin potiùs, etsi authenticè loquamur, dubitare minimè possumus, sententiam nostram inter omnes probabiles probabilissimam esse: idque satis in suo decreto insinuavit Alexander VII. dum eam ad praxim deduci in Ecclesia permisit: non enim permisisset, cum periculo frustrationis Sacramenti; sciens sententiam nostram esse apud Doctores, eo tempore, communem: ait enim, *quæ hodiè inter Scholasticos communior videtur*. Suadet hoc ipsum Concilii Tridentini doctrina hùc usque exposita, & Ecclesiæ praxis allata: sed certum est, posse nos uti opinione practicè probabili inter omnes probabiles probabilissima, ut constat ex Alexandro VIII. inter triginta unam propositiones, damnante tertiam, quæ sic habebat: *Non licet sequi opinionem, vel inter probabiles probabilissimam*: ergo certum est, posse nos practicè sententiam nostram licitè sequi. Rursùs quòd nequaquam aliter, nisi recurrendo ad solutionem nostram, adversarii possint impunè defendere, sufficere amorem Dei super omnia, sive attritionem cum eo amore conjunctam,

ut

ut Sacramentum pœnitentię validè conficiatur, ex eo patet, quia plures Doctores negant id sufficere. Lodulphus enim, Raymundus, & Sylvester citati num.99. requirunt ad valorem Sacramenti actum, qui procedat ex motivo omnium virtutum, cùm nullum agnoscant actum proprium Pœnitentiæ, qui ex tali motivo non procedat. Canus autem; Richardus, & alii citati num.102. requirunt ad verum actum pœnitentiæ, quando opportunitas adest, tot detestationes, quot sunt peccata commissa.

Cajetanus verò, & alii citati num.105. hoc omninò exigunt ex præcepto ad Sacramentalem Confessionem. Tannerus citatus, num. 312. exigit ad actum verum pœnitentiæ, atque adeò sufficientem ad pœnitentiæ Sacramentum, dolorem procedentem, non quidem ex sola charitate, aut alia quavis virtute, nisi ex speciali præ aliis virtute morali pœnitentiæ. Alii citati num.81. de Pœnitentiæ Sacramento defendunt, satis non esse dolorem subsequentem confessionem, quantumvis ex perfecta charitate eliciatur, sed necessariò requiri dolorem præcèdentem, à quo confessio sit dolorosa. Modò sic: Adversarii

do-

docentes, ſufficere contritionem perfectã ex motivo divinæ Bonitatis elicitã, non poſſunt certò procedere certitudine authentica, cùm contrariȩ ſententiȩ ab Auctoribus Catholicis defendantur, nec ab Eccleſia Catholica, hùc uſque damnatȩ ſint: ergo ſolùm poſſunt certò procedere certitudine privata, vel certitudine ex communi Eccleſiæ praxi deſumpta, prout expoſitum eſt à nobis. Sin autem; quæſo ab ipſis, quânã alia via ſecurè poſſint incedere?

449. Qua de cauſa quamvis aliqua principia ab adverſariis aſſumpta defendi ampliùs non poſſint poſt Alexandrum VIII. ex num. 345. ex quo ſententiæ noſtræ robuſtiores vires accreſcunt; nihilominùs ob reverentiam Sedi Apoſtolicæ debitam, nulla cenſurâ hùc uſque dignam oppoſitam ſententiam arbitramur, quamvis noſtram certam eſſe non dubitemus: ſed totum judicium noſtrum, infallibili Sedis Apoſtolicæ deciſioni libente r ſubmittimus. Quo in ſenſu Cenſeo cum Cardenas ſupra propoſitiones ab Innocentio XI. damnatas diſſertat. 2. num. 64. ubi.

450. Hæc habet: *Reſpondeo: non obſtante ea opinatione Lovanienſium, noſtram doctrinam eſſe certam, & omninò tutam propter ſuprà dicta*

cta. Quod autem Pontifex jusserit, neutram quæstionis partem censurari, aut iniuriâ affici, non probat, illam esse probabilem, quia solùm intendit Pontifex compescere dissidia, quæ violant charitatem, & pacem, ut constat ex illis verbis decreti: enixè cupiens pacis vinculum inter fideles servari &c. Ex quo minimè infertur, nostram doctrinam esse incertam, sed solùm voluisse Pontificem consulere paci fidelium, & relinquere hanc materiam sub judice. Cum hoc tamen stat, quod privati Doctores habeant principia certa ab intrinseco: Hùc usque Cardenas, qui num. 61. benè notaverat, decretum Innocentii XI. prohibentis, in administratione Sacramentorum usum opinionis probabilis, relictâ tutiori, solùm tendere contra opiniones merè probabiles; secùs autem contra certas, sive certitudine privata, sive certitudine authentica: etenim opiniones merè probabiles, quantumvis illæ, quæ veræ sunt, quia res ita se habet, ut ab ipsis dicitur, adeòque sint objectivè tutæ; nihilominùs non sunt formaliter tutæ, sive quoad nos: quo in casu tenemur tutiorem eligere, nimirùm & objectivè, & formaliter tutam quoad nos.

451. Aliâ

451. Aliâ incedit viâ quidam Recentior in opuſculo cui titulus Timor pœnitens, ut oſtendat, nequaquam pugnare privatam certitudinem cum decreto Alexandri VII. nàm in illo decreto nulla habetur mentio de dilectione Dei ſuper omnia, tanquam neceſſaria ad Sacramentum, ſed de aliqua dilectione Dei, quam aliqui Theologi, Tridentini ſenſum exponentes, & cum ipſius definitionibus ab ipſo traditis comparantes, neceſſariam autumant cum attritione; ſive dilectio illa ſpectet ad charitatem; ſive ad ſpem pertineat. Hæc autem ſententia, licèt inter Theologos non ſit communior, neque ab hoc recentiore defendatur; apparet tamen verior, ſi doctrina tradita ſeſſ.6. cum ea, quæ traditur ſeſſ.14. rectè comparetur, & expendatur: cùm autem hæc opinio nequaquam ſit cenſurâ digna, quia probabilis eſt, ait ille recentior (etſi addere debuiſſet, quia abſolutè veriſimilior, & probabilior apparet, ex num. 330.) ea de cauſa decretum Alexandri VII. nequaquam favet adverſariis, dilectionem Dei ſuper omnia cum Sacramento exigentibus. Quod autem iſte ſit verus decreti ſenſus, patet ex ipſius Decreti verbis.

Quid

Quid enim ibi prohibet Pontifex censurare? En verba. Alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualis dilectionis Dei, in præfata attritione ex metu gehennæ concepta, quæ hodiè inter Scholasticos communior videtur, sive asserentem: Ad hoc autem, ut sit aliqualis Dei dilectio sufficit, quod talis sit, vel in re, vel in voto, quam admittunt omnes, qui generalem attritionem cum Sacramento requirunt. Rursùs, ut sit formalis, sufficit, quod talis sit, vel ex charitate, vel ex spe, quam admittimus, cum pluribus recentioribus, ex num. 330. adeòque huic sententiæ favet Pontifex; secùs autem exigenti dilectionem Dei super omnia, de qua decretum non loquitur.

452. Quidquid tamen de hoc sit, certum est, non licere censurâ inurere sententiam oppositam ex decreto Innocentii XI. publicato 3. Martii 1679. ubi post damnatas 65. propositiones concludit per hæc verba: *Tandem ut ab injuriosis contentionibus Doctores, seu Scholastici, aut alii quicumque in posterum se abstineant, & ut paci, & charitati consulatur, idem Sanctissimus, in virtute sanctæ Obedientiæ, eis præcipit, ut tam in Libris imprimendis, ac manu-*

scri-

ſcriptis, quàm in Theſibus, diſputationibus, ac prædicationibus; caveant ab omni cenſura, & nota, necnon à quibuſcumque conviciis contra eas propoſitiones, quæ adhuc inter Catholicos, hinc indè, controuertuntur; donec à Sancta Sede recognitæ, ſuper eiſdem propoſitionibus judicium proferatur. Quapropter nihil detrahere intendimus ſententię oppoſitę, neque illam, ut authẽticè falſam rejicimus, ſed ut nobis licet, intendimus, certitudinem privatam noſtræ ſententiæ per privatum diſcurſum inferri.

§. II.

453. Fit ſecundò: attritionem ex peccati turpitudine conceptam ſufficere ad valorem Sacramenti, eadem certitudine, ac ſufficiat attritio concepta ex metu gehennæ, & pœnarum, cùm utrumque eodem modo conſtet ex Tridentino citato num. 430. Fit tertiò: attritionem conceptam ex metu pœnæ temporalis, ut ab hominibus infligendæ, ſufficientem non eſſe. Ratio eſt: quia timor pœnæ, ut ab hominibus infligendæ, licèt ſatis ſit ad fugienda peccata externa, eſt inſufficiens ad fugienda interna, ex num. 398. adeòque non excludit voluntatem peccandi:

ſed attritio ſufficiens cum Sacramento excludit voluntatem peccandi, ut conſtat ex Tridentino ſæpè citato: ergo &c. Quapropter in contraria opinione non invenio fundatam adhuc ſpeculativam probabilitatem, ſicuti neque in illa, quam cum Soto, Cano, Durando, Capreolo, pluribuſque aliis, defendebat Thomas Hurtado tom.2. variarum Reſolut. tract.vlt.à num.504.quæ docebat, ſufficere attritionem naturalem. Ratio eſt: quia Innocentius XI. non ſolùm damnauit uſum, verùm etiam opinionem dicentem, *probabile eſſe ſufficere attritionem naturalem*, ex numero 381. ergo talis opinio, non ſolùm practicè, verùm neque ſpeculativè eſt probabilis.

454. Fit quartò: opinionem docentem, attritionem conceptam ex metu pœnarum temporalium, ut à Deo infligendarum, ſufficere ad Juſtificationem cum Sacramento pœnitentię, eſſe verè ſpeculativè probabilem, non autem practicè. Ratio eſt, quia ut aliqua ſententia ſit practicè probabilis in confectione Sacramentorum, adeò certa eſſe debet, ut non exponat Sacramentum fruſtrationi, juxta dicta à num.302. de Sacramen-

tis,

tis, ſed iſta opinio non nititur principio infallibiliter certo, ſed ſolùm probabili, neque ut certa, ſed ut probabilis à ſuis Authoribus reputatur: docent quidèm plures Doctores, eam non ſufficere; neque ex timore pœnæ temporalis concipi dolorem ſupernaturalem; ergo talis opinio non eſt practicè probabilis. Cæterùm cùm alii graviſſimi Doctores probabiliſſimè doceant, eam poſſe eſſe ſupernaturalem propter rationes inſinuatas à numero 420. idque valdè probabiliter colligatur ex Tridentino inſinuante, motivum gehennæ contradiſtinctum eſſe à motivo pœnarum; cùm ibi in exemplum adducat pœnitentiam Ninivitarum, quæ concepta fuit ex metu ſuæ Vrbis excidii, quod Deus comminatus fuerat, quod exemplum ſolùm afferri poteſt in ordine ad attritionem, de qua ibi agit Concilium; ſecùs in ordine ad contritionem, ad quam poſtea progreſſi ſunt: nam iſta juſtificavit extra Sacramentum, non verò cum Sacramento, quod poſtea inſtitutum fuit ad faciendum de attrito, habitualiter contritum, quæ quidèm attritio excludit omnem voluntatem peccandi, licèt non ſit concepta ex metu pœnarum æternarum damni, &

ſenſus, ſed ex metu pœnarum temporalium, ut à Deo infligendarum, ex num. 398. adeòque ſententia docens, ſufficere hujuſmodi attritionem, eſt verè ſpeculativè probabilis, & ut talem eam defendunt Exim. Doctor diſputat. 5. de pœnitentia ſect. 2. Leſſius, Granado, Reginaldus, Lugo, Leander, & alii quamplures, quos ſequitur P. Matthæus de Moya diſput. 9. quæſt. 4. num. 5.

455. Quapropter hujuſmodi opinio, ſicut & aliæ verè ſpeculativè probabiles, pluribus in caſibus deſervire poſſunt, juxta plures Doctores, ad praxim; non quidèm, ut aliquis ſcienter accedat ad Sacramentum, defendendo, licitum eſſe, cum ea, ut tali cognita, accedere: tunc enim peccaret, cùm ſcienter exponeret fruſtrationi Sacramentum: deſerviet tamen ad hoc, quod ſi bona fide inculpabiliter confeſſus eſt cum ea ſola attritione, non teneatur poſtea iterùm declarare peccata, nec repetere eam confeſſionem: quia quando eſt verè probabile, feciſſe bonam cõfeſſionem, non tenetur eam repetere: Quod maximè notare debent Confeſſarii, ne obligent ad repetendas confeſſiones, quas pœnitens repetere non tenetur. Ex quo Cardenas diſ-

dissertat.2.cap.6. à num.74.docet, non teneri ad repetendam confessionem illum, qui bonâ fide confessus est sola venialia, sine explicito, & cum solo implicito supernaturali dolore incluso in voluntate confitendi ea peccata, licèt ita confiteri cum sola probabilitate cognita illius doloris, sit peccatum mortale; sicuti in aliis pluribus casibus, quos illi afferunt: undè sententia dicens, licitum esse facere advertenter confessionem venialium, absque aliquo dolore explicito, incurrere damnationem comprehensam in prima ex propositionibus damnatis ab Innocentio XI. ac proïndè non est practicè probabilis: sententia verò docens, non esse obligationem repetendi eas confessiones inculpabiliter factas, damnationem illam non incurrit, quia est verè speculativè probabilis. Verùm de his agemus latiùs in tractatu de Sacramento, & ex professo in tractatu de Conscientia.

456. Fit quintò, cum Exim. Doctore, Vazquez, & aliis, quos citat, & sequitur Lugo disputat.14.num.70.contra Durandum, Sylvestrum, Navarrum, & alios, quos citat Exim. Doctor disput.20.sect.4.nu.3. & Quintanadueñas tom.2. singularium, tractat.5.

ſingulari 26. non ſufficere ad valorem Sacramenti attritionem exiſtimatam, quæ verè attritio non ſit. Ratio eſt, quia nullum Compoſitum exiſtere poteſt, abſque ſuis partibus eſſentialibus: ſed vna ex partibus Sacramenti pœnitentiæ, eſt vera ſaltem attritio, ſive animi dolor, ac deteſtatio de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero, ex Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4. ergo &c. Confirmatur: quando dicit Concilium, contritionem Charitate perfectam juſtificare extra Sacramentum; non poteſt intelligi de contritione exiſtimata; neque quando dicit, per abſolutionem remitti peccata; intelligi poteſt de abſolutione exiſtimata: ergo quando dicit, attritionem diſponere ad Juſtificationem cum Sacramento; non poteſt intelligi de attritione exiſtimata; aliter ſi ita liceret viro Theologo impunè diſcurrere, eâdem libertate dici poteſt, ſufficere ad Baptiſmum aquam exiſtimatam, & ad conſecrationem Panem triticeum exiſtimatum, vinumque exiſtimatum de vite, quod abſurdiſſimum eſt.

457. Fit ſextò, contra Authores ſecundæ ſententiæ citatæ num. 430. ſufficere ad

valo-

valorem, & fructum Sacramenti pœnitentiæ attritionem cognitam, ut talem, quin opus sit necessitate Sacramenti, ut existimetur contritio. Ratio est, quia ad valorem, & fructum Sacramenti Pœnitentiæ sufficit dispositio à Christo instituta, & requisita ad valorem, & effectum Sacramenti: atqui dispositio à Christo instituta, & requisita, est, non solùm contritio, sed etiam attritio, ut satis constat ex dictis: ergo &c. Confirmatur ex Exim. Doctore disput. 20. sect. 1. à num. 20. Existimatio illa, quâ quis judicaret, se habere contritionem, quando re vera non habet nisi attritionem, non potest esse necessaria, ut det sufficientiam, & efficaciam attritioni: cùm enim sit existimatio falsa, nullam dare potest sufficientiam, aut virtutem attritioni, quam ista vel ex se, vel ex Christi institutione non habeat, solùmque posset deservire ad vitandum peccatum, si esset præceptum accedendi cum contritione. Deindè nullibi constat de tali præcepto accedendi cum contritione, neque in Scriptura, neque in Conciliis, neque in Sanctis Patribus, neque in Ecclesiæ traditione; imò potiùs oppositum constat ex dictis cum Tridentino: ergo ex

nullo capite est necessarium, quod attritio existimetur contritio, adeòque attritio, ut talis existimata (extra casum moribundi, de quo à num. 459.) sufficiens est ad valorem, & fructum Sacramenti, & sententia id docens est practicè certa, ut ait Exim. Doctor, vbi supra, ideòque contrariam post Tridentinum improbabilem appellavit, numero 13.

458. Ratio autem doctrinæ nostræ est, quia existimatio illa falsa non est necessaria ad dandum valorem attritioni, ut constat ex numero superiori. Rursùs, ut ibi diximus, necessaria non est ratione præcepti; imò potiùs, licèt esset probabile, extare præceptum de illa elicienda; id non obstaret certitudini practicæ nostræ doctrinæ: nam cùm illud præceptum non tendat ad valorem, sed ad licitum usum; quomodocumque homo excusetur à transgressione præcepti, apponendo attritionem cognitam, ut talem, apponit actum requisitum ad valorem: à transgressione autem præcepti excusatur per principia sententiæ nostræ, quæ est valdè probabilior oppositâ, utpotè fundata, in eo quod Sancta Sanctè tractanda sunt. Ex quo malè in-

fertur, debere peccatorem prudenter existimare, se habere contritionem, quando accedit ad Sacramentum pœnitentiæ, ut excusetur à Præcepti transgressione; ad hoc enim, ut Sancta Sanctè tractentur, satis est, ut tractentur sanctè, vel præsuppositivè, vel concomitanter, juxta Sacramenti naturam; adeòque ut homo licitè accedat ad Sacramenta vivorum, debet prudenter judicare, se esse in gratia præsuppositivè: ut autem accedat ad Sacramenta mortuorum, satis est, quod prudenter judicet, se apponere quidquid debet, ut concomitanter maneat in gratia virtute Sacramenti, quod suscipit. Quapropter Corduba præcipuus sententiæ adversæ patronus lib. 1. quæstion. Theologicarum quæst. 2. benè notavit, quacumque ratione homo excusetur ab actuali peccato, sive per ignorantiam facti, ut quia putat se esse contritum, vel per ignorantiam Juris, ut quia inuincibiliter credit, se licitè accedere cum sola attritione, consequi effectum Sacramenti: ergo in nostra sententia, cum attritione, ut tali, certissimè consequetur homo effectum Sacramenti. Exindè

§. III.

459. Fit ſeptimò: (quod notandum eſt quàm maximè) eſſe duo toto Cœlo diverſa in ſuſceptione, vel confectione Sacramentorum, requiri aliquid neceſſitate ſolâ præcepti, vel neceſſitate Sacramenti. Ratio eſt, quia quando aliquid requiritur ſola neceſſitate præcepti, quomodocumque inculpabiliter omittatur, non impedit fructum, & valorem Sacramenti; ſi verò requiratur neceſſitate Sacramenti, impeditur valor, & fructus Sacramenti, quantumvis inculpabiliter omittatur: v.g. ad conficiendum Sacramentum Euchariſtiæ, requiritur neceſſitate Sacramenti panis triticeus, ad conficiendum hoc Sacramentum non requiritur neceſſitate Sacramenti, ſed neceſſitate præcepti, quod homo jejunus accedat. Exindè ſi aliquis non jejunus invincibiliter oblitus, & judicans, ſe jejunum eſſe, accederet ad conficiendam Euchariſtiam; & conficeret Sacramentum validum; & illud recipiendo, reciperet fructum Sacramenti. Si verò invincibiliter judicaret, ſe conſecrare hoſtiam triticeam, quando non habet, niſi hordeaceam, neque Sacramentum

tum validum conficeret, neque quando suſciperet illam hoſtiam, reciperet fructum Sacramenti. Quod ſuo modo dicendum eſt de diſpoſitionibus requiſitis, vel neceſſitate medii, vel ſola neceſſitate præcepti. Ex quo facilè decidemus difficilem illam quæſtionem de contritione requiſita ad veram confeſſionem moribundi, quam plurimi minùs rectè decidunt judicantes, moribundum non conficere veram confeſſionem, abſque contritione perfecta; citantes, tanquam præcipuum hujus ſententiæ Patronum, Exim. Doctorem, quem inter alios citat Caramuel in Theologia fundamentali, à num. 524. & Diana 3. parte, tractatu 4. reſolut. 78. immeritò tamen, quia Exim. Doctor nunquam exigit contritionem neceſſitate Sacramenti, ſed neceſſitate præcepti, quod ad amorem Dei ſuper omnia præſertim obligat in articulo mortis.

460. Neque agnoſcit Exim. Doctor, ut probabilem ſententiam contrariam, ut conſtat, ex num. 449. licèt ut probabiliorem agnoſcat eam, quæ ex præcepto contritionem requirit ad confeſſionem in articulo mortis, quæ erat, apud antiquos, ſententia

com-

communis, & contraria eo tempore, nec valdè antiqua, nec multùm communis erat, ut ait disputat. 15. sect. 4. num. 17. adeòque tunc facilè generans morale dubium: cùm autem ille, qui cum morali dubio de sua obligatione, nollet præceptum implere, peccaret; exindè validam confessionem non efficeret. Si verò ab actuali peccato excusaretur in omissione contritionis, vel per sententiam verè probabilem, vel per ignorantiam juris, aut facti, salvaretur moribundus, ut habet ibi num. 20. rationem reddens per hæc verba: *Quia tunc necessitas talis actus non est necessitas medii in re ipsa omninò requisiti, sed præcepti, à cujus transgressione tunc excusabitur propter aliquam ex dictis circunstantiis*. Si autem hæc notassent Lovanienses, non allegarent pro se Exim. Doctorem. Quod autem Exim. Doctor ibi solùm exigat contritionem ex præcepto, & in moribundo; secùs autem ex necessitate Sacramenti, patet evidenter: quia quando agit infra de attritione requisita ex necessitate Sacramenti, eodem tomo disputat. 20. sect. 1. num. 10. Sententiam requirentem solam attritionem vocat, adeò certam, ut non possit eo tempore, absque errore

rore

rore negari: ergo, quando ſupra de præcepto dixit, ſententiam negantem requiri contritionem non eſſe, eo tempore, valdè communem, non loquebatur de neceſſitate Sacramenti, ſed de neceſſitate præcepti in moribundo propter ingentes rationes, quas attingemus, agentes de præcepto pœnitentiæ, & numero ſequenti aliquid inſinuabimus. Videatur Cardenas 2. par. Criſis Theologicæ diſputat. 49. num. 7. Exim. Doctorem defendens contra eos, qui ſenſum illius traducere volunt ad ſententiam oppoſitam. Exindè.

461. Fit octauò: moribundum accedentem ad confeſſionem cum ſola attritione cognita, ut tali, habere actum pœnitentiæ ſufficientem ad valorem Sacramenti. Ex præcepto tamen Charitatis teneri ad dilectionem perfectam, adeòque ſi hanc culpabiliter elicere nolit, quando confitetur; neque eliciturum tunc attritionem, neque validè ſuſcepturum Pœnitentiæ Sacramentum; benè verò, ſi eam tunc, ut contingere poteſt, omittat inculpabiliter. Ratio eſt, quia ex neceſſitate Sacramenti, ſolùm tenetur homo ad actus à Chriſto inſtitutos ad valorem, & fru-

fructum Sacramenti, ſed ad hoc inſtituta eſt attritio cum Sacramento, neque requiritur perfecta contritio, ut ſatis conſtat ex dictis: ergo moribundus ex neceſſitate Sacramenti non tenetur ad perfectam contritionem, ſed ſat eſt, quod cum Sacramento eliciat attritionem. Rursùs certum eſt, teneri nos ex præcepto charitatis, ſæpè Deum ſuper omnia diligere: etenim Innocent. XI. inter 75. illas propoſitiones damnavit quintam, quæ ſic habebat: *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei, ſemel tantùm in vita, eliceret, condemnare non audemus*. Sextam. *Probabile eſt, ne ſingulis quidèm rigoroſè quinquenniis per ſe obligare præceptum charitatis erga Deum*: & ſeptimam. *Tunc ſolùm obligat, quando tenemur juſtificari, & non habemus aliam viam, quâ juſtificari poſſimus*. Ex quibus omnibus patet, frequenter in vita teneri nos elicere actum dilectionis Dei ſuper omnia.

462. Si autem in aliquo tempore vitæ tenemur, maximè in articulo mortis, cùm hoc ſit tempus opportuniſſimum ad actum charitatis eliciendum; & præſertim pro eo tempore obliget præceptum charitatis erga nos, ad ſecuritatem noſtræ ſalutis procurandam,

dam, ob rationes insinuatas, num. 303. ut docent Theologi in tractatu de Charitate: ergo si instet obligatio gravis eliciendi actum charitatis pro tempore, quo moribundus confitetur, vel quia antea non elicuit, vel quia prudentissimè timet, ne statim post susceptam absolutionem moriatur, aut rapiatur extra sensus, vel incidat in amentiam, aut propter aliam quamcùmque similem rationem, & culpabiliter perfectam Dei dilectionem omittat, peccabit; ac proindè cùm non possint, simul cum actuali peccato, stare vera attritio, neque vera confessio; ille moribundus non susciperet validum pœnitentiæ Sacramentum. Si autem moribundus ante plures dies elicuisset contritionem perfectam, ad satisfaciendum huic præcepto in illo articulo, & postea confiteretur cum sola attritione; tunc inculpabiliter omitteret contritionem, & reciperet validum Sacramentum, nec tenetur ad contritionem repetendam, quando prudentissimè judicat, se illam elicuisse. Secunda enim contritio non est medium securius, quàm prima; nec obligant præcepta, nisi ad illorum prudentem adimpletionem: aliter peccarent illi, qui non essent

essent in continuo contritionis exercitio: quod quàm absurdum sit, nemo est, qui non videat.

463. Fit nonò: neque ad fructum, neque ad valorem Sacramenti pœnitentiæ, sufficere solum dolorem ex motivo particulari de solis lethalibus, quæ menti occurrunt post diligens examen, quando propositum est etiam particulare, sed requiri saltem, vel dolorem ex motivo universali, qui est virtuale propositum sufficiens ad valorem, & fructum Sacramenti, ex dictis à num. 223. vel simul cum illo particulari dolore, propositum universale, quod tunc, eo quod dolorosè procedat, sit dolor virtualiter de omnibus lethalibus commissis, ex dictis num. 230. ita ut non extet valor Sacramenti absque dolore, vel formali, vel saltem virtuali de omnibus commissis. Ita cum pluribus Doctoribus Esparza quæst. 89. dicens, hanc esse communem sententiam. Ratio est, quia actus pœnitentiæ à Tridentino requisitus ad valorem Sacramenti, debet esse animi dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero; adeòque propositum illud non solùm tendit contra

pec-

peccata non commiſſa, de quibus homo non dolet, ſed etiam contra peccata commiſſa, de quibus homo dolet: etiam ut ſit propoſitum univerſale, ſe debet extendere non ſolùm, ad non committenda ea, quæ homo, nondum commiſit; verùm etiam ad non committenda ea, quæ jam commiſit, & de quibus dolet, ex quo propoſitum ad Sacramentum requiſitum, doloroſè procedit; cum autem non poſſit doloroſè procedere, ex motivo univerſali, quin ſit virtualiter dolor, de omnibus commiſſis, etiam de oblitis, quæ memoriæ non occurrunt; exindè propoſitum doloroſè procedens, eſt virtualis dolor de omnibus aliis peccatis: Sicuti dolor conceptus, ex motivo univerſali eſt dolor formalis, de omnibus peccatis commiſſis, quæ memoriæ occurrunt, & virtualis dolor de illis, quæ non occurrunt: atqui ſi dolor, ſimul & propoſitum conciperentur, ex motivo particulari non daretur virtualis dolor de omnibus commiſſis, adeòque neque, id quod exigit Tridentinum, ad valorem Sacramenti: ergo &c.

464. Confirmatur primò, Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 4. de Contritione præſcindente à

perfecta, & imperfecta, quæ est pars Sacramenti pœnitentiæ, hæc habet: *Declarat igitur Sancta Synodus, hanc contritionem non solam cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum, & inchoationem, sed veteris, etiam odium continere, juxta illud: projicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum*: ergo non solùm ad fructum, verum neque ad valorem hujus Sacramenti sufficit, solum odium, & detestatio peccatorum, quæ menti occurrunt, sed etiam omnium commissorum, quæ menti non occurrunt, cum etiam ista peccata sint iniquitates nostræ, in quibus prævaricati sumus, adeòque si dolor sit particularis non se extendens, ad ea peccata detestanda, necessarium erit propositum virtuale dolorosè procedens, quo pœnitens ea peccata detestetur, ut detur actus pœnitentiæ sufficiens, juxta doctrinam Tridentini, ad valorem Sacramenti.

465. Confirmatur secundò, juxta adversarios, & omnes Theologos, ad fructum Sacramenti pœnitentiæ, sive ad effectum remissionis peccatorum non sufficit dolor, de solis expositis in confessione, sed requiritur

etiam

etiam dolor, virtualis de oblitis: atqui idem dolor, qui requiritur ad effectum remissionis in Sacramento pœnitentiæ, requiritur etiam ad valorem tanquam Sacramenti pars, ex Christi Domini institutione: ergo &c. Probatur Mi: ex Tridentino sess. 14. cap. 3. de actibus pœnitentis dicente: *Qui quatenùs in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione pœnitentiæ partes dicuntur*: atqui requiri, ut partes eâ ratione, quâ requiruntur ad peccatorum remissionem, est requiri ad effectum remissionis eâ ratione, quâ requiruntur ad valorem, cum repugnet Sacramenti valor, sine suis partibus: ergo &c. Confirmatur tertiò. Quotiescumque confessarius faciendo ex se, quod facere debet impertitur absolutionem, pœnitens per se loquendo recipit gratiam, nisi velit ipse eâ fraudari, & Spiritui Sancto resistere: atqui si posset per se pœnitens apponere actus sufficientes ad valorem, & non sufficientes ad remissionem peccatorum, contingeret quandoque in casu apposito, quod pœnitens non reciperet gratiam, quin se ipsum vellet eâ fraudare, aut

perfecta, & imperfecta, quæ est pars Sacramenti pœnitentiæ, hæc habet: *Declarat igitur Sancta Synodus, hanc contritionem non solam cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum, & inchoationem, sed veteris, etiam odium continere, juxta illud: projicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum:* ergo non solùm ad fructum, verum neque ad valorem hujus Sacramenti sufficit, solum odium, & detestatio peccatorum, quæ menti occurrunt, sed etiam omnium commissorum, quæ menti non occurrunt, cum etiam ista peccata sint iniquitates nostræ, in quibus prævaricati sumus, adeòque si dolor sit particularis non se extendens, ad ea peccata detestanda, necessarium erit propositum virtuale dolorosè procedens, quo pœnitens ea peccata detestetur, ut detur actus pœnitentiæ sufficiens, juxta doctrinam Tridentini, ad valorem Sacramenti.

465. Confirmatur secundò, juxta adversarios, & omnes Theologos, ad fructum Sacramenti pœnitentiæ, sive ad effectum remissionis peccatorum non sufficit dolor, de solis expositis in confessione, sed requiritur

etiam

etiam dolor, virtualis de oblitis: atqui idem dolor, qui requiritur ad effectum remissionis in Sacramento pœnitentiæ, requiritur etiam ad valorem tanquam Sacramenti pars, ex Christi Domini institutione: ergo &c. Probatur Mi: ex Tridentino sess. 14. cap. 3. de actibus pœnitentis dicente: *Qui quatenùs in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione pœnitentiæ partes dicuntur*: atqui requiri, ut partes eâ ratione, quâ requiruntur ad peccatorum remissionem, est requiri ad effectum remissionis eâ ratione, quâ requiruntur ad valorem, cum repugnet Sacramenti valor, sine suis partibus: ergo &c. Confirmatur tertiò. Quotiescumque confessarius faciendo ex se, quod facere debet impertitur absolutionem, pœnitens per se loquendo recipit gratiam, nisi velit ipse eâ fraudari, & Spiritui Sancto resistere: atqui si posset per se pœnitens apponere actus sufficientes ad valorem, & non sufficientes ad remissionem peccatorum, contingeret quandoque in casu apposito, quod pœnitens non reciperet gratiam, quin se ipsum vellet eâ fraudare, aut

Spiritui Sancto resistere: ergo &c: consequentia tenet, & Mi: est adversariorum: Ma: vero constat, ex testimoniis Tridentini adductis, ex quibus, Cathechismus Rom. titulo de Sacramentis, hæc habet: *Hi quidèm ministri quoniam in sacra illa functione non suam, sed Christi personam gerunt, hinc fit, ut sive boni, sive mali sint, modò & formâ, & materiâ utantur, quam ex Christi institutione semper Ecclesia Catholica seruavit, idque facere proponant, quod Ecclesia in ea administratione facit, verè Sacramenta conficiant, & conferant, ita ut gratiæ fructum, nulla res impedire possit, nisi qui ea suscipiunt, se ipsos tantò bono fraudare, & Spiritui Sancto velint obsistere*: ergo &c.

466. Confirmatur quartò: ex Tridentino sess. 14. cap. 5. dicente: *Constat enim, nihil aliud in Ecclesia à pœnitentibus exigi, quam ut postquam quisque diligentius se excusserit, & conscientiæ suæ sinus omnes, & latebras exploraverit ea peccata confiteatur, quibus se Dominum, & Deum suum mortaliter offendisse meminerit; reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt in universum eàdem confessione inclusa essè intelliguntur*: atqui non pos-

possunt intelligi inclusa in ipsa confessione, nisi per dolorem virtualem de illis: ergo, sive ratione propositi virtualis, dolorosè procedentis, sive ratione doloris ex motivo universali concepti, requiritur dolor virtualis se extendens ad peccata oblita, ut detur valor Sacramenti. Probatur Mi: examen conscientiæ, & manifestatio, specifica & numerica omnium peccatorum requiruntur, ex divino præcepto, adeòque homo illud transgrediens nequit elicere veram attritionem, cum ista incompossibilis sit cum actuali peccato: Si autem homo inculpabiliter omittat diligens illud examen, & specialem singulorum peccatorum manifestationem, ut contingere sæpè solet in moribundo, qui non habet tempus ad examen conficiendum, sed ad manifestandum se peccasse, & eliciendum contritionem generalem, sive perfectam, sive imperfectam, tunc quidèm omnia sua peccata in illa confessione comprehenduntur; non autem ratione diligentis examinis, cum illud non potuerit conficere; non ratione confessionis verbalis, cum iam loqui non possit, nec numerum peccatorum definire, sed ratione contritionis generalis ad omnia pecca-

ta ſe extendentis, manifeſtatæ per ſigna, quibus petit abſolutionem: ergo &c. Confirmatur quintò, qui confitetur peccata expreſsè, ſine expreſſo dolore peccat, & non facit validum Sacramentum: ergo, qui ea confitetur virtualiter ſine virtuali dolore peccat, & non facit validum Sacramentum. Exindè.

§. IV.

467. Fit decimò: propoſitum univerſale elicitum ab eo, qui expreſsè dolet de peccatis, quæ memoriæ occurrunt eſſe dolorem virtualem de oblitis. Ratio eſt, quia quando aliquis proponit, non iterùm facere ea, de quibus dolet, tale propoſitum, utpotè doloroſè procedens, eſt dolor expreſſus de his, quæ memoriæ occurrunt, ex num. 218. atqui dolor expreſſus de peccatis, quæ memoriæ occurrunt, ſi attingat illa, ex motivo univerſali, ſe extendente ad omnia peccata commiſſa, quæ memoriæ non occurrunt, eſt etiam dolor virtualis de oblitis: ergo &c. Mi: patet, quia hoc intelligunt Theologi nomine doloris virtualis: ſic enim peccatorem, qui tria peccata commiſit, & poſt diligen-

tiſ-

tissimum conscientiæ examen, solum recordatur duorum, quæ confitetur, si ex generali motivo, se extendente ad omnia peccata, eliciat dolorem formalem de illis duobus, ex vi talis actus fatentur, omnes habere virtualem dolorem de peccato oblito: ergo, idem dicendum est, de proposito dolorosè procedenti, ex motivo universali. Ex quo clarius apparet, quare Tridentinum, non solum exigat, ad valorem Sacramenti, iuxtà Christi institutionem dolorem, utcumque sed pœnitentiam, quæ sit dolor de peccatis commissis, cum proposito, nunquam peccandi de cætero: sine qua, sive per unum, sive per duos actus constituatur, ex num. 18. non datur Sacramentum Pœnitentiæ validum. Quando autem duo actus concurrunt, etsi physicè duo sint, constituunt tamen eundem pœnitentiæ actum adæquatè sumptum in consideratione Theologica, ut dicemus agentes de Sacramento, & constat, satis ex dictis.

468. Fit vndecimò. Propositum formale ex universali motivo dolorosè procedẽs, perindè se habere, quàm dolorem formalem ex motivo universali procedentẽ. Vndè cum ille do-

lor ſufficiens ſit, ad reviviſcentiam Baptiſmi validi, & informis, ita & hujuſmodi propoſitum ſufficiens erit. Quinimò ille dolor virtualis, etſi philoſophicè ſolùm dicatur virtuale propoſitum; in conſideratione Theologica acceptus vocari poteſt formale propoſitum. Ratio eſt, quia nomine propoſiti intelligitur à Tridentino actus excludens omnem voluntatem peccandi, ut conſtat, ex num.223. ſed talis dolor, ut ex ibi dictis,conſtat, excludit omnem voluntatem peccandi: ergo &c. Quapropter Authores requirentes ad valorem, ex neceſſitate Sacramenti formale propoſitum intelligendi ſunt,de propoſito Theologicè ſumpto, ſecùs philoſophicè accepto. Vndè Soto, qui in quartum dixerat eſſe perniicioſum errorem docere, non requiri neceſſitate Sacramenti formale propoſitum, ſe poſtea explicans lect.17. de Pœnitentia, ait illud intelligi, quando dolor non eſt univerſalis; nam quando eſt univerſalis, eſt, etiam ſufficiens propoſitum.Quod etiam fecit Adrianus in quartùm quæſt.1. de pœnitentia exponens, quod dixerat Quodlibeto 5. artic. 3. Pariter etiam ſe explicavit Medina codice de pœnitentia tract. 1. quæſt. 3. cum

id

id ſatis non declaraſſet, codice de Confeſſione, quæſtione de Confeſſione ficta iteranda. Videatur Exim. Doctor diſp. 4. de pœnitentia ſect. 3. num. 2.

469. Quo in ſenſu intelligendus eſt etiam Bellarmin. lib. 2. de pœnitentia cap. 6. Requirit enim formale propoſitum Theologicè ſumptum, prout excludit omnem voluntatem peccandi, ſive prout contradiſtinguitur à dolore particulari. Dolor quidèm particularis, licet inſeparabilis ſit à propoſito non committendi ea peccata, non tamen eſt inſeparabilis, à propoſito non committendi alia: adeòque non ſecùm affert debitum propoſitum, quod Concilia exigunt. Quando ergo dolor, eſt particularis, debet addi univerſale propoſitum; aliter fruſtrà exegiſſent Concilia propoſitum non peccandi de cætero; ſi ſufficeret propoſitum particulare incluſum in eo particulari dolore, & ab eo inſeparabile. Quod autem iſta, ſit mens Bellarmini apparet, ex ejus fundamentali ratione, quæ ita ſe habet: *Nam cum propoſitum implicitum à peccati deteſtatione nullo modo ſeparari poſſit; ſine cauſa Concilia addidiſſent illa verba, cum propoſito non peccandi de cætero.* Evidens enim

enim eſt propoſitum non peccandi de cætero ſeparabile eſſe à deteſtatione particulari peccati, adeòque quando docet non ſufficere, illud propoſitum virtuale, clarè loquitur de propoſito incluſo in particulari deteſtatione, quod ſanè inſufficiens eſt, ut contra aliquos Recentiores, diximus à n.152. Hæc autem eſt ratio, quare Bellarminus in Tridentino, adeò verſatus non objicit contra ſe Textum Tridentini dicentis, ſufficere attritionem, ſi voluntatem peccandi excludat; nam talis attritio, jam dicitur propoſitum formale Theologicè ſumptum, contra quod ipſe non pugnat. Quinimò, ſi inadvertentia non adſit ſtatim oritur ex illa attritione formale propoſitum, ut diximus, num.224. quod etiam notat ipſe Bellarminus cap. 7. ad tertiam object. dicens: *Dico igitur non poſſe fieri, ut verus ſit animi dolor de peccatis admiſſis, quin continuò oriatur etiam propoſitum vitandi peccata futura*. Et quo ſi Authores in genuino ſenſu explicentur, vix aut ne vix quidèm inuenies, qui ſententiam noſtram tanquam veram non ſupponat. Exindè facilis eſt via ad oppoſita argumenta diſſoluenda. Pro quo ſit.

SE-

SECTIO VI.

Solvuntur opposita.

§. I.

470. OBJICIES primò. Supernaturalis attritio ex metu gehennæ concepta non est materia certa Sacramenti pœnitentiæ: atqui post damnatam ab Innocentio XI. primam illam propositionem: *Non est illicitum in Sacramentis conferendis, sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti relicta tutiore*, tenemur apponere materiam certam: ergo licitum non est accedere ad Sacramentum Pœnitentiæ, cum sola attritione. Confirmatur præoccupando nostram ex Cōciliis solutionem: Concilia Æcumenica, quæ à Spiritu Sancto diriguntur, statuere nihil possunt, quod Dei Verbo scripto, aut tradito adversetur: atqui necessitatem Divini amoris super omnia, ad veram pœnitentiam, & multa Scripturæ loca, & traditio ipsa confirmat: ergo &c. Probatur Mi: ea quæ à Christo, & Apostolis accepta unanimi ad nos consensu Patres, ac Theologi transmiserunt dicun-

dicuntur habita, traditione: atqui homini in veterum Scriptorum lectione versato, liquidò constabit, Patres, ac Theologos, ferè omnes, qui à primis Ecclesiæ temporibus ad medium sæculum 16. florverunt apertissimè docuisse, nemini, absque Dei dilectione super omnia, peccata in Sacramento pœnitentiæ condonari: ergo &c. Probatur Mi: adducendo longum catalogum Sanctorum Patrum, ac Theologorum, qui visi sunt huic sententiæ favere, ut demonstrat Joan. Lavnojus supra 40. testimonia numerans, quorum plura dissolvimus à num. 202. Altera præcipua hæc sunt.

471. Ex primo, quidèm sæculo Jgnatius Martyr hæc habet: *Omnibus pœnitentibus remittit Deus, si pœniteant in unitatem Dei*. Ex secundo sęculo Justinus Philosophus, ac Martyr: *Qui diligit Dominum Deum, ex toto corde, & proximum sicut se ipsum, is demùm verè justus fuerit*, tum Jrenæus: *Justis autem, & æquis, & in dilectione perseverantibus; quibusdam quidèm ab initio, quibusdam ex pœnitentia vitam donans*. Ex tertio sæculo Clemens Presbyter Alexandrinus: *Absque charitate nihil gratum est Deo*: tum & Tertullianus: *Pœni-*

teat

teat errorum, repertâ veritate, pœniteat amasse, quæ Deus non amat. Demùm Origenes ad illa Christi Verba: *Mandatum novum dò vobis*: ita habet: *Peccatori autem, & charitatis fœdera non seruanti etiam Evangelica veterascunt.* Ex tertio, ad quartum sæculum Hilarius in Evangelium Matth. *Quia Charitas plurimum peccatorum tegit, novissimum pœnæ quadrantem solvemus, nisi pretio ipsius aliquantorum criminum culpa redimatur.* Tum etiam Ambrosius ser. 46. sic de pœnitentia Petri disserens: *Qui enim Dominum tertiò negaverat, tertiò confitetur, & quotiès culpam delinquendo contraxerat, toties gratiam diligendo conquirit*: atqui in istis, aliisque similibus testimoniis, clarè docemur, non haberi pœnitentiam sufficientem ad Justificationem, absque dilectione Dei super omnia: ergo attritio ex metu gehennæ, absque dilectione Dei super omnia, insufficiens est ad justificationem, cum Sacramento Pœnitentiæ.

472. Respondeo distinguo Ma: Non est materia certa, certitudine authenticâ, concedo: certitudine privatâ, nego Ma: & distin. Mi: nego Conseq. Ratio est, quia pro sufficien-

ficientia attritionis habemus privatam certitudinem, quæ ſatis eſt, ad ſuſcipiendum validè, & licitè Sacramentum, ex num. 447. Cæterùm quamvis, quæ ibi dicta ſunt, ſatis ſuperque ſint ad clarè, & ſolidè diſſolvendum argumentum, operæ pretium erit, breviter oſtendere ipſos, adverſarios teneri, velint, nolint ſolutionem noſtram approbare, ipſoſque potiùs contra ſe, quàm contra nos, ſua ipſorum arma; ut ſe vulnerent, retorquere; Etiam tutius eſt, ad valorem Sacramenti elicere intenſam dilectionem Dei ſuper omnia, quàm dilectionem, minùs intenſam. Quærimus modò, an ad Sacramentum pœnitentiæ adhibenda ſit contritio charitate perfecta ea ſcilicet, quæ ſeorſim à Sacramento hominem poteſt cum Deo reconciliare? an ſufficiens ſit tenuis illa dilectio Dei ſuper omnia? Reſpondent: ſufficere iſtam tenuem, & neutiquam requiri aliam. Modò ſic: Sententia requirens illam aliam contritionem perfectam tutior eſt, tum etiam charitas perfecta certior eſt pœnitentię materia, quàm tenue illud charitatis initium. Vndè igitur adverſariis certò conſtat, charitatem tenuem, inchoatam, remiſſam ſufficere, eſſeque certam,

tam, ac idoneam materiam Sacramenti? id enim nullo Tridentini, aut alterius Concilii decreto authenticè ſancitur, neque ab ipſis adverſariis, clarè & evidenter explicari poteſt, quæ ſit natura hujuſmodi charitatis inchoatæ, quæ habeat vim in Sacramento obtinendi veniam peccatorum, non tamen extra Sacramentum, immò latè probavimus, à num. 350. nullam talem extare dilectionem, in præſentique Providentia eſſe chimæram. Vndè ergo conſtat ipſis, certò extare? Vndè certò cum Sacramento ſufficere? non quidèm authenticè, cùm talis certitudo extare nequeat cum decreto Alexandri Septimi citato, num.447. adeòque ad ſummum (quod ipſi nunquam probabunt) conſtare ipſis poteſt certitudine privata: dum autem dicant hanc privatam certitudinem ſufficientem illis eſſe, ad non exponendum fruſtrationi Sacramentum, iam ipſorum arma contra ipſos retorta eſſe, nemo eſt, qui non videat. Hæc inſinuaſſe ſufficiat, quæ quiſque facile poteſt, ſi velit ex dictis, longè latèque amplificare. Vide num.448.

473. Ad Confirmationem, Concedo Ma: & nego Mi: Ad probat. concedo Ma: & nego

go

go Mi: Ad probat. concedo Ma: quæ continet testimonia Sanctorum Patrum, & distin. Mi: non haberi pœnitentiam sufficientem, ad Justificationem, absque dilectione Dei super omnia, si sit pœnitentia, solùm quam agimus, concedo, quam suscipimus, nego Mi: & Conseq. Ratio est, quia ut constat, ex Tridentino sæpè citato sess. 14. cap. 4. duplex est pœnitentia, sufficiens ad Justificationem alia quidèm quam agimus, & hæc est contritio charitate perfecta sufficiens ad Justificationem, antequam Pœnitentiæ Sacramentum suscipiamus: altera vero quam suscipimus, nimirùm Pœnitentiæ Sacramentum, hæc autem ita includit, ut partem pœnitentiam quam agimus, ut sine pœnitentia quam suscipimus, non satis sit, ad justificationem ex necessitate Sacramenti, ut ibidem habet ipsum Concilium. Et de qua loquitur Augustinus tom. 10. homil. 41. probans hominem debere abstinere à peccatis, rationem istam assignans: *Quia si ad ultimum vitæ steterit, nescit si ipsam pœnitentiam accipere, ac Deo, & Sacerdoti peccata sua confiteri poterit*. Quando vero Sancti PP. exigunt amorem Dei super omnia, ad Justificationem

nem per pœnitentiam, loquuntur de pœnitentia, quam agimus, ut & loquitur ipsum Tridentinum, & adnotavimus, num. 254. Quando autem dicunt, utilem esse pœnitentiam habitam per timorem ex metu pœnarum, uti habetur, à num. 371. loquuntur de utilitate ad Justificationem, cum Sacramento, sive cum pœnitentia, quam suscipimus; sicuti & loquitur ipsum Concilium: Nulla quippè melior, aptior, & dignior Sanctorum Patrum expositio excogitari potest, quàm quæ verum Oecumenici Concilii sensum secum admittit, Pontificiisque definitionibus aptè conformatur: neque enim quærendus est sensus, quo definitiones Ecclesiæ conformentur Testimoniis PP., quasi Ecclesiæ sensui prævalentibus, sed è converso. Quapropter Alexander VIII. inter supradictas propositiones damnavit tertiam, quæ sic habebat: *Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clarè fundatam; illam absolutè potest tenere, & docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam?*

474. Cæterùm quod mirandum est, inter tot, & tanta testimonia, adeò laboriosè ab adversariis conquisita, nullum reperiri

testimonium,quod speciem difficultatis contra distinctionem nostram, à Tridentino traditam præseferat. Quorsùm verò tendat tam improbus labor, planè non capio,quamvis sciam præclarum esse industriæ specimen, quo exigua opuscula, dum tot, & tanta coagulantur Patrum testimonia, magno laboris impendio in molem ingentem excrescant. Sic conquestus est Augustinus contra JulianumPelagianum tom.7.lib.3.cap.10. *Per Scripturarum testimonia conaris ostendere, & laboras inaniter, non ut respondere nobis, sed ut libros possis implere*. At quis nescit libros æstimandos non esse molis pondere, sed pondere rationis. Planè si eandem eruditionis pompam amaremus, facilè nobis esset recensere maiorem numerum PP. & Theologorum, qui salutarem pœnarum timorem impensè commendant, hominesque in scelus omne ruentes hac Jnferorum imagine, velut injecto fræno coërcent. Verùm quid ad rem præsentem juvaret tantus utrorumque conatus? neque enim agitur de præstantia, & utilitate, seu Dei dilectionis, seu timoris; sed solùm quæritur, quid juvent hujusmodi actus ad Sacramentum pœnitentiæ

tiæ, an ſcilicet perfecta Dei dilectio ita neceſſaria ſit, ut eà deficiente, etiamſi maximè adſit pœnarum metus, Sacramentum fruſtrationi exponatur. Hoc autem non modò non probant, ſed nec attingunt quidèm Patrum loca tanto apparatu, tantoque ſtudio conquiſita. Quod ut omnibus perſpicuum fiat, expēdamus breviter ſua ſpecioſiora teſtimonia, num. 471. ab adverſariis adducta.

475. Etenim Jgnatius Martyr citatus pro primo ſæculo, neque de pœnitentibus in Sacramento ſine Charitate, neque de dilectione Dei ſuper omnia, ſine Sacramento ullam facit mentionem, ſed de pœnitentia in unitatem Dei, quæ unitas habetur per gratiam. Si ergo hęc gratia acquiratur per attritionem cum Sacramento, jam acquiritur illa unitas. Quomodò ergo ex ea unitate probatur, neceſſitas dilectionis Dei ſuper omnia, cum Sacramento? Planè parvuli baptizati verè filii Dei ſunt, illamque habent unitionem cum Deo ratione gratiæ ſanctificantis; ſicuti & juſti dormientes: ergo Deum ſuper omnia diligunt? En abſurdam conſequentiam, ex ipſo adverſariorum ratiocinio deductam.

ctam. Ut quid ergo citant pro se Jgnatium Martyrem? Nec minùs incongruè citant pro se Justinum, & Jrenæum, ex secundo sæculo: Illa enim testimonia si ad Sacramentum pœnitentię transferantur, ex iis conficeretur, Justinum non modò Dei dilectionem, sed etiam charitatem erga proximum requisiisse ad Sacramentum, quod & ipsi adversarii dicere non audebunt, nec ulli hactenùs venit in mentem. Pariter fieret, Jrenæum dilectionem actualem, & habitualem exegisse, hoc est perpetuam in gratia permansionem, quam perseverantiam vocant; quod quidèm naturam everteret Sacramenti Pœnitentiæ, utpotè divinitus per se instituti, non ad eorum salutem, qui in gratia perseverant, sed eorum, qui in peccatum lethale prolapsi, à Sanctitate, & gratia exciderunt. Ut quid ergo pompa hæc testimoniorum extra rem, quam agimus?

476. In tertio autem sæculo Clemens loquitur de opere elicito ab homine, quo fit gratus amicabiliter Deo; secùs de opere, quod Deo infra amicitiam placeat, aut simul cum Sacramento suscepto deserviat, ad amicitiam obtinendam: dicere enim, nullum

opus

opus placere Deo, nisi sit ex motivo charitatis, damnatum jam est ab Alexandro VIII. in decima propositione adducta, num. 344. Quod autem Tertullianus, & Origenes commendent pœnitentiam, & reprehendant peccatorem divinæ amicitiæ fœdera disrumpentem, quomodò adducitur ad casum nostrum; quandoquidem de Sacramento Pœnitentiæ, sive de pœnitentia, quam suscipimus, mirum est utrobique silentium? At quid mirum, quod hæc afferantur, si ex tertio ad quartum sæculum affertur Hilarius loquens ibi de charitate fraterna, ut manifestè probant Petri Apostoli verba (1. Petr. 4.) ad quæ Sapientissimus hìc Pater alludit: *Ante omnia autem mutuam in vobis metipsis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum*. Tandèm Ambrosius non loquitur de confessione Sacramentali, sed de confessione fidei conjuncta, cum dilectione perfecta, quâ Petrus amissam gratiam obtinuit, & auxit. Sed quid exindè deducitur ad probandam necessitatem dilectionis Dei super omnia, ut obtineatur gratia simul cum Sacramento Pœnitentiæ? Ex his unusquisque videre potest, quàm de-

bilia ſint teſtimonia contra nos conquiſita.

477. Objicies ſecundò: Alexander VII. citatus num. 447. permiſit, ut defenderetur ſententia exigens dilectionem Dei ſuper omnia, ſimul cum Sacramento Pœnitentiæ: ergo noſtra ſententia negans ejus dilectionis neceſſitatem non eſt certa, adhuc certitudine privata, ac proindè, neque in praxi tuta. Reſp. Antecedens dubium eſſe, ut conſtat, ex num. 451. eo tamen permiſſo, nego Conſequentiam, quia permiſſio facta ab Alexandro VII. eò tendebat, ut nullus cenſurâ inureret alterutram ſententiam, reſeruando ſibi controverſiæ deciſionem authenticam, & diligentius exa men. Propoſitiones autem, quæ ita relinquuntur, nullam accipiunt à Sancta Sede approbationem, ſed relinquuntur in ea, quam habent, vel non habent, intrinſeca probabilitate. Quod ut omnibus clarius conſtaret, Alexander VIII. po ſt damnatas 31. propoſitiones in ſuo decreto, hæc addidit: *Non intendit tamen Sanctitas Sua, per hoc decretum alias propoſitiones in majori numero ultra ſupradictas 31. jam exhibitas, & in hoc decreto non expreſſas approbare.* Quapropter uni-

unicuique licet sententiam suam, absque injuria alterius, promovere.

§. II.

478. Objicies tertiò: præcipuè contra illationes. Ex D. Thom. quæst. 9. supplem. artic. 1. ut habetur in quartum distin. 17. quæst. 3. artic. 4. quæstiunc. 1. ubi ait: *Confessio potest esse, etiam in eo, qui non est contritus, quia potest peccata sua confiteri Sacerdoti, & clavibus Ecclesiæ se subiicere, & quamvis tunc non percipiat absolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet: & sic etiam in aliis Sacramentis. Vndè non tenetur iterare confessionem, qui fictus accedit, sed tenetur postmodùm fictionem suam confiteri*: ergo Sacramentum pœnitentiæ potest esse validum, & informe, quamvis pœnitens accedat, absque vero dolore, & absque generali contritione, sive perfecta, sive imperfecta, cùm D. Tho: de hac contritione à perfecta, & imperfecta præscindente, perspicuè loquatur. Propter hoc argumentum defendunt communiter Thomistæ, Sacramentum Pœnitentiæ, validum & informe, pluresque ex illis, quos impugnavimus in illationibus, do-

cebant, non requiri necessitate Sacramenti supernaturalem dolorem, sed sufficere displicentiam, sive dolorem naturalem, aut nullum, cum ex S. Thoma maneat, sine contritione Sacramentum validè constitutum. Cæterùm hæc parum vrgent, quia D. Tho: sententiam illam retractavit. Quapropter.

479. Resp. cum Vazquez quæst. 92. artic. 2. num. 13. nego Conseq. quia D. Tho: infra in eodem tomo distin. 23. quæst. 1. num. 4. in corp. sententiam illam retractavit, docens contritionem esse de essentia Sacramenti pœnitentiæ. Quinimò mirari satis non possum Thomistas sic arguentes quandoque iidem Sacramento se obstringunt, ad defendendam quàm judicant D. Tho: doctrinam. Constans autem apud ipsos doctrina D. Th: est quę habetur in partibus summæ Theologicæ, quàm confecit post expositos Libros sententiarum, adeòque tenentur, hanc defendere rejecta contraria, quandocumque in Libris sententiarum reperiatur. In summa autem Theologica 3. par. quæst. 85. art. 3. in corp. expresse docet actum pœnitentiæ Theologicæ elici ex motivo universali, sive esse dolorem de peccato commisso, in quantum est offensa Dei,

ut

ut constat, ex num.76. Rursùs ibi quæst.90. artic.2. in corp. docet actum pœnitentiæ esse partem essentialem Sacramenti, per hæc verba: *Dicendum quod duplex est pars, ut dicitur in quinto metaphysicæ, scilicet pars essentiæ, & pars quantitatis. Partes essentiæ sunt naturaliter, quidèm forma, & materia, Logicè autem est genus, & differentia. Hoc autem modo quodlibet Sacramentum distinguitur, in materiam, & formam, sicut in partes essentiæ: Vndè, & supra dictum est, quod Sacramenta consistunt in rebus, & verbis: Sed quia quantitas se tenet ex parte materiæ, partes quantitatis sunt partes materię, & hoc modo Sacrnmento pœnitentiæ specialiter assignantur partes (ut dictum est) quantum ad actus pœnitentis, qui sunt materia hujus Sacramenti*. Supra quæ verba optimè notat Cajetanus non excludi ab essentia Sacramenti contritionem internam, quæ, utpotè materia, est pars essentialis Sacramenti, ut ait D.Tho: sed opera externa, quæ in satisfactionem intenduntur, & dicuntur partes quantitatis virtuteque clavium specialem hauriunt valorem, quod à Concionatoribus, sæpè repetendum, & prædicandum est, inquit, ibi Cajetanus. Ex quo D.Tho: nostram sententiam

tiam expreſsè tenet,& retractat,quæ in quartum dixerat;Sicuti etiam eadem 3.par.qu.70. artic. 4. in corpore, ait ſe ibi retractare ſententiam contrariam, quæ priùs ipſi placuerat.

480. Objicies quartò: Juxta traditam numero ſuperiori D. Dhomæ requiritur ad valorem ſacramenti pœnitentiæ contritio perfecta ex charitate: ergo inſufficiens eſt ſola attritio. Probatur Anteced. dolor peccati debet proportionari cum accuſatione peccati, ut eâdem tendat viâ pœnitentia oris, & cordis: ſed accuſatio,utpotè de offenſa Dei,procedit ex charitate: ergo dolor, qui etiam ex D.Thom. eſt de offenſa Dei procedet ex charitate. Confirmatur peccator in hoc ſacramento fit de attrito contritus; ſed nō fit contritus niſi per contritionem: ergo requiritur contritio. Reſp. nego Anteced. Ad prob. omitto Ma: & diſt. Mi: procedit ex charitate ſi ſit de offenſa Dei, ut Deo mala, Concedo; ut mala pœnitenti, nego Mi & Conſeq.quia liberum eſt peccatori elicere verum actum pœnitentiæ ad ſacramentum ſuſcipiendum ſive contritionis, ſive attritionis adeòque liberum illi eſt dolere de offenſa Dei prout

Deo

Deo mala, quod pertinet ad charitatem; vel prout mala pœnitenti, quod pertinet ad virtutem diſtinctam à charitate ex num. 128. & 135. Ad conf. diſt. Ma: fit de attrito contritus actualiter nego: habitualiter conced. Ma: & diſt. Mi: nego Conſeq. Cujus falſitas clarè conſtat ex num. 256.

481. Objicies quintò: præſertim contra neceſſitatem doloris ſuperni, & doctrinam noſtrarum illationum. Voluntas ſuſcipiendi ſacramentum pœnitentiæ, utpotè peccatorum deſtructivum, eſt in peccatore voluntas deſtruendi peccata: ſed voluntas deſtruendi peccata ſufficiens eſt ad valorem ſacramenti pœnitentiæ: ergo voluntas ſuſcipiendi ſacramentum pœnitentiæ abſque ullo alio dolore ſufficiens eſt ad valorem ſacramenti. Confirmatur primò: Per dolorem naturalem tollitur obex, ſive peccatoris adhæſio ad peccata præcedentia: atqui ſacramenta ex Trident. ſeſſ. 7. Can. 6. conferunt gratiam non ponentibus objicem: ergo dolor naturalis ſufficiens eſt ad valorem, & fructum ſacramenti pœnitentiæ. Confirmatur ſecundò: dolor eſt pars ſacramenti pœnitentiæ quatenus redditur ſenſibilis per confeſſio-

nem

nem vocalem, aut alia ſigna externa pœnitentis: ſed confeſſio vocalis aliaque ſigna externa non magis ſignificant dolorem naturalem quam ſupernaturalem: ergo nõ minus ſufficit dolor naturalis, quam ſupernaturalis. Confirmatur tertiò: Ad valorem baptiſmi nullus ex parte pœnitentis requiritur actus ſupernaturalis, adeòque & poteſt eſſe validus, & informis: ergo neque ad valorem ſacramenti pœnitentiæ requiritur ex parte pœnitentis ullus actus ſupernaturalis.

482. Reſp. omitto Ma: & diſt. Mi: Voluntas deſtruendi peccata ſufficiens eſt, qualis eſt à Chriſto inſtituta, concedo: Voluntas qualis à Chriſto inſtituta non eſt, nego Mi: & Conſeq. Nam voluntas à Chriſto inſtituta eſt ſupernaturalis ex num. 375. & 381. adeòque debet eſſe honeſta, & quæ ad ſui elicientiam exigat prævenientem inſpirationem Spiritus Sancti, ejuſque adjutorium, firmitatemque ex parte motivi, quod longè abeſt à voluntate naturali ex num. 418. Quinimo voluntas naturalis ſuſcipiendi pœnitentiam poteſt eſſe peccaminoſa, ut patet in voluntate, qua peccator vult hodiè peccare, & craſtina die confiteri, peccataque deſtruere: cum autem

talis

talis voluntas destruendi peccatum sufficiens non sit ad valorem sacramenti pœnitentiæ, ut & adversarii ipsi negare non possunt, exinde apparet manifestè non sufficere ad valorem sacramenti pœnitentiæ quamcumque voluntatem destruendi peccatum, sed requiri voluntatem, qualem Christus instituit.

483. Ad primam Confir. dist. Ma: tollitur obex adhæsionis actualis ad peccata præterita, conc. tollitur obex adhæsionis habitualis nego Ma: & dist. Mi: nego Conseq. nam absque pœnitentia salutari, sive supernaturali nullum peccatũ personale remittitur peccatori adulto in hac providentia, ut constat ex Tridentino cit. num. 377. Ad secundam confirm. dist. Ma: dolor à Christo institutus Conc. non institutus nego Ma: & dist. Mi: non magis significat in circunstantiis, in quibus sacerdos prudenter absolvit nego; seclusis illis circunstantiis permitto Mi: & nego Conseq. quia in illis circunstantiis, tenetur peccator elicere actum pœnitentiæ supernaturalem, & confessarius discurrens ex notis ad ignota prudenter judicat illum facere quod debet ad talem actum eliciendum. Cùm autem Deus facienti, quod est ex se non deneget gratiam,

pru-

prudenter discurrit habere gratiam, quâ eliciat talem actum supernaturalem. Si autem judicaret pœnitentem non esse ita paratum, deberet illum instruere, nec posset licitè aliter absolutionem impendere.

484. Ad tertiam Confir. conc. Anteced. & nego Conseq. quia actus pœnitentiæ non est pars constitutiva sacramenti baptismi, adeòque potest dari totum essentiale constitutivum baptismi absque supernaturali actu pœnitentiæ, validum, & informe: voluntas enim suscipiendi sacramentum (quæ voluntas est purus terminus, sine quo baptismus in adulto non esset validus ex tractatu de sacramentis à num.102.) solùm requiritur ut susceptio sit ipsi voluntaria, ad quem finem satis est voluntas naturalis, etsi ex alio capite peccaminosa: tunc enim daretur baptismus validus, & non conferret gratiam peccatori adulto ex defectu pœnitētię salutaris, quam, elicitâ salutari pœnitentiâ, postea conferret, & baptismus revivisceret, ut constat à n.215. de baptismo. At verò actus pœnitentiæ salutaris est pars sacramenti pœnitentræ, ex numero 463. adeòque eo actu deficiente nequit dari sacramentum validum, repugnat enim totum

totum constitutum deficiente parte constitutiva. Quinimo actus pœnitentiæ salutaris est dispositio ad gratiam ex num. 381. adeoque intrinsecè superna, secus autem confessio vocalis, aut materiæ aliorum sacramentorum; quæ non sunt dispositio, sed res institutæ constituentes totum impetratorium cum Christi institutione, ut constat à num 193. de sacramentis adeòque entitativè possunt esse naturales.

§. III.

485. Objicis sextò: Dolor requisitus ad confessionem venialium nõ debet excludere omnem voluntatem peccãdi venialiter: ergo dolor requisitus ad confessionem mortaliũ non debet excludere voluntatem peccandi mortaliter: ac proinde nõ erit necessarius neq; ex formalitate propositi dolor universalis. Retorqueo argumeutum. Venialia non sunt materia necessaria confessionis: ergo neque mortalia. Resp. deindè negando Conseq. quia ad valorem sacramenti pœnitentiæ requiritur contritio sive perfecta; sive imperfecta, sine qua nullum mortale in hoc sacramento remitti potest. Insuper cum nullum peccatum remitti possit sine dolore; & ad valorem

lorem hujus ſacramenti requiratur ex Tridentino citato nu.465.de Virt. idem dolor ad valorem, qui requiritur ad fructum remiſſionis; exindè planè fit, contritionem ad hoc ſacramentum requiſitam debere eſse univerſale de omnibus mortalibus: cumque non poſſit dari hoc ſacramentum quin dentur per ſe partes à Chriſto Domino requiſitæ, ſemper debet dari voluntas excluſiva omnis mortalis, ut detur valor ſacramenti,quod ex Chriſti inſtitutione ſemper eſt per ſe mortalium remiſſivum: nec adhuc per accidens poteſt illi deficere talis virtus, etſi poſſint per accidens non apponi mortalia non remiſſa, ſed potius ſola jam remiſsa, aut ſola venialia. Unde qui ſine hujuſmodi voluntate accederet ad hoc ſacramentum faceret illud irritum, & peccaret, adeòque ſive confeſſio ſit de mortalibus jam remiſſis, ſive de ſolis venialibus, ſemper debet elici hic actus pœnitentiæ univerſalis, nempè dolor ac deteſtatio de peccato commiſso cum propoſito non peccandi de cætero ex Trid.ſeſs.14.cap.4.

486. Cæterùm cum unum veniale remitti poſſit ſine alio, qui confitetur ſola venialia non tenetur ſupra illum actum à nobis expoſitum

ſitum elicere alium actum doloris, & propoſiti univerſalis circa omnia venialia, ſed ſatis eſt, ut habeat circa aliquod: ſine dolore quippè, & pœnitentia peccati, nequit in hoc ſacramento peccatum remitti, ut conſtans eſt graviorum Theologorum ſententia cum Auguſtino cap. *Neminem* 43. de pœniten: diſtinctione prima, dicente: *Neminem ab errore ad veritatem, vel à quocumque, ſeu magno, ſeu parvo peccato ad correctionem ſine pœnitentia poſſe tranſire*; ac proindè qui ſola venialia confiteretur ſine ullo dolore peccaret mortaliter, eo quod fruſtraretur ſacramentum; ſi autem haberet dolorem de uno cum voluntate excluſiva omnis mortalis, ille dolor jam eſſet propoſitum vitandi illud veniale, & cum haberet voluntatem ſimul excluſivam omnis mortalis jam apponeret materiam ſufficientem ſacramenti, adeòque & valorem, & fructum ſacramenti reciperet: haberet quidem dolorem de peccato commiſſo, & propoſitum illud non committendi cum voluntate non peccandi mortaliter de cætero: quod ſatis eſt pro pœnitentia à Chriſto inſtituta in materiam hujus ſacramenti. Qui-

nimo illud illud propositum universale, utpotè dolorosè procedens satis esset ad finem per se intentum ab hoc sacramento ex numero 463. ille verò efficax dolor de veniali, cum sit etiam propositum saltem non committendi illud peccatum jam esset pœnitentia sufficiens ad remissionem venialis, cum sit materia libera, possitque unum veniale absque alio remitti.

487. Non desunt tamen aliqui Authores, qui affirment esse mortale accedere ad sacramentum pœnitentiæ sine attritione omnium venialium, saltem quæ clavibus subjiciuntur. Verùm de hoc, omnibusque pertinentibus ad remissionem. Venialium, agemus suo loco. Insinuabo modò ea solùm, quæ ex ratione fundamentali Authorum istius sententiæ possunt cum tractatu de sacramento aliqualem habere connexionem. Responsio igitur eorum Authorum est, quia qui non dolet de omnibus venialibus à se confessis, proponet pro materia sacramenti aliquod, quod non potest esse materia. Undè sicut graviter peccaret ille, qui hostiam papyraceam propone-

poneret cum triticeis ad consecrandum; sic ille, qui proponit in confessione aliqua venialia, de quibus non dolet, peccat mortaliter. Verùm hæc sententia ait Gonettus disputatione 7. articulo 4. num. 77. videtur nimis rigida, adeòque improbabilis. Planè in hoc authore majorem claritatem desiderarem, simulque omninò necessariam distinctionem pro praxi inter requisita necessitate præcepti, vel necessitate sacramenti. Etenim si loquamur de sententia requirente ex necessitate præcepti dolorem omnium venialium non est quare censeatur improbabilis: eam enim defendunt plures, quos inter Castro Palao tomo 4. tract. 23. disp. unic. punct. 7.

488. Opinio igitur docens requiri attritionem omnium venialium intelligenda est de necessitate præcepti, secus autem de necessitate sacramenti. Ratio est: quia ille, qui confitendo plura venialia efficaciter, & bonâ fide doleret de uno, & non de aliis, jam apponeret unum peccatum veniale cum attritione; quod est materia sufficiens ad sacramentum, adeòque ex eo capite non frustraretur sacramentum. Ut

ſi quis adhibeat conſecrationi unam hoſtiam triticeam, & aliam papyraceam, validum eſſet ſacramentum circa hoſtiam triticeam. Pariter ſi confiteretur mortale, de quo dolet cum venialibus, de quibus dolorem non concipit, eſſet validum ſacramentum; cum eſſet materia ſufficienter certa abſolutionis. Quapropter noſtra ſententia eſt tuta in praxi. Sic Cardenas diſſert. 2. cap. 6. quæſt. 5. num. 83. dicens: *Dicendum tamen eſt eam ſecundam opinionem non ſubjacere huic damnationi. Ratio eſt clara, quia ſi pænitens confiteatur unum peccatum veniale cum attritione, & reliqua ſine illa, præbet ſufficientem materiam ad abſolutionem, & ſi accedat bonâ fide per hanc ſecundam opinionem, quæ probabilis eſt etiam apud authores prioris ſententiæ, ſacramentum eſt certò validum. Non ergo verſatur quæſtio circa valorem ſacramenti, atque adeo ea ſecunda opinio non eſt minus tuta circa valorem.* Hæc Cardenas.

489. Quod autem per principia noſtræ ſententiæ poſſit aliquis abſque tranſgreſſione alicujus præcepti manifeſtare confeſſario plura venialia cum efficaci dolore unius,

&

& non alterius, conſtabit alibi latè, & infertur ſatis ex num.486. ubi habetur ratio fundamentalis communis ſententiæ Theologorum, quos citat, & ſequitur Lugo diſputat.14. num.118. & Arriaga diſputat. 31. ſect.7. num. 53. ex qua fundamentali ratione conficitur, quod ſicut non tenemur peccata venialia confiteri, ita ea poſſumus, ſine debito dolore Sacerdoti manifeſtare, non quidem ad petendam abſolutionem de illis, ſed ad majorem noſtri confuſionem, & erubeſcentiam, dummodo ad validitatem ſacramenti de aliquo ſufficientem dolorem afferamus juxtà dicta num.486. illi enim qui ita confitentur ſua venialia, planè non id faciunt ex fine obtinendi abſolutionem ab illis, de quibus non dolent, ut praxis, & uſus demonſtrat, adeòque ea non apponunt ipſi pro materia Sacramenti, nec de illis propriè confitentur, ſed potiùs illa inter confitendum exponunt, quod licitè facere poſſunt ad ſui confuſionem, humiliationem, & ad majorem ſui notitiam confeſſario dandam. Sicut etiam poſſunt habitus ſuos vitioſos, propenſiones naturales, & peccandi occaſiones, & tentatio-

nes sibi occurrentes, aliaque multa, quæ peccata non sunt, nec materia absolutionis exponere licitè, & laudabiliter.

490. Confessio enim non solùm refertur ad absolutionem à peccatis, sed etiam tendit ad medendum infirmitatibus poenitentis, ad regimen conscientiæ, novæque vitæ custodiam, ut ex Ecclesiæ praxi patet, & supponit satis aperte Tridentinum sessione 14. capite 8. dicens: *Habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt non sit tantùm ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem: nam claves Sacerdotum non ad solvendum dumtaxat, sed etiam ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres, & credunt, & docent.* Undè aliqua peccata venialia declarare possunt, quæ non proponuntur, ut materia Sacramenti Pœnitentiæ; ac proindè, licet poenitens de ipsis non doleat, non peccat mortaliter, dummodò atteratur, & doleat de aliis, ne frustretur Sacramentum, quod pro materia, habet dolorem, seu pec-

peccata, cum attritione, vel contritione confeſſa: ex quo patet diſparitas ad exemplum, quod adducebant adverſarii, de conſecratione, numero 487. Nam conſecratio Euchariſtiæ refertur, ſolùm ad tranſubſtantiationem, & effectionem Sacramenti. Undè non poteſt proponi, aliquod ut conſecrandum, quod materia conſecrationis non eſt, adeòque nec hoſtia papyracea, cum triticeis miſceri, & ad conſecrandum offerri. E' contra vero, cum confeſſio, non ſolùm referatur ad abſolutionem à peccatis, ſed etiam tendat ad medendum infirmitatibus pœnitentis, ad regimen conſcientiæ, & novæ vitæ cuſtodiam, licet in confeſſione exponere, quæ ad hunc finem conducunt, licet non exponantur pro materia, neque ad finem abſolutionis.

491. Neque opus eſt, vt pœnitens, qui certam materiam Sacramento apponit, anxius ſit in explicando veniali, circa quod habet dolorem: Nam abſolutio Sacramentalis ex Chriſti inſtitutione cadit ſupra illam, & non ſupra aliam materiam: ſenſus enim illius eſt: Abſolvo

te à peccatis, quantum eſt ex me ſecundùm Chriſti inſtitutionem, ideſt à peccatis, quæ ritè confeſſus es, cum ſufficienti dolore, & propoſito, ſive quæ in ipſa confeſſione directè, aut indirectè, ritè includuntur. Sicut enim, quando confeſſio eſt de mortalibus, ex eo quod non poſſint remitti, quæ manifeſtantur, quin etiam remittantur indirectè alia, ſi ſunt inculpabiliter oblita, abſolutionis vi remittuntur, non ſolùm directè ea, quæ manifeſtantur, ſed etiam indirectè ea, quæ oblita ſunt. E' conuerſo, quandó confeſſio eſt de ſolis venialibus, cum unum ſine aliis remitti poſſit, non extenditur neceſſariò abſolutio ad omnia, quæ manifeſtantur, ſed ad ea, quæ ritè, & propriè confeſſa ſunt, cum ad illud in eo caſu, & ad hoc in iſto ſe extendat Chriſti inſtitutio, à qua Sacerdotis abſolutio vim habet.

492. Caſu autem, quo pœnitens non declaret, quænam ſint ea venialia, de quibus dolet, poterit Confeſſarius imponere pœnitentiam correſpondentem omnibus, ad aliquem ſaltem finem obtinen-

dum

dum ex enumeratis. Quapropter Sacramentum ex nulla parte est irritum, cùm nihil desit, quod necessarium sit ad illius valorem. Quod autem non habeat tantam efficaciam, quantam habere posset, si dolor fuisset universalis, id non est contra reverentiam debitam Sacramento, neque per se malum, cùm non teneamur accedere ad Sacramenta, cum dispositione ad habendam efficaciam, quantam habere possunt. Sic non tenemur accedere ad Eucharistiam, cum summa dispositione, ut conferat gratiam, quantam conferre potest, neque ad pœnitentiam, cum dilectione, Dei super omnia. Ex quibus præoccupata manent, quæ contra nostram doctrinam possunt adduci.

LAUS DEO.

Pag.	Verſ.	Errata.	Corrige.
3	23	umitur	ſumitur
20	21	Ezecheiæ	Ezechiæ
30	13	amaritudlne	amaritudine
30	20	pœuitentiæ	pœnitentiæ
64	2	in eſſe boni	eſſe boni
85	18	non ſolum	ita ut non ſolum
90	2	hujuſmodi	cujuſmodi
112	7	compatatio	comparatio
134	10	ſa isfacerem	ſatisfacerem
153	14	juſtitiæ	injuſtitiæ
153	25	tenet hodie	tenet communis hodie
161	4	petendi	patiendi
204	8	Eccleſiæ	Euchariſtiæ
208	9	charitatem	charitate
209	25	diſpoſitione	deſperatione
220	17	reconciliationis	regenerationis
221	11	prædicare	prædicaret
221	24	Epiſtola 7.	Homilia 10.
228	6	mal	mala
228	7	erga	ergo
228	8	peco	pet
232	16	ſanet	ſanem
251	24	poſſe	poſſet
256	22	ipſi	ipſum
351	12	Archidiaconus	Archiepiſcopus
351	21	modo	quo modo
359	10	deciſiſſe	decidiſſe
360	4	præcedat	procedat
399	8	dum	cum
400	14	quæ	que
404	15	*ergo pariteree &c.*	ergo pariter &c.
414	5	rationali	rationalis
418	24	eſſet	eſſe
432	5	ea nihilo	ex nihilo
481	26	Dei inſtitutionem	ex Dei inſtitutione
491	4	nem	re
507	4	aliis	ab illis
511	16	Vernicelli	Verricelli
529	9	Didacus	Durandus
531	20	textu	ſtatu
533	21	examen	contritionem
539	8	Wagherecк	Wagnerecк
559	25	Regularis	Minorum
581	11	incurrere	incurreret
597	3	virtualis	univerſalis

IN-

INDEX RERUM

Numerus ſubindicat marginalem.

A

BEA-

B

C

D

E

FI-

F

G

H

IN-

I

L

M

Offen-

P

Q

RE-

R

S

T

VE-

V

FINIS.

